EPISTOLAE PRAEPOSITORUM GENERALIUM AD PATRES ET FRATRES...

Gesuiti, Bernardo Angeli

AD PATRES ET FRATRES SOCIETATIS IESV.

FVIT illa ſemper vbique multorum in Societate ſententia (Patres, Fratreſq; in Chriſto Cariſſimi) non minus ad fructum vtile, quàm ad voluptatem fore iucundum, ſi quis datarum à Præpoſitis noſtris Generalibus literarum magis communium, atque præceptis vtilibus, & inſtitutis ad vitam religioſè conformandam facientibus refertarum, delectum haberet, eaſque cum noſtræ Societatis hominibus non vulgari illorum emolumento, & ſpiritus profectu communicaret (eapropter enim ſingulis in Prouincijs in librum ſingularem deſcripta referuntur, vt identidem repetita lectione, recens illarum memoria conſeruetur) ſimul etiam, vt hic erectum extaret quaſi monimentum, cuius aſpectu poſterorum animi ad propriam perfectionem ex-

ſtimularentur, quippe eam ad illam in his paſſim inuitentur, & vt ſe in ſpiritus vocationis noſtræ primitiarum trunco, hilareſcente in dies viriditate ramos frondeſcentes conſeruent, ad quod vnum tanquam ad ſcopum vniuerſæ collimant. Quamobrem, vt tam iuſtæ petitioni, ſanctiſq; plurimorum Patrum, & Fratrum, qui hoc enixè contendebant, deſiderijs aliqua ſaltem ex parte ſatisfieret: conuenientiori quàm potuit ratione curatum eſt, vt ex aliquammultis, quas hinc inde cum negotio conquiſitas collegimus (interierunt enim per incuriam, à ſuperioribus præſertim Generalibus non pauca) potiſſimæ quæque ſeligerentur, & in vnum corpus ſimul redactæ compingerentur. viſum inſuper fuit opportunum, vt in commune Societatis bonum eodem, quo ſcriptæ ſunt temporis ordine darentur in lucem, niſi quòd ea, quæ ſuper Obedientia à B. Patre Noſtro conſcripta eſt Epiſtola, vt quæ tanto habetur in pretio, Noſtrorumq; manibus iam pridem teritur, digna iudicata eſt, cui meritò primæ inter cæteras deferrentur. Hoc vt facerem, licet principio mea me ſponte voluntas, & nonnullorum conſilium impelleret; tamen eò nunc libentius ſtudioſiuſq; ad hunc laborem ſuſcipiendum adductus ſum, quò præterquam quod omnium voluntati fiet ſatis, ex earum literarum accurata lectione, quemadmodum

ipſe

ipſe mihi polliceor, ſuauiſſimi fructus, & qui palato noſtro ſapiant, abundè percipientur. Adde quod his in literis fidele, terſumq; nobis ob oculos ſpeculum conſtituitur, vt expreſſa ad viuum ſpiritus maiorum noſtrorum lineamenta intueamur, & hanc ab ijs viuendi rationem, à quibus ea petenda eſt, percipiamus: ſic vt poſteris deinde liceat, dum libeat, (modò vt eas, non corporeis tantùm oculis perlegant, ſed acri mentis acie rimentur, & penetrent) in ſeipſis, tanquam in tabella, maiorum ſuorum perfectam exprimere, non adumbrare ſimilitudinem, vt iuxta Diui Cypriani verbum, Ad Patrem paribus lineamentis proles ſucceſſiua reſpondeat. *Et quanquam de rebus ſpiritum ſpectantibus, quæque ad viam ſalutis & perfectionis fideliter inſiſtendam conferrent, tum à Noſtris, tum ab alijs pleriſq; admirabili planè nobilium ingeniorum applauſu, hac ætate noſtra ſingulares & exculti libri lucem viderunt: tamen hactenus extitit nemo, qui ex inſtituto, copioſè de materia vocationi noſtræ vſque eo conſentanea diſſereret, aut qui particulatim de ſingulis, vt de ſpiritus renouatione, de Inſtituti dignitate, propoſiti noſtri excellentia, Miniſteriorum nobilitate, operandi modo, mutuà caritate, & rerum omnium inter tam diuerſas nationes ſumma conſenſione, de ſtudio perfectionis & illius*

obti-

obtinendæ, rationibus, de ſingulari denique tam altæ vocationis beneficio diſputaret. Quæ vniuerſa, licet ſingula iuſto volumini materiam vtique parem ſuppeditarent, his tamen in literis abundè ſatis non vno in loco ſunt pertractata. E quibus, donec ſuper eiuſdem modi argumento perfectius aliquid edetur, tanquam è fodinis felicibus, venaq; diuite, magnam vim auri, & argenti in ærarium veſtrum ſpirituale congeſti poteritis interim depromere. Hoc vobis à communi Domino, & largum in nos donorum cœleſtium imbrem precor, petoq; vt mei memoriam in ſacrificÿs, & orationibus veſtris conſeruare non dedignemini. Romæ, in Domo Profeſſa, quinto Decembris. 1606.

Omnium ſeruus in Domino,

BERNARDVS DE ANGELIS.

TA-

TABVLA EPISTOLARVM.

B. P. N. IGNATII.

1 DE Obedientia. pag. 1.
2 De perfectione Religioſa. pag. 18.
R. P. N. Iacobi Laines.
3 De magnitudine ſuſcepti operis & conſeruatione Spiritus in illa miſſione. pag. 35.
R. P. N. Franciſci Borgiæ.
4 De medijs conſeruandi ſpiritum Societatis, & vocationis noſtræ. pag. 43.
R. P. N. Euerar. Mercuriani.
5 De monitis ad rectam gubernationem. pag. 65.
R. P. N. Claudij Aquauiuæ.
6 De felici progreſſu Societatis. pag. 73.
7 De renouatione ſpiritus. pag. 119.
8 De ſtudio perfectionis & charitate fraterna. pag. 154.
9 De medijs ad conſeruandam Societatem. pag. 191.
10 De oratione & pœnitentijs, qui vſus earum

rum in Societate iuxta noſtrum inſtitutum. pag. 224.
11 De fine miſſionum Orientalium. pag. 249.
12 De iubilæo & miſſionibus. pag. 260.
13 De feruore & zelo miſſionum. pag. 269.
14 De modo inſtituendarum miſſionum. pag. 287.
15 De vſu Exercitiorum Spiritualium. pag. 293.
16 De formandis ac bene inſtituendis noſtris Concionatoribus. pag 297.
17 De recurſu ad Deum in tribulationibus & perſequutionibus. pag. 301.
18 De renouatione ſpiritus & correſpondentia cum Deo. pag. 312.
19 De ſollicitudine & vigilantia Superiorum erga ſubditos. pag. 348.
20 De Officij Diuini recitatione, ac celebratione Miſſæ. pag. 359.
21 Monita, formandis Concionatoribus accommodata. pag. 373.

EPI-

EPISTOLA
B. P. N. IGNATII,
Ad Patres, & Fratres Societatis Ieſu, qui ſunt in Luſitania.

DE OBEDIENTIAE VIRTVTE.

Summa gratia, & amor æternus Ieſu Chriſti Domini Noſtri ſalutet vos, ac viſitet cum ſuis ſummis donis, & gratijs ſpiritualibus.

1 MAGNAM animi voluptatem capio (Fratres in Chriſto chariſſimi) cum affertur ad me, quàm acri ſtudio, conatuque ad ſummam virtutis, ac diuini obſequij perfectionem enitamini, beneficio illius, qui vos, vt ad hoc vitæ Inſtitutum vocauit, ſic in eodem pro ſua clementia retinet, dirigitque ad

beatum finem, ad quem, qui ſunt ab ipſo electi, perueniunt.

2 Atque ego ſane cum vos omnibus donis, ornamentiſque ſpiritualibus perfectos, tum vero (quod aliàs ex me cognouiſtis) in primis Obedientiæ virtute prę́ſtantiſsimos eſſe cupio: idque non ſolum ob eximia quædam, ac ſingulari eius bona, quæ tot, tamque illuſtribus ſacrarum literarum teſtimonijs, atque exemplis, in Teſtamento æque nouo, ac veteri comprobantur, ſed etiam quòd (vt eſt apud ſanctum Gregorium) *Obedientia ſola virtus eſt, quæ virtutes ceteras menti inſerit, inſertaſque cuſtodit.* Hæc dum floruerit, florebunt procul dubio reliquæ, edentque fructus, quales & ego in animis veſtris exopto, & ſuo iure poſtulat is, qui humanum genus neglectæ Obedientiæ ſcelere afflictum, ac perditum, ſalutari ipſemet Obedientia reparauit: *Factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.*

Greg. lib. 35 Moral. c. 10.

Ad Philip. 2.

3 Ab alijs religioſis Ordinibus facilius patiamur ſuperari nos ieiunijs, vigilijs, & cetera victus, cultuſque aſperitate, quàm ſuo quique ritu, ac diſciplina ſancte ſuſcipiunt: vera quidem, ac perfecta Obedientia, abdicationeque voluntatis, atque iudicij cum maxime velim (Fratres chariſſimi) eſſe conſpicuos, quicunque in hac Societate Deo Domino Noſtro deſeruiunt; eiuſdemque Socie-

tatis veram, germanamq; ſobolem hac quaſi nota diſtingui, qui nunquam intueantur perſonam ipſam, cui obediunt, ſed in ea Chriſtum Dominum, cuius cauſa obediunt. Siquidem Superiori, nec ſi prudentia, bonitate, ceteriſve quibuſlibet diuinis donis ornatus, inſtructuſque ſit, propterea obtemperandum eſt; ſed ob id ſolum quod vices gerat Dei, eiuſdemque auctoritate fungatur, qui dicit: *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit:* Nec contra, ſiue conſilio, aut prudentia minus valeat, quidquam idcirco de Obedientia remittendum, quatenus ille Superior eſt; quando illius perſonam refert, cuius ſapientia falli non poteſt: ſupplebitque ipſe, quidquid miniſtro defuerit; ſiue probitate, alijſque ornamentis careat: ſiquidem diſertis verbis Chriſtus Dominus cum dixiſſet, *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi*; protinus addidit: *Omnia ergo, quæcumque dixerint vobis, ſeruate, & facite; ſecundum opera verò eorum nolite facere.* Luc. 10. 16. Math. 23. 2.

4 Quocirca ſedulo vos in eam curam, atque exercitationem incumbere cupio, vt Chriſtum Dominum in Superiore quolibet agnoſcere ſtudeatis; in eoque diuinæ Maieſtati reuerentiam, atque Obedientiam ſummam cum religione præſtare. Quod vobis minus mirum videbitur, ſi animaduerteritis

præceptum eſſe ab Apoſtolo, vt Superioribus etiam ſecularibus, ethniciſque pareamus, vt Chriſto, ex quo omnis poteſtas bene inſtituta deſcendit: ſic enim ſcribit ille ad Epheſios; Epheſ. 6. cap. *Obedite Dominis carnalibus cum timore, & tremore in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto: non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed vt ſerui Chriſti facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate ſeruientes, ſicut Domino, & non hominibus.* Atque hinc exiſtimare poteritis ipſi, cum ſe religioſus quiſpiam regendum, ac moderandum alteri tradidit, non ſolum vt Superiori, ſed etiam nominatim, vt Chriſti partes agenti; quo illum loco apud animum ſuum habere, vtrum vt hominem, an vt Chriſti vicarium debeat intueri.

5 Iam vero illud etiam vobis clare compertum eſſe, ac in animis veſtris penitus inſidere vehementer cupio, infimam, & valde imperfectam eſſe primam illam Obedientiæ formam, quæ mandata duntaxat opere exequitur; nec virtutis nomine dignam, niſi ad alterum gradum aſcendat, qui voluntatem Superioris ſuam efficiat, & cum ea ita concordet, vt non ſolum in effectu executio appareat, verum etiam in affectu conſenſio, ſicq; idem velit vterque, idem nolit. Atque propterea in ſacris litteris legimus, 1. Reg. 15. 22. *Melior eſt Obedientia, quam victima.* ſiquidem (vt ſanctus

ctus Gregorius docet) *per victimas, aliena caro; per Obedientiam vero, voluntas propria mactatur.* quæ quidem pars animi, quoniam eſt adeo præſtans, ſic fit, vt eius oblatio Domino, ac Creatori noſtro per Obedientiam facta, magni ſit æſtimanda. Greg. lib. 3. Moral. c. 10.

6 Quanto in errore, quamque periculoſo verſantur, non dico ſolum ij, qui in ijs, quæ ad carnem, & ſanguinem pertinent; ſed illi etiam, qui in rebus alioquin admodum ſanctis, ac ſpiritualibus (vt ieiuniis, precationibus, alijſve quibuſvis pietatis operibus) fas putant à præſcripto Superioris, ac voluntate diſcedere. Audiant quod ſapienter adnotat Caſſianus in Collatione Danielis, Abbatis: Caſſ. Coll. 4. cap. 20. *Vnum ſane*, inquit, *atque idem inobedientiæ genus eſt, vel propter operationis inſtantiam, vel propter otij deſiderium ſenioris violare mandatum; tamque diſpendioſum eſt pro ſomno, quàm pro vigilia, Monaſterij ſtatuta conuellere. Tantum denique eſt Abbatis tranſire præceptum, vt legas, quantum ſi contemnas, vt dormias.* Sancta fuit actio Marthæ, ſancta contemplatio Magdalenæ, ſancta pœnitentia, & lachrymæ, quibus pedes Chriſti Luc. 10. 38. Domini rigabantur: ſed hæc omnia nimirum Ioan. 12. 1. oportuit fieri in Bethania, quam vocem domum Obedientiæ interpretantur, vt ea re, quemadmodum ait S. Bernardus, nobis ſignificare voluiſſe Dominus videatur, nec ſtu-

dium bonæ actionis, nec otium ſanctæ contemplationis, nec lachrimam Pœnitentis, extra Bethaniam illi accepta eſſe potuiſſe.

7 Quocirca voluntates veſtras (Fratres chariſſimi) quoad eius fieri poteſt, omnino deponite: libertatem Conditori veſtro, quàm vobis ipſemet elargitus eſt, in eius miniſtris libere tradite, ac dicate. Nolite exiguum veſtri liberi arbitrij fructum putare, quod liceat vobis illud, á quo id accepiſtis, eidem per Obedientiam plene reddere. Quod cum facitis, non modo non perditis ipſum, verum etiam augetis, atque perficitis; quippe qui veſtras omnes voluntates certiſſima rectitudinis regula moderamini voluntate diuina, quam videlicet interpretatur is, qui vobis Dei nomine præſidet.

8 Itaque diligenter illud etiam cauendum eſt, ne Superioris vllo vnquam tempore voluntatem (quam ducere pro diuina debetis) ad veſtram detorquere nitamini: id enim eſſet non veſtram diuinæ conformare, ſed diuinam veſtræ voluntatis norma regere velle, eiuſdem diuinæ Sapientiæ ordinem inuertentes. Sane quam magnus eſt error, & quidem eorum, quos amor ſui obcæcauit, obedientes exiſtimare ſeſe, cum Superiorem ad id, quod ipſimet volunt, aliqua ratione pertraxerint. Sanctum Bernardum in hac re præclare exercitatum audite. *Quiſquis*, inquit, *vel aperte,*

Bern. in Ser. de trib. ord. Eccleſ. ad Patres in Capitulo.

vel

vel occulte ſatagit, vt quod habet in volunta- te, hoc ei ſpiritualis Pater iniungat, ipſe ſe ſeducit, ſi forte ſibi quaſi de Obedientia blandiatur: neque enim in ea re ipſe Prælato, ſed magis ei Prælatus obedit. Quæ cum ita ſint, quiſquis ad Obedientiæ virtutem velit peruenire, oportet ad hunc ſecundum Obedientiæ gradum aſcendat, vt Superioris non ſolum iuſſa exequatur, ſed etiam eius voluntatem ſuam faciat; ſeu potius ſuam exuat, vt diuinam à Superiore expoſitam, induat.

9 Qui vero ſe totum penitus immolare vult Deo, præter voluntatem, intelligentiam quoque, qui tertius & ſummus eſt gradus Obedientiæ, offerat neceſſe eſt; vt non ſolum idem velit, ſed etiam vt idem ſentiat, quod Superior; eiuſque iudicio ſubijciat ſuum, quoad poteſt deuota voluntas intelligentiam inflectere. Quæ vis animi, tametſi non ea, qua voluntas pollet, libertate prædita eſt; atque ipſa natura fertur eius aſſenſus in id, quod ſibi veri ſpeciem præbet: tamen multis in rebus, in quibus videlicet cognitæ veritatis euidentia vim illi non infert, poteſt voluntatis pondere in hanc potius, quam in illam partem inclinari. Quæ res cum incidunt, debet, quiſquis Obedientiam profitetur, inclinare ſeſe in ſententiam Superioris. Etenim cum Obedientia ſit quoddam holocauſtum, quo totus homo ſine vlla prorſus imminutione

Conditori ſuo, ac Domino per manus miniſtrorum in charitatis igne immolatur: cumque ſit eadem, renunciatio quædam integra; per quam omni ſuo iure ſponte decedit religioſus, vt diuinæ prouidentiæ Superioris ductu gubernandum, ac poſſidendum vltro ſeſe addicat, ac mancipet; negari non poteſt, quin Obedientia comprehendat non ſolum executionem, vt imperata quis faciat; & voluntatem, vt libenter faciat; ſed etiam iudicium, vt quæcunque Superior mandat, ac ſentit, eadem inferiori & recta, & vera eſſe videantur, quatenus, vt dixi, vi ſua poteſt voluntas intelligentiam flectere.

10 Vtinam hanc mentis, ac iudicij Obedientiam ita & intelligerent homines, & exercerent, vt grata Deo eſt, ac omnibus, qui in religione viuunt, neceſſaria. Nam vt in corporibus, globisque cœleſtibus, vt alius alium afficiat, moueatq., requiritur, vt certa quadam conuenientia, & ordine inferior orbis ſuperiori ſubijciatur: ſic in hominibus, cum alter alterius auctoritate mouetur (quod per Obedientiam fit) oportet, vt is, qui ab alterius nutu pendet, ſubſeruiat, & obſecundet, vt virtus ab imperante ad eum deriuetur, & influat. Hæc autem obtemperandi, obſecundandiq. ratio conſtare non poteſt, niſi voluntas, ac iudicium inferioris cum Superioris voluntate, ac iudicio congruat.

Iam

11 Iam vero ſi finis, & cauſa Obedientiæ ſpectatur, quemadmodum voluntas, ita & iudicium in eo, quod nobis conuenit, decipi poteſt: ergo ſicuti, ne voluntas erret, cum Superioris voluntate coniungitur; ſic intelligentia, ne fallatur, ad Superioris intelligentiam conformanda eſt. *Ne innitaris prudentiæ tuæ*, ſacræ Litteræ monent. Pro.c.3.5. Atque in rebus etiam humanis cenſent Sapientes, vere prudentis eſſe, ſua ipſius prudentia minime fidere, præſertim in rebus ſuis, quarum homines animo perturbato fere boni iudices eſſe non poſſunt. Quod ſi in rebus noſtris, alterius etiam non ſuperioris, iudicium, atque conſilium noſtro anteponendum eſt: quanto magis ipſius Superioris, cui nos, vt Dei vicem gerenti, ac diuinæ voluntatis interpreti moderandos tradidimus? In cauſis vero, perſoniſque ſpiritualibus eo maior etiam cautio proculdubio eſt neceſſaria, quo grauius eſt ſpiritalis viæ periculum, cum ſine frenis conſilij, diſcretioniſve in ea decurritur. Caſſia.Coll. 2.Cap.11. Qua de re commode Caſſianus in Collatione Abbatis Moſi ait, *Nullo alio vitio tam præcipitem Diabolus monachum pertrahit ac perducit ad mortem, quam cum neglectis conſilijs, Seniorem ſuo iudicio perſuaſerit*, definitionique confidere.

12 Præterea, niſi hæc Obedientia iudicij exiſtat, fieri non poteſt, vt vel conſenſus voluntatis, vel executio talis ſit, qualem eſſe

opor-

oportet. Natura enim ita comparatum eſt, vt animi noſtri vires, quæ appetitiuæ dicuntur, ſequantur apprehenſiuas, & niſi adhibita vi, voluntas, iudicio repugnante, diu obtemperare non poterit. Quod ſi forte quis aliquo temporis ſpatio obediat per communem illam apprehenſionem, qua cenſetur, perperam etiam præcipienti parendum eſſe; certè id ſtabile, ac fixum eſſe non poteſt. atque ita perſeuerantia deficit, vel ſaltem Obedientiæ perfectio, quæ in prompte, & alacriter obediendo conſiſtit: non enim ibi poteſt eſſe alacritas, ac diligentia, vbi eſt animorum, ſententiarumque diſſentio. Perit etiam exequendi ſtudium, & celeritas, cum ambigitur, expediat necne, facere, quod iubemur: perit celebris illa Obedientiæ cœcę ſimplicitas, cum apud nos ipſos in quæſtionem vocamus, rectè ne præcipiatur, an ſecus; atque etiam fortaſſe damnamus Superiorem, quod ea mandet, quę nobis non ita iucunda ſunt. perit humilitas; quoniam etſi ex altera parte paremus, ex altera tamen noſmetipſos Superiori præferimus: perit in rebus arduis fortitudo: perit denique (vt ſummatim complectar) virtutis huius vis omnis, ac dignitas. Succedunt autem in eorum locum dolor, moleſtia, tarditas, laſſitudo, obmurmurationes, excuſationes, aliaque vitia non ſanè leuia, quibus Obedientiæ pretium, ac meritum prorſus extin-

gui-

guitur. Itaque ſanctus Bernardus, de ijs, qui grauiter ferunt imperata minus ſibi ſuauia, ſic ait, *Hæc ſi moleſte cœperis ſuſtinere, ſi diiudicare Prælatum, ſi murmurare in corde; etiam ſi exterius impleas, quod iubetur, non eſt hæc virtus patientiæ, ſed velamentum malitiæ*. Quod ſi pax, & tranquillitas animi quęritur: certe hac non fruetur is, qui habet intra ſeſe cauſam perturbationis, atque tumultus, diſſenſionem videlicet iudicij proprij ab Obedientiæ lege. Ser. 3. de Circumciſ.

13 Atque idcirco, tuendæ concordiæ cauſa (quę ſocietatis omnis eſt vinculum) tantopere hortatur Apoſtolus, *vt idipſum omnes ſapiant, & dicant*; nimirum vt conſentientibus & iudicijs, & voluntatibus, mutuo foueantur, & conſeruentur. Iam ſi vnum, eundemque oportet eſſe membrorum ſenſum, & capitis; facile cernitur, vtrum ſit æquius, caput membris, an membra capiti conſentire. Atque ex his quidem, quæ dicta ſunt hactenus, ſatis apparet, Obedientia iudicij quam ſit neceſſaria. Rom. 15. 5. & 1. Cor. 1. 10. 2. Cor. 13. 11. Phil. 2. 2. & 3. 16.

14 Quam vero ſit eadem ipſa perfecta, grataque Domino, inde primum oſtenditur, quod per eam præſtantiſsima pars hominis, ac pretioſiſsima Domino conſecratur: deinde quod Obediens ita fit holocauſtum viuum, gratumque Maieſtati diuinæ, cum nihil ſuimet omnino retineat; poſtremo, quod ma-

gna eſt huius certaminis difficultas: frangit enim ſeſe Dei cauſa Obediens ipſemet, reſiſtitque naturali propenſioni, quæ omnibus hominibus inſita eſt ad ſuam complectendam, ſequendamque ſententiam. Ex his igitur rebus efficitur, vt Obedientia tametſi proprie voluntatem perficere videatur, quippe quam reddit ad nutum Superioris promptam, ac paratam; nihilominus ad intelligentiam quoque ipſam, vt diximus, pertinere debeat, eamque inducere ad ſentiendum id ipſum, quod ſentit Superior: ſic enim fiet, vt omnibus connixi viribus, & voluntatis, & intelligentiæ ad executionem celerem, atque integram veniamus.

15 Videor mihi vos (Fratres chariſsimi) audire dicentes, de virtutis quidem huiuſce neceſſitate iam non ambigere: illud vero, vt cognoſcatis vehementer optare, quo pacto ad eius perfectionem peruenire poſsitis. Huic ego quæſtioni cum Sancto Leone, ita reſpondeo: *Nihil arduum eſt humilibus, & nihil aſperum mitibus:* modo non deſit vobis humilitas, non deſit manſuetudo, non vtique deerit Deo benignitas ad vos adiuuandos, vt quæ ſibi promiſiſtis, ea præſtare poſsitis animo non ſolum æquo, ſed etiam libenti.

Leo Papa Serm. 5. de Epiphan.

16 Præterea vobis tria nominatim propono, quæ ad Obedientiam iudicij comparandam multum iuuant. Primum illud eſt, vt, quemad-

quemadmodum initio dixi, non intueamini in perſona Superioris hominem obnoxium erroribus, atque miſerijs; ſed Chriſtum ipſum, qui eſt ſapientia ſumma, bonitas immenſa, charitas infinita, qui nec decipi poteſt, nec vos vult ipſe decipere. & quoniam conſcij vobiſmet eſtis, vos Dei amore iugum Obedientiæ ſubijſſe, vt in Superioris voluntate ſequenda, voluntatem diuinam certius ſequeremini, nolite dubitare, quin pergat fideliſsima Domini charitas, eorum miniſterio, quos vobis præfecit, vos deinceps gubernare, & rectis itineribus ducere. Itaque Superioris vocem, ac iuſſa, non ſecus ac Chriſti vocem excipite; ſiquidem Apoſtolus etiam in hanc ſententiam ſcribens ad Coloſſenſes, cum ad obtemperandum Præpoſitis ſubditos adhortatur, ait: *Quodcunque facitis, ex animo operamini ſicut Domino, non & hominibus: ſcientes quod à Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Chriſto ſeruite.* Cap. 3. v. 23 Sanctus vero Bernardus, *Siue Deus* (inquit) *ſiue homo, Vicarius Dei mandatum quodcunque tradiderit, pari profecto obſequendum eſt cura, pari reuerentia deferendum, vbi tamen Deo contraria non præcipit homo.* Bern. in tractat. de Præcepto, & diſpenſat. fere initio. Atque ita, ſi non hominem externis oculis, ſed Deum inſpexeritis internis, haud ſane graue fuerit vobis, voluntates veſtras, atque iudicia, conformare ad eam regulam actionum

veſtra-

veſtrarum, quam ipſimet elegiſtis.

17. Altera eſt ratio, vt, quod Superior mandat, vel ſentit, defendere ſemper apud animos veſtros ſtudioſè nitamini, improbare autem nequaquam. atque ad eam ipſam rem proderit bene animatos, affectoſque eſſe ad id omne, quod ipſe iuſſerit: ſic enim fiet, non ſolum vt ſine moleſtia, ſed etiam vt cum voluptate, lætitiaque pareatis: nam (vt eſt apud Sanctum Leonem) *Non dura ibi neceſſitate ſeruitur, vbi diligitur, quod iubetur.*

Leo Serm. 4. de ieiunio. ſeptimi menſis.

18 Poſtrema ſubijciendi iudicij ratio eſt, cum facilior, tutiorque, tum etiam apud ſanctos Patres in more poſita, vt ſtatuatis vobis cum ipſi, quidquid Superior præcipit, ipſius Dei præceptum eſſe, & voluntatem: atque, vt ad credenda, quæ Catholica fides proponit, toto animo aſſenſuque veſtro ſtatim incumbitis, ſic ad ea facienda, quæcunque Superior dixerit, cæco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ, ſine vlla prorſus diſquiſitione, feramini. Sic egiſſe credendus eſt Abraham, filium Iſaac immolare iuſſus. Sic noui Teſtamenti tempore aliqui è ſanctis Patribus ijs, quos commemorat Caſſianus, vt Ioannes Abbas, qui, quod erat ei imperatum, non reputabat vtilene eſſet, an inutile; vt cum aridum lignum tanto, ac tam diuturno labore per annum irrigauit: Nec vtrum fieri poſſet, nec ne, vt cum conatus eſt tam ex animo ingens,

Gen. 22. 3.

Caſſ. lib. 4. c. 24. & 26.

ſaxum ſolus dimouere loco, quod ne multi quidem ſimul homines impellere potuiſſent. quod Obedientiæ genus ipſis interdum miraculis diuinitus comprobatum videmus. Nam (vt alios taceam, quos ipſi non ignoratis) Maurus, S. Benedicti diſcipulus, mandato Superioris lacum ingreſſus, nec merſus eſt: alius quidam à Superiore iuſſus, leænam ad ſe ducere, illam cepit, atque perduxit. Eſt igitur hæc ratio ſubijciendi proprij iudicij, ac ſine vlla quæſtione ſanciendi, & collaudandi apud ſe quodcunque Superior iuſſerit, non ſolum ſanctis viris vſitata, ſed etiam perfectæ Obedientiæ ſtudioſis imitanda omnibus in rebus, quæ cum peccato manifeſto coniunctæ non ſunt.

Gregor. 2. dial. c. 7. in vitis Patrũ. 2. Par. lib. de Obed.

19 Nec tamen idcirco vetamini, ſi quid forte vobis occurrat, à Superioris ſententia diuerſum, idque vobis (conſulto ſuppliciter Domino) exponendum videatur, quo minus id ad Superiorem referre poſsitis. verum in hac re, ne vos amor veſtri, iudiciumque decipiat, illa cautio eſt adhibenda, vt animo ſitis, & ante, & poſt relationem æquiſſimo, non ſolum quod pertinet ad eam rem, de qua agitur, vel ſuſcipiendam, vel deponendam; ſed etiam ad approbandum, rectiuſque putandum, quidquid Superiori placuerit.

20 Atque hæc, quæ de Obedientia diximus, æque priuatis erga proximos Superiores,

res, atque Rectoribus, Præpoſitiſque localibus erga Prouinciales, Prouincialibus erga Generalem, Generali denique erga illum, quem Deus ipſi præfecit, nempe ſuum in terris Vicarium, obſeruanda ſunt; ſic, vt & ordinum perfecta diſtinctio, ac proinde pax retineatur, & charitas, ſine qua nec Societatis noſtræ, nec alterius cuiuſlibet Sodalitij poſſet recta gubernatio conſeruari. Nimirum hoc
Sap. 8. modo Prouidentia illa diuina, *diſponit omnia ſuauiter*, infima, per media; media, per ſumma, ſuos ad fines cuncta perducens. Hinc illa videlicet in Angelis vnius hierarchiæ ad aliam ſubordinata ſeries; hinc & cœleſtium, & aliorum omnium, quæ cientur, corporum certis locis, ac ſedibus inter ſeſe apta connexio, quorum conuerſiones, ac motus ab vno mouente ſupremo gradatim omnes vſque ad infimos rite proueniunt. Idem in terris cum in omni ciuitate bonis inſtituta legibus, tum vero in hierarchia Eccleſiaſtica cernitur; cuius omnia membra, & functiones ab vno generali Chriſti Domini Noſtri Vicario deriuantur; & quo accuratius hæc diſpoſitio, & collocatio cuſtoditur, eo rectior eſt gubernatio, & melior. contra vero huius ordinis negligentia, quam grauia incommoda multis hominum Societatibus importentur, nemo non videt. Atque idcirco in hac, cuius mihi nonnullam procurationem, ac curam Dominus

nus

nus tradidit, tam diligenter hanc virtutem exerceri, vigerique percupio, quaſi in ea Societatis noſtræ bonum, ac ſalus vniuerſa conſiſtat.

21 Quæ cum ita ſint, vt vnde exorſa eſt, ibidem terminetur epiſtola, vos ego per Chriſtum Dominum Noſtrum obteſtor, qui ſeſe nobis non modo præceptorem, ſed etiam exemplar præbuit Obedientiæ, vt ad eam virtutem toto pectore incumbatis, & glorioſæ victoriæ appetentes, atque auidi, voſmetipſos ſuperare, id eſt, excelſiorem, & difficiliorem animi partem, voluntatem dico, atque iudicium expugnare, & ſubijcere ſtudeatis; quo Dei Domini Noſtri ſolida, veraque cognitio, atque amor veſtros ad ſe animos penitus trahat, totoque vitæ huius, & quaſi peregrinationis curriculo vſque eo gubernet, ac regat, dum vos demum, alioſque complures, veſtra opera, exemploque adiutos, ad vltimum, & fœliciſſimum finem, nimirum ad beatitudinem ſempiternam perducat. Veſtris ad Deum precibus me valde commendo. Romæ vij. Kal. Aprilis. M. D. LIII.

Omnium ſeruus in Domino,

IGNATIVS.

EPISTOLA
B. P. N. IGNATII,
Ad Patres, & Fratres Societatis Ieſu, qui ſunt in Hiſpania.

De Perfectione Religioſa.

Gratia & amor æternus Ieſu Chriſti Domini Noſtri, ſit ſemper in fauorem, & auxilium veſtrum. Amen.

1 SÆpe, cum literis Fratris noſtri Simonis, tum à Sancta-Cruce, de vobis nuncios accepi. neque Deum fugit bonorum omnium fontem, quantam lætitiam animo, & conſolationem hauſerim, cùm quibus ſtimulis Diuina Maieſtas, veſtra in virtutem ſtudia incitaret, accepi. Quod etiam in his plagis tanto à veſtris, locorum interuallo,

& longinquitate diſiunctis, magno eſt multis animo & exemplo. Atque illud quidem omni, vero, germanoque Chriſtiano meritiſſimo iure lætandum intelligo, cum & Dei creatoris noſtri gloriam quantam maximam, honoremque diligere, & ipſius imaginis, quam pretioſo ſanguine vnigeniti filij ſui redemit, vtilitate, emolumentoque gaudere, communi omnes obligatione teneamur: mihi vero in primis in Domino lætandum, qui non modo nulli in hoc genere cedere, ſed peculiari etiam amore veſtri ardere & flagrare debeã. Sit laus & gratia Deo Creatori noſtro, ex cuius infinita liberalitate & munificentia, bonorum omnium ratio gratiæque redundat. Faxit Diuina Maieſtas, vt ſuus ille fons diuinæ miſericordiæ, largiori in dies perennitate ſcaturiat, vt quod in vobis clementer inchoauit, aſſidua acceſſione, cumuloque perficiat. Nec vero dubito, quin ſumma eius bonitas, immenſus amor, charitaſque paterna (quæ ad perfectionem nobis ſponte largiendam, quam nos ad eandem veſtigandam paratior eſt) ad egregios exitus ſua cœpta perducat: quod ſi ſecus haberet, æternus eius Filius, ad eam perfectionem, quæ à ſola ipſius benignitate dependet, nequaquam in hęc verba nos hortatus fuiſſet: *Perfecti eſtote, ſicut pater veſter cœleſtis perfectus eſt*: vt quoad illum attinet, certum omnino ſit, illum ſemper eſſe ad libe- Matth. 5.

ralitatem paratum: modo altam in nobis, profundamque humilitatem, & dignum ſuam gratia deſiderium inueniat, & bene acceptis beneficijs vti, & in impigra gratiæ cooperatione verſari inceſſanter, nos videat. Quo ſane in genere committendum non puto, vt qui veſtrum in hoc virtutis ſtadio, brauij ſtudio, gratiaque decurrunt, non eos ſuis aculeis incitandos ſuſcipiam. Quamobrem veſtrum eſt ad acquirendam virtutem veſtram omnem, operam induſtriamque conuertere, ſi quam, non modo in veſtro regno, ſed alibi paſſim, in multorum animis expectationem concitaſtis, ſuſtinere velitis, qui cum vobis interius & exterius, ſuæ præſidijs gratiæ vndequaque vallatis, & peculiari quodam fauore dotatis; benigne Deum facientem aſpiciant, à vobis non immeritò inſignem quendam fructum, & extraordinarium expectant.

2. Et verò, quem tanta, quanta vos ſeruiendi Dei obligatio deuincit, vulgari labore, & famulatu non eſt contentus; qui par quidem obligationi, ante veſtram vocationem fuiſſet; quia quod tunc temporis; non in minimis erat ponendum, iam certe vobis in nihilum verteretur. Neque enim Deus vos ſolum eduxit, *De tenebris in admirabile lumen ſuum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ*, quod cum alijs fidelibus, vobis voluit eſſe commune; verum etiam vt melius

...etr. c. 2. Coloſſ. c. 1.

puri-

puritatem, ſtudiumque rerum ad ſuum obſequium pertinentium tueremini, è voragine illa, gurgiteque mundano vos amanter extraxit; non ſolum vt ne veſtra ſalus & innocentia in diſcrimen veniret in medijs procellis & tempeſtatibus ijs, quas nunc bonorum & opum, nunc honoris & gloriæ, nunc voluptatum auidiſſimus turbo, ac importunus metus naufragij & iacturæ, excitare conſueuit: ſed etiam inſuper vt ne veſtrum animũ humanæ res viles atque labiles, irretitum tenerent, & veſtrum cor in varias partes diſtractum occuparent; quo gloriæ diuinæ, quo veſtræ ſaluti, quo auxilio proximi, (quem in finem vos condidit) vos totos certatim, penituſque dedatis. Tametſi autem quidquid Chriſtiana doctrina complectitur, ad eum vos finem dirigat & perducat; nihilo tamen ſecius vos eo vocauit, vt ad Dei gloriam, proximique ſalutem iuge ſacrificium vos exhibeatis: eius bonum & progreſſum ſpiritualem, non tantum exemplis, deſiderijs, internis orationibus aſſidue procurando; ſed medijs etiam & inſtrumentis externis, quibus vt alter alteri ſuccurreret, & proximum iuuaret, diuina prouidentia præcepit. Atque inde videre licet, ad quam celſum, nobile & regale genus viuendi vos extulerit, cum nec in hominibus, nec in ipſis Angelis, quam in ſe Deum magnifice laudare, & eius res creatas, pro ea-

rum captu, ad ipſum conuertere, nullum exercitium, officiumque ſublimius reperiri poſsit.

3 Gaudete igitur & infinitas agite Deo gratias pro tanto beneficio: cui vtcumque pares, vt eſſe poſsitis, particularis gratiæ ab ipſo auxilium, opemque poſtulate. nam magnam certe vobis opus eſt diligentia, vt tantum finem aſſequi valeatis. Quæ retro ſunt, quæſo, in gratiam Ieſu Chriſti obliuiſcimini: & quaſi nunc primum tam longum iter ſuſciperetis, virtutis viam indefeſſo progreſſu, alacriter metimini: & in bonis veſtris, ſanctiſque exercitijs ab omni tepore, atque pigritia, tanquam ab hoſte capitali abhorrete. Illos ſibi quiſque ad imitandum proponat, quos diligentia inſignes, & magnanimitate videbit. Cauete, ne filij huius ſeculi maiori cura, & ſolicitudine in caducarum rerum, quàm vos æternarum aſſecutionem, incumbant. Pudeat, quòd in mortem illi, quam vos in vitam, citatiori gradu ferantur. Viles, abiectos, imbelles vos, ignauoſque putate, ſi vel vnus in aula reperiatur, qui vt terreni principis fauorem neſcio quem, & gratiam aucupetur; ipſius nutibus diligentius ſeruiat, quam vos, vt gratioſi apud cœleſtẽ Regem, Imperatoremq. euadatis: & ſi in bello miles generoſius pugnet vt victoriam obtineat, futilem gloriam colligat, exuuias conſequatur, quam vos vt de vobis

victoria ſtrenue parta, æternam gloriam in cœleſti regno conſequuti triumphetis. Quocirca per Ieſum Chriſtum vos oro & obteſtor, vt nullum vnquam in diuino ſeruitio teporem admittatis: quandoquidem, *Arcum frangit intenſio, animam remiſſio*: & contra, vt teſtatur ſacra pagina; *Anima laborantium impinguabitur*. Prou. 13. Fouete ſemper in ſinu cordis veſtri viuidum quendam, ſanctumque feruorem ad quoſuis pro virtute exantlandos labores: quia rarum aliquod & eximium facinus, ſexcentis vulgaribus, minutiſque antecellit: ad quem enim virtutis gradum multis annis piger non poteſt adrepere, exigua temporis intercapedine, diligens mirabiliter volat.

4 Certum eſt etiam pigros, quod ſe ipſos non vincant, nec ad animi pacem, nec ad perfectam vnquam vllius virtutis poſſeſsionem venire; cum tamen diligentes vtrumque paucis diebus facile conſequantur. Eodem accedit, vſu ipſo & experientia patere, non ignauos & tepidos, ſed ardentes & gnauos in obſequio diuino animi pace & tranquillitate potiri. Et merito quidem: dum enim in victoria ſui ipſorum laborant, vt amoris proprij ſe à vinculis laxent, vſque ab imis fibris, mæſtitiam, mœrorem, alioſque turbulentos motus animi euellunt, & ſenſim ſine ſenſu virtutum habitudines ſuis animis induunt, à

quibus parati, quaſi natura duce, deinceps operantur, & ad ſanctam à Deo percipiendam lætitiam, conſolationemque parantur: *Quia vincenti dabitur manna abſconditum*. At vero contra, negligentia & tepiditas ſemper mæſtos pariunt ignauo labores, quod illorum cauſam, amorem nempe proprium, non procul amandent, nec bonis operibus Dei gratiam mereantur. Nullum ergo laborem in bonis omnibus, laudabilibuſque exercitijs detrectare debetis: quia vel in hac vita, in ſtudio perfectionis religioſæ, & in conſtanti bonorum operum & virtutis exercitio, ſancti feruoris fructum deguſtandum capietis. Deinde ſi mentis oculos in gloriæ æternę præmium mercedemque iaciamus, nullo negotio nobis illud Apoſtoli, in animum inducemus: *Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*: quia, *Quod momentaneum eſt tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*.

Apoc. 2.

Rom. c. 8.

Quod ſi in mundo, in Chriſtianis omnibus, qui Dei cultum & obſequium profitentur, feruor ille elucere videtur, quanta vos tandem manet in cœlo corona, ſi ad veſtram vocationem vos totos fingatis? cuius tota ratio non in eo ſolum conſiſtit, vt ipſi apud Deum in famulatu ſimus, ſed vt alios multos ad eundem trahamus. De illis enim ſic ſcri-

ptur æ loquuntur: *Qui alios ad iuſtitiam erudiunt, tanquam ſtellæ firmamenti fulgebunt in perpetuas æternitates*. Quod in illos conuenit, qui & in ipſa ſpiritualium armorum tractatione, & in ſolerti ad illa præparatione, diligentia quam maxima, ſua munera exequuntur. Neque enim ſufficit opera per ſe bona facere, ſed bene facere: cum vnus ex Prophetis dicat. *Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter.* Et Apoſtolus: *Omnes in ſtadio currunt, ſed vnus accipit brauium.* Item: *non coronabitur, niſi qui legitime certauerit*. Quod de illis dicitur, qui dum adhuc in viuis verſantur, ne latum quidem vnguem de officio diſcedunt. At, præter omnia velim, vnumquemque veſtrum cum zelo gloriæ Dei, proximorumque ſalutis, Ieſu Chriſti Saluatoris noſtri, puro & ſincero amore lucere.

Dan. 12. 3.
Hier. 48.
1. Cor. c. 9.
2. Tim. c. 3.

6 Ad quem finem eſtis vocati, infractis animis enitimini; cum tot eius cauſa vobis à Deo auxilia & inſtrumenta ſuppetant. Hæc inſtrumenta, ſunt omnia gratiæ dona ſpiritualia, quibus nos in omni bono opere, nos inquam, à natura ipſi adeo aduerſos, rebelles, contumaces, hactenus præuenit & præuenire dignatur: hæc inſtrumenta ſunt, incredibiles promiſſiones ſuæ gloriæ, vt communione ſuæ immenſæ præſtantię, quod ipſe eſt natura, nos gratia euadamus: inſtrumenta denique, tota iſta rerum vniuerſitas eſt; cum non ſolum

quæcumque ſubter, ſed etiam ſuper orbes cœleſtes ſunt, illæ nimirum omnes diuinæ mentes, cœleſteſque hierarchiæ noſtris ſint
Hebr.1. ab eo miniſterijs deſtinatæ: *Omnes enim ſunt miniſtratorÿ ſpiritus, propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis*. Quod ſi omnia hæc inſtrumenta ſufficere non videantur, ſeipſe inſtrumentum præſtitit, cum prætium noſtræ ſalutis, in cruce ſe obtulit; & in auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento in viaticum, & ducem huiuſce mortalis peregrinationis ſe dedit. Heu, quid illi ſufficiat, cui non tot bona & incitamenta ſufficiant, vt ad ſui principis ſe obſequium componat? Et vt ad hoc maiori promptitudine & alacritate curandum pluribus nominibus nos obſtrictos haberet, poſthabita quodammodo ſuæ infinitæ gloriæ, qua fruebatur, præſtantia, vt eandem nobiſcum aliquando communicaret, tantò beneficio nos indignos affecit; noſtris miſerijs ſe onerans, vt nos illis leuaret; ſeipſum vendi volens, vt nos redimeret; infamari, vt gloria donaret; pauper eſſe, vt ditaret; vſque adeò denique infamem mortem ſibi deligere, vt nobis immortalem & beatam viuendi rationem impertiret. Itaque ſi vinculis obligationis tantæ vos ligatos videtis, & ad eius ſeruitium accretionemque gloriæ toto pectore aſpiratis; in hoc vos tempore verſari habetote, quod etiam atque etiam induſtriam veſtram, zelum-

zelumque requirit. Videte, quantulus honor diuinæ Maieſtati in præſens habeatur, veneratio exhibeatur, obedientia præſtetur: imo vero cum intimo, maximoque dolore diligenter videte, in quanta vbique gentium ignoratione verſetur, nomen eius blaſphemis vocibus proſcindatur; & Ieſu Chriſti ſempiternæ Sapientiæ doctrina contemnatur, vita repudietur, pretium ſanguinis vileſcat, & quadam ratione, quantum in nobis eſt, penitus perdatur; & in nihilum occidat. Tanta illorum paucitas, qui ad ſalutem vtantur.

Videte veſtrum proximum tanquam imaginem ſanctiſsimæ Trinitatis, ipſius gloriæ capacem, cui totus orbis, vt pote templo Sancti ſpiritus, membro Ieſu Chriſti, pretioſo eius ſanguine redempto, famulatur; videte inquam, proximum, quot & quantas miſerias incurrat, in quibus tenebris ignorantiæ iaceat, quibus terreſtrium deſideriorum, vanarum opinionum, impotentium appetituum procellis obruatur; quot & quantorum hoſtium impreſſione laceſſamur, & impugnemur, cum periculo perdendi non reculas caducas, & perituras, ſed regnum gloriæ & felicitatem æternam; & ſimul incidendi in pœnas intolerabiles & ſupplicia ſempiterna: videte inquam, vt Ieſu Chriſti gloriam, honoremque defendere, & proximi ſalutem procurare debeatis: & certe videbitis, quanta ad

quoſ-

quoſcumque ſuſcipiendos labores præparatio ſit adhibenda, vt apta ad eum finem vos diuinæ gratiæ inſtrumenta præſtetis, præſertim cum tam rarum ſit bonorum operariorum
Philip.2. genus, *Qui quærant non quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti.*

8 Atque eo conſilio ita locutus ſum, vt vos excitarem; & ad eorum qui parum feſtinant, tarditatem curſus, pernicitatem adiungerem; non vt in aliud extremum minus cauti feruoris, vos impellerem: nam ex tepore pariter & feruore nimio, morbi animi proficiſcuntur:
Rom. 2. *Rationabile obſequium veſtrum.* Inquit Apoſtolus: & regius Propheta, *honor regis iudicium diligit:* ſcilicet diſcretionem:
Leuit.2. & in Leuitico diuinitus præcipitur; *In omni ſacrificio tuo offer ſal.* Et vero hoſtis ille noſter nulla re magis charitatem extinguit, quam immodico & inconſiderato in virtute progreſſu. *Ne quid nimis*, ait parœmia. Quod cum in omnibus, tum etiam in iuſtitiæ, vt monet Sapiens, rationibus obſeruandum.
Eccl.c.17. ſic enim: *Noli eſſe iuſtus nimium.* Quæ ſi regula & moderatio abſit, bonum in malum deſinit, & virtus in vitium: ac inde, incommoda quæ cum mente illius qui per extremum illud, iter facit, depugnat, alia ex alijs, quam plurima enaſcuntur.

9 Primum illorum eſt, diu illum Deo ſeruire non poſſe; vt equis accidit, qui poſt nimium

mium iter, in curſu fatiſcunt. Sic ſæpe vſu venit, aliorum operas noſtri gratia impediri, cum noſtras alijs præſtare deberemus. Alterum eſt, illum ſibi moderari non poſſe, qui nimias celeritates præcipitanter ſuſcipiat. *Nam ſubſtantia feſtinata minuetur*, ait ſa- Prou. 13.
cra pagina. Atque ita æſtus & præcipitatio caput ruinæ eſt. *Qui enim feſtinus eſt, pedi-* Prou. 19.
bus offendit. Tertium eſt, illi curæ non eſſe, periculo nimij & inſolentis oneris ſuam nauem liberare. quia ſi periculoſum eſt, illam ad portum fortunatum appellere, non minoris periculi & diſcriminis eſt, tantum illi pondus atque onus imponere, vt neceſſaria depreſſione ſubſidat. Quartum eſt, nouum hominem, non autem, vt par erat, veterem crucifigi, cum præ debilitate, exercendæ virtuti vacare non poſsit. Atque ex S. Bernardo, per immodicum illum feruorem quatuor nobis iniuſte ſubripiuntur, nimirum, *Corpori effectus, animo affectus, proximo exemplum, Deo bonor:* vt qui ita ſe gerit, tanquam ſacrilegus, quod templum Dei viuum tam male habuerit, illorum omnium ſit, quæ attigimus, reus; & rationem Deo reddere teneatur. Ad hæc ſuum proximum bono fraudat exemplo, quòd vnius caſus ceteris ſit terrori, & multorum feruori in via virtutis teporem adſpergat, & ita proximo offendiculum pariat. Quamobrem idem Sanctus huiuſcemodi hominem,

minem, reum veritatis, & inimicum pacis nominatim proclamat. Præterea genus illud hominum arrogans, ſuperbum, glorioſum eſſe ſolet, & in iudicio ſuo ceteris præferendo, & in eo ſaltem in quod ius non habet, ſibi arrogando, cum in propria cauſa, quod ſuperioris eſt, perſonam velit iudicis ſuſtinere. His autem incommodis alia quædam accedunt: nempe tot armorũ onus ſubitur, (quod Dauidi contigit in armis Saulis) vt vſus nullus illorum conſequatur: & calcaria quidem, nullum autem frænum indomito equo intractabilique paratur. Vt diſcretio & prudentia ſit opus, quæ, vt optime D. Bernardus monet, inter vtrumque extremum progrediatur. *Bonæ, inquit, voluntati non ſemper credendum eſt, ſed refrænanda, & regenda, maxime in incipientibus.* Si vero vobis rara & inuentu difficilis diſcretio videbitur, per obedientiam, ad quam confugiendum, eius defectum ad ſecuritatem ſupplete. Quod ſi quis proprio velit adhærere iudicio, D. Bernardum audiat. *Id quod ſine voluntate & conſenſu patris ſpiritualis fit, imputabitur vanæ gloriæ & non mercedi.* Et diuini illius
1. Reg. 15. refricate memoriam, *Scelus idolatriæ eſt, nolle acquieſcere, & quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare.* Quapropter per obedientiam voluntates veſtras & iudicia mactate, & nimiam corporis debilitationem vitate.

10 Neque

10 Neque tamen putetis velim, diſplicere mihi, aut ſuam apud me laudem non obtinere, quod de veſtris per literas mortificationibus accepimus: ſiquidem non me præterit, Sanctos olim ſanctas id genus inſaniendi rationes, præſertim ſuæ conuerſionis initio, magno ſuo fructu & progreſſu virtutis, ad ſui victoriam & maiorem virtutis acquiſitionem adhibuiſſe: ſed illi, qui dante Deo, ſuæ iam voluntatis & amoris proprij victores euaſerunt, longe certe ſatius erit, vt ſe ad normam moderationemque diſcretionis componant; nec ab obedientia recedant, quam vobis maxime, & illam pariter commendo virtutem, quæ alias omnes continet, cuique præcepti nomen Dominus noſter fecit his verbis; *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem.* Neque vero duntaxat inuicem vos perpetuo diligere & amare debetis, ſed amorem illum omnibus communicare, excitantes in vobis, quoad eius fieri poterit, ſalutis proximi ardentia deſideria, & iuſtam illius, vt Ieſu Chriſti ſanguine & morte redempti, rationem habentes: vt ea præparatione, & internæ charitatis incremento, apta diuinæ gratiæ ad cooperationem tam arduam, & præſtantem conuertendi animas ad Deum finem noſtrum vltimum, inſtrumenta euadatis. Neque vos proximo inutiles eſſe credatis, quamdiu affectiones huiuſmodi ſentietis: quia præter fructum

veſtrum, multis modis illi vos fructuoſos præbetis. In primis quidem præſenti labore, & illius ſuſcipiendi intentione, cum vos omnino totos ad eius inſtructionem & ædificationem formetis. Etenim quando miles egregijs armis ad ſua cœpta ſe munit, nemo laborem eius ad obſequium ſui principis ſpectare negauerit, licet ante moriatur, quam vota ſua implere potuerit. Itaque ad alias peculiares pietatis rationes, cuiuſque veſtrum eſt quotidiana ſe Deo in proximi ſalutem, oblatione dicare. Secunda ratio iuuandi proximi ſtudio pietatis, virtutiſque cenſetur: ex illo enim, ad eos, cum quibus agitis, pari pietate & virtute informandos, magna vobis aptitudo oborietur. In effectionem naturalium rerum præter communes cauſas, vt cœlum, aſtra, elementa, peculiaris & proxima (quod vſu conſtat & Philoſophia) cauſa neceſſaria eſt, quæ forma ſimilis producendæ ſit prædita: perinde id eſt placitum diuinæ Sapientiæ, vt cauſa proxima, qua vtitur ad aliquem humilitate & charitate exornandum, earundem virtutum ornamentis effulgeat. Itaque dum operam virtuti nauatis, ſimul ſaluti proximi conſulitis. Nam licet ad perfectum, abſolutumque inſtrumentum, vitæ ſanctimonia, ſcientiaque requirantur: nihilo tamen minus tum ad percipienda, tum ad communicanda dona ſancti Spiritus, multis partibus,

tibus, litteris bona vita antecellit. Tertia ratio eſt, virtutis veſtræ exemplum, ex qua non ſolum per veſtras, quæ Dei eſt gratia, ſed per omnes etiam regiones Europæ, bonus odor afflatur. Qui ſanctitatis & bonæ vitæ odor, vt in immenſum excreſcat, ſua dona noſtrum Dominum vobis conſeruaturum aucturumque confido. Quarta ratio iuuandi proximi (quæ longe & late patet) ſanctis deſiderijs precibúſque continetur. Verum haſce rationes & alias huiuſcemodi, quarum non eſtis neſcij, melius didiciſtis ab illis, cum quibus agere & communicare licebit, quam ego docere, aut ſcribere valeam. Quamobrem multarum rerum ſcriptione abſtinebimus, quibus hoc tractare argumentum poſſemus: ſed cum ſcribam ex occaſione, acceperimque vos aliquid á me literarum expetere; iam vnis ad vos literis me pariter & vos conſolandos putaui. Nihil aliud in præſentiarum habeo, vnum duntaxat precibus á Deo Saluatore & Domino Noſtro ſuppliciter contendo, vt ſicut vos tanta vocationis gratia dignari, & efficaci voluntate voſmetipſos ſibi conſecrandi, impertiri non dubitauit: ſic ſua dona donis, & gratiam gratia vobis cumulet, vt perpetuo in virtutem creſcatis, magiſque ac magis in ſuo ſancto obſequio ad ſuam ipſius gloriam, & emolumen-

lumentum Eccleſiæ, perſeueretis. Datum Romæ, iv. nonas Martias. anno Domini. 1547.

Veſter in Domino noſtro.

IGNATIVS.

EPI-

EPISTOLA R. P. N. GENERALIS IACOBI LAINES.

Ad Patres, & Fratres Societatis Ieſu, qui ſunt in India.

De magnitudine ſuſcepti operis, & conſeruatione ſpiritus in illa miſſione.

Gratia & pax Chriſti Domini ſit ſemper in animabus noſtris. Amen.

1 ETSI minus neceſſarium videbatur ad vos peculiariter ſcribere, (cariſſimi in Chriſto Fratres) cum ſæpius ad Superiores de rebus neceſſarijs literas demus; quæ autem ad ædificationem & conſolationem noſtrorum faciunt, communibus litteris mittantur è Luſitania:

vobiſcum tamen per haſce literas nunc temporis colloqui volui, meque ipſum conſolari, in ſignum amoris erga vos mei; quippe quos omnes in corde, ipſaque anima inſcriptos, ac penitus impreſſos geſto; & quorum cauſa omnibus noſtris iniunxi, vt quotidie ſpecialem quandam orationem faciant, nec modo in domo Profeſſa & Collegio Romano, verum etiam vbicumque Societas habet in Europa domicilium, oratione & interceſſione multorum ſimul animo vnitorum, diuina & ſumma bonitas dignetur vos ſeruos magis ac magis perficere, & aptiora ſimul vtilioraque reddere inſtrumenta diuinæ ſuæ miſericordiæ, ac prouidentiæ ad conuerſionem tot animarum è tenebris infidelitatis & peccati, in lucem agnitionis, amoris, & libertatis filiorum Dei; atque ad eas tota cura iuuandas, in hac difficili & plus ſatis impedita ſui ſeruitij via; vt per eam tuto incedentes, ad vltimum & fœliciſſimum finem, ſempiternam ſcilicet beatitatem, ad quam fruendam cum creatæ, tum redemptæ à Chriſto Domino ſunt, poſſint fœliciter peruenire.

2 Magno eos beneficio, & inſigni fauore (Fratres cariſſimi) afficit diuina bonitas, quos in hanc ſuam minimam Societatem, à ſeculi vanitate vocatos, noua impertit gratia iuxta eiuſdem Inſtitutum incedendi. Veruntamen,

tamen multo peculiarius donum accipiunt, quibus tam bona ſors obtigit, vt iſthic in excolendo nouali Domini elaborent; ſiue magnitudinem & momentum ſuſcepti operis cōſideres, ſiue operariorum in tam ſublime opus incumbentium prærogatiuam, & non minimam dignitatem.

3 Et momentum quidem ſuſcepti operis quantum ſit, liquido conſtat: agitur enim non ſolum conſeruatio, & auxilium Chriſtianorum, qui cum fide ſint illuſtrati, ſuæ ſalutis & initium & pignus iam acceperunt (in quod ipſum nos hic etiam collimamus) verum & aliorum multorum, qui adhuc ceu vilia mancipia Sathanæ ſeruiunt, & cum eo filij ſunt iræ, ac perditionis, vindicatio in ſtatum ſanctæ veræque libertatis, & adoptionis filiorum Dei, cohæredum Chriſti Domini Noſtri in cœleſti regno, & ſempiterna fœlicitate.

4 Qualis autem & quanta ſit operariorum prærogatiua, hinc intelligitur, quòd vobis peculiari quodam modo conceſſum eſt, nō ſolum multa bona, Deo fauente, præſtare, ſed etiam mala plurima, eodem iuuante, pati; & neque paucos neque paruos labores Chriſti Redemptoris Noſtri amore tolerare: ad hæc, præter ingenium, & induſtriam, vitam quoque ipſam continuis periculis eius cauſa ſpeciali quadam diuinæ caritatis ratione prodigere, æmulantes in tam ſancti cariſmatis exer-

citio & merito, ipſos SS. Apoſtolos & Diſcipulos, quorum veſtigijs inſiſtitis, portantes nomen eius coram gentibus, parati viuere ac mori ad gloriam diuinæ Maieſtatis, & ſalutem animarum, quas ille tanto amore dilexit, tantoque pretio æſtimauit.

5 Et quamquam ea caritas, qua vos diligimus, inuidiæ obnoxia neque ſit, neque poſſit eſſe; multos nihilominus hic ardens tenet deſiderium participandi vobiſcum tantæ miſſionis laborem. Et ſane ſi eis ea fieret gratia, multos breui ſocios in ſuſcepto opere haberetis: verum enim vero mittentur à nobis ſuo tempore, quotquot Deo libuerit in eum finem deligere, ita tamen vt non pauci ſuperent eiuſdem gloriæ cupidi.

6 Vnum hoc poſſum aſſeuerare (Fratres cariſſimi) magnam iſthic habere vos ſolidarum virtutum & perfectæ vitæ conſectandæ obligationem: mihi enim dubium omnino non eſt, prope infinitas occaſiones, & materiam tantum non continuam offerri vobis, ad virtutes tanquam aurum in fornace, ita examinandas & purgandas igne laboris & tribulationis, nec non præſentia diuina; quæ ad eos qui tot anxietates ſui nominis cauſa patiuntur conuerſa, ſolet tanto maiori copia diuinas conſolationes augere, quanto maior eſt humanarum inopia. Quod vero ad illud attinet, quo veſtri labores reſpiciunt in con-

uerſione

uerſione & conſeruatione multarum animarum, tanto vtiliora efficacioraque inſtrumenta diuinæ manus ac potentiæ eritis, quanto maiori cum puritate, humilitate, obedientia, patientia, & caritate, patiemini vos ab ea poſſideri, duci, & gubernari. Id porro perſuaſum vobis eſſe debet, non modo ſocios, verum etiam externos, intentis in vos eſſe oculis, quibus omnibus non conſolationi duntaxat, ſed auxilio etiam eſſe debetis, vt omnes magis ac magis animemur, & creſcamus in diuino obſequio, cum veſtræ virtutis typo, ſanctique laboris, quem Chriſti cauſa ſubitis, exemplo.

7 Præterea (Fratres cariſſimi) quamquam zelo diuinæ gloriæ, & ſiti ſalutis animarum, debeatis ſemper creſcere interius, & foris mente conceptum ardorem patefacere operibus caritatis & miſericordiæ erga proximos; nihilominus in fatigando atque affligendo corpore, ne videlicet opprimatur, certæ menſuræ ratio ſeruanda; & bilancis æquum examen tenendum eſt; & ad conſeruationem ſpiritus aliquid temporis pia ſolicitudine expendendum. Et quandoquidem vos ipſos Deo Creatori, ac Domino Noſtro tanquam hoſtias viuas obtuliſtis, vt totum id quod in vobis eſt, impendatis in ea quæ ipſius attingunt ſeruitium & gloriam, auxiliumque animarum; mementote ſic ea facienda, vt & cor-

pus diu ferre poſſit laboris moleſtiam, non omiſſa cura ſanitatis, viriumque neceſſariarum: & anima ſui ipſius oblita, non dormitet in ijs, quæ ſua ſunt, vt ad ea quæ aliorum ſunt, plus ſatis attendat; quando nequicquam vniuerſum mundum lucratur, qui animæ ſuæ detrimentum patitur, iuxta ea quæ aſſeruit Chriſtus Dominus Noſter. Ipſa porro quo maiorem faciet in virtute & perfectione progreſſum, tanto aptior ad auxilium aliarum futura eſt.

8 Eam ob rem, valde caute ambulandum vobis eſt in medio nationis prauæ atque peruerſæ, vt omnem puritatem in ea conſeruetis: & quanto plus deeſt de ſeptis domeſticis, vigilantia Superiorum, ordine, ac regulis Societatis (quæ omnia exacte ſeruari à vobis nequeunt) tanto maiori cura, & ſolicitudine ſupplendum ſancto timore & amore Dei, diligenti obſeruatione votorum ſubſtantialium, & ceterorum omnium, quæ Inſtituti noſtri cum ſint, commode obſeruare poteritis: necnon aliqua recollectione, quæ quot diebus facienda eſt per orationem, examen conſcientiæ & rationis conuerſandi cum proximo. Si tamen ita obruamini occupationibus, vt per eas nullus relinquatur locus attentioni quotidianæ, tempore ad id præſcripto; poteſtis nihilominus leui negotiorum interruptione, ſpatiolum aliquod ſumere; & frequenti me-

moria

moria Dei, atque mentis ad eundem eleuatione, quamquam breui, ſupplere continuationem exercitiorum, quæ ſolent fieri quando commode licet per neceſſitatem proximorum.

9 Porro vnum illud eſt neceſſarium cogitare, cum tanta occupationum turba dandos nihilominus quotannis aliquot dies, quibus longè à nobis poſiti, atque ad conuerſionem, & conſeruationem Chriſtianorum attenti, poſſitis vos colligere, vobis attendere, renouare ſpiritum, animum confirmare, & veſtræ conuerſationis rationem attenta mentis acie conſiderare, ſi forte aliqua in re perfici queat, ad veſtrum maius bonum, & augmentum diuinæ gloriæ, communicando quicquid commode poteſt cum Superioribus, ipſiſque obediendo cum quanta maxima fieri poterit perfectione: hoc enim pacto vos totos tradetis diuinæ ſapientiæ, in ſanctiſſimo eius obſequio dirigendos, vt certus ſum vos facere, & ſuauem paternamque in veſtris rebus prouidentiam experiri. Quapropter tota mente ſupplico infinitæ illi ac ſummæ bonitati, vt eam continuo ſentiatis, veſtrumque omnium peculiari protectione curam habeat, vobiſque ſanctam ſuam impertiat benedictionem, cum qua in virtute creſcatis, numero, & fructu ſui ſancti ſeruitij, & omnibus vbicumque gentium conſtitutis ſuam gratiam

largia-

largiatur; vt ſemper agnoſcatis impleatiſque ſanctiſſimam ipſius voluntatem. Veſtris ad Deum precibus me valde commendo; cum omnibus qui hic ſunt Fratribus. Romæ. 12. Decembris. 1558.

Seruus in Chriſto.

IACOBVS LAINES.

EPISTOLA

R. P. N.

FRANCISCI BORGIÆ

GENERALIS.

Ad Patres, & Fratres Prouinciæ Aquitaniæ.

De medijs conſeruandi ſpiritum Societatis, & vocationis noſtræ. Pax Chriſti, &c.

1 ADuentus PP. Procuratorum occaſionem lætitiæ & iucunditatis in Domino magnam mihi præbuit; cum ex eorum relatione magis agnouerim prouidentiam ſingularem, qua diuina Maieſtas tuetur & auget huius vineæ ſuæ fructus. quæ licet nouella, & non ita pridem

pridem conſita ſit, *Extendit tamen palmites vſque ad mare*. Quo vero in dies magis propagatur, eo clarius perſpicere licet, eam futuram vt *granum ſinapis*, quod humili ſtirpe & tenui ſemine, tam breui in tantam arborem creuit, quanta magna noſtra cum voluptate miramur. Itaque immortales gratiæ præpotenti Deo agendæ ſunt, qui id amoris & ſtudij ſeruis ſuis impertit, *Quo omnia quæcumque faciunt, proſperantur*; & res multo fœlicius ex ſententia geruntur, quam ab ijs vnquam expectari potuiſſet: & quod longe maximum eſt, quia ex noſtris incurijs elicit cautionem, & ex noſtris calamitatibus bonorum nobis facit acceſſionem. Benedictus ſit is, qui hanc vineam hoc miſerrimo temporum ſtatu ad res tantas inſtruxit. Benedictus, qui in eam continuis cœli muneribus & beneficijs influit, vnde tam ferax eius propagatio cernitur, quam liberalis fuiſſe creditur diuinæ miſericordiæ in ipſius plantatione beneficentia. Sed quia mos eſt vna cum bono ſemine oriri inimica zizania, pertimeſcendum eſt, ne cum adoleuerint, & multiplicatæ ſegetes terræ noſtræ fuerint, maior atque amplior fiat inuidia, & confortetur malitia hoſtis, nunquam ab inferenda calamitate quieſcentis. Proinde cura quam maxima peruigilandum eſt, ne qua aditum zizaniorum ſatori, per quem ſegetes ſaluæ eſſe non poſſunt,

ad agrum noſtrum faciamus.

2 Quocirca & pro onere quod ſuſtineo, ac officio quod charitas exigit, *Ne ſceleris arguar, ſi reticuero*, viſum eſt quam breuiſſime aliqua præmonere, quæ tametſi modo minime eſſe neceſſaria videbuntur, non defuturum tamen puto tempus, quo *Horum meminiſſe iuuabit*. Nam eo animo nobis accipienda ſunt Dei munera, vt quo illa fuerint maiora, hoc grauius ingrati animi culpam metuamus. *Beatus enim homo, qui ſemper eſt pauidus*. Propterea aliquot fallacias & artes callidiſsimi hoſtis aperiam, quibus incautos circumuenire, & capere poſſet, niſi oculos aperiremus, eique nos viriliter opponeremus. *Quia iacula præuiſa minus feriunt*. Cum ergo in campum noſtrum zizania multis ac varijs modis per fraudem induci queant, eo tamen ex capite maxime formidarim, ſi minime nobis curæ eſſet ſpiritum noſtrarum Conſtitutionum retinere in admittendis ad Societatem noſtram hominibus. Nam ſi alia intentione procedatur, quàm quæ à noſtris Conſtitutionibus requiritur, certiſsimæ ruinæ porta aperietur. ſanè ſi nulla habita ratione vocationis & ſpiritus, quo quiſque impulſus accedit, literas modo ſpectemus, & alia exteriora talenta, ac dona, veniet tempus quo ſe Societas multis quidem hominibus abundantem, ſed ſpiritu & virtute deſtitutam

mœrens

mœrens intuebitur: vnde exiſtet ambitio, & ſeſe efferet ſolutis habenis ſuperbia, nec à quo contineatur & ſupprimatur habebit. Quippe ſi animum conuerterint ad opes, & cognationes quas habent, intelligent illi ſe quidem propinquis & opibus affluentes, ſed ſolidarum virtutum, ac ſpiritualium donorum copijs egenos ac vacuos. Itaque hoc primum eſto conſilium, & in capite libri ſcribatur, ne tandem aliquando experientia doceat, atque vtinam nondum docuiſſet, quod mens demonſtratione concludit.

3 Iam verò quando Dei afflatu inſpirati, in noſtram Societatem admittuntur; æquum eſt eorum cooperari vocationi, & per animi ſubmiſſionem altius terræ defigere, ac ijs officijs ſedulo exercere, quæ Domus Probationis ſunt propria. Ex bono namque Nouitio, bonus exiſtit Scholaſticus; atque ex eius culturæ negligentia ſæpe contingit quod edificijs euenire ſolet; quæ ſi firmis careant fundamentis, repente corruunt, vnaque cum ipſis omnes ſumptuum expenſæ pereunt. Alterum enim ex duobus ſequetur, aut vt Nouitius poſt quam Scholaſticus euaſerit, & literis animum excoluerit, diſcedat à nobis; aut ſi maneat, cum neque ſit ipſe firmiter ædificatus, neque alijs ædificationi, parum quoque Religioni vtilis ſit futurus. Itaque celeritas illa & feſtinatio educendi è Nouitatu non-

nondum maturos, damnum eſt certiſsimum, quod quo latius ſerpit, hoc clarius cernitur. Et in quo ſi obdormiamus, zizaniorum ſeminator non dormiet.

4 Qua propter bene atque vtiliter collocari illud tempus putandum eſt, quod ad inſtruendum & efficiendum operarium in vinea Domini vtilem confertur: cuius munus tam præclarum & illuſtre eſt, vt ad declarandam magnitudinem perfectionis, quæ ad illud requiritur, noluerit prius Chriſtus Dominus initium concionandi facere, quam annos triginta natus eſſet, tametſi eius ſapientia in momento Conceptionis æque perfecta fuerit, atque anno ætatis trigeſimo. Quo nomine congruenter conuenienterque inſtituta exiſtimari debet exercitatio illorum experimentorum, quæ in Societate ordinaria ſunt: quippe cum per illa quiſque poſsit & vires ſuas probare, & effrenes animi motus domare. Nam ſi quis illis haud quaquam ſedatis, idem qui ante erat, cum Ægyptijs agere cœperit, dubitari non poteſt, quin iacturam ſui facturus ſit potius, quam ab ijs quicquam in ſua emolumenta reportaturus. Itaque Dominus Moyſi Ægyptum ingreſſuro, quod filios non circumcideret, grauiter comminatur, deſignans conuerſationem cum Ægyptijs homini non circunciſo, nec mortificato plus damni, quam vtilitatis afferre ſolere. Certe ſi Noui-

tius

tius probationis tempore non imitetur exemplum formicæ, omni ſtudio æſtate ſibi ad hyemem tranſigendam frumenta congregantis; non parum iactabitur, cum ingruerit hyems tribulationum, & tempeſtas tentationum, niſi bene munitus & inſtructus charitatis, obedientiæ, humilitatis, ac patientiæ præſidijs, quibus comes ſit voluntas efficax ſe deſpiciendi, & vſque ad mortem conſequendi Chriſtum crucifixum, ad Dei gloriam & proximorum ſalutem.

5 Quas ob res non immerito dicere poſſumus, Domum Probationis Nouitijs eſſe Bethleem, quam domum panis interpretantur; quod ex ea panes verbi Dei petantur, & cibaria parentur ad enauigandum periculoſum huius vitæ mare, quo vſque ad portum terræ Promiſſionis, quæ cœleſtis eſt Hieruſalem, perueniatur. Ideoque experimento deprehendimus, Nouitios, qui id ſtudioſius animo conſiderant, angi & dolere cum è Nouitiatu educi ſe ſentiunt, accuratius cogitantes, quam parum virtutibus inſtructi abeant, quæ ſunt panes & cibaria, quibus ad ſuam quiſque nauigationem conficiendam opus habet. Qui autem expetunt, aut delectantur Nouitiatu cito ſolui, apertè indicant parum illud ſibi perſpectum eſſe, quantopere conferat bene illinc armatos procedere; nihilque ducere præſtitutam diem, cum nequaquam

verean-

vereantur ad illam inermes prodire & imparati. Hos equidem monitos cupio, (faxit autem Deus ne hac monitione egeant) ni ſibi ad eam diem prouiderint, qua ad Collegia & capeſſenda ſtudia mittentur, fore vt multum negotij habeant, ſi priuſquam literis & doctrinis imbuantur, præclare in religioſa ſimplicitate non fuerint informati: *Scientia enim inflat*, & ab ea, eiuſque argumentis emanant ſui exiſtimatio, iudicium proprium, opinionum diuerſitas, &, quod deterius eſt, inter condiſcipulos, atque adeo inter Fratres, & Patres noſtros diuiſio. Væ illi, qui hanc primam diem ingrediens non ante ſenſerit ſe in ſuis defectibus examinandis facilem & bene verſatum, quàm ad alienos perſpiciendos & notandos deſcendat. Væ etiam illi, qui inſatiabili quadam ſtudiorum voluptate abreptus, nullam temporis partem ſpirituali profectui ex ipſis colligendo tribuerit; quem non exiguum decerpere ſolent ij, qui amorem ſuum omnem proiecerunt in eum, à quo eſt omnis intelligentia & ſapientia. Neque vero aliam ob cauſam diſciplinas ſectari debemus, quam vt per eas clarius cognoſcentes Conditoris noſtri magnitudinem, bonitatem, ſapientiam, illum vehementius & diligentius diligamus. Id ſi forte difficile cuiquam videbitur, incumbat modo in eum laborem ſæpius, ac in eo ſe verſet; neque adeo laborioſum opus eſſe

comperiet, cum Maria & Martha germanæ ſint Sorores, quamuis in vitæ ratione non conſentiant; & ſtudium literarum & ſpiritus fratres cenſeantur, licet interdum diſſimili exercitatione ſegregentur. Neque tandem ſpiritus ac literæ mutuis ſibi obſiſtant impedimentis, ſi qui in vtriſque quo par eſt ſtudio, elaborent. Singulare & inſigne nobis huius rei, vt etiam virtutum ceterarum, præſtitit exemplum bonæ memoriæ P. Laines, qui mirifice ſemper coniunxit ſcientias cum ſpiritu, maxime verò cum ſolidis virtutibus humilitatis & caritatis.

6. Quapropter væ iterum illi, qui quo magis ſe ſtudijs literarum addixerit, eò minus intellexerit quam nihil ſit; cum omnis Philoſophia non ſpiritualis modò, ſed etiam moralis, quam Ethnici Philoſophi coluerunt, hac ſui cognitione & deſpicientia, tanquam baſi innitatur. Itaque eum Scholaſticum, qui ſubmiſſionis, & deſpicientiæ ſui loco, propriæ inhiat opinioni & exiſtimationi, vere dixerim, non capere quæ audit, pluſque dedidiciſſe, quam didicit. Ex quibus omnibus perſpicuè ſequitur, quam neceſſarium ſit quemque in Domo Probationis amplam virtutum ſupellectilem comparare, cum ab Scholaſtico in arena fundato expectari aliud nō poſſit, quam exurgentibus ventis ambitionis & vanitatis haud dubiè ruiturum. Atque hinc naſcitur

mentis

mentis inquietudo, quæ alijs faſtidio ſunt, & perturbationi, dum pacem Domini in ſeipſis non reperiunt. hinc etiam oriuntur querimoniæ, obmurmurationes, diſſidia nationum, diſcordiæ non modo inter Fratres, ſed quod grauius eſt, ab ipſis ſuis Superioribus, quod eos in poſtremis habeant ad officia, gradus, aliaque ſimilia. Qua in re iſtiuſmodi homines apertè declarant, ignorare ſe, quid ſit Profeſſionem edidiſſe, cum eam ad honores & dignitates, ad quietem & otium, atque ad ampliora priuilegia, falſa pietatis ſimulatione detorqueant. Heu quanto in errore verſantur. ſiquidem eorum mihi videntur eſſe ſimiles, qui cum medicamentum ſumpſerint, nihil de eius effectu laborantes, obdormiſcunt, cum certum ſit ex eo maius corpori detrimentum prouenturum, niſi ægroto ſalutem, quæ ſperabatur, afferat; Ita Profeſſio plus eorum nocet animis, quam proſit, ſi ſuum finem non conſequantur. Idcirco enim Profeſſio eſt inſtituta; vt in vinea Domini alacriter operam ſuam quiſque ponat; ſitque ad obedientiam, ſubmiſsionem, humilitatemque paratior; proximorumque neceſsitatibus ſubueniat, illiſq. perfectioris virtutis præbeat exemplum. *vos enim eſtis lux mundi*, inquit Chriſtus, cum ijs loquens, qui eius veſtigia perſequuntur.

7 Hinc facilè perſpicitur, neminem, quod ante dixi, ad literarum ſtudia idoneum fore,

quin antea in pietatis & Religionis diſciplina firmum iecerit fundamentum; nec Profeſſum eſſe poſſe, qualem requirit forma Inſtituti noſtri, niſi in vtroque ſtudio pietatis & doctrinæ ſedulo verſatus fuerit. Quod Deo aſpirante eueniet, ſi in recipiendis in Societatem hominibus ea teneantur, quæ in prima Conſtitutionum parte præcipiuntur: ſi in Nouitiatu ea ſeruentur, quæ ſunt in tertia parte: ac demum ſi in Collegijs ea adimpleantur, quæ 4. parte continentur. Et quoniam mihi ad omnes ſermo eſt, vehementer vnumquemque hortor ac precor, ne ſola lectione eorum, quæ Conſtitutiones noſtræ præſcribunt, & admiratione diuini ſpiritus atque ordinis, qui in ipſis elucet, contentus ſit: ſed multo magis incumbat in obſeruationem, cum ab hac ſola pendeat fructus ſpiritualis, & progreſſus, quem omnes optamus. Vellem equidem hac de re plura dicere, tum officij mei vinculo adductus, tum quod vos alloqui per literas (quoniam viribus & valetudine impedior, quo minus poſsim Prouincias ipſe luſtrare) multo mihi iucundiſsimum eſt: ſed hæc ipſa pauca cum ſub Procuratorum aduentum paulò ante ægritudinem meam ſcribere inſtituiſſem, ex ea licet diuturna, tandem conualeſcens, tantam contraxi virium imbecillitatem, vix vt paucos hos verſus dictare ſine graui moleſtia poſsim. Quare ne ſcribēdo longius prouehar,

& ad laborem affectæ valetudinis minuendum, ſtatui ad ſumma quædam capita ea reuocare, de quibus mei muneris eſſe cenſeo vos admonere, ne zizaniorum diſſeminator agros noſtros, vt initio dicebam, ingreſſus, quod Spiritus ſanctus in corda noſtra per gratiam vocationis noſtræ ſparſit, ſalutare ſemen extinguat. Ac maiorem in modum peto ab omnibus, vt Deum precentur, quo nobis omnibus concedat, vt non in eorum numero ſimus, qui cum iter facturi, ocreas induti, adiunctiſque calcaribus, ſuperſedentes itinere in diuerſorijs commorantur: ſed continuo curramus alacrius ac velocius in via perfectionis, donec perueniamus *ad montem Dei Oreb.*

8 Illud igitur in primis occurrit, quod habetur initio primæ Conſtitutionum partis, vbi de ratione agitur, qua conſeruari Societas & augeri poſsit, his verbis: [Media illa quæ cum Deo inſtrumentum coniungunt ac diſponunt, vt à diuina manu recte gubernetur, efficaciora ſunt, quam quæ illud diſponunt erga homines. Cuiuſmodi eſt probitas & virtus, ac præcipuè caritas, & pura intentio diuini ſeruitij, & familiaritas cum Deo in ſpiritualibus deuotionis exercitijs, & zelus ſyncerus animarum ad gloriam eius, qui eas creauit ac redemit, quouis alio emolumento poſthabito.] Dignæ planè voces, quæ ab omni-

bus attentiſsimè conſiderentur, cum eas B. Pater Noſter ſuis filijs tanto ſtudio & amore ſcriptas reliquerit. Nam ſi paulò attentius conſideremus, vere agnoſcemus, cum ea non adhibentur, quæ inſtrumenta cum Deo magis coniungunt, omnes ſacrorum Ordinum, ac Religionum diſſenſiones, ærumnaſque ſubſequi ac ſuccreſcere. Vt enim ex ſiccitate terræ, arborum flores & fructus areſcunt; ita ſi mens religioſa in meditationibus, & pijs exercitationibus arida perſeueret, omnis flos fructuſque ſpiritualis exuretur. Quare qui ſe in Chriſti crucifixi meditatione, atque imitatione minus exercuit, non modo tepidum ſe ſentiet in tolerandis pro Chriſto laboribus, ſed etiam laborum ipſorum impatientem: ac ſibi nimium proculdubio arrogabit; alioſque deſpiciet, quod rarius inter orandum de ſui ipſius cognitione, & viliſſima hominis conditione cogitauerit. Præclarum omnino, & ſuauiſſimum in omnibus moleſtijs noſtris remedium eſt Crux Saluatoris. ſi enim virga Moyſis perdidit Ægyptios, quanto magis ſeculares, ac Ægyptios animorum noſtrorum motus Crux Chriſti profligabit? Qui ſi adhuc vigent, viuuntque in nobis, certe in Cruce poſitam vitam noſtram non habemus. Nam cui in ea viuenti, quicquam ad ſummam animi tranquillitatem vel iucunditatem deſit? Quod ſi rebus vtimur ſecundis, eius benefi-

cio id fieri putandum eſt: ſin autem acerbitatibus & ærumnis premimur, in ea proculdubio mitigantur. Quis audeat cum habitatoribus Crucis Chriſti pugnare? *Quis nos ſeparabit à caritate Chriſti?* Quare ſi qui ab hoſte vehementius oppugnati tandem ſuperantur; id eò fit quod eas res pro viribus adhibere nolunt, quæ nos arctius cum Deo Opt. Max. perfectiuſque coniungunt. *Perditio tua ex te Iſrael; ex me tantummodo auxilium tuum.* Si autem huic decimæ partis præſcripto pareatur nihil præterea requiretur ad vitam quietam,& ſine vlla diſſenſione traducendam. atque ita fiet vt idē omnes cogitemus, & ſentiamus, nemoque vel de victu, atque veſtitu, vel de impoſito ſibi munere conqueratur: *Quia caritas, benigna eſt, non inflatur, non agit perperam, non quærit quæ ſua ſunt, &c.*

9. Quod ad virtutem Obedientiæ pertinet (ad quam Societas omnia refert, tanquam ad ſcopum & vexillum, quæque eius eſt turris præcipua) etſi nonnulla fortaſſe dicēda erant, tamen quia B. P. Noſter Epiſtolam de ea ſcripſit, non vtilem modo, ſed omni dignam admiratione, quippe cui nec quicquam addi poſſit, nec detrahi; ad eam vos remitto, cum hac vna voce Euangelij: *Hoc fac & viues.* Hoc enim in Domino nobis polliceri poſſumus fore, vt ſi quæ in illa continentur præſti-

terimus, perfectæ Obedientiæ filij nominemur & ſimus.

10 Cum de Paupertate in ſexta Conſtitutionum parte B. P. N. Ignatius ageret, eam eſſe confirmat inſtar muri fortiſsimi Religionum, quo illæ in ſtatu ſuo & diſciplina conſeruantur, & à compluribus hoſtibus proteguntur. Quare maxima nobis eſt ratio habenda tanti præſidij: illudque in primis ſolicitos nos tenere debet, ne Religionis aut zeli ſpecie dum Collegia ſtabilire, aut Domibus volumus adiumento eſſe, ſubeat animum ſolicitudo immoderatior, propenſioque cupidior, quam probari poſſit hominibus externis & ſecularibus, atque adeo domeſticis ipſis dolorem afferat & mœrorem. Nam cum curam vehementiorem habendi prohibitam nobis in Euangelio ſciamus, illud omni contentione vitandum eſt, ne prætextu zeli alicuius minuatur in nobis noſtræ recordatio paupertatis; ac ſubintret cupiditas bonorum temporalium, quæ certiſſima peſtis eſt Religionum earum, quæ aditum penitus huiuſmodi peruerſis affectibus non occluſerunt. Nec tamen ideo interdictum putetur, quo minus Collegia, & Domus egentiores neceſsitate expoſcente honeſtis moderatiſque rationibus iuuari poſsint: illud tamen dico, quod aliquando animaduerſum eſt, multis Collegijs vſu ve-

niſſe,

niſſe, vt dum ſtudio nimio procurandæ dotationis varios modos exquirunt, alijs negotiũ potius faceſſerint importune, quàm exemplo ædificationique fuerint. Cum autem huiuſmodi rationibus humanis poſthabitis, ea conati ſunt Noſtri conſeruare, quæ pauca Collegijs donata fuerant, breui tempore, vnde minimè ſperarent, aut ſperare potuiſſent, diuina prouidentia pro ipſis aduigilante, vno anno adepti ſunt, quod fruſtra pluribus annis concupiuerant. Hæc vero idcirco à me dicta ſunt, vt intelligatur appetitu iſto immoderato rem noſtram bene non geri, quin potius inde iacturam non lucrum exiſtere. At contra vbi cum moderatione in ſilentio & ſpe proceditur, proſpere cuncta ſuccedunt; proximi bene ædificantur; noſque ipſos veræ Paupertatis titulo gaudentes maiore gratia, & propenſiore auxilio Chriſtus proſequitur. *Quia tibi derelictus eſt pauper, & orphano tu eris adiutor.*

11 Sed & illud operę pretium mihi viſum eſt, excitare Patres ac Fratres in Chriſto mihi dilectiſsimos, ac hortari in Domino, vt memores ſint, nos per vota Deo nuncupata ſemel mortuos eſſe, vitamque iſtam iam non eſſe noſtram, ſed illius, qui ſuæ non pepercit, vt eam nobis impartiret: atque ideo æquum eſſe, vt eam in ipſo abſcondamus, quam ſi noſtris viribus conſeruari in nobis

poſſe

poſſe credimus, grauiter decipimur. Nos autem mortuos eſſe in Chriſto, hæc ſigna teſtantur, ſi non videamus, non ſentiamus, non reſpondeamus: vt qui oculos habeat apertos, vt aliena facta diiudicet; reſpondeat etiam facile, & contradicat ijs, quæ ab Obedientia iniunguntur; doleat ac conqueratur, ſi quando ſuorum defectuum commonefiat, argumento ſit certiſſimo, eum nondum eſſe mortuum, ſed plane viuere cupiditatibus ſuis, oblitum eius propoſiti, quod principio vocationis ſuæ arripuerat.

12. Quæ idcirco commemoro, quod audiam initio naſcentis Societatis eximiam quandam ſynceritatem, ſimplicitatemque floruiſſe inter Noſtros; cum admonitiones ac correctiones non mœrorem, non amarorem afferrent, ſed amorem cum grati animi memoria & ſignificatione coniunctum: & iure id quidem. Nam ſi ſeculares homines, qui coram Principe aliquo adſtare debent, grati in eos eſſe ſolent, quorum iudicio vel intectam ſibi eſſe corporis faciem, vel aliud quippiam non ornate compoſitum intelligunt: quanto maiorem gratiam habere debet is, cui ab alio indicatur, quibus maculis anima fœdetur, vt ante Dei conſpectum lotus, ac purus veniat. Quod ſi aut dolor, aut perturbatio, aut etiam abalienatio pro gratia ſuccedat, in horum & quidem grauiſsimorum detrimentorum alte-

rum

rum neceſſe eſt incurramus, vt vel nullo nos monente ac corrigente, vitia in nobis altiores agant radices, cum nemo ſit, qui eiuſmodi infirmo, correptionis impatienti audeat adhibere medicinam; vel ſi adhibebitur, cum ea recipiatur ſtomacho indignabundo, & amaro animo, facile impleatur domus tota felle & amaritudine propter illos, qui vt minus perfecti, neque admoneri volunt, neque corrigi. Quare nulla nos iſtius ſanctæ ſimplicitatis, veræque humilitatis obliuio capiat; cum ſcriptura dicat; *Cum ſimplicibus ſermocinatio eius.* Nec mirum ſit ibi abeſſe communicationem Dei, vbi non eſt ſimplicitas.

13 Iam vero ſicut lex Chriſti circunciſionem corporis vetuit, ita commendat præcipue cordis circunciſionem ei, qui Chriſti vult eſſe Diſcipulus, quippe qui ad hoc vocetur, vt abneget ſemetipſum, tollat Crucem ſuam, atque ipſum ſequatur. Pari ratione vetantur in Societate publicæ mortificationes, ob iuſtas & graues cauſas: at propriæ voluntatis abnegatio, & interior mortificatio ſic proponuntur, vt qui aliter faciat, eum pro legitimo filio Societas non agnoſcat. Et ſane manifeſto eſt indicio, minime illos animaduertere, quod nam voluntati propriæ ſupplicium debeatur, quæ Deum Creatorem ſuum non eſt verita offendere; cum illi obſequuntur &

adblandiuntur, neque eam tractant pro merito, quod non eſt aliud, niſi omni ſtudio eniti, nihil vnquam vt fiat, quod ipſa velit. Verendum porro eſt, ne harum rerum incuria graue damnum afferat Societati: idemque ipſi contingat, quod vineæ, quæ ſuis temporibus non putatur, quam ſterileſcere & interire paucis annis videmus; neque vuas ferre, ſed in palmites & ſarmenta ſylueſcere, ita plane apud nos, ſi qui animum ad commoda ſua vehementius adiunxerint, periculum eſt, ne mortificationis obliti pro racemis ſarmenta proferant, quæ ad nihilum valeant, niſi vt in ignem mittantur. Atque ex incircunciſa voluntate, atque amore proprio aliud etiam incommodum ſequitur, nempe quod denſiſsima quædam nubes ex corde immortificato exoriatur, quæ ipſi præſentiam diuini conſpectus obſcurat, atque adeo tollit. Et vero cum mihi in animum ſubeunt dona, & virtutes Beati Patris Noſtri Ignatij, aliorumque Patrum, qui primitiæ quodam modo fuerunt Societatis, cum ſua omnia ſic agerent & decernerent, perinde ac ſi pręſentem Deum intuerentur; ſic afficior intimis ſenſibus, vt nihil malim quàm ne tantorum donorum, tantarumque virtutum, quas Societati Deus cœpit impertiri, copioſus imber culpa noſtra reſidat. Nam ſi Iſraeliticus populus, ducem habens itineris co-

lumnam

lumnam igneam cœlitus demiſſam, tot nihilominus pericula, & labores in deſerto adijt: quid fiet illis, qui cœleſti illo lumine deſtituti, per huius vitæ ſolitudinem, tot pereculis obnoxiam gradientur? Quam facilè poterunt in errorem induci, Siquidem non niſi in lumine Dei lux aſpicitur; *Quia in lumine tuo videbimus lumen*. Itaque inter hæc monita hoc ſit non vltimum, vt omni ſtudio incumbamus in cordis noſtri mortificationem; atque operemur omnia opera noſtra in conſpectu Dei ac Domini Noſtri, dicamuſque cum Propheta: *Propter hoc lætatum eſt cor meum, & caro mea requieſcet in ſpe*. Nec quiſquam miretur, ſi ne corpore quidem quieto, & tranquillo viuat, cum nullam dat operam, vti Deum ſemper præſentem habeat. Neque enim hoc donum confertur ijs, qui illiud minus æſtimant, ſed qui in eo aſſequendo plurimum elaborant.

14 Licet autem hæc Societatis Noſtræ vinea, quæ, ſicut principio ſcripſi, *Extendit palmites ſuos vſque ad mare*, iam protulerit & frondes & flores, nec racemi deſint; hoc tamen expectatur, vt vinum copioſum fundat, cuius cauſa vinea omnis conſeritur, idque vt fiat, vuas neceſſe eſt in torcular inijci, & calcari. Hoc forſan nobis, Fratres cariſſimi, deeſt, quod non guſte-

mus,

mus, neque cum voluptatis ſenſu optemus calcari, premi, contemni, vt optatæ conſolationis atque exultationis vinum proferamus, Meminerimus Chriſtum dixiſſe; *Torcular calcaui ſolus*. Quis iam calcari recuſabit, cum videat in torculari Chriſtum premi, vt fundat nobis illud vinum, de quo ipſe dixit: *A modo non bibam ex hoc genimine vitis, donec bibam illud nouum in regno Patris mei?* Nam niſi fumum vani honoris, atque exiſtimationis propriæ perculcauerimus, facile ab hoſtibus noſtris conculcabimur, & Chriſti Diſcipuli eſſe deſinemus.

15 Verum vt tandem huic Epiſtolæ finem imponam, atque ad vnum caput omnia reducam, quæ maxime à vobis deſidero; ſit nobis continuo ante oculos illud Apoſtoli; *Videte, Fratres, vocationem veſtram*. Si quis igitur humiliandi ſe deſiderio tenetur, etiam atque etiam cogitet quantum debeat vocationi ſuæ, & quid ab eo gratia illius expoſcat; in dictis, factiſque omnibus circunſpiciat, an dici, fierique debeant ab eo, qui in hanc Societatem ſit adſcriptus. Omnia metiatur ad illam menſuram, eritque in locutione modeſtus, honeſtus in conuerſatione, aſſiduus in ædificatione proximi; prudens & ſanctus in operationibus ſuis, potens in reuocandis hominibus à peccato, ardens in

tole-

tolerandis pro Chriſto & eius Eccleſia laboribus, ac demum vnus ex ijs, quos Conſtitutiones noſtræ informant atque inſtruunt, qui cum ſaluti propriæ inuigilet, idoneus ſit & in ſalutem proximorum incumbere: eritque is operarius, de quo merito dicatur, *Dignus eſt operarius mercede ſua*. Vtinam permulti à Deo in hanc vineam ſuam mittantur, vt ſuppetat copia multos non ſolum in Europam, ſed & in Affricam, atque Aſiam, Indiamque mittendi; atque vt dum omnibus vbique terrarum ad Chriſtum trahendis opera ponitur, *Tandem fiat vnum ouile, & vnus Paſtor*. Ille, qui ſuarum nos ouium numero aggregauit, optimus & veriſſimus Paſtor Chriſtus Ieſus, eam nobis tribuat gratiam, vt ipſius vocem vere audiamus, ac tandem in hac vita per gratiam, & in cœlo per gloriam eum cognoſcamus.

16 Quoniam vero quantum homini afflicta valetudine licet conijcere, tempus reſolutionis meæ inſtat, omnes oro atque obſecro, vt quæ eſt veſtra caritas, in precibus & ſacrificijs veſtris habeatis me apud Deum commendatum, vti hoc exiguo tempore, quod mihi reliquum eſt vitæ, gratiam Vocationis meæ agnoſcam; & ex eius ſpiritu actiones meas definiam, atque ad iter me comparem in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus meis. Quod ipſum peto, pe-

tamque

eamque à Deo quoad viuam pro tota Societate, ſicut à me non ſolum officij mei ratio, ſed etiam ſingularis erga ipſam caritas ſuo iure flagitat. Romæ menſe Aprili. 1569.

R. R. V. V. Seruus in Chriſto

FRANCISCVS BORGIA.

PIE-

EPISTOLA
R. P. N.
EVERARDI
MERCVRIANI
GENERALIS.
Ad Superiores Societatis.

Monita ad rectam gubernationem.

1 INTER ea quæ Superiores Societatis vt certiſſima habere debent, id vnum eſt in primis, non intentionem rectam, non prudentiam, non alia id genus duntaxat eſſe neceſſaria, vt è more atque Inſtituto noſtro, cum manſuetudine & amore agatur: verum

præter hæc omnia illud maximè donum requiri, quod Apoſtolus inter gratias gratis datas appellat gubernationes; quodque longè omnibus præſtat, non parum in edomandis animi perturbationibus & affectibus profeciſſe.

2 Alterum, quod quantumuis ſubditi ab exacta obedientiæ ratione deficiant, humana tamen imbecillitas magnam ſane induſtriam, amoriſque ſignificationem à Superioribus depoſcit. Apertum enim eſt rationem, iuſque ipſum quodam modo poſtulare, vt quemadmodum noſtri homines ſe per ſummam liberalitatem Deo, Dominoque noſtro conſecrarunt; ſic à Superioribus excipiantur eodem amoris ſinu ac tractentur: præſertim cum hæc caritas & liberalitas mutua, adhibita ſolicitudine ac diligentia, citius quàm quiduis aliud diſciplinæ obſeruantiam promouere poſsit.

3 Porro ſubditos in Superioribus agnoſcere illum oportet, cuius locum tenent, Chriſtum ſcilicet, ac Dominum Noſtrum; ſicut enim Superioribus non obtemperatur ob eorum probitatem & virtutem, ſed Chriſti cauſa, à quo id muneris habent: ſic omittenda non eſt illa ipſa obediendi celeritas & reſignatio, quantumuis humanum aliquid in ijs obſeruaretur.

4 Quod vero ipſum Superiorem proxime

me attingit, vt boni Paſtoris officium cum auctoritate fungatur apud ſubditos; duo procuranda ſunt: alterum vt intelligant certumq; omnino habeant ſubditi ipſi, quidquid Superior agit, Chriſti cauſa, cui obedire debet ipſiuſque Inſtituti, & ob maius ipſorum bonum facere. Et quidem amorem aduerſus omnes æqualem nullo diſcrimine ſignificabit; ita vt, ſi neceſsitas poſtulet, eum pro officio quempiam admonere, reprehendere, aut pœnitentiam aliquam iniungere, id ſemper æſtimetur fieri amoris ergo. Quamobrem caueat vt ne ſubditis occaſionem præbeat ſuſpicandi, quod de ipſis male ſentiat aut diffidat. Magnopere enim hæ ſuſpiciones minuunt reuerentiam & amorem erga Superiores; & ſpe abiecta recuperandæ ipſius gratiæ manent in ſuis vitijs abſque vlla curatione; neque omnium modo, ſed imperfectiorum etiam quorumlibet (non omiſſis ideo debitis diſciplinæ modis) oſtendet ſe ſpem bonam concipere futuræ emendationis, nec ſe præteritorum eſſe memorem.

5 Ad hæc Superior caueat vſum artificij humani erga ſubditos, vnde ipſi conijciunt Superiorem aliquid ambigue loqui. Id enim prorſus adimit fiduciam, qua ſubditus curæ paternæ Superioris ſe committit ac tradit. Et ſane cum ea arte ſtare haud quaquam poteſt vnitas & mutuus amor ac reuerentia, ſine

quibus abſoluta reſignatio & indifferentia ad virtutem, religioſamque perfectionem haberi non poteſt. Neque vero homines tot rerum capaces, totque dotibus ornatos, quales Societas habet, id genus artibus ad religioſam diſciplinam, ſolidamque virtutem cogas; cum illo in genere vix vnus alteri cedat: veritas autem ſinceraque virtus bene arctam & diuturnam vnitatem inter Superiorem ac ſubditos generare ac fouere poteſt.

6 Alterum, quod ad parandam ſuſtinendamque auctoritatem in ſubditos magnam vim habet, in eo poſitum eſt, vt ijs impendio perſuadeatur Superiorem eſſe ſui officij gnarum, neque aliunde regi aut pendere, quàm à Superioris ſui nutu. Vt vero id perſuaſum habeant, omnino eſt opus, ſui vt muneris partes opere ipſo impleat. Ea propter ipſum ſcire oportet qualem omnem Societatis familiam, nec non qualem vnumquemque interius eſſe deceat: quandoquidem Societas exteriore diſciplina contenta non eſt, ſed diſpoſitionem maxime & culturam animi interiorem intendit. Quoniam autem exterior diſciplina certis regulis comprehenditur, Superioris eſt omnes noſſe tum communes, cum peculiares officiorum atque miniſteriorum. Quinetiam pari diligentia procurandum eſt, non tantum vt eas ſinguli intelligant, ſaltem eas quæ ipſos attingunt, verum etiam vt eaſdem

dem apud ſe habeant, vſuque ſibi familiares faciant.

7 Expedit etiam, imo neceſſarium eſt curare, vt ſinguli quod ſciunt, promptè exequantur, adeoque animentur ad id amplectendum; tum vero ſuppeditare quidquid muneri bene obeundo faciet. Poſtremo videndum frequenter quo pacto rem gerant, quem modum in obſeruandis regulis ſequantur, inſtruendo, admonendo, reprehendendo per ſeipſum, aut alium, quo dirigantur, animentur, confirmentur, prout opus fuerit. Quapropter ipſum ſcire oportet, quibus difficultatibus cuiuſque officij implicata ſit functio: eaſque primo apud Deum ſedulo diſcutere, tum apud ſuos conſultores, vt conuenientia cuique auxilia dentur, & vniuerſi ſuauiter iugum ferant, intelligantque ſi minus ex omni parte prouiſum eſt, non deſiderari tamen diligentiam & caritatem Superioris.

8 Iam quod ſpectat ad officij paſtoralis eam partem, quæ in diſciplina interiore verſatur (quæ ſatis ex ea quæ illi cum exteriore eſt proportio cognoſci poteſt, cum quæ de hac dicta ſunt ad cognitionem illius iuuare poſſint) animaduertēdum eſt, quod quemadmodum vt ſciatur qualis in Societate familia aliqua eſſe debeat, ex regulis quæ de illa tractant, notitiam eius parare opus eſt: pari ratione ei, qui ſcire velit qualis quiſque è

Societate interius eſſe debeat, petenda eſt notitia à regulis, & Conſtitutionibus ea de re tractantibus. in illis enim omnia perſpicue tanquam in ſpeculo videbuntur, vt colligitur ex capite quarto Exam. itemque ex 3. 6. 9. & 10. parte Conſtitutionum, atque adeo paſſim ex alijs locis, quod magna ex parte ſummatim comprehenditur regulis Summæ ſapientiæ, & libello ſpiritualium Exercit. B. P. Ignatij. Cum ergo duo vel tria capita complectatur omnis diſciplina interior; primum, de ijs quæ abneganda ſunt; deque affectu ipſorum penitus exuendo; alterum de ſtudio comparandi virtutes neceſſarias, Societatis miniſteria tractaturis, vt taceam propoſita ſancta & pia deſideria, quæ ad hoc ſubinde à Deo inijciuntur: qui in hanc paſtoralis muneris curam aduerſum alios incumbet, non modo qualem eſſe oportet vnumquemque ex regulis & Conſtitutionibus noſſe conuenit, verum etiam (quod ante dixi) plane neceſſarium eſt vt ſubditi perſuaſum habeant, eum eſſe eius rei peritiſſimum. quæ perſuaſio ſola rei veritate acquiri poteſt.

9 Præterea curandum Superiori eſt, vt ſubditorum quiſque norit, qualis interius eſſe debeat, idque vſitatis in Societate rationibus, quales nimirum ſunt explicationes regularum, publicæ aut priuatæ inſtructiones, exhortationes, aliaque id genus in Societate

ordi-

ordinaria. Quamobrem tãto diligentius procurandum erit, vt ſubditorum animi dirigantur, inflammentur, confirmentur, ac Superior apte foueat deſideria huius diſciplinæ interioris, quanto certius eſt ſine illa nullum profectum ſperandum eſſe. Huius porro diſciplinæ exercitatio tota vita tenenda eſt, vt quaſi nobis ſit Nouitiatus continuus. Neceſſitas quippe & continuitas delictorum, & neceſsitatum noſtrarum continuam hanc meditationem poſtulat. Demum Superiori videndum ſedulo eſt, quã quiſque viam in hac exercitatione inſiſtat; quid, & quantum in vnoquoque deſideretur, ſeu ad tollenda impedimenta virtutum, ſeu ad vires & arma conquirenda. Atque vt erunt difficultates, ad Deum recurret, magnoque ſtudio radices & cauſas in ſingulis inueſtigabit, inquiretque remedia nunc vini, nunc olei, his malis neceſſaria. Propterea ad manum habeat regulas, quæ tractant de diſcernendis ſpiritibus, & curandis animabus, vt ſanctè docuit B. P. Ignatius in libro Exercitiorum; ſitque ſolicitus, vt ſinguli tam ſuarum imperfectionum cauſarumque notitiam habeant, quam remediorum conuenientium; incumbatque in rectam animorum diſpoſitionem, vt ea omnia adiumenta ac remedia ex animo admittere, & complecti poſsint.

Atque vt finem faciam, in cura huius pa-

ſtoralis officij, promptoque harum induſtriarum vſu, Superior plurimum in Domino confidat oportet: quoniam ipſe vnctionem Spiritus ſancti effundet, quo facilius omnia dirigantur ad ſpirituale auxilium animorum, præparenturque ipſius hæc inſtrumenta ad obſequium diuinæ ſuæ maieſtatis.

EVERARDVS.

EPISTOLA
R. P. N. GENERALIS
CLAVDII AQVAVIVÆ.
Ad Superiores Societatis.

De eiuſdem Societatis fœlici progreſſu.

1 DVM recogito gaudium, & conſolationem, qua ab initio conuerſionis meæ perfundebantur intima viſcera interioris hominis mei, hac vna cogitatione, quod in omnibus rebus à Superioribus dirigendi eſſent greſſus mei cum maxima pace atque ſecuritate cordis mei, & cum maximis ſubſidijs ad caſtigandam propriam voluntatem, quæ nos, quo id magis laboramus, eo minus verè noſtros eſſe ſinit: dumque contemplor

quod mihi Diuina bonitas reuelatis oculis oſtendere dignata eſt, quanta videlicet ſit vocationis noſtræ altitudo; quantique momenti ad animarum ſalutem, atque Eccleſiæ Chriſti obſequium, corpus hoc Societatis æſtimandum ſit: non poſſum non animo dolere in hac mutatione dexteræ Excelſi, quam illi in me, & de me præter omnem humanæ ſapientiæ opinionem facere viſum eſt. Quandoquidem altero me expoliatum video, quod tantopere à teneris annis concupiuit anima mea, vt à Chriſti ſeruis veluti cœcus deducerer: alterum, vnde aſsidua copia gaudiorum erat, iam mihi perpetua materia ſit timoris. Non enim ſolum tot tantiſque adiumentis me orbatum cerno, quæ mihi oculi eorum afferre conſueuerant, à quibus antea gubernabar; ſed me repente video tanto exercitui ducem factum, & naui tantæ, talibus militibus ac mercibus onuſtæ gubernatorem ſubito conſtitutum. Proinde procul dubio formidine maiori, quãuis in diſpari onere, verba illa mihi vſurpanda ſunt, quibus in cauſa ſimili Diuum Gregorium è Scripturis vſum ſcimus: *Nolite me*
Ruth. 1. *vocare Noömi, ſed amaram.* quandoquidem contemplatus in domo hac veri Salomonis pacifici noſtri, cibos menſæ eius, & habitacula ſeruorum & ordines miniſtrantium, minori quidem ſenſu, ſed admiratione non mi-
3. Reg. 10. nori, ac Regina illa, *Non habeo vltra ſpiritum.*

ſum. Nec quicquam in me inuenire poſſum; vnde non *renuat conſolari anima mea*; niſi Pſal. 76.
cum Dei memor ſum. de cuius infinita bonitate, ita plane futurum confido, vt Societatem noſtram, quippe opus digitorum ſuorum, ſibique gratiſsimum, tanto maiori cum ſua gloria conſeruet ac promoueat, quanto ineptius cognoſcitur inſtrumentum, quod ille aſſumere, & quidem non ignarus, voluit; qui ſuperbas turres Ierico non tormentis bellicis, ſed tenuiſsimo tubarum flatu, in brachio extento deiecit; & arrogantia Madian caſtra viliſſimis fictilibus iiſque confractis ſuperauit, ac perdidit. Cum itaque ex rei magnitudine intelligam, quantum à me diligentiæ requiratur; & quantum mihi vt ſpeculatori immineat periculum: ex eo autem quod ſperem permanſuros oculos Domini, & cor eius in Societatem cunctis diebus; confidere debeam illum noſtros conatus atque labores nec deſerturum, nec irritos eſſe paſſurum; id à me officij exigi arbitratus ſum, vt ad Reuerẽtias veſtras nonnulla ſcriberem, quæ ſentio multum per omnem modum ad fœlicem Societatis noſtræ progreſſum pertinere: quo nouo quodam ſpiritu induti, excitemur omnes Chriſto capiti coniuncti, ad opus hoc, quod illius opus eſt, totis viribus promouendum.

2 Hoc itaque primum cupio inſculpi cordibus noſtris, familiam hanc vniuerſam, tam

Deo charam, atque ad tam præclara facinora electam, impoſitam eſſe ſuper humeros & capita noſtrum omnium, quibus hæc paſcendi cura credita eſt. ad quos, quandoquidem polliciti ſumus nos vigilaturos, quaſi rationem pro animabus eorum reddituris quos pa ſcimus, peculiari ratione pertinent monita illa Salomonis, *Fili mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, &c. Fac ergo quod dico fili mi, & temetipſum libera, quia incidiſti in manus proximi tui: feſtina, diſcurre, ſuſcita amicum tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.* Vere etenim ita habet res, vt ſpiritualis ſubditorum profectus ab ijs qui regunt, maxima ex parte pendeat. Videmus namque quæ Dei eſt bonitas, ita affectos ac paratos Societatis homines, vt maximus lucis fructus ſperandus ſit in omni bonitate, iuſtitia & veritate, ſi nos omnes, qui præſumus, vigilanter & diſcrete miniſterium noſtrum impleamus. Quod quidem miniſterium vt rectè intelligatur, illud neceſſario ſtatuendum eſt, eſſe hunc exercitum quemdam filiorum Dei, quos ſingulari vocatione dignatus eſt Deus noſter congregare, vt ſeruiant ei ex caritate non ficta, corde magno, & animo volenti; & onus crucis (vt ita loquar) ei illi alleuent in ouibus quæ perierant, ad cœlum reportandis. Cum igitur exercitus ſit, maximum ordinem, maximaſque vigilias exigit;

Prouerb.

1. Timot. 1.

cum ſint filij Dei, ſatis apparet quibus oculis ſint aſpiciendi à Superiore; quanto amore ac reuerentia diſponendi, quàm ingenti profectus eorum deſiderio. cum tam excellenti vocatione vocati ſint, non decet Superiores, ea quæ perfectionis ſunt, puſillanimitatis ſpiritu, qui è ſeculi prudentia n. ſcitur, vlla ratione metiri: ac denique cum ſeruitus quædã ex amore ſit, id efficax maxime erit ad eos dirigendos, ſi Superior eorum teneat ac poſſideat voluntatem. Neque enim, qui in Societate præſunt, eo contenti eſſe debent, vt obediat ſubiectus; & hoc aut illud quod iniungitur modo præſtet, quoquomodo præſtet; ſed illud maximè ſpectari oportet, vt id magna cum perfectione in Chriſto exequatur; ad quod præcipuè conducet ſi ſubditi verè intelligant ſe à Superioribus diligi, qui ſui ſe filijs Patres, matres, nutrices, medicos, denique omnia omnibus, pro cuiuſque neceſſitate exhibeant neceſſe eſt. Quare D. Bernardus cum Superioribus agens, *Diſcite* inquit, *ſubditorum matres vos eſſe debere, non Dominos: ſtudete magis amari, quàm metui.* Atque idem paulo poſt. *Quid iugum veſtrorum ſuper eos aggrauatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morſus à ſerpente paruulus fugit conſcientiam Sacerdotis, ad quem eum magis oportuerat tanquam ad ſinum recurrere matris?* Quod idem etiam ante Diuus Grego-

In Cant. ſer. 23.

Gregorius præclarè docuerat ijs verbis, *In qua videlicet compaſſione neceſſe eſt, talem ſe, qui præeſt, exhibeat, cui ſubiecti quique occulta quæque ſua prodere non erubeſcant; vt cum tentationum ſuarum fluctus paruuli tolerant, ad Paſtoris mentem, quaſi ad matris ſinum recurrant; & hoc quod ſe inquinari pulſantis culpæ ſordibus prauident, exhortationis eius ſolatio, ac lacrymis orationis lauent.* Et re vera qui ſe ipſum conſiderat circundatum infirmitate, ac ſimul diligentius æſtimat amorem quem Deo debet, ac propter eum eius etiam filijs (hinc enim trina, qui gubernaturi ſunt, ratione amoris, interrogatione tentantur) optimè videt quanta in his omnibus, quæ hoc loco ſunt, compaſſio; quanta etiam erga Deum & proximum caritas requiratur. Neque enim ſine certi ratione myſterij Sacerdotali byſſo, coccus iſque bis tinctus adiungitur. Hunc ſanè affectum animi (vt in rationali pectoris, nomina etiam Patriarcharum intexamus) Moyſes oſtendebat, cùm ita reputaret & diceret, Deum ſibi ita populi illius curam demandaſſe, quaſi ipſe eam omnem multitudinem concepiſſet ac genuiſſet, eique Dominus expreſſe præcepiſſet: *Porta eam in ſinu tuo, ſicut ſolet nutrix portare infantem ſuum.*

Ioan. 21.

Num. 11.

3 Hinc etiam illæ Apoſtoli Pauli voces, *Facti ſumus*, inquit, *paruuli in medio veſtrum*,

1. Theſſ. 2.

ſtrum, tamquam ſi nutrix foueat filios ſuos. 1.Cor.11.
Et, *Quis infirmatur & ego non infirmor?* Et, Gal. 4.
Filioli mei, quos iterum parturio. Sic ſic nimirum ſanctæ memoriæ B.P. Ignatius in Conſtitutionibus exigit vt Superiores amari potius, quam timeri ſtudeant. ſic in formula Inſtituti præcipitur, vt in gubernatione memores ſimus benignitatis & manſuetudinis Chriſti, & formulæ Petri & Pauli Apoſtolorum. de quorum altero vt in præſens taceam, de Paulo certè nouimus quæ miro quodam compendio in ſuo Apologetico colligat Nazianzenus, quanta caritate atque diſcretione, quanto animi feruore atque compaſſionis affectu omnibus omnia fieret, & vno eodemque principio, tanquam ſapiens medicus, diuerſis diuerſa exhiberet medicamenta. Quod ipſum officium egregie, D. Bernardus paucis in epiſtola quadam pinxiſſe videtur, cum ait; *O bona mater charitas, quæ ſiue foueat infirmos, ſiue exerceat prouectos, ſiue arguat inquietos, diuerſis diuerſa exhibens, ſicut filios diligit vniuerſos. Cum te arguit, mitis eſt, cum blanditur ſimplex eſt: piè ſolet ſæuire, ſine dolo mulcere: patienter nouit iraſci, humiliter indignari.* Et ne longior ſim hac in re, cum ſubditus currit bene, quis neſciat quantus ei addatur animus exhortatione Superioris ac laude? cum reprehenditur, ſi id ex amore intelligat prouenire, dolere Epiſt. 1.

for-

fortaſſis poteſt, exulcerari non poteſt? Medici vulnus quamuis vrat, ſectio non odium parit, ſed amorem. ſi à Superiore inſtruitur, à quo ſe diligi putat, ſuſcipiet inſtructionem lætus, non vt murmuret, ſed vt faciat quod monetur (ſin contraria opinione imbutus ſit, quod alioqui cibus eſt, ei vertitur in venenum) ſi tentatione pulſatur, ſecurus in manu matris deponit ſpinam; & manifeſtè apparet non aperiri medicamento ianuam ſed occludi, cum Superior ſuſpicandi cauſam præbet, vel ſe minus diligere, aut male ſentire, aut ſperare de filijs. Atque hanc quam dico fiduciam, Patres cariſſimi, non credere debemus in ipſo neceſſitatis articulo in ſubditos gigni poſſe, licet tunc amantiſsimis verbis eam efficere conemur; ſed neceſſarium eſt prœterito tempore varijs occaſionibus, ac beneficijs, tum oſtendendo curam, etiam corporalium illius neceſſitatum, tum familiarius cum ipſo agendo, tum denique alijs rationibus, apud eum & alios communiter hanc amoris opinionem collectam eſſe demonſtrando, quæ non modo diſciplinam noſtram ac Inſtituti & Regularum obſeruationem non enervat ſed etiam maximè perficit; quippe cum diſciplinæ cura dilectio ſit, & dilectio cuſtodia legũ illius, vt etiã infra differemus. Nunc enim primũm hoc caput concludam, ſi illud addidero, quod ſicut magiſtri ſpiritualis viæ, &

ij qui alios regunt, grauiter decipiuntur, cum omnes ad regulam propriæ conceptionis dirigunt; ita ad ſubditorum voluntates conciliandas & ſuauiter gubernandas, in primis neceſſarium eſt, vt quis in gubernatione, non modo aliorum partes deponat, ne aduerti poſſit Superior eſſe Pauli aut Apollo, ſed ipſe ſe ipſum exuat, & proprium ſpiritum Societatis induat; quem & in Conſtitutionibus expreſsit, & viuis exemplis oſtendit ſanctæ memoriæ B. P. noſter; quem etiam perpetua ſucceſsione atque traditione quadam ſeruandum ac cuſtodiendum, non immutandum accepimus.

4 Secundo autem loco, quod vehementer exopto, quia magni momenti eſſe intelligo, illud eſt, vt ſingulari diligentia atque induſtria circa ea, quæ ad orationis & meditationis ſtudium pertinent, Superiores vigilent. Neque enim erga Deum, neque erga ſuos Superiores, neque erga ſeipſum, neque denique erga proximos rectè vnquam poterit abſque huiuſmodi exercitatione Societatis operarius ordinari. nam quo modo poſſet aliquis aut ſenſu cordis diuina beneficia percipere, niſi ea diligentius ruminauerit? aut ijs gratus eſſe, vel operibus reſpondere, ſi ea non frequentius atque impenſius cogitauerit? quomodo poterit ea, quæ videntur & temporalia ſunt, ſerio contemnere, qui non guſta-

bit æterna? quomodo nouerit honoris appetitum, amoremque proprium, grauiſsimum boni communis hoſtem (vt eum B. P. noſter appellat) pedibus conculcare; qui clara luce non deprehenderit, quid ſit homo, cur ſit homo? Aut quando vires ſuppeditent ad difficultates ſuperandas, quæ ſe ſe in via ſpirituali opponunt; paſsiones edomandas; quæ ſingulis horis inſurgunt; ad virtutum actus exercendos, quibus habitus acquiruntur; ei, qui meditatione, vt Diuus Bernardus loquitur, non cognoſcat quid ſibi deſit, & oratione non impetret? Quam vero rationem ſeruare poterit agendi cum proximis de rebus ſpiritualibus, ſic vt ad cœleſtium amorem illos excitet, aut eorum animos cœleſti rore perfundat ille, qui nullam aut raram cum Deo communicationem habeat; atque ideo præ ariditate cordis, ſine magno labore tria verba ædificationis eloqui vix poſsit? quis zelus illi eſſe poterit, quæ fames aut ſitis ſalutis animarum, ſi non mentis intentione ingreſſus fuerit in cauernam maceriæ, latus, inquam, Crucifixi, vbi cum viderit quàm ex carò illi ſteterint, vt aquila illa volans, quæ in Iob deſcribitur, tota in Chriſto liquefacta, Greg. 31. Mor. c. 22. & inde contempletur eſcam, *Et vbicunque fuerit cadauer, ſtatim adſit*? Hæc vero mentis exercitatio tantum abeſt vt proximorum auxilium, noſtraque miniſteria erga infirmos

fratres

fratres præpediat aut retardet, vt potius promoueat: hoc ſi quidem, vt idem Bernardus ait, vera & caſta contemplatio habet (ſi vera & caſta eſt, ideſt ſi neque ſeipſam, neque propriam quærat conſolationem) vt tanto animam repleat zelo acquirendi Deo, qui eum ſimiliter diligant, vt omnia derelinquat, & ſeipſam oblita, ad prædam feſtinet diſcurrere. Contra vero qui meditationis exercitio non iuuatur, affert ille quidem fortaſſe aliquid fructus ex bona voluntate & opinione illa, qua ſibi iam perſuaſit, ſacrificium eſſe Domino auxilium animarum: ſed non ignoramus tamen quid Apoſtolica verba illa ſignificent, *Charitas Chriſti vrget nos, æſtimantes hoc, quoniam ſi ſumus, &c. Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, vt & qui viuunt, iam non ſibi viuant; ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.* Denique qui nouit labores, incommoda, perſequutiones, contumelias, deſolationes, quæ neceſſario ferenda ſunt ijs, qui volunt animarum piſcatores fieri; non obſcurè proſpiciet, quàm neceſſarium ſit ſemper, vt ſint ſuccincti lumbos, calceati pedes, ac fortitudine armati ita ſint, vt liceat cum Apoſtolo dicere. *Maledicimur, & benedicimus; perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus; tanquam purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium peripſema vſque adhuc.* & ali-

2.Cor.c.5.

1.Cor.c.4.

2. Cor. c. 4. bi. *In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur: perſequutionem patimur, ſed non derelinquimur; humiliamur, ſed non confundimur: deiicimur, ſed non perimus: ſemper mortificationem Ieſu Chriſti in corpore noſtro circunferentes, vt & vita Ieſu manifeſtetur in corporibus noſtris: ſemper enim nos qui viuimus, in mortem tradimur propter Ieſum, vt & vita Ieſu manifeſtetur in carne noſtra mortali: & in iis omnibus ſuperamus propter eum, qui dilexit nos.*

5 Et ne longum faciam, non obſcurum eſt hac de re etiam B. Patris Ignatij iudicium, qui cauere omnino iubebat, ne ſpiritualium rerum frigeſcente feruore, *Humani atque inferiores affectus incaleſcerent*: volebat, vt intelligerent noſtri, ea media maiorem habere efficaciam ad ſalutem animarum, quæ magis inſtrumentum cum ſuo primo motore coniungunt: præcipiebat vt ſpiritualia exercitia noſtris familiaria eſſent, vt poſſent etiam in illis alios erudire, & dexteritatem ad vſum in hoc ſpiritualium armorum genere tractando conſequerentur. Præter illa autem quæ in Conſtitutionibus habentur, nouimus quanti ſemper ea ipſe fecerit, quantumque illorum vſum atque exercitationem commendarit. Neque nos latet, quid ſuo ipſe exemplo docuerit: volebat Rectores in ſpiritualibus exer-

citatos eſſe, & qui orationibus & ſanctis deſiderijs totum collegium velut humeris ſuſtinerent. Cum de Profeſſis agit & Coadiutoribus formatis, ideo nullum eis certum orationis & meditationis tempus præfinit, quòd tanquam certum ducat, eos ſic profeciſſe, vt plane ſint homines ſpirituales, qui quantum corporis valetudo & externæ occupationes caritatis atque obedientiæ permittant, in via Chriſti, inoffenſo pede currere poſſint. In Generali Præpoſito ſcimus omnium primam hanc dotem expetere, vt cum Deo Domino noſtro, quàm maximè coniunctus & familiaris ſit, tam in oratione, quàm in omnibus actionibus ſuis. Ex quibus omnibus manifeſtum efficitur, quanta ſit meditationis in Societate neceſſitas: nec omnino poſſe à vocali oratione eadem præſtari, quod certæ rationes, & experientia ipſa nimium apertè oſtendunt. Fateor autem hoc meditationis negotium difficultate non carere, neque in omnibus æqualem habere ſucceſſum; ſed idcirco habemus Superiores, habemus & Præfectos ſpiritualium rerum: ijs omni diligentia curandum eſt, vt non ſolum præſcriptum tempus meditationi impendatur, ſed vtiliter impendatur, vt ſciat vnuſquiſque *Meditari cum corde ſuo, & exercitare & ſcopare ſpiritum ſuum: & cum cogitauerit vias ſuas, conuertat pedes ſuos in teſtimonia Domini*. in ſum-

ma omnes ſingulari ſtudio non modo Nouitiatus aut Probationis, ſed etiam reliquo vitæ tempore in eo vigilemus. Neque enim video, qua ratione poſſint Societatis homines, cum operarij fuerint, neceſſarios huiuſmodi ſumptus ſpirituales habere, ſi non ab initio eum ſibi habitum quæſiuerint, & deinceps ſine intermiſſione exercendo retinuerint. Quod ſi qua Religio eſt, cui meditationis familiare ſtudium perneceſſarium ſit, & prompta quædam facultas in Deum ſubinde euolandi, ea certè noſtra eſt, vt non modo ex iſs, quæ dicta ſunt facile cernitur, ſed etiam ex alijs, quæ noſtram Inſtituti formulam comitantur. Cum enim certis de cauſis noſtra ratio Chorum reiecerit, ac perinde vt occaſio tulerit, per partes, & loco ſæpe incommodo, diuinum nobis officium recitandum ſit; atque inſuper vita noſtra inter ſeculares, in medijs diſtractionibus & occupationibus exerceatur; in mari, in terra, in carceribus, in hoſpitalibus, & quod ijs difficilius eſt, in aulis Principum, cum neceſſitas, aut caritas id poſtulat; quid nobis erit, ſi non omnia hæc, quaſi ſpiritualia detrimenta, vnius orationis compendio reſarcire conabimur? & illud præ ceteris omnibus D. Baſilij præceptum amplectamur, quod cum ceteræ omnes actiones certum aliquod tempus ac præfinitum habeant, orationis tempus totam vitam occupare debet.

Equi-

Equidem credo ex huius rei defectu non parua nec pauca in Religioſis hominibus incommoda accidere. Vtinam det nobis Dominus, vt ſanctum hoc ſtudium in Societate floreat, *Benedicens corona anni benignitatis ſuæ, vt campi eius repleantur vbertate; pingueſcent quippe ſpecioſa deſerti, & exultatione colles accingentur.* Nihil enim vereor, dum noſtri in hoc ſtudium incubuerint, quin aſperitatem vitæ, corporiſque afflictationes quas ex obligatione non habemus, ita compenſent, vt nullam propterea vel fructus noſter, vel bonum Societatis imminutionem patiatur.

6 Tertium vero, in quo Superiorum noſtrorum magnam curam ac diligentiam deſidero, eſt diligens Regularum obſeruatio, quæ quo loco habendæ ſint, vehementer cupio Noſtrorum cordibus imprimi. in ijs enim quaſi in ſpeculo quodam elucet, *Voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta*; & quid à nobis ille exigat, vt in omni conuerſatione ſancti ſimus, ſigillatim exprimitur; & quemadmodum quicquid vel ad ſingulorum per ſe, vel ad vniuerſorum ſimul, totiuſque corporis Societatis noſtræ conſeruationem, vel ad fructum noſtrorum miniſteriorum pertinet, nihil dubij eſt, quin à diuina directione pendeat, & ab efficaci illius motione, cuius dextera virtutem facit, quam quidem non niſi ex influxu quodam peculiaris gratiæ vocationis noſtræ

à Domino haurire poſſumus. Sic contra qui à Regularum obſeruatione & præfixo Inſtituti limite ſeſe ſubtrahit, hoc ipſo ab illa Dei motione influxuque ſe ſubtrahit. ex quo fit, vt homo ſibi ipſi relictus, nihil aliud poſſit quam id quod poteſt homo ſibi relictus, ac deſtitutus, nempe vt labatur in multis, & impingat in vijs ſuis. Nec vero quiſquam ſibi blandiatur, ſi quaſdam negligat Regulas, quòd haud ita magni momenti videantur, vt in his obſeruandis negligentiorem ſe eſſe poſſe exiſtimet: quandoquidem neque paruum aliquid reputandum eſt, quòd ſuauem illam cum Deo coniunctionem relaxet, atque animæ ſerenitatem obnubilet; & manifeſtum eſt non eſſe ea opera parui æſtimanda, quæ à non parua charitate & obedientia proficiſcuntur. Accedit quòd Religioſus, qui ita in animo ſuo aſſueſcit, vt maiorum ſuorum ſtatuta, quæ reuereri debet etiam in minimis, negligat; habitum quendam libertatis induit, non ſani ſpiritus, ſed ſeculi, vt pedetentim maiora quoque paruipendat. Nouimus autem qui dixerit; *Muſcæ morientes exterminant ſuauitatem vnguenti*: &, *qui ſpernit modica, paulatim decidit*. Quare non modo D. Leo ait. *Qui non proficit, deficit; & qui nihil acquirit, non nihil perdit*: ſed Abbas etiam Theodorus apud Col. 6. c. 14. Caſſianum; *Quapropter*, inquit, *illud erit euidens noſtri indicium detrimenti, ſi intelle-*

xeri-

xerimus nihil amplius acquiuiſſe, ne dubitemus retrorſum fuiſſe nos reuccatos, quo di non ſenſerimus ad ſuperiora progreſſos. Fœlix anima & multipliciter fœlix, quæ ſic inueſtigat, *quæ ſit voluntas Dei*, vt nihil prætermittat, in quo ſe dilecto poſſe gratificari arbitretur; ſed ad ſingula verba cum quippiam iniungitur, gaudio gaudet, & in exultatione cordis vna cum ſponſa illa ſibi ipſi loquitur, *vox dilecti mei*. Quid ni dilecti vocem agnoſcat, qui dilectum ipſum in homine veneratur? Nec aliarum contra Regularum aſperitas excuſare poteſt, nè quis forte ad excuſandas excuſationes, oleo peccatoris ſuum ore proprio caput inpinguet. Nam quiſquis diligenter noſtra inſtituta conſiderat, nihil aſperum vel arduum inueniet, niſi forte nolentibus: latet enim eos hoc volentes, ea quæ in voluntate ſita ſunt, ſtatim vt voluerit hominem etiam poſſe, quia mox vt vult, vtique poteſt.

7. Atque in vniuerſum etiam ego quidem ſpirituales difficultates non aliunde oriri exiſtimo, quam ex eo quod ſapienter in ſuis Confeſſionibus Diuus Auguſtinus admonuit. Lib.10.c.23 *Quoniam*, inquit, *Caro concupiſcit aduerſus Spiritum, & Spiritus aduerſus carnem, vt non faciant omnes quod volunt, cadunt in id quod valent; eoque contenti ſunt: quia illud quod valent, non tantum volunt, quantum ſat eſt vt valeant.* Itaque vbi primum à contradi-

traditione ſenſus quam in ciuitate animæ noſtræ volentes nolentes patimur, vel modica difficultas exoritur, terga vertimus; noſque tanquam victos abijcimus turpiter, cauſantes nos id præſtare non poſſe: Tota autem ratio eſt, quia neque fortiter, neque integre volumus. Veruntamen quamuis difficilia & amara eſſent quæ iniunguntur, ea ſi Prophetæ farinula condiremus, verterentur potius in dulcedinem. Inde erant voces illæ adeo ab ijs diſſimiles, quas à tepidis quotidie audi-
Pſal. 118. mus. *Quam dulcia faucibus meis eloquia*
Hier. 15. *tua ſuper mel ori meo*: &, *Inuenti ſunt ſermones tui & comedi eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gaudium & lætitiam cordis mei*. Et certe quid nam cauſæ eſſe putemus quod ea vt grauia & difficilia interdum horremus, quæ leuia nobis ante atque ſuauia videbantur, niſi quia *comederunt alieni robur noſtrum, & ignoramus?* & quemadmodum ijs contingit, qui de via feſſi ſunt, ſic nos marceſcentibus interioribus viribus, gemere incipimus ſub onere, quod antea ne ſentiebamus quidem. Quod perſpicue in collatione de
Col 24. cap. mortificatione Abbas Abraham docuit, ex-
24. plicans vnde fiat vt cum Dominus dixerit:
Math. 11. *Iugum meum ſuaue eſt & onus meum leue*, tantas tamen in via ſpiritus difficultates ſentiamus: eamque ad rem affert locum illum Eccleſiaſtici, *Labor ſtultorum affliget eos qui non*

non nouerunt ire in ciuitatem. Vere enim ſine intellectu ſumus, ſi in patriam Hieruſalem cœleſtem properantes, aſperas & quaſi ſpinarum ſepes, itinere non trito, vias quærimus, relicta interim via vinearum plana & recta, paſcuiſque vberrimis plena, quam Dominus ipſe oſtendit, parauit, atque muniuit.

8 Et re vera experientia docet eos, qui per obſeruationem ſuarum Regularum ambulant, inoffenſo pede currentes, fœliciter experiri quid ſit quod dictum eſt, *Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum*, & quod Dominus pollicetur, *Ego ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum*. Nolo hoc loco longior eſſe eos admonens, quibus graue hoc onus redditur, vt infirmæ parti medicamentum adhibeant, curantes videlicet ſerio ſenſus, atque iudicij proprij mortificationem, cum ex Epiſtola B. P. noſtri Ignatij perfectè intelligi poſſit quicquid ad obedientiæ virtutem pertinet. Ego illud tantum addam, quod in libro de Præcepto & diſpenſatione apte à D. Bernardo dictum legimus: Porro imperfecti cordis & infirmæ prorſus voluntatis indicium eſt, ſtatuta ſeniorum ſtudioſius diſcutere, & horrere ad ſingula quæ iniunguntur; exigere de quibuſque rationem, & malè ſuſpicari de omni pręcepto, cuius cauſa latuerit; neque vnquam libenter obedire, niſi cum audire contigerit, quod fortèdi-

Pſal. 118.

Bern. in lib. de præcep. & diſpenſ.

tè libuerit, aut quod non aliter licere, ſeu expedire monſtrauerit vel aperta ratio, vel indubitata auctoritas. Delicata ſatis, immo nimis moleſta eſt huiuſmodi obedientia, non plane illa eſt, quæ ex Regulâ traditur, obedientia ſine mora: diſputare profecto hoc eſt in aſtu cordis, non in auditu auris obedire. Denique addit omnino fieri non poſſe, vt huiuſmodi anima carnalis non opprimatur pondere, & non graue ſentiat iugum Chriſti. Nos autem, ſi illius ſpiritus participes ſumus, qui totum hoc Societatis corpus vegetat atque viuificat, qui non ſpiritus huius mundi eſt, ſed ſpiritus qui ex Deo; ac ſi, vt glorioſus ait martyr Ignatius, Spiritu ſancto vt linea & perpendiculo vtamur ad noſtras actiones moderandas, ac dirigendas: videbimus, cum eius gratia, rectè ac ſuo ordine diſpoſitis lapidibus viuis admirabilem ſtructuram ad Ieſu Chriſti gloriam conſurgere. Habent noſtræ Conſtitutiones architecturam ſane ſingularem in hac fabrica Societatis, cuius exemplar quoddam perfectum & abſolutum Spiritus ſanctus B. P. noſtro oſtendit in monte, nempe quod in Conſtitutionibus expreſſum ac deſignatum cernimus. Nondum ædificatio iſta ad perfectum redacta eſt: noſtrum eſt, quos poſuit Deus quaſi Architectos aut fabros, eam continuare, non quidem alia principia aut exemplaria ſequentes, ſed illud vnum primum

exem-

exemplar nobis traditum. Aliorum vero eſt, qui lapides ſunt, ſed lapides viui, ſeipſos in hoc ædificium offerre, mortificatione expolitos, religioſa obſeruatione quadratos, & cœca obedientia indifferentes, vt ſuo quiſque loco ad artificis nutum diſponatur. Quod ſane fieri non poteſt, niſi ſinguli defixos habeant oculos ad normam, quæ noſtris Regulis & Conſtitutionibus continetur; id ſibi perſuadentes non modo neceſſe eſſe, vt ſpirituales homines fiant, ſed etiam vt tali forma, ac talibus inſtrumentis, nempe vt in materialibus ædificijs, & alijs mœchanicis contingere ſolet, vt ad exemplaris rationem & lapides conformentur & inſtrumenta, quibus conformandi ſunt, illi proportione reſpondeant. Nam & in domo hac noſtri Salomonis, *Omnia*, vt Scriptura loquitur, *lapidibus pretioſis exſtruenda ſunt*, qui ad vnam certam normam & communem menſuram ſerrati ſint. Quare ſapienter D. Baſilius de religioſa vita diſſerens, ita ſtatuit: neceſſarium eſſe vt quiſque ſuam propriam voluntatem, ſuoſque proprios modos relinquat, atque abneget; & in vnam omnes formam ſibi propoſitam inſpiciant, quam imitentur, & ad quam ſeipſos componant. ita enim fiet, vt quemadmodum pictores aliqui, qui ex eodem prototypo varias effingunt imagines, omnes inter ſe quàm ſimillimas efficiant: ſic religioſi homines eandem

dem

dem vitæ formam intuentes, ſimillimam ac pene ſi fieri poſſet, eandem inter ſe morum atque ſpiritus imaginem exprimant. quod non modo per ſe, ac ſuo fructu optandum eſt, ſed etiam ad perpetuæ conſenſionis mutuæq. caritatis vinculum gignendum, vel maximam vim habet.

9 Nec dubium eſt quin propoſita nobis illa B. Patris Ignatij ſpecie pulcherrima, quam ſuis ipſe coloribus in Conſtitutionibas depinxit, dum quiſque noſtrum ſtudet illi ſimilem formare; augeatur in nobis non ſolum cuiuſq. perfectio, ſed vnio etiam & conſeruatio totius Societatis. Verum vt perfectè ſpiritualem hanc imaginem, & quaſi ad viuum repreſentare poſſimus, neceſſe eſt, vt Diuus Areopagita annotauit, ita attente, ac ſine intermiſſione in eam defixos teneamus oculos, vt nihil in aliud diſtrahamur. Sic enim aſſequemur, vt res quam imitamur, quæcunque ea ſit, non ſolum perfectè exprimatur, ſed ſi dici poteſt, vna geminetur. Nec me latet id ſine labore non fieri. noui contradictiones, quas vetus homo ſuſcitauit. ſed hoc id tantum efficit, non eſſe cuiuſuis hominis ad perfectionem aſpirare, non puſillanimi, aut pigri, *cuius agrum ſpinæ ac vrticæ repleant neceſſe eſt*, ſed eius qui non ſurda aure perceperit quid ſibi velit, *Regnum Cœlorum vim patitur*, vel illud, *Certa bonum certamen*, vel,

De Eccl. Hierarc. cap. 14.

Matth. 11.

2. Cor. 3.

omnis

Omnis qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, Et, *Melior eſt qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium*. Hinc idem Areopagita ſpirituali intelligentia veterem illum baptiſmi ritum explicans, quem ſuſcepturi, prius occidentem verſus exſufflare iubebantur, quaſi vitijs omnibus renunciantes: deinde ad Orientem conuerſi, in illum lumina aliquandiu defigere: ipſe eo myſterio conſtantem quendam, & immutabilem diuini habitus ſtatum deſignari oſtendit. Neque enim ſatis eſſe, ab omni vitio ſeſe remouere, niſi mens maſculo quodam vigore (ſic enim loquitur) ad omnem illius pernicioſam ſurreptionem inflexa atque interrita perduret, & nunquam ſacro veritatis amore ſatietur, nunquam illum conſeneſcere vlla ratione permittat; ſed ad perfectiora diuinitatis haurienda perpetua ſemper intentione feratur. Sed quoniam in his, quæ ad ſubditos pertinent, diutius immorati ſumus, redeo ad ea quæ Superiorum propria ſunt, paucis expedienda. Eſt itaque maximè neceſſarium, vt in Religioſa diſciplina & obſeruatione regularum Societatis peculiari ratione retinenda, Superiores qui alios dirigunt, magno ſint animo: facultatem eas obſeruandi non puſillanimitate ſpiritus metientes, quam humana prudentia, quæ non intelligit quid poſsit Dei gratia, obijcere interdum ſolet: ſed eo plane

1.Cor.12.
Prou.16.

ſpiri-

ſpiritu, quo illæ conditæ, quo editæ ſunt. Nemo enim dubitare poteſt, quin ſpiritus Domini, qui eas Patri noſtro inſpirauit, idem ſit qui vires ad exequutionem polliceatur. *Etenim benedictionem dabit legiſlator*, tantum ſit qui manum mittat ad fortia. neque illæ fruſtra conſcriptæ ſunt, ſed vt ſeruarentur; quemadmodum tot iam ſerui Dei, exemplis ſuis in Societate docuerunt, quos ſi puſillanimes intuerentur, & ij qui inertiæ ſuæ excuſationes quærunt, profectò cernerent, *vt inſtauret contra nos Dominus teſtes ſuos, reſipiſcerent homines & dicerent, peccaui, vt ait Iob*. Quod tum contingit, cum aliorum perfectionem conſiderantes, & agnoſcimus, & ſine palpatione infirmitatem noſtram confitemur.

10 Proinde debent Superiores huius gratiæ fiducia plurimum niti, cum experientia doceat, quantum ea momenti habeat, vt quæ difficilia hominibus eſſent factu, vel omnino fieri non poſſent, ex gratia tamen vocationis (quam digitus Dei in cordibus noſtris inſcribit) non poſſibilia modo, ſed facilia etiam atque ſuauia fiant. Quod ita verum ac certum eſt, vt hoc vno quaſi cardine tota iſta Societas, eiuſque gubernandę & adminiſtrandæ ratio conſiſtat. Et mihi quidem videtur fortiſsimus ille Deus vocationis ſuæ vim, in his præcipuè quos ad Societatem vocat, non

dubijs

dubijs oſtendere documentis; qui in Nouitiorum animis promptitudinem, & agilitatem quandam gignit ad ea omnia, quæ Inſtituti noſtri ſunt: vt quemadmodum fidei habitus nos inclinat, vt ijs omnibus aſſentiamur, quæ eius obiecto continentur, quamuis alia, atque alia ſubinde credenda proponantur; ſic etiam ſuo quodam modo, videmus eos qui per portam ingrediuntur, ita animo affectos eſſe, vt omnia quæ noſtræ profeſsionis ſunt, magna quadam alacritate & facilitate amplectantur, atque accipiant; vt videatur Dominus quaſi diſpoſitam nobis atque paratam exhibere materiam, in qua facili negotio forma illa introducatur, cuius exemplar diuina illius Maieſtas in Societate demõſtrauit. Quamobrem ſoleo ego, Patres cariſſimi, huic noſtræ ſententiæ illam Hieremiæ parabolam applicare Hierem. 18. de figulo faciente opus ſuper rotam, qui lutum format manibus ſuis, ſicut placet in oculis ſuis vt faciat, cuius cum triplex ſit munus, primum materiam preparare, tum rotam agitare, & vas illud ad ſpeciem quam in mente apprehenſam habet effingere; ſic mihi propono; rotam ipſam, eſſe diſpoſitionem & tractationem per varias functiones eorum qui gubernantur; quod fit per obedientiam. Pedum autem inſtar, eſſe Superiores qui eam commouent; qui ſane pedes, vt rectè vas fiat, non niſi ad imperium intelligentis, qui ipſe fi-

gulus eſt, moueri & viciſſim mouere debent; Quod autem ordine primum erat, nempe materiam præparare, id verè noſtras non attingit vires. vnius enim Dei eſt argillam operi paratam aptamque exhibere: Nos verò quos formandos ſuſcepimus, nec formare ac nec mouere quidem debemus, niſi ipſi eſſent à diuina directione moti. Et verè ſi creta hæc noſtra, pro ea libertate qua pradita eſt, currentis rotæ curſum non impediret; & quod inde ſequitur artificis propoſitum atque ideam, non diſturbaret, quàm pulchra paſſim, quamque nobilia in Societate vaſa videremus? Sed nos ipſi qui regimur opera Dei ad inſipientiam vtique nobis, non impedimus modò, ſed deſtruimus, ac diſſipamus identidem dicẽtes figulo quod Dominus per Iſaiam conqueritur: *quid facis? & opus tuum abſque manibus eſt;* quibus non immerito illud prophetæ exprobrare poſſet, *quoniam quæ tu feciſti, deſtruxerunt.* Proinde ſicut Superioribus inde animus creſcere debet, vt omnes ad perfectionẽ dirigant, quòd Dominus adeo paratum & ſubactum præbet lutum; ita cum ſatis appareat frequenter homines ex infirmitate deficere, propriaque eorum culpa perdi vaſa pulcherrima, quo minus ad perfectum adducantur; maxima ſollicitudine prouidendum eſt, vt ſubditi iuxta diuinæ voluntatis præſcriptum, noſtræque vocationis gratiam,

& ad ſummum & abſolutum virtutis gradum perueniant. Quocirca curandum in primis eſt, vt omnes de medio tollantur occaſiones, quæ noſtrum curſum impedire & retardare poſſent, cuiuſmodi ſunt ſecularia præcipue negotia, quæ hominem verè quaſi in alienam ſpeciem ac perſonam transformant. Cum enim vt in noſtra formula dicitur, & quod ſemper ante oculos habere debemus, Deo militemus, vtique cadit in nos illud Apoſtoli dictum. *Militamus Deo, & nemo militans Deo, ſe negotijs ſecularibus implicat, vt ei placeat cui ſe probauit.* Inde & Conſtitutionibus & operibus expreſſit ſemper beatæ memoriæ Pater noſter quantum huiuſmodi occupationes à noſtro Inſtituto alienas duxerit. Sed accidit interdum vt auctoritas quædam Principum ac magnorum hominum (quæ certe vt nos opprimat, pati non debemus: ſed acriter ei cum omni modeſtia, & humilitate, atque religioſa ſuauitate reſiſtendum eſt) efficiat vt in huiuſmodi ſcopulos impingamus frequenter.

11 Vereor quoque, ne nos fallat, vel ſpecies quædam falſæ vtilitatis, vel etiam noſtrorum ipſorum importunitas, pietatis zeli prætextu velata: & tamen cum videamus, extra nos ſepta verſari, ac proinde in magno ac certo eſſe periculo, audendum eſt aliquid in Chriſto pro Societate, & magis Inſtituti noſtri gra-

tiæ, diuinoque auxilio fidendum, quod nos & ſeruabit incolumes, *& praua in directa, & aſpra ponet in vias planas*, ſi à primo illo, germanoq. Societatis ſpiritu nos diuelli non patiamur. Sed in hac Regularum atque diſciplinæ obſeruatione, duo Superioribus extrema vitanda ſunt, alterum ne dum ſubditis diſplicere, eoſque contriſtare timent, paulatim diſciplinam labefactari ſinant; & in his conniueant, quæ correctione & remedio indigebant, non modò culpam aliquam impunitam relinquentes (ea enim indulgentia in multis, nec magnum vitium eſt, & fieri poteſt vt interdum expediat) ſed etiam huiuſmodi errata ne fraterna correctione caſtigantes, & quod pernicioſius eſt, cum culpæ ſubinde iterentur, non applicantes in futurum efficax ac ſalutare remedium: quod ſane credi non poteſt, quantum detrimenti Societati affert. Paulatim quippe defectibus atque relaxationibus ſuccreſcentibus, Superiores ij, qui in gubernatione ſufficiuntur, omnia inueniunt emendatu difficillima; & vt noui ſunt, ne ſeueriori diſciplina à ſe ſubditorum animos abalienare incipiant, atque in ipſo gubernationis aditu, ea ſtatim mouere quæ moleſta ſunt & odioſa, quaſi redimentes tempus, tempus expectant, quò ſuauius & mollius omnia fiant: dumque dies ex die protrahitur, incommoda creſcunt: & quod vix credi poteſt, ſed ta-

men

men certiſſimum eſt, ſit ex conſuetudine ſen-ſim adeo familiare huiuſmodi laxitatis & li-centiæ velut idioma, vt etiam zelo præditis, minus iam ac minus incipiant incommoda ac indecora videri, quæ antea turpiſſima vide-bantur. itaque dum *terra paulatim alluuio-ne conſumitur, & lingua quam naſcens So-cietas non nouerat auditur,* quaſi altera repen-te rerum facies, & alienorum ciuium regio exiſtit. Quod ſi ipſos ſpectemus ſubditos, tan-tum abeſt vt hac remiſſione ſuauiter cum illis agatur, vt maximè etiam durè & aſpere tra-ctentur. Nam vt *nemo repente fit turpiſſimus,* vt inquit S. Bernardus, augentur paulatim tranſgreſſiones, & infirmitates quibus cum ante leue aliquod medicamentum ſatis fuiſ-ſet; adaucta & inueterata mala, quæ ſuo tem-pore curata non ſunt, etiam ferrum igneſque exigunt; vt ſerò tandem miſer ille, quam antea lenitatem, mox crudelitatem, ac ſæui-tiam potius hoſtilem exhibitam ſibi fuiſſe cenſeat.

12 De quo ipſo præclarè diſſerens D. Au-guſtinus inquit, *Ne putes tunc amare filium tuum, quando ei non das diſciplinam. non eſt iſta charitas, ſed languor.* Atque idem pau-lo poſt, *Fel*, inquit, *Columba non habet, ta-men roſtro & pennis pro nido pugnat, ſine amaritudine ſæuit; & amor ſæuit, charitas ſæuit: ſæuire videtur pater, more columbino* Tract. 7. in epiſt. Ioan.

ſæuit, cum ſæuit ſine felle ſæuit. D. Etiam Gregorius docet, *Superioribus ſeruandam eſſe, & in cordibus humilitatem & in opere diſciplinam: Atque inter hæc; inquit, ſolerter intuendum eſt, ne dum immoderatius cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis.* Atque idem quoque alibi præcipit curandum eſſe, *vt Rectorem ſubditis & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina. Atque inter hæc ſollicita circunſpectione prouidendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa:* ſed debet in Superioribus eſſe. *Et iuſte conſolans miſericordia, & piè ſæuiens diſciplina.* Cuius typo afferit Euangelicum illum infirmum, qui fuerat plagis impoſitis relictus ſemiuiuus, à pijſſimo Samaritano & oleo & vino curatum: *vt per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foueantur.* Atque hoc erit illud, quod nos quoque in Conſtitutionibus docemur, ſeueritatem ſuo tempore ſuauitati miſcendam: tunc enim ſuauitas diſſoluta exiſtimanda eſt, cum Superior errata non corrigit, ne eos conturbet qui latam diligunt viam; tunc diſciplina rigida, cum in corrigendo modum non ſeruat. proinde ſicut expedit primum illud diligenter cauere ne laxi ac debiles; ita hoc poſterius, ne duri ac ſeueri videantur. Totum autem ferme poſitum eſt in modo. nam ſicut fortes & firmos eſſe oportet, in eo exequendo quod con-

Poſt. tract. 2. cap. 6.

uenit,

venit, ſic in ratione conſequendi inſuauitas & aſperitas omnis fugienda eſt. Porro aſper & grauis eſt Superior, cum nimium credulus primis quibuſque delationibus tenaciter adhæret, nec ab *ijs* abduci ſe patitur. Aſper eſt, cum, quaſi omnes tranſgreſſiones æquales ſint, eaſdem minoribus, quas maioribus, pœnas decernit. Aſper eſt, cum *ijs*, quæ ſola monitione corrigi poſſunt, acriora adhibet medicamenta. Aſper eſt etiam cum loci & temporis momenta & opportunitatem expectare neſcit; cum errata, quæ ſecreta correctione emendanda fuerant, ita palam facit vt ſubditum confundat; cum in corrigendo iracundia magis agi, quàm zelo, & caritate duci ſe oſtendat, verbis ac geſtibus, incompoſiti ac perturbati animi ſigna exhibens, quæ non modo nihil conferunt ad conſequendum quod ſibi propoſuit, ſed etiam maxime nocent. Nam cum duo ſint, quæ in ſubditorum animis, cum caſtigantur, plurimum valere ſolent, alterum reuerentia, qua erga Superiorem afficiuntur ex opinione de illius virtute ac probitate concepta; hæc ſane opinio debilitetur neceſſe eſt, cum illum vident hominem eſſe ſimilem alijs, non minus quàm alios ad paſſionum impetus expoſitum: alterum perſuaſio qua ſe diligi credit, hanc certe minui neceſſe eſt, cum quis viderit Superiorem neque paterne, neque amanter ſecum agere.

Aſper denique eſt, cum omnino is qui præeſt non oſtendit ſe ex caritate moueri, & deſiderio perfectionis filiorum, cum reprehenſionis auſteritatem non temperat dulcedine ſpei, quam de illorum emendatione atque profectu præ ſe ferat: cuius quidem ſpei non mediocre pignus Superior exhibet, cum ſubditis aliquas vias rationeſque proponit, quibus eos iuuari poſſe ſperat, præſcribens etiam vt ad ſe redeant, ſibique communi fiducia aperiant, quid vtilitatis retulerint, quo ſe modo habeant, quid in ſe animi ſentiant. Demum in correctionibus quod ad ordinem, & modum attinet, habenda ſunt præ oculis, quæ in tertia Conſtitutionum parte B. P. N. Ignatius docet, quæque Superioribus in ſuis regulis præſcribuntur. quæ in ſumma ad illud Baſilij præceptum reuocari poſſe videntur, vt Superior in animarum curandis morbis, probos medicos imitetur, *Vt videlicet ægris non iraſcatur, ſed contra morbum ipſum pugnet.*

14 Et vt paucis omnia ferè quæ dicta ſunt complectar, duo eſſe poſſunt gubernationum genera. Alterum quod naturali lumine nititur, & humanæ ſapientiæ principijs, quæ verè ſtultitia eſt, nec percipere poteſt ea, quæ ſpiritus Dei ſunt: hanc qui tenent rationem, ita ſubditos regunt, vt ſatis habeant, ſi in externis eorum actionibus, nihil inordinatum

aut

aut indecens conſpiciatur; idque vnum ab eis exigunt, vt officio quiſque ſibi iniuncto, vtcunque ſatisfaciant; neque ſibi aut alijs negotium faceſſant; quod curant, vt illis tum rationibus, tum argumentis, tum etiam indulgentia quadam perſuadeant: nulla interim in re eorum virtutes exercentes, nihil imperantes, quod illorum imbecillitati & infirmitati grauius & acerbius accidere poſſit. Hoc genus ne pluribus deſcribamus, politicum appellare licet. Sed alterum eſt, quod altioribus principijs, & ſuperiori lumine, diuino ſcilicet ducitur, & gratiæ vocationis innititur; probè intelligentes virtutes, & omnes animi noſtri habitus bonos; & vt acquirantur, & vt deinceps conſeruentur, exercitatione indigere. Quare in mortificationibus quæ honorem ac proprium iudicium conuellunt, pugnantque contra ſenſum & naturalem propenſionem noſtram, ſubditorum abnegationem ſtrenue exercet, & efficit vt quiſque. tum quod ſibi deſit, experientia diſcat, tum etiam contendat modis omnibus velit id acquirere, quod nondum habet, vel quod iam acquiſiuit ſtudioſius conſeruare. Ac prior quidem illa ratio, quam quidam vt faciliorem amplectuntur, tantum abeſt vt expeditior ſit, vt etiam Superiorem ipſum in inextricabiles difficultates adducat: quandoquidem eiuſmodi res ſunt, quas ſemper in Societate

Aſper denique eſt, cum omnino is qui præeſt non oſtendit ſe ex caritate moueri, & deſiderio perfectionis filiorum, cum reprehenſionis auſteritatem non temperat dulcedine ſpei, quam de illorum emendatione atque profectu præ ſe ferat: cuius quidem ſpei non mediocre pignus Superior exhibet, cum ſubditis aliquas vias rationeſque proponit, quibus eos iuuari poſſe ſperat, præſcribens etiam vt ad ſe redeant, ſibique communi fiducia aperiant, quid vtilitatis retulerint, quo ſe modo habeant, quid in ſe animi ſentiant. Demum in correctionibus quod ad ordinem, & modum attinet, habenda ſunt præ oculis, quæ in tertia Conſtitutionum parte B. P. N. Ignatius docet, quæque Superioribus in ſuis regulis præſcribuntur. quæ in ſumma ad illud Baſilij præceptum reuocari poſſe videntur, vt Superior in animarum curandis morbis, probos medicos imitetur, *Vt videlicet ægris non iraſcatur, ſed contra morbum ipſum pugnet.*

14 Et vt paucis omnia ferè quæ dicta ſunt complectar, duo eſſe poſſunt gubernationum genera. Alterum quod naturali lumine nititur, & humanæ ſapientiæ principijs, quæ verè ſtultitia eſt, nec percipere poteſt ea, quæ ſpiritus Dei ſunt: hanc qui tenent rationem, ita ſubditos regunt, vt ſatis habeant, ſi in externis eorum actionibus, nihil inordinatum

aut

aut indecens conſpiciatur; idque vnum ab eis exigunt, vt officio quiſque ſibi iniuncto, vtcunque ſatisfaciant; neque ſibi aut alijs negotium faceſſant; quod curant, vt illis tum rationibus, tum argumentis, tum etiam indulgentia quadam perſuadeant: nulla interim in re eorum virtutes exercentes, nihil imperantes, quod illorum imbecillitati & infirmitati grauius & acerbius accidere poſſit. Hoc genus ne pluribus deſcribamus, politicum appellare licet. Sed alterum eſt, quod altioribus principijs, & ſuperiori lumine, diuino ſcilicet ducitur, & gratiæ vocationis innititur; probè intelligentes virtutes, & omnes animi noſtri habitus bonos; & vt acquirantur, & vt deinceps conſeruentur, exercitatione indigere. Quare in mortificationibus quæ honorem ac proprium iudicium conuellunt, pugnantque contra ſenſum & naturalem propenſionem noſtram, ſubditorum abnegationem ſtrenue exercet, & efficit vt quiſque. tum quod ſibi deſit, experientia diſcat, tum etiam contendat modis omnibus velit id acquirere, quod nondum habet, vel quod iam acquiſiuit ſtudioſius conſeruare. Ac prior quidem illa ratio, quam quidam vt faciliorem amplectuntur, tantum abeſt vt expeditior ſit, vt etiam Superiorem ipſum in inextricabiles difficultates adducat: quandoquidem eiuſmodi res ſunt, quas ſemper in Societate

tracta-

tractamus,& in quibus verſamur aſſiduè, nẽpe quæ perpetuam ſui ipſius abrenuntiationem neceſſariò requirunt, quò ſanè veteris Adami oculus non pertingit; vt fieri nullò modo poſsit, vt tantus hominum numerus talibus iudicijs & ingenijs præditus, humanis rationibus ac perſuaſionibus duci atque inflecti queat,non magis quam ſi quis in magna tempeſtate inter frementium ventorum impetus vndarumque iactationem, ex muſicis præceptis nauem moderari conetur. Neque verò ea gubernandi ratio ijs ipſis, qui gubernantur aut vtilitatem aut conſolationem afferre poteſt: quod vſu ipſo ſemper apparuit in ijs, qui huiuſmodi viam ambulant. Denique vt nihil poteſt eſſe magis contrarium vel inimicum principijs Religionis; ſic ſtatuendum eſt, ſi ea ratio gubernandi ſemel in Societatem induceretur, ita certiſsimè futurum vt non modo illa nullum facere fructum, ſed ne conſiſtere ac conſeruari quidem poſſet. ſic enim breui fieret, vt exiſteret in Societate magna hominum copia, qui litteris quidem egregie inſtructi, prudentia præterea, & rerum gerendarum dexteritate pollerent: ſed noſtro fini minus certe vtiles eſſent; quod parum in exercitatione virtutum, ſolidique ſpiritus fundamentis profeciſſent. At vero poſterior illa methodus, quæ prudentiam quidem ſecundum Deum non reſpuit, ſed toto

ſpiri-

ſpiritu nititur mortificationis exercitatione, abnegationis vſu, honoris proprij, totiuſque veteris hominis abdicatione, ea eſt, quam tantopere expetimus, quæque omni ope ac ſtudio in Societate retinenda & colenda eſt: ſic enim fore ſpero vt & omnis perfectio in Societate vigeat ac floreat; atque etiam omnium animi perpetua quadam cœleſtis conſolationis dulcedine, quæ certè in talibus ſtudijs deguſtatur, quàm maximè perfruantur. Hanc autem viam in ſubditis moderandis non modo exemplis docuit B. P. Ignatius, qui miris mortificationibus, quas pene omnes norunt, ſuos exercebat, eoque magis quo probiores & inſigniores, & ſibi etiam maiore familiaritatis vſu coniuncti eſſent: ſed eandem etiam in Conſtitutionibus expreſſam tradidit. Hoc eſt enim quod in formula noſtra, adeo diſertè denuntiatum nobis, ad hoc Inſtitutum neminem aptum eſſe, niſi verè humilem & prudentem in Chriſto, & in Chriſtianæ vitæ puritate ac literis conſpicuum. hinc etiam in examine præcipitur, vt maius ac impenſiùs ſtudium noſtrum in eo ponamus, vt maiorem noſtri abnegationem, & continuam in rebus omnibus, quoad fieri poterit, mortificationem quæramus. quod genus præceptorum ita eſt in totis Conſtitutionibus vſitatum ac frequens, vt nihil aliud pene continere videantur. Neque mihi dubium eſt, ſi

Supe-

Superiores exemplo etiam ſuo præeuntes, cū qua dictum eſt caritate, ſuauitatem etiam prū dentia commiſcentes, hoc gubernandi præſcriptum ſequantur, quin noſtris omnibus ita probetur, vt ipſi ſe hoc potiſsimum modo regi velint, idque maxime cupiant & amplectantur omnes, cum ſingulari Societatis incremen to, maximaque proximorum vtilitate. quòd eò etiam facilius, ſuauiuſque reddetur, ſi modo omnes, qui in Societate præſunt, in hunc gubernandi typum conſpirabunt; ne quorundam remiſsio, aliorum odioſam reddat diſciplinam; omneſque ſubditi intelligant ita ſe exerceri ad eorum virtutem confirmandam, & augendam. Quod ſi quorundam puſillanimitas vel tepor, ad eam perfectionem non aſpiret, *ipſi viderint* (vt cum D. Bernardo loquamur) *quid excuſationis afferre poſſint: certe nos Apoſtolicam vitam ſequuti ſumus, Apoſtolicæ profeſſioni nomina dedimus vniuerſi, dicentes Chriſto duci: Ecce nos reliquimus omnia & ſequuti ſumus te.*

15 Quarto loco, atque extremo illud mihi monendum occurrit, vt quanto ſtudio Societatis conſeruatio curanda eſt, eo Superiores curent, vt Noſtri & inter ſe, & cum proximis recte ſint diſpoſiti. quæuis enim ordinis perturbatio, quæ vel in militibus inter ſe, vel in modo exercitus ducendi exoriatur, maxime vero inter præliandum, maximam totius

exer-

exercitus confuſionem parit, & exitium. Quare B.P. noſter Ignatius initio octauæ partis Conſtitutionum tam ſeriò affirmat, neque conſeruari, neque regi, atque adeo nec finem ad quem tendit, conſequi Societatem poſſe, ſi inter ſe & cum ſuo capite membra eius vnita non fuerint: eodemque loco, præter id quod media explicat, quibus hæc vnio ſeruari poſſit, quibus profectò omnibus baſis ac fundamentum virtus eſt, & ſpiritus; tanti hanc vnitatem facit, vt contra eos qui diſſenſionis auctores extiterint, grauiſſimis illis verbis vtatur, diligentiſsime videlicet ſeparandos tanquam peſtem à Societate, quæ eam poteſt ſummopere inficere, ſi præſens remedium non adhibeatur. Proinde nulla ratione Superioribus diſſenſiones inter domeſticos ferendæ ſunt; nec tolerandum vt ea quæ ad nationes pertinent, & charitatem maxime diſcindunt, vel leuiter attingantur, dicente Apoſtolo, non apud Religioſos modo, ſed etiam Chriſtianos quoſuis, *Nec ſeruum eſſe, nec liberum, nec barbarum aut Scytam, ſed omnia inquit, & in omnibus Chriſtus*. Hæc Coloſſ.3. eſt gloria Societatis noſtræ, iam tunc ab initio. & certe *Melius eſt nobis magis mori, quam vt gloriam huiuſmodi quis euacuet*. 1.Cor.9. Non igitur ferendum eſt, vt quæ ſingulorum ſint vitia, integris tribuantur nationibus; cum nihil laude vel vitupatione dignum ſit, quod

quod voluntarium non eſt; & diligentiſſime regula illa ſeruanda, quæ prohibet ne aliæ nationes de alijs ſiniſtre ſentiant, aut loquantur; ſed peculiari affectu fauendum eſt cuique, vt diuerſas nationes in Domino proſequantur.
Epheſ.2. *Omnes ſiquidem ſumus ciues ſanctorum*, & & patriam vnam paradiſum computantes,
Heb.2.11. eam à longe aſpicimus & ſalutamus. Cuperem equidem in hoc loco tam neceſſario, tanquam Chriſto grato, diutius immorari, adeo mihi cordi hæret, niſi me magna ſatis commendationis exaggeratione vſum putarem, cum ita dixi credere me, ac pro certo habere ex eo vno maxime Societatis bonum & conſeruationem pendere. Murmurationem igitur zizaniorum ſemina, & quicquid charitatem violare, vel quicquid impedire poteſt, ex agro hoc Domini penitus exterminetur. Sed con-
Gal.5. ſideremus inuicem, *non vt inuicem iudicemus, aut mordeamus, ne forte ab inuicem con-*
Heb.10. *ſumamur*, Sed vt Apoſtolus ait, *in procuratione charitatis, & bonorum operum alter alterius virtutes conſiderantes*, vt creſcamus in ſpiritu, Deumque Dominum laudemus, vt cum ala viciſsim alam percutit, volemus
Ezech.3. cum præclaro illo cantico ad cœlum: *Benedicta gloria Domini de loco ſancto ſuo*. Dum enim quiſque alterum reſpicit, atque in eo donum aliquod intuetur, quo ipſe caret, fieri non poteſt, quin ſeipſum humiliet atque in

amo-

amore, & communicatione, cum cæteris creſcat. Sic quippe diſſerit Gregorius diuiſiones gratiarum à Deo fieri nulla alia de cauſa, quam ad maximarum harum virtutum humilitatis, concordięque cuſtodiam. in alijs quippe regionibus vinum abundat, oleum in alijs, quædam tritici feraces ſunt, quædam animalium; vt dum vna alterius ope indiget, ſeruetur communicatio, mutuumque inter omnes commercium foueatur. *Sicut ergo regiones terrarum*, inquit, *ita ſunt mentes Sanctorum, quæ cum viciſſim ſibi conferunt, quod acceperunt; quaſi fructus ſuos regiones regionibus impendunt, vt in vna omnes charitate iungantur.*

16 Memores nos eſſe oportet teſtamenti quod diſpoſuit dulciſſimus Pater noſter Ieſus, & quidem quod ipſo ſanguine ſanciuit, & morte confirmauit. *In hoc cognoſcent omnes, quod mei diſcipuli eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.* Ioan. 13. Quod præceptum Euangeliſta qui audierat, ita etiam hauſit, & ad extremum vſque ſpiritum retinuit, vt, quemadmodum refert D. Hierony. nihil pene aliud diſcipulis inculcaret, quod etiam, vt ille affirmabat, & præceptum Domini eſſet, & ſi ſolum ſeruaretur, ſufficeret. Id igitur nos opere, & veritate aſſidue efficere neceſſe eſt, vt cortinę, quæ Sanctum Dei tabernaculum ornant, & à ſuperiore parte, & ad latus inter ſeſe hyacintinis

vitiis colligentur, id eſt *Fidelium animæ* vt Gregorius interpretatur, *per charitatem con-iunctæ ſint, non per diſcordiam diuiſæ.* Sunt autem ſæpe vel minuta quædam, quæ huiuſmodi vnionem impediunt & diſtrahunt; & quemadmodum eſt apud D. Bernardum, vt inter dentium commiſſuras, nihil tam parum intercedere poteſt, quod non magnam afferat moleſtiam: ita fraterna vnitas, quo arctior eſt, eo facilius exiguis quibuſque cauſis perturbatur & relaxatur. Et quidem negandum non eſt, *debere firmiores aliorum portare infirmitates*, & peculiari oratione pro ijs effundere cor ſuum, à quibus ſe in aliquo læſos aut vexatos dolent. Superioribus tamen curandum eſt; vt qui infirmiores ſunt, etiam ipſi & ſuſtinere & abſtinere diſcant. Contingit enim interdum, quod Caſsianus inquit, *vt infirmitates eorum, qui tepidius perfectionis expetunt ſanitatem, quantalibet fortium tolerantia ſuſtententur, ab ipſis tamen, qui infirmi ſunt, non ferantur, & vt ita dicam, ipſum tolerari non tolerant.* quibus ſunt & omnibus efficacia admodum remedia arbitror quæ ſexto capite eius collationis de amicitia Abbas Ioſeph ſapienter expoſuit. Nec vero prætereundum videtur, quantum valeat ad animorum ſeruandam vnitatem, vt fugiat vnuſquiſque priuatas quaſdam amicitias, quas in Congregationibus velut *indecentem quan-*

Hom. 19. in Ezechielem.

Cant.

Rom. 15.

quandam pugnam appellabat D. Baſilius, & quiſquis peculiari affectu ducitur erga quempiam, vel quod ei ſit ſanguine iunctus, vel quod illius conſuetudine delectetur, ſeipſum, inquit, accuſat ac prodit, quod non habeat integram charitatem.

17 Atque vt de hac re, licet valde per ſe ſuaui, ſcribendi tandem finem faciam, reſtat vt ſermonem Apoſtolica illa exhortatione concludam. quam & ſi ille ad Philippenſes, omnes tamen velim vti ad ſe factam, ſibique dictam accipiant. *Si qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua Societas Spiritus, ſi qua viſcera miſerationis, implete gaudium meum, vt idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes, idipſum ſentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate Superiores ſibi inuicem arbitrantes, non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed quæ aliorum. Hoc enim ſentite in vobis quod & in Chriſto Ieſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens in ſimilitudinem hominum factus & habitu inuentus vt homo.* Erga proximos vero Noſtros ordinari intelligo in noſtris miniſterijs ad eorum ſalutem exercendis, inter quæ non immerito ſuo primum ſibi locum vendicat, id quod tantopere generali præcepto à B. Patre noſtro no-

minatim commendatur, docendæ ſcilicet Chriſtianæ doctrinæ: tum propter multas magnaſque rei vtilitates atque neceſſitates; tum quia, vt eſt in Conſtitutionibus, periculum eſt ne vt quiſque erit doctior, ita prouinciam hanc tanquam primo aſpectu minus pretioſam detrectare conetur. Cupio etiam vt in Confeſſionibus, in quibus fructum, & conſolationem proximorum ſpectare debemus, in id potiſsimum incumbamus, vt ijs ſuccurramus, qui maiore neceſſitate ſpirituali premuntur. Ne teratur tempus exiguo admodum fructu, quando alibi ſuppetit, in quo cum maiori Dei gloria, maiorique laborantium animarum vtilitate induſtriam noſtram poſsimus impendere.

18 Moneo toto cordis affectu, vt in concionando antiquus ille, germanuſque Societatis modus & ſeruetur diligenter, & ſicubi degenerauerit, ſedulo inſtauretur: ne peregrini quidam modi, atque à noſtro fine, inſtitutoque alieni introducantur: dum incipiunt iuniores imperitæ plebis aures mulcere, ne nobis id contingat, quod multo ante Chryſoſtomus conqueſtus eſt, vt populi ſcilicet, quos doceri, & dirigi oportebat ab Euangelij prædicatoribus, ipſos contra prædicatores inſtruant. Qua de re non ſubijciam plura, quandoquidem non ignorant Reuerentiæ Veſtræ quid in hoc genere vel Prouincialis regu-

ſe ſtatuant, vel ad diuerſas Prouincias B. Pater noſter piæ memoriæ perſcripſerit. Illud tantum non prætermittam; hoc à me negotium maximi momenti exiſtimari, quippe cum miniſterium ipſum tanti in Eccleſia Dei faciendum ſit, quanti ipſa reformatio morum, & peccatorum atque vitiorũ in populo Chriſtiano extirpatio. Itaque ſemper maximum Dei beneficium duxi, cum eos diuini verbi ſeminatores mittit, *Qui loquuntur ad cor*. Et contra maximum omnino flagellum, cum eos venire permittit, quorum in Eccleſia ſtrepitum D. Hieronymus amare deflet, qui fiunt populo, *Quaſi tuba, & Cythara ſuaue ſonans*: qui profecto adulterant potius verbum Dei, neque ea annuntiant, quæ aut ad pœnitentiam prouocare, aut Chriſtum in cordibus audientium formare queunt. Præfatione in Epiſt. ad Gal.

19 Et quoniam non poſſum vere de ea re ſine magno animi dolore cogitare; nec ignoro quid à me Eccleſia Chriſti ſuo iure exigat; ſi quæ ſunt in Societate vires ad eam iuuandam, cupio vehementer, R.R. Veſtræ id vt intelligant, & opere exequantur: qui in concionandi munere ad Societatis inſtitutum, vt videlicet in ſpiritu & fructuoſe faciant, ſeſe componere aut negligant aut neſciant, eos ſcilicet ad id munus talentum nactos non eſſe, quamuis in vulgus fortaſſe laudentur, ac ſuſpiciantur: quamuis etiam eos ingens audi-

torum numerus ſectetur. Quare eos in aliquo Societatis miniſterio vel legendi, vel alio quouis occupandos eſſe. Neque enim omnibus omnia talenta credita ſunt, & *diuiſiones gratiarum ſunt, & diuiſiones miniſtrationum*. Quod ad Miſſiones attinet, etiam atque etiam hortor, vt Superiores curent eos mittere, qui exemplo & doctrina populos ædificare valeant, ad ea potiſſimum loca, cum ijs Socijs, ijſque inſtructionibus, quæ ad maiorem Dei gloriam futura credantur: ſeruenturque ſedulo quæ ſeptima parte Conſtitutionum accurate præſcribuntur. quandoquidem contingere interdum poteſt vt Superiores mediati ſuorum Collegiorũ vtilitati vel quieti conſulentes, eos mitti curent, vt à ſe amoueant, quos minime oportebat. quod omnes intelligant, quam magnas in Societatem noſtram calamitates inueheret, quippe cum hoc miniſterium, ſi quod aliud in Societate, pręclaros & maxime ſelectos homines ſine dubitatione exigat. Et ne longior ſim, ſi alias Societatis functiones atque opera percurram, ad ea me refero, quæ in formula noſtri inſtituti in literis Apoſtolicis comprehenſa continentur. quæ toto cordis affectu exopto à Noſtris omnibus, & profunda meditatione ruminari, & cum ardenti deſiderio noſtræ vocationi reſpondendi: cum nos oporteat ſemper ad ſcopum noſtræ profeſſionis, atque altitudinem

1. Cor. 12.

noſtræ vocationis oculos defigere, *reſpicientes ad petram, vnde exciſi ſumus*; & ſequentes ſaltem à longe quibus licet paſſibus, glorioſos hoſce Apoſtolorum Principes, quorum ſolemnem commemorationem die craſtina celebramus; quorum protectioni, non modo ob recuperatam ſuam valetudinem, ſed peculiari etiam Sancti ſpiritus inſtinctu voluit B.P. Ignatius minimam hanc Societatem deuotam ſemper inniti. Iſa. 51.

20 Et quando de dotibus quæ Superioribus neceſſariæ ſunt, deque ijs quibus eos ornatos eſſe cupio, tam multa dixi, ex quibus non obſcure cernitur quantum lucis neceſſarium ſit, quantumque virium ad gubernationem recte obeundam: Obſecro vos P.P. dilectiſſimi, viſcera mea, ex intimis viſceribus cordis mei, vt cum gubernatio tam vniuerſalis, tantique momenti imbecillis meis humeris impoſita ſit, vos veſtris precibus aſſiduis & feruidis, ea quæ mihi deſunt (quæ maxima & plurima eſſe ſentio) ad totius noſtræ Societatis vtilitatẽ à Dei bonitate impetretis. Quod enim ad me attinet, equidem non parum præſtitero, ſi vel per omnia membra diſſectus, atque diſcerptus, aliqua ſaltem ex parte me gratum præbuero ob ſingulare beneficium, quod hac ipſa die à Chriſto Domino accepi, quod ita oculos meos illuminare dignatus eſt vt à tenebris Ægypti, & ſeruitute, & ab inutilibus

operibus lateris, ac luti, quæ me plus ſatis, tum volentem tum nolẽtem premebant, emergere ſtatuerim; meque quo à diuina gratia vocabar, transferre in admirabilem hanc lucem Societatis noſtræ. in qua quando id iam de me eius prouidẽtia decreuit, quod ego non modo non ſuſpicari, ſed ne timere quidem vnquam auſus eſſem, quo mea maior eſt imbecillitas, eo magis Diuinam eius Maieſtatem precor, vt pluuiam voluntariam diuinorum chariſmatum, cœleſtiumque omnium gratiarum in eam emittat, vt reſplendeant
Pſal.106. opera eius, *& confiteantur illi miſericordiæ ipſius, & mirabilia eius filijs hominum. Dum*
Pſal.43. *que debetur nobis confuſio faciei, ſit illi ab omni creatura viſibili pariter & inuiſibili laus*
Apoc.7. *& gloria & benedictio & claritas & ſapientia, gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo in ſecula. Amen.* Romæ 28. Iunij 1581.

R. R. V. V.

Inutilis in Chriſto Seruus.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres & Fratres Societatis.

De Renouatione ſpiritus.

S Spiritus ac feruoris renouatio ſpiritualibus, ac religioſis hominibus adeò neceſſaria eſt (Patres, Fratreſque cariſſimi) vt ſtudium hoc cum ſemper flagrans eſſe in nobis omnibus velim, tum præcipuè hoc tempore. Nunc enim Ieſus Dominus noſter non in Septentrionibus modo, & Oriente alios ex

Ioan.4. alijs agros nobis colendos aſſignans ait, *Videte regiones, quia albæ iam ſunt ad meſſem:* verum etiam in Indijs, vel Orientis, vel Occidentis, præſertim vero in Iapone, inſula vaſtiſſima, campum latiſſimum aperit, vbi ad Chriſtiani nominis, diuinæque gloriæ amplificationem longè, lateque noſtra excurrere poſſit induſtria. Itaque ſi quando noſtri Ordinis homines, & ſuæ perfectionis ſtudio, & ſumma cum Deo coniunctione aptos ſe, & idoneos Dei miniſtros præbere debuerunt, nunc quidem profectò quàm maximè debent. Neque enim multitudo ſolum Eccleſiæ calamitatum, acerbitaſque verberum, quæ nobis diuina ſeueritas infligit, ſic vt grauiora etiam (*adhuc enim manus eius extenta*) in dies minitetur, nos admonent, vt imperfectum noſtrum lugeamus, & murum nos opponamus
Exe. 15. pro Domo Dei: ſed etiam Inſtituti noſtri debitum cogit, vt tam multis panem, quo æternam ad vitam alantur, petentibus aliquando
Thren. 4. frangamus. Atque vt de alijs taceam, ex Iapone proximis Noſtrorum literis affertur, Reges aliquot, ac Dynaſtas potentes in primis, quamquam nondum Chriſtianos, templis multis Deorum euerſis, nonnullis etiam Chriſto excitatis, poteſtatem Noſtris hominibus Euangelij prædicandi, populis ſuis ſuſcipiendi feciſſe, vt Chriſtianæ religionis propagandæ ſpes oſtendatur vel maxima. Ergo illi

illi admirantes *in captura piſcium, annuunt ſocijs, vt veniant, & adiuuent eos*: quoniam quidem magnam Deus ſpem, & facultatem affert ſuis retibus concludendi tam copioſam gentem, & idoneam; vt iam adeſſe tempus videatur, cum per hoſce qualeſcumque operarios, etiam in maxima illa, atque horrida Ethnicorum ſylua efficiat Dominus, quod in Filij ſui aduentu facturum ſe prolixè Iſaiæ ore pollicetur. Cum enim illa dixiſſet, *Aperiam in ſupinis collibus flumina, & in medio camporum fontes; ponam deſertum in ſtagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum*: adiungit, *Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam* (quæ arbor ſpecie, & immortalitate ceteris antecellit) *& myrtum, & lignum oliuæ. Ponam in deſerto abietem, vlmum, & buxum ſimul; vt videant, & ſciant, & recogitent, & intelligãt pariter, quia magnus Dominus fecit hoc. Vt in ariditate gentium* (quemadmodum D. Hieronymus interpretatur) *inuenirentur fluenta virtutum; & in terra quondam deſerta, plenaque ſalſuginis, cedrus, & cypariſſus, & aliæ arbores naſcerentur*. Ergo vt omnes ad hanc mentis, ac ſpiritus renouationem accenderemur, adductus ſum, vt per literas, quia coram non licet, de ijs vobiſcum agerem, quæ ad hoc negotium pertinere maximè arbitror. Vt autem tota res ad certum ordinem redigatur, eam Eſai. 41.

ad duo

ad duo capita reuocare conabor, ſi prius, quibus in rebus, hæc, quam dico, renouatio ſita ſit, oſtendero. Primum enim quanti ea ſit momenti, oſtendemus: Tum remedia aliquot exponemus, quæ nos ad eam conſequendam non mediocriter iuuare poſſint.

Propoſitio.

2 Atque vt planius intelligatur, qua in re hæc inſtauratio conſiſtat, quid inueteratum ſit, animaduertamus neceſſe eſt. Quod ſi attenderimus, reperiemus, mentem illam, ardoremque animi nobis initio datum à Deo conſeneſcere; hoc eſt, vti res veteres, neque nitorem, neque celeritatem, neque vſus ceteros habere, quibus prædítæ ſunt recentes, ac nouæ. Vetuſtatis illa argumenta eſſe poſſunt, orare, ac meditari diuina ſine ſenſu animi, atque fructu; ægrè ſeſe colligere, & ad cor redire: cogitata, dicta, factaque ſua ſine pudore, ac propoſito emendationis curſim examinare; in res externas libenter effundi; iamque non proximi iuuandi gratia, ſed tædij vitandi, ſolatiola à rebus creatis cupidius mendicare: liberius obloqui, & aliena dicta ac facta carpere: religionis diſciplinam, leuem olim, ac ſuauem, iniquo animo ferre; ad otium aſpirare; in animarum zelo languere, laboreſque earum cauſſa ſuſcipiendos, qui dulces olim erant, acerbos ducere: ægrè, tardè, repugnanter, obtemperare; honorificè ab omnibus, indulgenterque tractari velle: immuni-

13. Vetuſtatis ſigna.

munitates, & commoda ſingularia poſtulare; in animum inducere, ſe laborare plus æquo, nihilque eſſe, quod non ſibi debeatur; aliaque generis eiuſdem. Quæ quidem argumenta omnia facile declarant, naturam, quæ ſui iuris retinens admodum, atque appetens eſt, antea feruentis gratiæ beneficio compreſſam, ac domitam, tanquam intentum arcum nerуо remiſſo, ad ingenium redijſſe. Id autem committere nihil aliud eſt, niſi diuinæ gratiæ opus, ac vim labefactare; & integritatem, colorem, ſymmetriam tollere: quibus rebus animæ Deo deſponſæ, & copulatæ forma continetur. Hæc igitur omnia renouanda ſunt, id eſt, in priſtinum renouanda ſtatum, atque adeo noua facta acceſsione cumulanda. *Iuſtorum enim ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectam diem.* Prouerb. 4.

3 Sed quoniam non hæc vna in nobis ſenectus eſt ex virium languore, verum etiam interior (veterem hominem Apoſtolus vocat) quæ niſi omni ſtudio, vigilantiaque arceatur, perennis eſt fons prioris. propterea omnino veterem hominem exuere, nouum induere oportet. Motus enim omnes, atque impetus animi, quibus impellimur, vt nos, ac noſtra ſpectemus; vt ad rem quampiam mortalem, & caducam adhæreſcamus; vt diuini obſequij puritas, ac libertas retardetur; vt minus prompti, & vigiles ſimus ad Dei voluntatem;

hæc,

hæc, inquam, omnia veteris hominis vitia ſunt. Quocirca renouatio poſita erit in primis illis propoſitis, ac feruoribus reuocandis; tum vero in vetere homine, vitioſaque natura exeunda; ſic prorſus, vt voluntas noſtra (quoad hæc exulum vita patitur) perpetuo intueatur diuinam; ſeque totam ad eius arbitrium, ac nutum fingat, & accommodet; quicquid Deo placet, vehementer expetat; quicquid diſplicet, conſtantiſsimè reſpuat: omni denique conatu penitus homo à ſeipſo deſciſcat: vbi factus ſibi terra ſterilis, & regio egeſtatis veteraſcit, atque corrumpitur ſecundum deſideria erroris. Accedat autem ad eum, qui vt nobis appropinquaret, ad noſtram deſcendit humilitatem: vt ſibi ſcilicet tanquam in vitali regione, in iuſtitia, & ſanctitate veritatis; quaſi aquilæ renouetur iuuentus noſtra. Itaque alacriter progrediamur quotidie, vt nunc primum iter ingredi videamur. Quod quidem nobis præcipit, dum de ſe profitetur Apoſtolus, *quæ retro ſunt, obliuiſcens; ad ea, quæ ſunt priora, extendens meipſum, ad deſtinatum perſequor brauium ſupernæ vocationis*. Nam (vt ad eum locum notat D. Chryſoſtomus) qui tantum ſibi proceſsiſſe videtur in ſtadio, vt iam ad calcem ſe perueniſſe arbitretur, de curſu vtique conſiſtit: at qui etiam num à meta abeſſe ſe cogitat, decurrere neutiquam deſiſtit. Idem igitur

Renou. ſpir. in quo conſiſtat.

Philip. 3.

Hom. 12.

tur faciendum eſt nobis, & ſi maximos in virtute progreſſus habeamus. Etenim ſi Paulus ipſe (inquit ille) ſexcentis mortibus, periculiſque perfunctus, ita de ſeipſo ſentiebat; profecto multo magis conuenit nos ſentire de nobis. Et nimirum hac demum ratione ſanctarum virtutum ſpecies conſeruatur, ac nitor. Quippe animus noſter (inquit Gregorius) *dum igne amoris excoquitur, ſemper in ſe ſeruat charitatem pulchritudinis quotidiana innouatione feruoris. Neſcit enim mens per torporem veteraſcere, quæ ſtudet per deſiderium ſemper inchoare. Hinc namque per Paulum dicitur: Renouamini ſpiritu mentis veſtræ. Hinc Pſalmiſta, qui ad perfectionis iam culmen peruenerat, quaſi inchoans dicebat, Dixi, nunc cœpi: quia ſi laſſeſcere ab inchoatis bonis nolumus, valde neceſſe eſt, vt inchoare nos quotidie credamus.* Hæc Gregorius. Id verò quanti interſit, magnus Antonius declarauit, qui (vt in eius vita B. Athanaſius refert) fratrum cœtu aliquod ab eo vitæ præceptum efflagitante, ita ſermonem exorſus eſt. *Hoc ſit primum cunctis in commune mandatum, Nullum in arrepti propoſiti vigore laſſeſcere, ſed quaſi incipientem augere ſemper debere, quod cœperit.* Idque cum ſæpe alias ſuis inculcauit, tum vero extremo in ſpiritu, quaſi teſtamento legauit his verbis: *Ego quidem, filioli, ſecundum*

Lib. 22. moral. c. 2.

Ad Eph. 4

Pſal. 76.

dum eloquia ſcripturarum, Patrum gradior viam; iam enim Dominus me inuitat, iam cupio videre cœleſtia. Sed vos, ò viſcera mea, admoneo, ne tanti temporis laborem repente peraatis. hodie vos religioſum ſtudium arripuiſſe arbitramini, & cœptæ voluntatis fortitudo ſuccreſcat.

Sed quoniam nihil attinet hac in re diutius immorari, ad huiuſce renouationis neceſsitatem veniemus. Hæc autem quanti momenti ſit, tribus ex capitibus ex parte intelligi poterit.

Quanti momẽti ſit ſpir. renou.

4 Primum (quod ad ſalutem, perfectionemque noſtram attinet) ſi attendas perfectæ vitæ conſectandæ obligationem, inteſtinos rebellantium affectionum tumultus; externas occupationes, ac prælia, quæ ſolidarum, germanarumque virtutum, quaſi armorum aſsiduam tractationem, exercitationemque deſiderant: Deinde (quod ſpectat ad ſalutem, adiumentumque aliorum) ſi nomina expendas, quibus nominibus ex noſtro Inſtituto hominibus opitulari debemus; quantum opis, ac virium ad eos à prauitate vitæ ad innocentiam, pietatemque cõuertendos requiratur; quo zelo, qua caritate, qua patientia, qua cœleſti luce opus ſit, ad idonea remedia adhibenda; qua humilitate, ne qua ex parte impediatur id, quod per nos Deus efficere molitur: qua prudentia, ne in adiumento alijs affe-

afferendo, ipſi detrimentum accipiamus: Denique (ſi res ipſa ſpectetur) quia facile admodum (auctore D. Gregorio) feruor hic mentis, ac ſtudium virtutis refrigeſcit. *A feruore enim mentis, vel inter ſpirituales inimicos, vel inter carnales quoſque proximos, ipſo aliquo modo viuendi vſu veteraſcimus, & aſſumptæ nouitatis ſpeciem fuſcamus*. Quo fit, vt nihil religioſo viro tam ſuſpectum eſſe debeat (nihil enim æque periculoſum) quàm ſi in ſe ſtudium procedendi in virtute, & perfectæ vitæ perſequendæ frigeſcere ſentiat. Etenim ea res non modo facit, vt lentè gradiamur, aut potius conſiſtamus, & ad ſpeciem duntaxat, vſurpationemq. conſuetudinis noſtra munera obeamus; verum etiam aſſiduè, tanquam tinea quædam, vires, roburque noſtrum ſenſim ſine ſenſu corrodit. Itaque idem nobis quod tigno carioſo vſu venit: quod & ſi integrum videtur extrinſecus, tamen pondere impoſito frangitur, & caſu ipſo oſtendit, quid antea vitij lateret interius. Eius autem, qui ita affectus eſt, & mœror mœrore cumulatur; & vita, ac ſalus periculis magnis exponitur. Ita fortes olim, ac robuſti debilitantur paulatim, atque franguntur: *Lapides enim* (vt ait Scriptura) *excauant aquæ, & alluuione paulatim terra conſumitur*. Nam re vera perpetuo enitendum, & tanquam aduerſo flumine progrediendum eſt ei, qui retro

Lib. 19. Moral. c. 16.

Job 14.

tro rapi nolit, ac regredi. Fortaſſe enim D. Petrus idcirco Dominum negauit, *quod ſequebatur eum a longè*.

5 Neque vero exiſtimandum eſt (vt ait D. Bernardus) cum ruinæ alicuius cernuntur, tum incipere damnum; *ſed quia comederunt alieni robur eius, & ignorauit*. Ob eam cauſam ita nos Spiritus Sanctus admonet, *in pigritijs humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perſtillabit domus*. Nam vt diſturbare domum nemo conetur, tamen ſi imber paulatim tegulas peruadens tigna putrefecerit; profecto vnius pigritiæ vitio tectum corruet, & inutiles reddentur ad habitandum, quamuis amplæ ædes, atque magnificæ. Hinc odioſus ille tepor, qui Deo (vt ipſe in Apocalypſi denunciat) nauſeam mouet, ac vomitum. Quem quidem locum Daniel Abbas apud Caſſianum in ſua collatione hiſce verbis explanat, quæ mirificè rem ante oculos conſtituunt. *Nec immerito eos Dominus, quos iam in viſceribus receperat charitatis, noxie tepefactos, cum quadam conuulſione pectoris ſui euomendos eſſe pronunciat: qui cum ſalutarem quodam modo ei potuiſſent præbere ſubſtantiam, auelli ab eius viſceribus maluerunt: tanto deteriores effecti illis, qui nunquam ori dominico illati ſunt, cibis, quanto id, quod nauſea compellente proijcimus, odibilius deteſtamur*.

Serm contra vit. ingratit.

Eccl. 10.

Apoc. 3.

Coll. 4. c. 19

6 Et quidem nos huius teporis cauſas, & multas habemus, & inteſtinas. Cupiditates enim (quas membrorum legem vocat Apoſtolus) ceteræque prauæ affectiones ſacrum in nobis ignem reſtinguere conantur; atque vti Spiritus ſanctus ſuo nos amore incendens erigit, & extollit, ita hæ peſtes contra opprimunt, atque proſternunt. Quod ſi ambitio, honoriſque cupiditas, ſi commodorum deſiderium, ſi impetus iracundiæ, ſi liuor inuidiæ animos noſtros deprimunt, ac deorſum trahunt; & tum hoc vitium, tum illud, tum vniuerſa nos degrauant; quem tandem ad perfectionis culmen noſtræ induſtriæ curſum fore putamus? vtinam quemadmodum hoc impedimentum planè intelligimus, atque adeo in ſe quiſque plus, minuſuè experimur, ita ad id remouendum oculos aliquando aperiamus. Teporis cauſæ. Rom. 7.

7 Nam quid ego de externis bellis, pugniſque dicam? Mitto hoſtem, qui præterquam quòd hoc eſt in prælio ſuperior, quòd eſt inuiſibilis, & calliditate vſque valet plurimum, quippe qui cum tot, tantiſque viris depugnarit, interdum victor è pugna diceſſerit; ita præterea pollet viribus, vt exiſtimet (quod ait Iob) *quaſi paleas ferrum, & quaſi lignum putridum æs*. Nihil dico de perpetua eius vigilantia, qua nos dies, & noctes impugnat. Nihil de pertinacia, qua nos obſidet, Diaboli qualitates. Iob. 41.

atque oppugnat, non vnum, alterumvè menſem, aut annum, ſed vitam planè vniuerſam. Taceo inſaturabile odium, quo ad eos potiſſimum deuorandos rapitur, qui arctiſſimis ſe cum Deo vinculis deuinxerunt: vt verè dicatur *cibus eius electus*. Venio ad ea, quæ tum domeſticis, tū externis hoſtibus tela acuunt, & ſuppeditant.

Abacū. 1.

8 Primum igitur, niſi nimios animi motus domitos habeat, teque aſſiduè in his frangendis, ac vincendis exerceas, quoties te offenſurum eſſe cenſes? Quod ſi hæc cura religioſis viris omnibus neceſſaria eſt, quanto tandem magis ijs, qui opitulando alijs in hominum cœtu, quaſi in acie verſantur? Nam (vt prudenter diſſerit D. Chryſoſtomus) in hiſce hominibus eæ belluæ (ſic enim vitioſas animi affectiones appellat) pabuli multo plus habent. ſuperbia enim laudibus, & honoribus alitur, qui ſuapte ſponte conſequuntur concionandi munus, literarumque, & aliarum rerum tractationem, quæ hominum oculis patent. inuidia aliena exiſtimatione, & fama inflammatur: ira, ſiquis nobis ſeſe opponat. Quamobrem eiuſmodi Chriſti milites neceſſe eſt gloriæ contemptores eſſe; gloriam compreſſam, ceteroſque impotentes animi motus ſubactos in ſua ditione, ac poteſtate habere. Hi enim motus haud dubiè facilius ſeſe producunt in mixto vitæ genere eorum,

Lib. 3. de Sacerd.

qui

qui in ſuam, aliorumque ſalutem incumbunt, quàm in ſimplici illa vitæ ratione eorum, qui ſua perfectione contenti ſibi vacant, & Deo. Quare idem Chryſoſtomus eodem loco, *vt ignis*, iuquit, *metalla probat; ita Cleri exacta probatio mortalium animos ſecernit, atque internoſcit. Ac ſiquis eſt vel iracundus, vel puſillanimis, vel gloriæ appetens, vel arrogans, vel alio quouis morbo obſeſſus, id omne detegit, ac latentes ſtatim morbos nudat.*

9 Iam ſi occupationes aſſiduæ (vt Bernardus tradit) ſibi hominem quodammodo furantur, facile apparet, quàm ſit mentis renouatio ad noſmetipſos tuendos, conſeruandoſque neceſſaria. Nam quod ad iuuandos alios attinet, pauca illa capita, quæ ſupra expoſuimus, attigiſſe ſatis eſt; illud tamen non prætermittam, quod in mentibus, ac viſceribus noſtris hærere ſummopere exopto. Qui in hominum animis ad bonam frugem reuocandis verſantur, horum vt virtutis ardor, atque impetus maius omnium opinione momentum habet; ita languorem contra, ac vitia longè maximo eſſe detrimento. Idque non idcirco ſolum, quia factis improbant, quod verbis docent, & altera manu (vt ait Nazianzenus) animas aduocare videntur, altera repellere: verum etiam quoniam, vt nihil obſit exemplum, minus quidem certè idoneos ſe Dei adminiſtros præbent, minuſque

Lib. 1. de Conſid.

In ſeat. nu. 4

efficaces. Quare debet quiſque noſtrum imperfectum ſuum æſtimare, ac lugere, non ex ſuo tantum vnius damno, ſed aliorum etiam multorum, quorum ſalutem impedit. Nam vt parum fermenti magnam farinæ maſſam in ſeſe conuertit, panemque omnem bonum efficit: ita non quantitate numeri (ait Chryſoſtomus) *ſed gratia ſpiritus vim ſuam iuſti homines tenent*. Sic enim Apoſtoli duodecim numero, parui inſtar fermenti, maximam orbis terræ maſſam fermentarunt. Sic omnibus ætatibus in Eccleſia Dei homines, non magno numero, ſed magna vi, ac virtute, quid efficere poſſent, cum illuſtri orbis terrarum emolumento declararunt. Sic denique (domeſtica enim exempla non deſunt) primos illos Societatis noſtræ Patres, admodum paucos, induſtriæ ſuæ fructus tuliſſe ſcimus tantos, quantos Dei beneficio ipſi videmus, ac fruimur. Hinc profecto colligitur, commodum æquè, & incommodum, quod ex paruo fermento bono, maloue naſcitur, vniuerſum in panem redundare; vſuque venire poſſe, vt alicuius è Societate vitium, & culpa, quæ per ſe alioqui leuis exiſtimaretur, conuerſionem tamen impediat, ſalutemque multorum.

De virt. & vit.

10 Sed vt alterum hoc caput epiſtolæ concludam, vnum addam ex D. Baſilio, qui illa Deuteronomij verba, ex ſeptuaginta interpretum verſione, luculenter explicans, *Attende*

Cap. 15.

tende tibi ipſi, hanc ait ſententiam omnibus neceſſariam, omnibus temporibus, omnibus ordinibus eorum, qui Dei Eccleſia continentur. *Habet enim,* inquit, *Domus Dei viuentis, quæ Eccleſia eſt, venatores, viatores, architectos, ædificatores, agricolas, paſtores, athletas, milites. omnibus his conuenit breue hoc verbum, ſingulis & exactam operis obeundi cognitionem, & ad perficiendum, ſtudium propenſæ voluntatis.* Ac mihi quidem hæc omnia officia, ac munera videntur, præterquam paſtoris (quamquam hoc quoque proportione quadam accommodari poteſt) in noſtræ Societatis homines conuenire. Itaque Baſilij oratione, quam propter egregiam in hoc genere doctrinam fuſius exponendam cenſeo, & vos ego hortari poſſum, & ſe quiſque veſtrum ea, quæ dicuntur, attendens incitare. Venator es miſſus à Deo, ita monente, *Ecce ego mitto multos venatores, & venabuntur eos ſuper omnem montem? Attende igitur magna cum diligentia, ne forte fugiat te præda, vt efferatos per improbitatem, verbo veritatis conuictos Saluatori offeras. Viator es ei ſimilis, qui orabat, Greſſus meos dirige? Attende tibi ipſi; ne qua exorbites, neu ad dexteram deflexeris, aut ſiniſtram: progreditor via regia. Architectus ſolido, tutoue in loco iaciat, & collocet fidei fundamentum, quod eſt Ieſus Chriſtus. Ædifica-*

Homil. in illud. quæ eſt 3. inter homil. variorum.

Iere. 16.

Pſal. 118.

tor, quo pacto ædificet, videat, vt non ligna, non fœnum, neque calamum; ſed aurum, argentum, lapides pretioſos. Paſtor eſt? Attende, ne quid te prætereat eorum, quæ ad obeundum munus iſtud paſtorale attinent. Hæc porro quæ tandem ſunt? Palabundum pecus, & erraticum conuertito: quod conquaſſatum eſt, & contritum, colligato: quod ægrotum, ſanato. Agricolationiſne profeſſor? Ficum, infructuoſa ſi eſt, circumfodito, illique ingerito, quæ conductura noueris ad edendos fructus. Miles? collabora Euangelio, milita bonam militiam contra ſpiritus nequitiæ, aduerſum vitioſas carnis affectiones: induitor omnem armaturam Dei, vt probes te ei, ſiſque gratioſus duci tuo, qui huic te militæ adlegit. Prouide, vt nullis implicere vitæ iſtius negotijs, & perplexis curis. Athleta es? Attende tibi ipſi, ne quam ex legibus athletico agoni præſcriptis inueniare tranſgreſſus: nam nemo coronatur, niſi qui legitimè certauerit. Imitare Paulum & curſu contendentem, & in palaſtra colluctantem, & in agone pugillari decertantem. Vt ſtrenuus pugil ipſe habeto animæ oculum nuſquã euariantem, ſed attentum, ac peruigilem. Præmuni, ac tuere partes, quarum plaga lethalis ſit. In aduerſarium immotum oculum intendito fixius. In ſtadiario curſu, qui tibi præcurrunt, in eos te extendens fac aſſequaris;

ſic

ſic currito, vt præuertas. In luctamine, repugna inuiſibilibus aduerſarijs. Per vitæ iſtius periculum, talis vt perſeueres hæc facit ſententia, nimirum animo vt ſis non ſupino, aut concidente, ſed arrecto, non dormiturienti, ſed peruigili ac ſobrio; quique multa cum vigilantia præſens ſit, & norit ſibi præeſſe. Cupientem me ſingula percenſere hic deficiet dies. hæc ille. Atque hæc, quæ dicta ſunt de vitæ mixtæ difficultate, de virtutis abſolutione, quam illa deſiderat, deque alijs rebus eiuſmodi, quas aut Sanctorum virorum auctoritas, aut vſus ipſe nos docet; hæc, inquam, omnia ad excitandos animos noſtros, & ad eam quæ in nobis requiritur, vigilantiam valent vel plurimum. Sed videndum eſt, ne fortè contra quàm oportet, aut languor cuipiam afferant, quo minus ad perfectæ vitæ culmen aſpiret; aut ſic aliquem afficiant, vti tam præclaram vitæ rationem minus dulcem, minuſque expetendam putet. Sane tantam rei præſtantiam qui intuetur, non poteſt non magnopere eam ſuſpicere: quiſquis autem bene de noſtro Inſtituto ſentit, huiuſmodi cogitatione vehementer impellitur. Et ſcilicet qui præſcriptis à Societate remedijs vtitur accuratè, magnitudinem animi incredibilem Dei beneficio, ac munere experitur ad quamcumque rem ſuſcipiendam: planeque videt, perdifficile non eſſe, quod antea fieri nul-

lo modo poſſe iudicabat:

4. Ad reno: ſpir. remedia. 11 Reſtat, vt ad ea, quæ valent ad renouationem (quod erat ex ijs, quæ propoſuimus, extremum) aliquando veniamus. Primum igitur eius, quam expoſui, neceſsitatis cogitatio ad eam rem valde conducet: eoque etiam magis, quod & ſi vita noſtra terris ſuperior, altiorque eſſe debeat (*in carne enim ambulantes non ſecundum carnem militamus, ſed noſtra conuerſatio in cœlis eſt*) debemus tamen neceſſario prædæ capiendæ cauſa inter communis vitæ homines verſari, eorumque vitia non leuia ſolum, ſed etiam grauia interdum cognoſcere. In quo periculum eſt (vt D. Baſilius monet) ne quis ſe cum alijs longe deterioribus comparans, quodammodo ſibi de virtute blandiatur, progreſſum videlicet ſuum metiendo non tam ſpatio eius, quod reſtat, itineris, quam interuallo, quo alios poſt ſe reliquit. Et vero ſic natura comparatum eſt, vt oculos libenter conuertamus ad ea, quæ nos delectant; auertamus ab ijs, quæ offendere aliquo modo poſſunt: atque vti factæ progreſsiones, bonorumque partorum cogitatio voluptatem; ita diſtantiæ contra, inopiæque noſtrę conſideratio moleſtiam pariat. Idque hoc etiam magis, quod ille nos reſpectus ad quietem inuitat, hic incitat ad laborem. Nimirum vt viatores, vbi tædere eos itineris cœpit, reſpectare ſolent

2. Cor. 10.

In Reg. Fuſ. diſp. c. 6.

quan-

quantum viç confecerint;ita nos ſimul ac virtutis ardor reſtingui, & induſtria frangi cœpta eſt, decurſum ſpatium reſpicientes, facile nos ipſos conferimus cum ijs, quos aut in voluptatis cœnum prolapſos, aut in auaritiæ dumetis hæſitantes, aut ambitioni, & honori miſere ſeruientes in ſæculo reliquimus. Quam obrem metam perpetuo ante oculos propoſitam habere conuenit, & quam longe ab illa etiamnum adſimus ſedulo videre; vt ſcilicet coram Deo, in clariſsima eius luce, recte facta, bonaque noſtra omnia diuinæ veritatis ſtatera examinemus: quid ſortis demum, ac rei familiaris domi noſtrę ſit intelligamus: atque hac ratione ſciamus, *quid nobis deſit*. Ac mihi credite, permagni intereſt, quotidiano, ac peculiari vitæ examine vti diligenter, vt tecum te ipſe conferas; & tanquam prudens, & induſtrius paterfamilias, cuſtoſque domus tuæ, non modo ad fures arcendos aduigiles, ſed & luſtres omnia: quid ad domeſticas rerum neceſſariarum prouiſiones deſit, proſpicias. Hoc nimirum illud eſt, quod Salomon de ſapiente illa, ac prouida muliere, Eccleſiam, atque in ea cuiuſque noſtrum animam deſcribens, aiebat in Prouerbijs. *Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit:* & paulò ante; *Quæſiuit lanam, & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum: facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe* Prou. 31.

por-

portans panem ſuum: de nocte ſurrexit, deditque prædam domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.

12 Deinde ad eam, quam dixi, vitæ renouationem magno erit adiumento diuinorum beneficiorum meditatio, nominumque innumerabilium, quibus Deo inſeruire debemus: ſimulque illa cogitatio, quam in quodam ſermone D. Chryſoſtomus exponit: Nihil boni facere, nihil aliud eſſe, quam facere aliquid mali, quippe cum noſtro officio deſimus, & prætermittamns id, quod noſtri inſtituti profeſsio poſtulat. Exempli cauſa, inquit ille, ſi ſeruum habens non rapacem, non ebrioſum, non contumacem, ſed ſobrium, moderatum, vitij omnis expertem; idem tamen totos dies ſi domi ſedeat otioſus, omittatque ea, quæ ad ſuum munus attineant, nonne grauiter vapulabit? Atqui nihil maleficij commiſit, ſed ſatis maleficij eſt, munus, officiumque ſuum neglexiſſe. Quid? agricola, qui cæteris quidem in rebus vacet culpa, ſed domi deſideat, non ferat, non aret, non vites colat, nonne is quoque vapulabit? At nihil iniuriæ intulit, nihil damni: verum ceſſationem ipſam iniuriam damnumque ducimus. Atque etiam in ipſo noſtro corpore, ſi manus ita affecta ſit, vt non linguam quidem illa præſcindat, non oculos eruat, nihil denique detrimenti afferat, ſed deſidioſa ceſſet, reliquo corpori

De virt. & & vit.

nullo

nullo modo inſeruiat; quis non iſtiuſmodi manum inutilem, & præſcindendam potius, quam retinendam putet? Eodem pacto, ait ille, non modo aliquid feciſſe mali; verum etiam aliquid omiſiſſe boni, magna comprobatur iniuria. Porrò diuinis in rebus id ipſum multo magis apparet. Atque haud ſcio, an ob eam cauſam Deus per Prophetæ perſonam queratur, *Retribuebant mihi mala pro bonis, ſterilitatem animæ meæ:* quod ſcilicet terra tam ſedulo exculta, tot diuinorum beneficiorum imbribus irrigata, tot ſolis iuſtitiæ radijs tepefacta, ſi vberes fructus non ferat, mala retribuat pro bonis ei, qui tot illam benedictionibus dulcedinis præuenit. Pſal. 34.

13 Equidem, Patres, Fratreſque chariſſimi, neſcio, qui fiat, vt tantorum beneficiorum conſideratione, tantoque diuini erga nos amoris æſtu, non animorum noſtrorum glacies (vt ita dicam) penitus liquefiat. Qui fieri poſſit, vt quatuor illa nomina, quæ nos Deo debitores conſtituunt, à D.Bernardo quodam ſermone breuiter expenſa, conſiderantes, ſatisfactionem videlicet peccatorum; quæ ſempiternis erant ſupplicijs vindicanda; creationem, atque conſeruationem, quo nomine, quod ſumus, quod viuimus, Dei ſumus; diuini ſanguinis pro nobis profuſionem; denique promiſsionem mercedis, ac beatitudinis æternæ; neſcio, inquam qui eueniat, vt qui hæc ſe- Serm. de quadr. debit.

cum

eum reputant, non ſe & gratiores, & liberaliores præbeant ei, cui ſe totos omnibus nominibus debent. Quis enim multa pertuliſſe, multumque laboraſſe ſibi videbitur, ſi ſempiternas inferorum pœnas obierit animo quas millies meritus eſt? Quis queri poterit, ab ſe nimium poſtulari, cum cor poſtulatur, ſi meminerit ſeſe & naturæ, & conſeruationis iure totum eius eſſe, cui ſe tradidit? Quis aliquid dare ſe exiſtimabit, cum vitam reddet Deo ſuo, qui eam antea ſua cauſa profudit? Et certè nec eius vitæ pretium, nec obligationis ratio; qua nobis teneretur, nec illorum conditio, pro quibus illam profundit, vllam in hac re comparationem admittit. Etenim ſi vitam Dei cauſa ponimus, ſuum illi reddimus; facimus id pro eo, qui tót modis meritus eſt, vt faceremus; vitam denique ponimus pro eo, qui poſuit antè pro nobis. Ille contra Deus ac Dominus ſanguinem, ac vitam dedit, non modo pro vermiculis, quibus nihil omnino deberet; ſed pro ſeruis, pro ſceleratis, pro inimicis; quod nimirum Apoſtolus (vt ſcitis)
Rom. 5. tantopere exaggerat. Quis porro charius ducet pretium momentaneum, & leue, quo ſibi comparat *ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit?* Quæ cum ita ſint, nihil eſt, quod non pro tot immortalibus promeritis tali, tan-

toque

toque Domino anima debeat. Itaque mentem omnem noſtram, cor, oſſa, viſcera ipſa clamare oportet, *Domine quis ſimilis tibi?* eiuſque laudem, ac prædicationem in noſtro ſemper ore verſari. Nempe hoc frænum eſt illud, quod ſe hominum generi Deus iniecturum Iſaiæ ore confirmat, *Laude mea infrænabo te, ne intereas.* Dulce vero frænum, ac ſuaue, quo, niſi forte retrectantes ſumus, & effrænati, nullo negotio flecti, reflectique poſſumus ad nutum, & arbitrium regentis Dei.

14 Ac ſanè ſi animus noſter ſui adhuc iuris manet, nec totum ſe Domino dedit, ac tradit; merito ſterilis dici poteſt, qui mala retribuat pro tot, ac tantis bonis. Quo mihi ſpectare videtur Deus, cum apud Iſaiam exclamat: *Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus ſum, ac percuſſi eum. Abſcondi faciem meam, & indignatus ſum; & abijt vagus in vita cordis ſui.* Neque enim qualiſcunque auaritia eſt, ſed incredibilis quædam auaritiæ iniquitas, ſi neges te ei, cui debes omnia. Atque iſtiuſmodi hominibus iure accidit interdum, vt Deus abſcondat faciem ſuam ab eis, & abeant vagi in via cordis ſui. Quæ quidem eſt pœna longè grauiſſima. Id adeo multo magis in nos conuenit, qui nos totos noua quadam voluntate conſecrauimus Deo, & per vota quaſi holocauſtum immolauimus. Eſai. 57.

In

In quo ille holocauſto grauiſſimè fert ſurripi ſibi aliquid ex eo, quod fuerat conſecratum. Huc enim etiam diuinam illam vocem deriuare poſſumus: *Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocauſto.* (Eſai. 61.) Nos vero ſteriles & ingrati erimus ſi noſtra in Deum officia exiliter ad calculos reuocabimus, quaſi verentes, ne maior datorum ſit ratio, quàm acceptorum; ſi diuini obſequij annos, ſi ſuſceptos labores, ſi præſentem diſciplinam, ſi emolumenta à nobis in proximos profecta numerabimus, ac pendemus. Hæc enim omnia noua beneficia ſunt, quibus etiam arctius deuincimur. (Ser. 83. in Cant.) Quare B. Bernardus negat, animam noſtram amori cœleſtis ſponſi mutuo reſpondere vllo modo poſſe. *Nam & cum ſe totam*, inquit, *effuderit in amorem, quantum eſt hoc ad illius fontis perenne profluuium?* Quocirca permagni mihi ponderis videtur quædam D. Chryſoſtomi ſententia, qui illam Iſaiæ viſionem tractans. (Eſai. 6.) *Vidi Dominum*, & quæ ſequuntur; ait. Seraphinos alis non ora ſolum tegere, quod intelligentiæ obtutum figere in ſumma illa luce nequeant; ſed pedes contegere, quòd reuerentiæ, amoriſque ſui exiguitatem erubeſcāt; qui non pro eius dignitate procreatorem ſuum diligant, neque tanta eius caritate flagrent, quantum præcellentiſſima illa natura poſtularet. Quod ſi Seraphini ipſi beatorum

ſpirituum principes, qui à diuini amoris ardore nomen inuenerunt, minus ab ſe, quàm par eſſet, amari Deum erubeſcunt; cuius tandem oris, & impudentiæ erit homuncio, ſi in animum inducat ſuum, ſe Dei cauſa plus ęquo laborare? Vel hæc animi inductio efficere deberet, vt de nobis ipſis quam demiſſiſſimè ſentiremus; quippe clariſſimum ſignum perexiguæ, vel diuinorum meritorum erga nos cognitionis, vel noſtræ in Deum beneuolentiæ. Animns enim diuina caritate ardens non contrahit ſe, in anguſtumque reducit, ſed in dies augeſcens pro amoris acceſſione dilatat ſeſe, & immenſam, interminatamque abyſſi magnitudinem in Deo nanciſcitur; vbi infinitè ſe in omnes partes effundat. *Et ſi dederit omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihilum deſpiciet eam.* Cant. 8.

15 Iam vero illud quoque proderit in primis, breuem ſibi quemque huius vitæ curſum circumſcribere; & ſimul meminiſſe, quod perfectionis, & gratiæ diuinæ non compararis in vita, id te comparaturum eſſe nunquam. Vitam autem ipſam (vt D. Greg. Nazianzenus tradidit) eſſe quaſi mercatum, cuius dies cum abierit, tempus amplius non ſit emendi, quæ velis. Hinc illa ſapientis admonitio. *Quodcunque poterit facere manus tua, inſtanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia ſunt apud inferos* In ſent. Eccl. 9.

feros quo tu properas. Itemque Apoſtolus nos
Ephe. 5. monet, *vt cautè ambulemus, non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes, redimentes tempus*, hoc eſt, occaſionem negotiandi; ſignificans videlicet, quemadmodum mercator pecuniæ non parcit, vt emat, redimatue quod adamauit; ita nos nulli labori parcere oportere, ne merendi occaſio elabatur, *quoniam dies mali ſunt*. Ita fiet, vt neque laborum breuitas grauis videatur, neque vllum punctum temporis lucro vacuum præterire patiamur. Conſtat enim gratiæ in hac vita partæ gloriam in æterna illa vita, & fœlicitatem proportione reſponſuram, vt ne minimum quidem lucrum parui faciendum ſit, cui tanta mercedis acceſsio ſit propoſita. Ita quo minus aberis à meta, eo magis properabis, & quo magis accedes ad præmium, eo plus animi accedet, ac virium. Illud etiam ſumma ope vitabitur, ne idem curſui noſtro accidat, quòd violentis motibus ſolet; qui ab externa vi, atque impulſu profecti, proceſſu paulatim remittuntur, ac languent; ſed contra nos ab inſita vi, ac virtute acti, hoc eſt, ab inhabitante
Rom. 8. Spiritu ſancto (*Quicunque enim ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei*) tanto concitatiori curſu rapiamur, quanto viderimus appropinquantem finem.

12 Hinc vltimum, idemque præſentiſſimum remedium peti licet; vt manum operi

admo-

admoueamus, & in rebus, quibus caremus, comparandis omnem operam collocemus. Id enim demum eſt (vt D. Gregorio placet) non modo cor, ſed etiam manus (quod Hieremias monuit) ad Deum tollere. Nam qui ad ſolidas virtutes parandas ſatis eſſe vnam voluntatem arbitratur, is profectò vehementer errat. Quamobrem D. Baſil. docens, in ſolitaria vita & plus periculi eſſe, & minus ad neceſſarias virtutes parandas facultatis, ait; *Neque eum ſuæ humilitatis documentum dare poſſe, qui neminem habeat, cui ſubijciat ſe, ac ſubmittat; nec manſuetudinis, qui cum mortalium nullo verſetur; nec patientiæ, qui nullum omnino habeat ſuis voluntatibus aduerſantem*. Ad extremum illud adiungit, *Si quis autem ad componendum, moderandumue animum ſacrarum literarum præcepta, doctrinam, meditationemue ſatis eſſe ducit; is ſimiliter facit vt ſiquis diſceret ædificare, neque vnquam tamen ædificaret; diſceret æs cudere, & tamen quæ didiciſſet, nunquam in actum educeret*. Atque vſu docti ſcimus, non niſi faciendo artes addiſci. Quæ tamen ipſæ in externa tantum materia cum verſentur, nihil admodum habent repugnantiæ. Neque enim Architecti, neque ceterorum artificum conatibus operis materia reluctatur. At noſtra hæc Philoſophia, quæ in interioribus animi motibus perdomandis occupata eſt; diffi-

Lib. 18, moral. c. 5.

Reg. fuſ. diſp. c. 7.

cultates habet, & impedimenta nec minima, & plurima. vt enim in quadrando lapide difficultatis aliquid, ac negotij fuerit, quadratus certè ad rudem illam aſperitatem nequaquam redit: at efferatos animi motus, quamuis edomitos, ad ingenium tamen redire ſæpius experimur. Et vero ſi in virtute, ac pietate quotidie augenda ſedula à nobis opera poneretur, ad maiora quotidie lucra aditus patefieret; præſertim cum in hoc quoque genere ſua ſponte lucrum vel minimum (vt Chryſoſtomus monet) animos faciat, & ad lucrum maius alliciat. Id quod cerni licet, inquit, in pecunia, & mercibus. Lucrum enim exempli gratia, vnius & alterius aurei numi, animum addit lucrandi decem, aut etiam viginti. Videmus etiam locupletes, quibus plus & auri ſit, & animi, facilius ad maximas pecunias peruenire, quàm pauperes locupletari. Quare in eam curam incumbendum eſt, vt oblatas lucri occaſiones ne dimittamus; quandoquidem qualecunque incrementum animos nobis, ac vires addit ad maiora. Nec vero illas modo virtutes, quæ deſunt, parari, verum etiam quæ ſunt, perfici oportet, tum gradu, tum etiam firmitate. Qua de re D. Gregorius ad illa verba Iob præclarè diſſerit: *Per ſingulos gradus meos pronunciabo illum:* Librum autem dicit illum, quem humeris ferre, & coronæ inſtar capiti imponere geſtiebat;

De virt. & vit.

Lib. 12. moral. c. 14. Iob. 31.

bat; ſignificans, ſacras literas factis expreſſas coronam parere nobis victoriæ. Ita Chriſtus Dominus Noſter (vt notat D. Gregorius) terram dixit animæ noſtræ, vbi Diuini verbi ſemen iactum ſit, *fructificare primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.* Hoc vtique ſtudium in eo, qui ad perfectam vitam, cumulatamque contendit, vigere opus eſt; & ad hoc quoque ipſum quotidianum examen referendum eſt. Ceterum hæc remedia libet eadem ſententia claudere, quam D. idem Gregorius eo loco poſuit, quem ſupra indicaui, cum docerem, mentis noſtræ feruorem paulatim veteraſcere. Ibi igitur hæc ille ſubijcit. *A qua tamen vetuſtate ſi ſtudio perfectionis inuigilemus, orando, legendo, bene viuendo renouamur: quia vita noſtra dum lachrymis lauatur, bonis operibus exercetur, ſanctis meditationibus tenditur, ad nouitatem ſuam ſine ceſſatione reparatur.* Lib. 21. moral. c. 14. Lib. 19. moral. c. 16.

17 Ac ne longior ſim, illa nos potiſſimum cogitatio adiuuabit, Actiones noſtras ferè initio feruidiores eſſe, ſed tempore procedente refrigeſcere. Idcirco enim (vt docet Chryſoſtomus) Spiritus ſanctus Dauidis ore nos admonet, *In fine ne corrumpas:* quoniam tum vigilantia deſideratur, vt cum maximè. Quippe in actionis ingreſſu cum vires animæ integræ ſunt, nemo quantumuis piger non Hom. 3. in ver. Iſai. vidi Domin. Pſal. 74.

multum adhibet ſtudij, ac diligentiæ. At in progreſſione, & ſcilicet in extremo hæc admonitio neceſſaria eſt, *In fine ne corrumpas.* Idque hoc enim magis, quod eo præcipue tempore Diabolus omni ope, atque opera nos bonis omnibus conatur euertere. Vt prædones, inquit ille, non ſoluentem è portu nauim inanem, & merces aliunde petentem inuadunt; ſed onuſtam in reditu obſeruant, atque diripiunt: ita diabolus vbi complures virtutes magno ſtudio collegeris, tum vero in te, quaſi in onuſtam mercibus nauim, impetum facit. In quo quidem illius præda non ſolum magna eſt, quod de noſtris bonis prædatur; ſed etiam quod offenſio noſtra ad direptionem valet aliorum, qui noſtro exemplo in fraudem, ac pernitiem inducuntur: quare omnino humilitatis præſidio tecti ſemper ſimus neceſſe eſt. Nihil enim (quæ naturæ noſtræ eſt infirmitas) ſuperbiam, elationemque animi (niſi vigilantia comprimatur) æque gignit, atque innocentiæ, ac recte factorum conſcientia, & induſtriæ fructus ex multorum conuerſatione perceptus: vt recte
Luc. 17. Dominus ita præcipiat, *Cum omnia feceritis, dicite, ſerui inutiles ſumus.* Hoc adminiculo carens Ozias corruit. Nempe cui ſacræ literæ teſtimonium dederant ſanctitatis;
2. Paral. 29 *quòd fecerat rectũ quod erat in conſpectu Domini.* Verum is per ſuperbiam ſacerdotale ſibi

munus

munus adſciſcere conatus, teterrimam in lepram incurrit. At Moſes (id quod obſeruauit Theodoretus) non prius tantæ hominum multitudinis dux eſt creatus à Deo, quàm dextram illam, quæ mare diuiſura, & quæ res admirandas editura eſſet, inſertam in ſinum ſuum, leproſam animaduerterit. Nimirum vt homines in meditationis tanquam ſinu intelligant, qui ipſi per ſe ſint, quid munere, ac beneficio Dei: atque illud liquido profiteantur, *dextera Domini fecit virtutem*. Ita demum vera, germanaque humilitate nixi, in vita noſtra renouanda perpetuo verſabimur: & habentes in nobis ipſis, & non in altero gloriam noſtram, ideſt, teſtimonium bonæ conſcientiæ, quæ nihil ſpectat aliud præter diuinam gloriam, dicemus cum ſancto Iob; *Gloria mea ſemper innouabitur, & arcus meus in manu mea inſtaurabitur*. Vt videlicet partim hoc conſcientiæ teſtimonium noſtræ perfectionis ſtudio, partim zelum ſalutis animarum ſtudioſe curantes, arcum ſagitaſque noſtræ militiæ inſtauremus, *tanquam veri, germanique filij excuſſorum*, vt animas Diuini amoris telis ſauciatas mundo mortuas Chriſto Domino mancipemus.

Quæſt. 10. in Exo.

Iob 29.

18 Neque vero vitijs, quæ in nobis cernimus (dummodo de hac arcus, & gloriæ renouatione, quam dixi, laboremus) deterreri à ſuſcepto conſilio, ſed potius vocationis

noſtræ gratia freti, animos, vireſque renouare debemus; & nos ipſi iucundiſſima illa, quæ apud Zachariam eſt, Domini voce conſolari, *In illa die ponam duces Iudá ſicut caminum ignis in lignis, & ſicut facem ignis in fœno: & deuorabunt ad dexteram, & ad ſiniſtram omnes populos in circuitu.* Et quoniam hæc ſunt eiuſmodi, vt noſtras vires longe, multumque ſuperent, accipite, vnde animi nobis, ác vires addantur: *In illa die proteget Dominus habitatores Hieruſalem.* Magnus vero patronus, ac potens: ſed quid tandem ab eo opis afferetur? *& erit, & offenderit ex eis in die illa quaſi Dauid, dextera Domini faciet virtutem.* Vt ſcilicet claudus, qui paſſim offendebat, robore alter Dauid exiſtat, vſque eo fortis, vt funda, & lapide carneam illam turrim (ſic enim Philiſtæum appellat Chryſoſtomus) nullo negotio deijciat, ſuo illum gladio obtruncet; victoriam, ac lætitiam populo pariat vniuerſo.

Zachar. 12.

19 Atque vt reparatioribus animis, ſtudijſque ardentioribus in mentis inſtaurationem incumbamus, Gregorius xiij. Pont. Max. pro ſua paterna in filios omnes caritate, & egregia hæreticorum, ethnicorum in Eccleſiæ ouile cogendorum voluntate; partim cupiditate impulſus videndi in Societate noſtra nouum in dies ſplendoris incrementum, nouoſque fructus noſtrorum opera colligendi; atque

atque in primis tantam hominum multitudinem, quæ extra Eccleſiæ arcam obruitur, conſeruandi; partim etiam noſtris precibus adductus, occaſione ianuæ, quam initio dixi, in Iapone patefactæ; his inquam, de cauſis Pontifex Indulgentiã plenariam, Iubilæumq. ampliſſimum omnibus Societatis hominibus largitur, quicunque ſacra confeſſione, & communione facta, nominatim pro illorum populorum ad Eccleſiam traductione Deum erunt deprecati. Quo quidem tam præſtanti munere, vt cum certa, ſtabilique animorum noſtrorum vtilitate, & illuſtri, atque inſigni illius nationis emolumento perfruamur, cohortor omnes in Domino, vt (quod commodo cuiuſque ex præſcripto Superiorum fieri poterit) in Exercitijs ſpiritualibus dies aliquot ponant, ſeque ad ſynceram, animoſamq. confeſſionem comparent; generalem, ſcilicet, aut ſuperiorum duntaxat menſium, initio ab vltima facto (vti ſtatis temporibus fieri ex Conſtitutionibus noſtris ſolet) aut etiam vitæ totius in Societate actæ, vt cuique commodum erit. Ex quo nouam omnes vitam nouo animi ardore inſtituant; ſic prorſus, vt reipſa cuiuſque appareat inſtauratio, tum in perfectione ſua, tum in zelo animarum. Et quoniam etiam perfecti viri aliquid ſemper habent, quod renouent, & in quo creſcant; neque ſatis eſt hac, aut alia quapiam occaſio-

ne interdum huc cogitationem, conatumque conferre; vos vehementer etiam, atque etiam hortor, vt animum ad eiuſmodi exercitationes ſpirituales identidem referatis, præcipue vero poſt operam aliquandiu in miſſionibus, alijſque Societatis muneribus collocatam, *Vt nimirum cogitemus vias noſtras*; &, quo maiore deinde animo, ac viribus ad opus redeamus, interquieſcamus interdum, ac reſpiremus. Ita demum quiſque noſtrum illam vere Prophetæ vocem vſurpabit, *os meum aperui, & attraxi ſpiritum*. Illud enim & vſus
Pſal. 118. ipſe docet, & Societatis noſtræ parens Ignatius cenſuit, atque adeo in Epiſtola quadam teſtatũ reliquit, eiuſmodi meditationes (quas
Par. 4. c. 8. §. 5. ille arma ſpiritualia in Conſtitutionibus appellat) non modo ad cuiuſque noſtrum, ſed etiam ad aliorum incolumitatem, ac ſalutem maximo eſſe præſidio. Hinc porro magna Dei cum gloria fiet, *vt omnes, qui viderint noſtros, cognoſcant illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus*. Quam ille benedictionem pro ſua immenſa benignitate confirmet, perpetuoque adaugeat in nobis, vt quos & ipſo vitæ genere, & purgandi, illuminandique alios munere, Angelorum (quorum feſtum, ſolemnemque diem hac luce celebramus) in hoc exilio ſocios eſſe voluit, his beneficium ſuum ſtabiliat, & cumulet in patria: vbi vna cum beatis illis ſpiritibus miſericor-

ricordias Domini in æternum cantetis; & ſimul cum alijs compluribus eodem per vos inductis, ante thronum Dei, & Agni concinatis, *Redemiſti nos Domine Deus in ſanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione; & feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſacerdotes; & regnabimus in æternum. Amen.* Romæ 3. Kal. Octobris, anno poſt Chriſtum natum 1583.

Omnium in Chriſto Seruus.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R.P.N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres & Fratres Societatis.

De Studio perfectionis, & Caritate fraterna.

SI munifici dona largitoris, cuius beneficio vitam, & eam, quæ natura nobis ineſt,& longè diuiniorem alteram adepti ſumus, primigeniam apud nos dignitatem ſuam perpetuò retinerent: & ſi nos, arborum inſtar, ad vitalis fluuij, qui cœleſtem lætificat Hieruſalem, patriam noſtram,

ſtram, decurſum conſiti; & ab æſtu quàm longiſſimè, geluque ſemoti, perennem illam irrigationem, & ſempiternam velut patrij ſoli, cœlique ſerenitatem hauriremus: nihil attineret tam grauem nos, & quotidianam in rebus noſtris, quæ pene in horas dilapſæ fluunt, aut ſylueſcunt, dijudicandis, & prout opus fuerit, repurgandis, nouandis, & alio, atque alio apparatu tuendis, operam collocare. Iam verò cùm perpetua, atque infeſta mortalis corporis pugna grauemur, & ſarcina; cumque quaſi ſtirpes quædam in ſiticuloſos ſaltus tranſpoſitæ peregrina, aduerſaque gleba conflictemur, nimirũ nemini videatur, ſi neceſſe ſit iugem adhibere ſolertiam, ac velut artem, quæ nos excolat, erigat, obtegat, adminiculetur; & adiumenta conquirere, quæ ad omnem nobis incolumitatem, atque incrementa præſidio ſint: non ſecus atque teneriores quædam, atque opere topiario eleganter intextæ, aureorum malorum arbuſculæ, ſi frigidiore cœli plaga, ac perpetuis vexentur niuibus, ſingularem cultoris vigilantiam, laborumque contentionem deſiderant, vt natiuam vim ſuam, & pulchritudinem tueantur. Cum præſertim etiam poſtquam religioni nomen dedimus, non rarò reliquum fiat in nobis veterum ſemen aliquod errorũ, ac velut anteactæ vitæ lolium: præterquam quòd in ea, quæ auſpicato cœpta ſunt, tranſ-

Neceſſariũ eſſe ſtudium ad perfectio nem.

uerſa ſoleat incurrere parùm conſtans naturę noſtræ conditio, quæ quantis ponderibus ad peiora ferè nos deprimit, tantò maioribus vigilijs, & quaſi lacertis eſt obnitendum. Ea de re cum verba faceret D. Gregorius Nazianzenus, exponeretque cœleſte donum, quod initio diuinitus accepimus, quàm ægrè conſeruetur, Saulis Regis pertractat exemplum; negatque, vlli dubitandum eſſe, quin per inhabitantem Spiritum ſanctum fuerit ille in ſpiritualem virum commutatus. *Verùm,* inquit, *quia non ſe totum ſpiritui præbuit, nec purè alium in virum mutatus eſt, quemadmodum oraculo de ipſo proditum fuerat, ſed improbitatis ſcintilla priſtinæ, malique ſeminis aliquid in eo reſtabat, eratque in eo pugna ſpiritus, & corporis,* notiſſimis illis tandem iactatus eſt tragedijs. Et ſubijcit paulò poſt: *Illud tamen hinc animaduertitur, quòd tametſi gratia diuina non contingat indignis, nec omnino in malum, & ineptum inſtrumentum cadat (nam rectè dictum eſt, etiam me aſſentiente, In animam maleuolam non intrabit ſapientia) nihilominus propter mutabilitatem habitus, ac naturæ humanæ, nequaquam minoris negotij ſit, mea quidem ſententia, dignitatem ſuam, & concinnitatem ſeruari, quàm ab initio verè aptum, concinnumq; reddi, ac dignum effici: præſertim cum ipſa gratia ſæpenumero (vt quod*

In Apolog. Ad Patrem.

Sap. 1.

omnium

omnium malorum noſtrorum miſerrimum eſt, & abſurdum maximè proferam) faſtu quodam animos efferens à Deo deijciat eos, qui non rectè ad ipſum propius acceſſerant, eòque modo fiat, vt dum extollimur, deturbemur, quo peccatum fiat ſupra modum peccans, per rem bonam mihi mortem afferens. Duas nobis res hoc facto, & tam grauibus verbis religioſiſſimus Pater commendat, ambas quidem perneceſſarias ijs, qui à deſpicatis, ac ſtolidis domus ſuæ iumentis conquirendis, hoc eſt, à vecordibus, ac brutis huius vitæ voluptatibus, & curis abſtracti, ſeſe in altioris vitæ genus recepere. Vna res eſt, vt Deo ſe quiſque tota mente deuoueat, nec vllam in ſeipſo vanæ cupiditatis ſementem reliquam patiatur. Nam propterea ſanctiſſimus Doctor affirmat, fuiſſe adhuc in Saule ſpiritus, & corporis pugnam (neque enim ſentiebat, ab ea poſſe nos penitus immunes eſſe, dum fragili, fluxoque corpore diſtinemur) ſed illud modò nos monitos voluit, Si ad Deum, vt inquit Apoſtolus, *in plenitudine* Rom. 10. *cordis accedamus*, hoc eſt, Si & noſmetipſos exuere, & induere Deum, ex animo ſtudeamus, ita poſſe nos, & ſolere diuinis auxilijs confirmari, vt licet nonnulla reſideat rationem inter, ſenſumque dimicatio, non ea tamen ſit, quæ vel internæ ciuitatis tranquillitatem perturbet, vel in dubium reuocet, vter

hac indominetur, atque imperet: ſed potius inuicta mens ius ſuum tueatur, & impetus concupiſcentis animæ, ne longius euagentur, coerceat. Contra verò quicunque ita ſe Deo, Religionique addixere, vt interea loci neque omnem de ſe curam abijciant, neque mundo placere velle deſinant, minimè mirum eſt, ſi magnis periculorum fluctibus agitentur. nam hoc quicquid mali ſeminis in ipſis reſiduum eſt, ſenſim pullulat, atque adoleſcit in culmum; & (quod aliquando ſibi D. Auguſtinus fatetur timuiſſe) quæ tenuiſſima licia videbantur, in funes pene nauticos excreſcunt, arctiſſimèque quos implicuere, deuinciunt. Itaque teſtatur ille, ſe tunc à Deo, vt nequaquam deſiſteret, exſtimulatum, ne, *ſi non*, inquit, *abrumperetur id ipſum exiguũ & tenue, quod remanſerat, reualeſceret iterum, & me robuſtius alligaret*. Altera res eſt, quòd eſto, rebus ijs, quas admirantur homines, initio nuncium remiſerimus ex animo; tam lubricum tamen, & ad deteriora decliue naturæ pondus eſt, vt quàm facillimã conuerſionem, & inclinationem tranquilli ſtatus cauere nihilominus laborioſum, atque arduum ſit, quàm ad præclaram aliquam animorum dignitatem, & quaſi concentum perueniſſe: cum præſertim (quod in malis noſtris luctuoſiſſimum miſeriæ genus eſt) ipſamet erga nos Dei liberalitas nonnullos in-

terdum

terdum plus nimio iam elatos, ſibique præfidentes ex cœleſtium copia donorum (niſi tanquam in gyrum rationis, ac modeſtiæ ducantur) ab eodem Deo, ad quem non vt par erat acceſſere, deducat, atque abſtrahat. Eos igitur præcipites agit, dum attollit incautos, vt ſatis inde perſpicuum fiat illud Apoſtoli, peccatum, vt appareat peccatum, per bonum operatum eſt mihi mortem, vt fiat ſupra modum peccans peccatum, hoc eſt (vt Chryſoſtomus interpretatur) peccatum turpitudinis, ac nequitiæ ſuæ virus ſatis manifeſtò prodit, cum ſanctiſſimam planè rem per ſummum ſcelus, ac ſocordiam noſtram in ſtrumam vertat, ac peſtem. Quocirca, nec mihi, nec vobis moleſtum eſſe decet, quas poſſumus, ſequi, atque vrgere opportunitates ad mentem noſtram identidem excitandam, ſcientes, fratres à Deo dilecti, electionem veſtram, cum quantò maioribus donis aucti videmur, tantò ſeuerior eorum ratio reddenda ſit; & quantò copioſiorem miſerationis ſuæ vim erga nos Deus vltrò profudit, conſequens etiam ſit, vt tantò grauius noſtræ tarditati, inertiæque ſuccenſeat, vt, ſi hoc ſpectetur, hominum cæterorum, qui ſe penè totos tenebris merſere, delictis vix commoueri videatur. Quis cœcus (inquit per Prophetam quendam) *niſi ſeruus meus? aut quis ſurdus, niſi ad quem nuncios meos miſi?* ac

Rom. 6.

Eſai. 24.

ſi apertè profiteretur, cæteros neque cæcos eſſe cenſendos, ſi offuſis cœlo tenebris videant nihil; neque ſurdos, ſi, quibus nihil loquere, non audiant: Verùm ſi qui ſint, qui in clariſſima luce caligent, & ad nunciorum clamores obſurdeſcant, id demum cœcitatis eſſe, id ſurditatis argumentum. Id quod, vt planius explicem (tametſi de vobis dilectiſſimi meliora, quin etiam altiora confidam) nego, vllam nobis excuſationem in Dei cōſpectu profuturam, niſi eum teneamus vitæ curſum, eamque lucem ſequamur, quæ nobis, id agente Deo, per famulum ſuum Ignatium ex Cōſtitutionibus, ex noſtræ Societatis inſtituto, ex eiuſdem denique optimi parentis, dum in humanis ageret, grauiſſimis monitis, & ſalutaribus affulget exemplis. Cum præſertim Dei prçterea beneuolentiſſima ſedulitas quotidie mentibus noſtris variè præluceat, & ſtimulos ad meliora ſubijciat. neque nobiſcum velut cum ſeruis agat, exponens duntaxat, quid à nobis herili more depoſcat, ſed vt cariſſimos ſibi liberos inſtituat, conſiliorum etiam ſuorum communicatione dignatos. Atque, vt miſſa alia faciamus, vna vox illa Redemptoris noſtri (*Si diligitis me, mandata* Ioan. 14. *mea ſeruate*) cuiuſnam pectus non emolliat? ſanè ac ſi dixiſſet, non pœnas denuncio, pollicitationes meas non inculco, non meorum erga vos meritorum rationes exigo, non po-

no

no ob oculos præmiorum amplitudinem; ſed illud vnum: Si diligitis me, perficite quæ iubeo. Quis tam ferus, ac ferreus ſit, qui ſi ſecum ipſe reputet quis loquatur, & quibus id verbis commendet, inuſitata mentis dulcedine non liqueſcat, ac fluat? certoque ſtatuat alacri, atque erecto animo aggredi, quicquid perſpexerit illius, aut voluntati gratum, aut honorificum maieſtati. *Hæc eſt pars mea, & hæreditas mea*, canebat ſanctus Dauid. Sequantur alij quæ maximè velint: ſuas licet, quàm longè, latèque norint, proferant cupiditates; mea verò pars fuerit, Domine, cuſtodire legem tuam. Verùm maiora adhuc, atque illuſtriora iura ſunt, vt Diuus annotat Baſilius, quæ nobis quaſi Prætorianis militibus, aut Regijs cubicularijs ſanciuntur, quàm quæ promiſcuè feruntur in vulgus. Eam ob rem noſtræ quæ ſint partes, attendamus. Sunt autem illæ, in quibus figenda noſtra omnis mens, & locanda eſt, nimirum vt in omnem vitam diuinæ voluntati obſequamur, & gloriæ: neque Dei ſeruus alia in re vlla ſuam poſitam eſſe exiſtimet vitam, delitias, beatamque tranquillitatem, quàm ſi totum ſe fingat, & accommodet ad arbitrium, nutumque Dei; cuius voluntas totius eſt iuris, ac recti certa lex; cuius ſtudium, vt ei nos, noſtræ ſolum fœlicitatis cauſa, morem geramus, cuius obſequium iucun-

Pſal. 15.

 diſſi-

diſſima quies: ab eo verò recedere, extremũ
pſal. 118. malorum omnium. *Os meum aperui, & attraxi ſpiritum, quia mandata tua deſiderabam*, aiebat Pſaltes. Cùm enim os aperuiſſet neceſſariæ refrigerationis gratia, teſtatur, duxiſſe ſe vitalem auram de cœlo, hoc eſt, perficiendi, quæ Deo placent, deſiderium; quod ſolum reſpirationis loco velit habere, dum viuat. Deus meus (vt ita loquentem Dauid faciamus) in quo viuo, moueor, & ſum, meo quidem in ea, quæ iubeas, obſequio, tibique obtemperandi ſtudio perinde ſuſtentor, atque animantes reſpiratu. Itaque ſicut corpus quouis temporis puncto frigidiorem auram hauriat oportet, ne natiuus calor interclуſus extinguatur; ita multò etiam magis penè in horas, aut in momenta potius explendæ tuæ voluutatis amore, ac pietate meus animus recreatur. Hoc itaque deſiderio quaſi quodam oris hiatu, ſuauiſſimam requiro aſpirationem, & quidem quantò poſſum creberrimam, prout huius fœneæ domus, quam inhabito, patiuntur anguſtiæ. Neque immeritò ait, *Os meum aperui*: Nam, vt ſapientes tradidere, aſpiratio meatu oris excipi, traijcique non ſolet, niſi cum permagnum, & præſentiſſimum influentis aeris ſubſidium, vitane opprimatur, expoſcit. ijs igitur verbis ſanctiſſimus Vates declarauit, non ſine maximo melioris vitæ periculo, vllis vnquam momentis

tis piam hanc aſpirationem, qua ſub diuinæ ius voluntatis noſtram ſubiungere cupimus, intermitti: aut fortaſſis ita vehementibus, incenſiſque ſtudijs ad Dei voluntatem capeſſendam ſeſe inflammatum animaduertebat, vt propterea ſe reſpirandi viciſſitudine, tanquam grauis æſtus alleuamento, reficiendum putauerit. Hoc denique illud eſt ſtudium, quod noſtræ vocationis ratio nobis imponit: hoc conſilio Societati Ieſu nomen dedimus, vt Patris, ac Dominatoris noſtri voluntate nihil habeamus antiquius, & re ipſa præſtemus id, quod ex grauiſſima Conſtitutionum aſſeueratione, & ex primis adeo tyrocinij noſtri rudimentis, tanquam cum lacte nutricis exugere viſi ſumus, nempe, vt Dei voluntatē, cuius interpretes Præpoſiti noſtri ſunt, noſtram eſſe arbitremur. Qua in re frequens, ac perennis exercitatio eximiam quandam vim habet efficiendi, vt & in dies maiorem ex illa capiamus voluptatem, & neſcio quo ſapore, admirabilique luce, quæ naturæ facultatem, atque aciem exuperat, perſpicuē dignoſcamus, hoc diſciplinæ genus hauſtum, decerptumque fuiſſe de cœlo. Id tanquam pro teſtimonio dixit Saluator noſter ijs verbis: (*Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrina mea, vtrum ex Deo ſit.*) Ioan. 7. Hoc eſt, eam doctrinam ſi vita, ac factis exprimere ſtudeamus, arcanos quoſdam ſenſus,

& inuſitatos afflatus ſupra conſuetudinem, ſupra mortalitatem nanciſcantur, vt propterea ſapientiam iſtam diuino ſatu fuiſſe ortam, facile in animum inducamus.

Verùm huius ſuauitas argumenti meam longius, quàm oportuit, prouexit orationē: voluiſſem enim non vt alias feceram, pluribus agere, ſed breuiter id duntaxat, quod hoc tēpus poſtulabat, exponere. Scripſeram namque alias impulſus ea, quæ tunc nunciabatur, Iaponicæ Eccleſiæ bona fruge, & cohortatus vnumquemque, vt renouaretur ſpiritu mentis ſuæ, miſi etiam, quod nobis ad eam rem promouendam piæ memoriæ Gregorius xiij. conceſſerat, Iubilæum. Nunc cùm non ita pridem ex Sinarum regnis recens orta eſſet occaſio, vt ex eius rei lætioribus initiis, quod Dei munus eſt, cognoſcere poteſtis; alterum putaui mittendum, quod à Sanctiſſimo Domino noſtro Sixto V. impetrauimus. In quo illud adhuc amplius eſt, quòd ad bonum Societatis noſtræ ſtatum, eiuſque fæliciores progreſſus à Deo impetrandos conceſſum eſt. Inde planum fit, & quanta ſit huiuſce rei magnitudo, & quantò officij noſtri maior obligatio, quanta denique in vnoquoque noſtrum ſit poſita vis, ac facultas, vt eorum, quæ agimus, ſecundos exitus conſequamur. Rei magnitudo, inquam, neque enim ſolùm ad Dei obſequium per ſe valet

quam-

quamplurimum proſperitas, ac perfecta pietas Societatis noſtræ; ſed etiam, ſi cogitationem intendas in omnia ſtudia, quæ noſtrates in Iaponiorum, Sinenſium, aliarumvè gentium ſalutem conferunt, certè nec ad animarum lucra, nec ad Dei gloriam, vt oportet amplificandam, conatus noſtri momentum vllum habituri ſunt, niſi ſua ipſa Societas vi, ac firma valetudine cohæreat. Nam imbecillum ſi fuerit, nec probè affectum corpus, eiuſque membra in ſuis obeundis munijs languẽſcant, nullum cum laude curſum, ſeu pugilatum adorietur. Dixeram adhuc, officij noſtri maior obligatio: Nam ſi (vt ſuperioribus literis de ſpiritu renouando fuſius diſputaui) religioſiſsimam vitæ rationem à nobis Deus exigit, vt proximis adiuuandis Societatis induſtria ſit ſalutaris; quantò ſeuerius repoſcet, vt ipſa Societas non modò nihil per nos de ſtatu declinet, ſed vt vigilantia potiùs, & contentione noſtra ad ampliora ſe tendat, atque erigat? Quam ſane ad rem, nec leue nobis calcar acceſſerit, ſi cogitemus, ex nobis vniuerſis corpus vnum coagmentari; eamqne eſſe membrorum inter ſe conſenſionem, vt vnicuique pertimeſcendum ſit, ſuo ne vitio in reliquum omne corpus aliquid redundet periculi. Mirum, atque horribile plane eſt, dignumque ob quod ambæ audientium aures (vt *ſcripturæ loquuntur*) meritò tin- 1.Reg.3.

Ioſue 7. niant, meminiſſe apud Iſraelem, duce Ioſue illuſtrem, Deo autem Principe, ac moderatore gloriantem, & tunc eius iuſſu eductum in aciem, propter vnius Achan furtum de anathemate Hiericho, quantum totis pene caſtris turbatum ſit, fuſis ab hoſte ter millibus fortiſſimorum Iſrael: & Deo ſeuerè denunciante, *Non poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet, quia pollutus eſt anathemate:* &, quod longè magis horrificum eſt, *Non ero*, inquit, *vltra vobiſcum, donec conteratis eum, qui huius ſceleris reus eſt.* & quamuis vnius eſſet ſacrilegium, vniuerſos tamen (vt annotat Auguſtinus) afflixit, ac perculit: *Vt non*, inquit, *ſe ſolum quiſque curet in populo, ſed inuicem ſibi adhibeant diligentiam, & tanquam vnius corporis, & vnius hominis alia pro alijs ſint membra ſolicita.* Quo ſane facto ſempiternus Iudex indicauit, quanta ſit ſingulorum in aliquo cœtu, ac ſodalitate communitas, cum eorum nullus ſeorſim ſolus cenſeatur, ſed ſinguli ſint quarundam partium inſtar in toto. Vides, inquit Chryſoſtomus, quomodo vnius peccatum toti populo vindictam accerſit? Quomodo Deum aduerſus multitudinem hoſtem reddidit? Sed bona ſunt tua iudicia, Domine, & ad noſtram vtilitatem diſpenſata. lues quædam eſt peccatum: per vltionem euulgatur, ac traducitur apud omnes, ne corrum-

Quæſt. ſuper Ioſue lib. 5. quæſt. 8.

De verbis Iſaiæ: Vidi Dominum. hom. 1.

pat omnes; vt vbi cognouerint, quantas minas vna peperit tranſgreſſio, fugiant vltionem, de multis alioqui ſumendam æternam vindictam. Eam ob rem viri ſanctiſsimi, qui & veræ humilitatis ſpiritu præditi, ſe nunquam humanis exutos vitijs agnouere, & caritate incenſi proximorum zelo feruebant, ſua peccata (quod de Catherina Senenſi, alijſque proditum eſt) malorum omnium, quibus Eccleſia vexabatur, cauſam dediſſe putabant. Epiſt. 7. & alijs. Iam verò nobis, quos non modò communis illa vnius Eccleſiæ neceſsitudo connectit; ſed adhuc proprius quidam eiuſdem inſtituti, ac vocationis nexus aſtringit; quantò magis metuendum eſt, ne quod priuatim à ſingulis delinquitur, graui totius corporis malo luatur, ac vulnere? Neque luatur modò, ſed periculoſa etiam imitatione exempli ſerpat longius: ea nanque res procliuius ad perniciem, cum ſemel cœpit, labitur. Hac porrò de cauſa paulò ante dixeram, in vnoquoque noſtrum magnam poſitam eſſe vim, ac facultatem, vt eo ſit loco Societas, qui noſtrum omnium reſpondeat optatis; cum non modò poſsimus à Deo caſtiſsimis precibus id impetrare, quémadmodum & veram exteris gentibus religionem, & Eccleſiæ ſplendorem priſtinum; ſed etiam nobis, qui vinculo conſociamur arctiori, diuinam demerebimur benignitatem, quo plenis miſericordiæ oculis aliquando re-

ſpiciat, ac ſubleuet Societatem vniuerſam. Hinc & illud exiſtet, ſi vnumquodque huius corporis membrum meliore cultu ſeipſum perpoliat, atque exornet, conſequens eſſe, vt ex ſingularum partium ornamentis totius etiam nitor, ac pulchritudo ſplendeſcat. Ex ijs planum fit, & quæ ſit obligatio ſingulorũ, & quæ huius operis magnitudo, vtque totius corporis robur, ac valetudo cùm ſtatu cuiuſque partis implicita ſit, & cohæreat. In eum igitur vſum curatum eſt, vt Sanctiſsimus Dominus noſter, Sixtus V. ex Eccleſiæ theſauro Iubilæum iſtud noſtræ promeret Societati. Quod ſi nequiſſimus Satan, cum indigniſſimè ferat, diuina manu, & Societatis opera tam multis orbis terrarum regionibus fraudari ſe tam multiplici ſpe prædæ, & rapinarum, facturus eſt, quod in ipſo erit, finem nullum huius vineæ ſepta diruendi, obterendi vites, quatiendi turrim; ſatis patet, quanta nobis vigilantia, quam forti animo, ac virtutibus exaggerato, perditis eius conatibus obuiam ſit eundum. Itaque prouidendum eſt, ſi qua irruptio facta ſit vſpiam, vt ad repugnandum accuramus vniuerſi, ijſque malis non in præſens modò, ſed etiam, quoad eius fieri poteſt, proſpiciamus in poſterum. Quin etiam vt ſeduli vinitores non cauent ſolùm, ne extermi-

Pſal. 79. net vineam aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſcatur eam; ſed in nouos etiam ſatus tra-

traduces, repaſtinationes, propagines, quibus vitium feracitas, ac decor augeatur, incumbunt; ita nobis quoque omni ope, atque opera elaborandum eſt, vt non modo nihil detrimenti Societas capiat, ſed vt in dies vberior ex ea prouentus, ac vectigal redundet.

Porro, quoniam ſingulari Dei beneficio (id quod, & mihi, & toti Societati accidit iucundiſſimum) renouatio ſpiritus, & piæ meditationes, quibus ſuperiore Iubilæo vacatum eſt, mirificos noſtris fructus peperere; dubitandum non eſt, fore, vt minimam hanc familiam eaſdem, quas antea, exercitiones iterantem, noua Deus liberalitate, ac miſericordia proſequatur. Quocirca conſimili nunc ritu, modoque peruelim (qua de re Præpoſitis Prouincialibus mandata perſcribentur) ad hoc alterum Iubilæum nos comparemus, eoque auidius, quod nunc agimus de conſeruando, amplificandoque Societatis ſtatu; ſed & quicquid hac de re tunc à nobis delibatum eſt, ad idem denuo guſtandum magis, ac magis noſtram acuet auiditatem. Deum itaque etiam, atque etiam ſupplex obteſtor, ne mea cauſa, culpaue, pij conatus, ac cogitationes veſtræ concidant, aut retardentur: voſque pro ea, qua omnes ex animo complector, beneuolentia, oro vehementer, atque obſecro, vt grauem, acremque curam ſuſcipiatis de veſtris ad abſolutam pietatem progreſſioni-

bus.

bus. Et quanquam ſuperioribus de ſpiritu renouando literis meis denuo, attenteque perlegendis, multo vero magis Examine, Confeſſionibus, Spiritualibus Exercitijs, & paulo prolixioribus cum Deo congreſſibus ineundis, ex eius incredibili beneficentia conſequuturos vos confido, vt, & plane intelligatis, quæ ſit ſpes vocationis veſtræ, & quid ſit ambulare digne Deo: Non committam tamen, ne hanc nactus opportunitatem, duas ſpeciatim ad res vos etiam, atque etiam adhorter: quæ ad id, quod nunc agimus, opitulante Deo, ponderis plurimum videntur habituræ.

Propoſitio.

Quarum prior eſt, vt ita nobis mutua inter nos caritas curæ ſit, expurgatis penitus, abiectiſque ex animo velut peſtibus, parum beneuolis Nationum inter ſe ſtudijs alijſque id genus; perinde atque hac vna re contineretur (nam vere continetur) Societatis incolumitas omnis, ac proſperæ res: ſtudeamuſque optimam parentem noſtram reſtituere in antiquum (ſi qua ex parte is veteraſceret) nitorem; ac iucundiſſimam beneuolentiam, quæ naſcentis Societatis membra vinciebat: Nam ſi Sociorum multitudine aucti ſumus, caritatis tamen amplitudo nec hominum numero, nec locorum diſtinguitur interuallis. Quin etiam legere me memini apud D. Macharium; Sancti Spiritus caritate in eam in-

Hom. 18.

terdum

terdum hilaritatem, atque amoris vim exci-
tari inflammarique pectus humanum, vt om-
nes homines nullo proborum, improborumue
diſcrimine, intimis, ſi fieri poſſet, præcordijs
ſuis condere vellet, & collocare. Quanto ma-
gis hoc tanquam penſum ijs reddendum eſt,
quibuſcum fraterna nobis neceſſitudo multis
nominibus intercedit? quæ non qualem qualē
à nobis amorem, ſed eximium quendam repo-
ſcit, ac vegetum, vt S. Baſilius tradit: qui cum Reg. bre. in
quæreret, quanam inter nos beneuolentia interr. 162.
copulari nos oporteat? ea reſpondet, quam
Chriſtus Dominus declarauit ijs verbis. *Di-* Ioan. 15.
*ligite inuicem, ſicut dilexi vos: maiorem di-
lectionem nemo habet, quam vt ponat animam
ſuam, quis pro amicis ſuis. Quod ſi ponenda
anima eſt, quomodo non multo magis in ijs,
quæ minoris pretij ſunt, neceſſario adhibenda
eſt animi promptitudo, non ea re, vt humanis
officijs faciamus ſatis, ſed eo conſilio, vt Deo
placeamus, & vtilitati cuiuſque conſulamus?*
Id quod haud moleſtū, ac difficile nobis erit,
ſi re ipſa præſtemus, quod amantiſsimus Pa-
ter Noſter Ignatius tertia parte Conſtitutio- Par. 3. c. 1.
num, (Id quod etiam in decimam ſeptimam §. 26.
Summarij regulam tranſcriptum fuit) com-
mendat. Crebro, inquit, admoneantur, vt in
omnibus quærant Deum, exuentes ſe, quan-
tum fieri poteſt, amore omnium creatura-
rum, vt affectum vniuerſum in ipſarum Crea-
torem

torem conferant, cum in omnibus creaturis amando, & omnes in eo, iuxta ſanctiſsimam, ac diuinam ipſius voluntatem. Quæ cum ita ſint, non obſcure intelligitur, quantum à recta via aberrent, qui priuata quadam communione, vel generis, & conſanguinitatis, vel conſimilis naturæ, ac morum, vel gentis, aut patriæ, abduci ſe ſinunt in eo nexu, atque animorum coniunctione, quæ inter nos eſſe debet.

Hortatur ad vnionem. Et quanquam primis meis ad Superiores literis (quibus expoſui, quanam ratione Noſtris inter ſe, & cum externis agendum ſit) attigi nonnihil ea de re, ac breuiter indicaui, quanta & P. Ignatij fuerit, & mea nunc ſit ſolicitudo, ne quid aduerſus hanc ſpiritus vnitatem peccetur, vt pote multo magis quàm credi poſsit, neceſſariam: pro rei tamen magnitudine, & ne zizaniorum auctor, dum aliud agere videtur, ſimulata neſcio quà ſpecie recti, ſupponat aliquid ſuorum ſeminum; hic etiam paucis vos ea de re commonefaciendos putaui. Valde namque formidandum eſt, ne ſicut olim paucorum culpa, vt loquitur D. Hieronymus, quanquam in re diſsimili, *Ingemiſcens orbis terrarum Arianum ſe eſſe miratus eſt*: ita vitio eorum, qui in ſedandis animi motibus non multum operæ poſuerunt, quique, vt ait P. Ignatius, nec ordinem, nec vnionem ferre poſſunt, cum lacrymis ali-

P. 8. Conſt. c. 1. §. 2.

quando

quando miretur Societas, non eam ſe eſſe quæ fuerat, ſed tanquam effœto iam corpore defloruiſſe. Cum enim ab ortus ſui primordio, nulla habita diſsimilium nationum ratione, ex mutua animorum coniunctione & coagmentata ſit, & adoleuerit; ſi alio paululum deflecteret, Ægyptum non egreſſa ſane, ſed ingreſſa, *linguam, quam non nouerat, audiret.* Huic tam pernicioſo, tamque peſtilenti morbo opportune medetur, ſi caſte, integreque ſeruetur memorata Conſtitutio; vt quanti ſit ea momenti, facile appareat, cum poſsit, ſi eius vſus exoleſcat, tam grauis nobis labes, & calamitas impendere. Itaque moneremur, in omnibus amandum eſſe Deum, & omnes in Deo. Id quod ſi vigeat, & nationum, & perſonarum ruet omne diſcrimen, ac delectus. Nam ſi Deus in ijs, quos diligimus, diligendus eſt; is vbicumque fuerit, eo ſe noſter amor tendat, ac porrigat oportet: & quidem vehementior in eos, apud quos luculentius diligendi ratio, qui Deus eſt, elucet, atque eminet. Itaque pie diligentis animus, ſiue Dei donis, quibus eniteſcunt alij, delectetur; ſiue alios ijs, quibus carent, ornamentis cupiat honeſtari; in vtriſque ſane Dei, eorumque, quæ Dei ſunt, & amans, & appetens eſt. Eam ob rem neque ex alienis virtutibus, ceteriſque rerum bene gerendarum facultatibus (in ijs enim Deum purior animus intuetur) inuiden-

di,

di, obtrectandiue, ſed agendi gratias potius; Deique munificentiam collaudandi cauſam nactum ſe eſſe putat: neque illi ea, quæ peccantur ab alijs, indignationem, ac ſtomachum mouent, ſed beneuolentiſsimam potius commiſerationem, & vehemens ſtudium, vt ad virtutum decora, quæ in eo deſiderantur, paranda proximus conualeſcat. Atque in hoc poſita eſt omnis laus adamantis, & quærentis Deum in fratribus, vt eum agnoſcat, & complectatur, vbicumque ſit: percupiat viciſsim, vt vberiore manu ſuas ille opes impertiat, & tanquam præſentem ſe præſtet, ſicubi minus adeſſe videatur. Hanc amandi viam ſi inſiſtamus, erit in improbis etiam, quod amemus, nempe naturam, & conditoris imaginem, optantes, vt Dei ſimilitudo rurſus in eis eluceſcat. Eorum autem, qui Dei amicitia, gratiaque dignantur, hoc ſingulare, ac cœleſte ornamentum feremus in oculis; auebimus etiam, vt ijdem tam precioſarum mercium pleniore copia cumulentur. Sicut autem diuinæ gratiæ communio tam late patet, vt in ea nihil inter barbaros, ſchytas, ceteraſque gentes interſit; ita ſi quis cogitationem defigat in Deo, in nullo hominum prorſus deſiderabit, ac requiret, quod diligat, cum ex Deo, qui præſto eſt omnibus, dimanet ad vniuerſos ſatis magna cauſa, & quaſi communis fons amoris; non ſecus atque ad conſpi-

Simile.

ciendos

ciendos colores quoſuis communis aliqua ratio ſuppetit, ſiue lux ea ſit, ſiue color. Ad hæc ſentiendi appetendique vim (vt à Philoſophis proditum eſt) ea re, in quam percipiendam intenditur, oportet eſſe vacuam, vt multas ad res aduerti, adhiberique poſsit; alioquin ad aliud nihil pateret, quàm ad id, quod in ea fixum eſſet, atque inditum: Sicut oculorum ſenſus ſi colorum vno aliquo eſſet infectus, ad reliquos caligaret; nam ſi viridi imbueretur, vireſcere putaret omnia; rubeſcere, ſi coccineo, atque in eundem plane modum de alijs, quorum ſi quempiam naturæ ſibi inſitum nactus eſſet, non poſſet ceteris oblectari. Non aliter ſane niſi voluntas noſtra priuatos amores, ac propenſiones deponat, atque exuat, beneuolentiæ ſuæ vim in res vniuerſas propter Deum, ex quo omnia, per quem omnia, & in eo omnia ſunt, deriuare non poteſt. ſed ſi ad patriam, gentemque ſuam animus adhæreſcat, eorum modo colet amicitias, quibuſcum patriæ, & gentis communione copulatur. Idem eueniet, ſi neceſſariorum ſuorum conſanguinitate delinitus carni tantum, & ſanguini deſeruiat. par de reliquis iudicium. Quod ſi infæliciter agi putaremus cum oculis, quorum videndi vis ſuper colorem vnum videat nihil; quid de voluntate, ſi in amando ſimiliter affecta ſit, ſentiendum? certe neque corporis oculi, quos

cum muſcis, & culicibus communes habemus, ad quærendum, videndumue Deum vſui poſſunt eſſe, neque vlla oculorum, ſicut voluntatis, virtute boni nominamur, & ſumus. Itaque ſumma ope nitendum eſt, vt denudetur voluntas, & ab omnibus vindicetur affectibus, quo liberius eam curam & cogitationem induat, quæ Deo ſoli quærendo, amandoque dicata eſt. Hac enim amor & defœcatur liquidum, & omnes ampliatur in partes. Huc pertinet celſitudo illa animi, & ampliſſima caritas Apoſtoli Pauli, cuius D. Chryſoſtomus non modo egregium laudatorem, ac præconem, ſed & præſentem quodammodo ſe præbuit ſpectatorem. Digna plane res, quæ nobis afferat admirationem, & pudorem incutiat. Ea vero mirifice licet in tot vigilijs, ærumnis, periculiſque aditis animarum cauſa; quas Chriſto parere ſtudebat, eluxerit; priuatim tamen, ac præter modum (vt idem S. Doctor obſeruauit) vim ſuam exprompſit in amorem, ſedulamque curam, qua complexus eſt Oneſimum. Seruus is erat, & quidem profugus ab herili domo, quam & furto vexauerat: eum tamen Apoſtolus, quamuis omnium Eccleſiarum preſſus ſolicitudine, vnice dilexit. Nam illi & veniam deprecatur à Philemone, & tam inuſitatum habet honorem, vt eum & filium ſuum in vinculis, & viſcera ſua, & alterum ſe nominare non dubitet. Hæc

Hom. de profectu Euãg. in illud. Apoſt. ſiue occaſione, ſiue veritate. Chriſt. annuncietur. Apoſt. Pauli caritas.

Epiſtol. ad Phile.

ei præſtabat Apoſtolus, quia, vt ait Chryſoſtomus, non hoc conſiderabat, quod vnus eſſet, qui peccauerat, & præſidio egeret, ſed quòd homo eſſet. Homo digniſſimum Dei animal, & propter quem, nec vnigenito ſuo Pater pepercit. Non enim mihi hoc dicas, quòd ſit fugitiuus quiſpiam, vel latro, vel fur, vel facinoroſus, vel quòd ſit pauper, abiectus, vilis, & nullius frugis: ſed cogites, quòd pro ipſo mortuus eſt Chriſtus, ſufficiatque tibi, vtpote idonea ſolicitudinis cauſa. *Cogita quantum illum eſſe neceſſarium ſit, quem tantus Chriſtus ita appretiatus eſt, vt nec ſanguini ſuo pepercerit.* Neque enim, opinor, ſi Rex pro aliquo occidi vellet, quæreremus argumentum aliud, num magnus quiſpiam ille ſit, quem rex tanti facit. Iam verò perpendamus, quanto dignandi ſint amore, qui non ſerui, ſed fratres noſtri, non fugitiui, aut fures, ſed ſæculi ſunt contemptores, abdicatis ob Chriſtum omnibus, in eandem nobiſcum conſcripti militiam, iiſdem caſtris, ſigniſque centuriati ad quotidianos labores, atque excubias, in Dei tandem adoptionem, & hereditarium regni ius adſciti. Nihil igitur mihi antiquius, nihil in optatis magis eſt, quàm, vt quanto maximo poſſumus ſtudio, conglutinemur inter nos mutuæ neceſſitudine caritatis, quæ ab Apoſtolo merito dicitur *vinculum perfectionis*. Nam & tum demum Coloſſ. 3.

M præ-

præſtitiſſe nobis videbitur Deus, quod de-
Sophon. 3. ſponderat per Sophoniam: *Reddam*, inquit, *populis labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & ſeruiant ei humero vno*. Labium verè electum, neque enim in linguis omnibus vlla pretioſior, neque ad loquendum, audiendumve iucundior, neque ad res bene gerendas valentior, quàm id linguæ genus, quod animorum, conſiliorum, operumque coniunctione fraternus amor format, atque inſtruit. Hinc enim exiſtit Deo famulantium tanta conſenſio, vt vno quaſi humero, quicquid eſt onerum portare videatur. Sed & illud memoria repetendum, cum Deus ſacrilegos turris Babel architectos, ac molitores ab opere quod ſtultè, & aduerſo numine machinabantur, arcere, & tanquam deturbare ſtatuiſſet; id demum non aliter perfeciſſe, quàm diſſimilium confuſione linguarum: tantum valet ad res interturbandas diſſidium quoduis, etiam linguarum, tametſi magna foret inter illos conſiliorum, voluntatumque conſpiratio. Nos contra ſi viuas, ac
Petr. 2. ſpirituales domos, iuxta S. Petri ſententiam, in noſtris, proximorumque mentibus extruere contendimus; & ad muros felicioris Hieruſalem, pro quibus vt benignè faceret Dominus in bona voluntate ſua, Dauid caſtiſſi-
Pſal. 50. mè precabatur, exædificandos aliquid afferre momenti, idem iugum trahamus oportet, &

ad vnius linguæ conſortium redeamus: alioquin labores quidem magni, laborum fructus pene nullus.

His expoſitis, perſpicuum eſt (quod & initio dixeram) quàm exitialis ſit iſta velut linguarum varietas, & quàm ſeuerè in eos animaduertendum, qui tantam luem importarent in familiam noſtram; cum hoc malo graſſante, & ſtructuræ tam illuſtris, & diuinæ gloriæ feliciter prouehendæ labor omnis, atque apparatus noſter frangatur, & concidat. Multa quidem in hanc ſententiam poſſent adduci, non modò ex Euangelijs, Patrumque libris, atque exemplis, quæ ad nihil fermè aliud nos inſtituunt; nec ſolum ex noſtris Cōſtitutionibus, quæ nullam in rem grauius, aut crebrius amplificandam excurrunt, perinde atque hoc Societatis eſſet columen, ac firmamentum: ſed etiam ex omni rerum natura. Siquidem cælum, terra, vt egregiè diſputat Gregorius Nazianzenus, elementorum mixtiones, ac temperaturæ, membrorum proportiones, & coniunctiones, animalium nutrimenta, ortus, habitationes diſtinctæ, quorum quædam imperant, quædam ſubiecta ſunt, quædam ſub iugum à nobis mittuntur, quædam libera ſunt. hæc igitur omnia cum ita ſe habeant, ac ſecundum primas cauſas harmoniæ, ſiue coniunctionis, & mutuæ concordiæ regantur, ac moueantur, quid aliud

Orat. 1. de pace. Concordia rerum naturalium.

liud putare debemus, quàm prædicare amorem, & concordiam, ſuoque exemplo coniunctionem animorum inter homines ſancire? Contra verò ſublata conſenſione, quam vocat ille pulcherrimum, & vtiliſſimum Chriſtianæ ſapientiæ decus, rerum vaſtitas continuo deſæuit, & ordinis perturbatio, quæ, vt illius verbis vtar, *In aere quidem fulmina, in terra ſucceſſiones, in mari exundationes, in vrbibus ac familijs bella, in corporibus morbos, in animis peccata quaſi nouas res moliendo introduxit*. Veniat illud in mentem, Patres, ac Fratres deſideratiſſimi; Concordia res paruæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur. Cuius enim nauis tam conſtans eſt, ac firma compactio, vt euulſis clauis, quibus tabulæ, & trabes agglutinantur; non ſtatim fatiſcat, ac recidat in ſtruem lignorum, cuius ſit vſus in re nautica nullus? Cuius verò aut turris, aut arcis tam ſepta, atque munita firmitas, ac robur eſt, quod ſoluta compage ſaxorum, non continuò ruat, atque ex propugnaculo degeneret in aceruum, temere congeſtis in vnum lapidibus? Non enim ex ſaxis, & cœmentis, ſed ex apta, & quaſi demenſa ſaxorum, cœmentorumque ſtructura turris, aut murus aſſurgit. Quin etiam de Regnis Saluator clarè demonſtrat: *Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet*. Profectò ſicut concordem

Orat. 7. de compoſ. diſſertatione.

Saluſtius.

Luc. 11.

Societatis ſtatum, quæcunque irrumpant extrinſecus, labefactare non poſſunt: ita viciſſim ſi concordiæ inter ſuos iacturam faciat, nullis poterit extrarijs cohærere præſidijs. Et quoniam D. Bernardus, cum illud Canticorum exponeret, *Filÿ matris meæ pugnauerunt contra me*, præclarè, vt aſſolet, de hoc toto argumento diſputat. licet ab omnibus ſermonem illum perlegi velim, quò magis tamen ad manum vnicuique ſit, hic illius partem aliquam diſputationis adſcribam. Cum igitur de grauiſſimis diſſidiorum incommodis ageret, *Longè quæſo*, inquit, *à vobis facite ſemper hoc tam abominabile, & deteſtabile malum vos, qui experti eſtis, & quotidie experimini, quàm bonum ſit, & quàm iucundum habitare fratres in vnum, ſi tamen in vnum, & non in ſcandalum, alioquin nec iucundum planè, nec bonum, ſed peſſimum, ac moleſtiſſimum. Væ autem homini illi, per quem vnitatis vinculum iucundum turbatur; iudicium profectò portabit, quicunque eſt ille. ante mihi contingat mori, quàm audire in vobis quempiam iuſtè clamitantem filÿ matris meæ pugnauerunt contra me. Nonne præſentis congregationis tanquam vnius matris filÿ omnes vos eſtis, ſinguli alterutrum fratres? Quid ergo a foris vos conturbare, aut contriſtare poſſit, ſi intus bene eſtis, & fraterna pace gaudetis? Denique* Serm. 29. Cant.

quis vobis nocere poterit, inquit, *ſi boni æmulatores fueritis? Quamobrem æmulamini chariſmata meliora, vt bonos vos probetis æmulatores. Chariſma peroptimum caritas eſt, planè incomparabile, quod nouæ ſponſæ cœleſtis ſponſus toties inculcare curabat, nunc*
Ioan. 19. & 17. *quidem dicens: In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Nunc verò, Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem: &, Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem. Itemque orans vnum eos fore, ſicut ipſe, & Pater vnum ſunt. Et vide, ſi non ipſe Paulus,*
1. Cor. 13. & 14. *qui te ad chariſmata meliora inuitat, inter cætera caritatem in ſummo ponit; ſiue cum fide, & ſpe dicit eam eſſe maiorem, & ſupereminentem ſcientiam; ſiue cum enumeratis pluribus, ac mirabilibus ſupernæ gratiæ donis, tandem ad ſuperexcellentiorem viam nos mittit, haud aliam profectò illam quàm caritatem definiens. Denique quidnam huic comparandum putemus, quæ ipſi præfertur martyrio, ac fidei transferenti montes? Hoc igitur eſt, quod dico, pax vobis a vobis ſit, & omne, quod extrinſecus minari videtur, non terret, quia non nocet. Nam e contrario quicquid foris blandiri apparet, nulla eſt profectò conſolatio, ſi intus, quod abſit, ſeminarium diſcordiæ germinauerit. Proinde, dilectiſſimi, pacem habete ad vos, &*

nolite

nolite lædere inuicem, non facto, non verbo, non ſigno qualicunque. Tandem vt hac de re, de qua, cum noſtra vehementer interſit, pluribus egi, quàm cogitaram, ſcribendi finem faciam; magnopere cupio ſecum quiſque reputet, quod Pater Noſter decima parte Conſtitutionum tradit, & refertur 30. regula inter communes: *Caueant*, inquit, *ſibi omnes ab illo affectu, quo aliæ de alijs nationibus ſiniſtrè ſentire, aut loqui ſolent: quin potius, & bene ſentiant, & peculiari affectu diuerſas à ſua nationes proſequantur in Domino: ac proinde nemo bella, contentionesve inter Chriſtianos Principes in colloquium inducat*. Vſque adeò planè abhorrebat ab hoc malo, vt ne eos quidem ſermones ſuis licere vellet, quibus aut de Principum agatur ſimultatibus, aut alijs aliæ nationes obloquantur. Ne quid igitur reſideat inter nos inimicum concordiæ, ſiue id ex ſtudio nationum, ſiue ex alijs redundet fontibus ſanè amariſſimis, cum ad lætiores progreſſus omne nobis iter, atque aditum intercludant, vnuſquiſque velim, in ſe ipſe acriter inquirat, & attentè diſpiciat, quam ſedulo fraternam colat conſenſionem: neque leuiter eam rem decurrat, ſed cuiuſmodi ſit ſua caritas, exploret ad lydium lapidem, & exigat ad eam normam, quam Apoſtolus præſcribit his verbis: *Caritas patiens eſt, benigna eſt: ca-* 1.Cor.13.

Caritatis ſigna. *ritas non æmulatur, non agit perperam: non inflatur, non eſt ambitioſa: non quærit, quæ ſua ſunt: non irritatur, non cogitat malum: non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.* Hoc igitur modo ſi quaſi ad lydium, vt dicitur, lapidem exploretur caritas noſtra, ſi qua harum laudum, effectorumve careat, nondum omnes virtutis numeros complexa cenſeatur: ſed quot ornamentis ab Apoſtolo commemoratis deſtituta ſit, tot eam gradibus, & quaſi notis ab eo, quod ſummum optimumque eſt, abeſſe arbitremur. Enitendum igitur eſt, vt eam ad id, quod perfectum, ſuiſque omnibus partibus expletum ſit, perducamus; & ſi laude patientiæ careat, vel benignitatis, vel alicuius ex reliquis, eam, quæ deſideratur, comparemus. Nec facilè mihi venit in mentem, quamnam ad aliam libellam iſta res exigi poſſit, ex qua magis appareat manifeſtò, vel quid vnicuique deſit in hoc genere, vel quæ ſibi ratio ineunda ſit, vt rectè amandi legem integram, inuiolatamque conſeruet, quàm Apoſtoli memorata præſcriptio. Illud denique habeamus, fructum, quem Dominus à Ioan. 15. nobis repoſcit ijs verbis: *Ego vos elegi, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat*, aliud nihil eſſe quam caritatem, vt Tract. 86. in Ioan. D. Auguſtinus exponit. *Maneat*, inquit, *dile-*

dilectio: ipſa eſt enim fructus noſter. Quocirca etiam ſi ſanguinem profundamus, aut Angelorum etiam linguis loquamur, aut montes ſolo verbo transferamus; niſi reddamus hunc fructum, nihilominus, vt infructuoſi palmites, præcidemur. Cuiuſmodi crimen ſi iure plectendum eſt in omnibus, (nam ex ſterili ficu teſtari voluit Dominus, quæ ſupplicia in deſides homines, ac planè ſteriles conſtituta ſint) quibus tandem ſecuribus, quibus flāmis ſæuietur in eas arbores, ex quibus nec ſoli, quod occupant, vberrima feracitas, nec ſyderum, quibus afflantur, benigniſsima vis quicquam bonæ frugis expreſſere.

Neque prætereundum, puto quod ad hanc rem maxime, de Euangelica ficu ſcribit Ambroſius. *Quod de Iudæis*, inquit, *dictum, omnibus cauendum arbitror, & nobis maxime, ne fœcundum Eccleſiæ locum vacui meritis occupemus, qui quaſi malagranata benedicti, fructus ferre debemus inter nos, fructus pudoris, fructus coniunctionis, fructus mutuæ caritatis & amoris, ſub vno vtero matris Eccleſiæ incluſi, ne aura noceat, ne grando decutiat, ne æſtus cupiditatis exurat, ne humoris imber elidat.* Lib. 7. in Luc. 13.

Animum iam referamus ad opimum iſtum, ac pulcherrimum Eccleſiæ agrum, & in eius amplitudine meminerimus partem eſſe nullam, aut feraciorem, aut frigoris, & caloris

modo

modo temperatiorem, aut maiore agricolarum opera ſubactam, atque excultam, quam Religionis ſtatum; & facile intelligemus, quanto grauioris culpæ rei efficeremur, ſi hanc ipſam partem vacui meritis occuparemus. Perſpiciamus deinde, quid mali punici typo Sanctiſſimus Doctor indicet de commoditatibus, ac præſidijs, quæ nobis ſuppetunt ex religioſæ diſciplinæ tanquam velamento, aut cortice, qua contecti verendum non eſt, ne ventis impetamur, ne decutiamur grandine, ne ſtultarum æſtu cupiditatum torreamur, ne deijciamur imbribus, aut procellis. O quàm optatam & expeditam ſecuritatem religio nobis præſtat! ò quot vtilitates, & commoda nobis in hac tanquam penuaria cella repoſita ſunt, ſi ea cognoſcamus! Verum hæc pluribus perſequi neque loci, neque temporis huius eſt. Sed quàm tuto agamus, audiuimus: audiamus iam, quæ nos viciſſim ei, cuius in tutela ac præſidio ſumus, debeamus. Debemus vero fructum malo punico quàm ſimillimum, fructum ſane non adumbratum ad ſpeciem, & varijs patentem iniurijs, ſed conſtantem, & in intimis expreſſum ſenſibus: fructum ingenui pudoris, mutuæ fructum coniunctionis, atque amoris, punicorum inſtar granorum, quorum & conceptaculum intra corticem, & rubicundus decor, & diſpoſitio concinnior: vſque adeo vero alia ex alijs annexa tactu mu

tuo

tuo cohæreſcunt inter ſe, vt eorum ſeries in vno aliquo potius, ſolidoque corpore deſcripta videatur, quàm ex diuerſis vermiculata corpuſculis. Ac ne longior ſim hac in re, vtque ad alteram ex duabus, quas propoſueram, gradum faciam, omnes ad extremum ijſdem, quibus incœperam, verbis oro, atque obteſtor, nempe, vt conſenſionem mutuam, eo ſtudio, quo Societatem ſaluam cupimus, tueamur. Altera res, qua, ſi minima Societas noſtra nitatur, fore confido, vt (quæ Dei beneficentia eſt) etiam atque etiam in dies efloreſcat; eſt præcipua quædam religio, ac pietas erga Sanctiſſimam Virginem Mariam. Ea namque cum parens fuerit eius, qui omne cœlum, omnemque naturam molitus eſt, vere ac proprie, vt ait Damaſcenus, in res vniuerſas Heræ, ac Reginæ nomen, & ius adepta eſt. Itaque velim in omnibus rebus, ac temporibus, ſiue publicis Societatis, ſiue proprijs ſingulorum, prȩſtanti quadam veneratione, ac ſingulari fiducia, quæ nullam vereatur repulſam, ad hoc laborum omnium, ac ſolicitudinum perfugium ſupplices accurramus. Equidem mecum dum reputo, quanto deuotionis affectu hanc cœli Reginam complexi ſint; quãtumque ex eius pio, & aſſiduo cultu, ad omnem profecerint ſanctimoniam multi ſancti viri, ac priuatim P. Ignatius quantam rerum noſtrarum ſpem, ac tutelam, in hac velut arce col-

Deuotio ad B.Virginem.

Lib.4. de fide c.15.

ce collocarit, magno teneor ſtudio, vt & nos eam propenſiſſimis animis, atque obſequijs proſequamur, depoſcentes, vt ipſamet deprecante hæc pietas velut ſuauiſſima nardus, noſtris mentibus innaſcatur. Certe ſiue ſpectemus Deiparæ Virginis dignitatem auctore Deo in tam illuſtri, excelſoque loco ſitam, vt per ſeipſam, & religionem, & admirationem moueat; ſiue beneficiorum illius in nos magnitudinem, quibus gratiam, quam poſſumus, referre fas eſt: ſiue inopiam, ac mendicitatem noſtram, quam oportet tam ſalutari patrocinio ſuſtentemus, potiora ſemper ſperantes in poſterum; hæc inquam omnia ſi ſpectemus, ea ſane quam maximas à nobis, & honoris & amoris ſignificationes erga cœleſtem hanc præſidem & cuſtodem noſtræ ſalutis expoſcunt. Quapropter merito D. Bern. *Totis,* inquit, *medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, & votis omnibus Mariam hanc veneremur, quia ſic eſt voluntas eius, qui totum nos habere voluit per Mariam.* Denique cum tot naturæ & egeſtates & ærumnæ leuari nequeant, niſi ab ea quæ polleat & caritate, qua velit, & poteſtate, qua laborãtibus queat opitulari, quantum in vtroque Maria valeat, ex eo, quod præpotentis Dei mater eſt, manifeſto perſpicitur. Id D. Bern. tradit his verbis. *Nihil enim ſic poteſt vel pietatis eius, vel poteſtatis commendare magnitudinem,*

niſi

niſi forte aut non creditur Dei filius honorare matrem, aut dubitare quis poſſit, in affe-ctum charitatis tranſiſſe Mariæ viſcera, in quibus nouem menſibus ipſa, quæ ex Deo eſt, charitas corporaliter requieuit. Verum quia longiori, aut cohortatione, aut laudatione Auguſtiſſimam Virginem celebrare mei conſilij non eſt, vt ad calcem aliquando decurrat oratio, illud addidiſſe ſatis ſit, quod Germanus Conſtantinopolitanus Patriarcha in homilia quadam, breuiſſime quidem, ſed grauiſſime, de pie ac beneuole colenda Deipara Virgine pronuutiauit, eam compellans: *Quo modo,* inquit, *corpus noſtrum vitalis ſignum operationis habet reſpirationem; ita etiam ſanctiſſimum tuum nomen, quod in ore ſeruorum tuorum verſatur aſſidue, in omni tempore, loco, & modo non ſolum lætitiæ, & auxilij eſt ſignum, ſed ea etiam procurat, & conciliat.* Ego ſane, immenſa Dei largitate fretus, facile in animum induco, ex hac poſteriore renouatione, cui non minus ſedulo, plus etiam quàm priori, vacandum eſſe confido, omnibus Societatis membris pręſtantem quendam ſplendorem, atque incrementa pietatis acceſſura, præſertim ſi ſerio, atque enixe ſtudeamus duobus ijs ornamentis, quæ iamdudum commẽdo, magis ac magis abundare, nimirũ, fraterna inter nos conſenſione, & perquàm honorifico in Beatiſſimã Virginem ſtudio, ac pietate.

pietate. Quam ſi deditiſſima mente complectamur, ſuam illa in fidem & clientelam nos aſciſcet, augebitque velut ſedula deprecatrix, ijs virtutibus, quæ ipſam quaſi delitijs affluentem, cœlitibus ipſis ſpecioſam atque admirabilem præſtitere; & quibus nos oportet collucere, vt eius filio placeamus, qui earum veſtigijs, ac velut lineamentis terrarum orbem primus impreſſit, veramque docuit humilitatem, puritatem, patientiam, animarum zelum, & rerum, quæ in terris ſunt, deſpicientiam; vt ſua nos aliquando ſimilitudine, conſpectuque dignatos in ſempiternæ lucis, & gloriæ domicilio collocaret. Romæ xix. Maij. M. D. LXXXVI.

Omnium in Chriſto Seruus.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis.

De quibuſdam medijs ad eius conſeruatio-uem facientibus.

QVANTI momenti ſit Societatis noſtræ conſeruatio, fœlixque in omni virtutum genere progreſſio, quanta etiam nobis incumbat obligatio, vel ſanguinem ipſum, ſi opus fuerit, ad hæc conſequenda profundendi, non eſt quod hoc tempore apud RR. veſtras ſcribendo commemorem. Illud tantum ad memoriam reuocabo, hæc ipſa magna ex parte, ab

ea vna re pendere, vt Superiores ſolliciti ſint ac vigiles ad omne genus incommodorum, priuſquam augeantur, remouendum; & ad ea damna mature præuenienda, quæ futuris temporibus ſuccreſcere poſſunt. Perſuadere enim nobis debemus, nullā eſſe apud homines rem vel per ſe tam ſanctam, vel tantis præſidijs firmatam, ac munitam, quæ tempore non labaſcat. quod & ipſa multorum operum experientia ſplendore non exiguo, magnaque ſanctitate incœptorum plus ſatis demonſtrat. Vnde non mediocriter quidem cupio, vt ad illud reſtaurandum ac perficiendum omni ſtudio enitamur, quod D. Gregor. Nazianzenus oratione 1. in Iulianum admonet. *Quemadmodum*, inquit, *in corporibus cum vnum aut alterum membrum condoluit, reliqua membra haud difficulter emergunt, partiq; maiori ſanitatis bonum conſeruatur: interdum etiam accidit, vt partes ægræ conualeſcant, atque ad ceteras redeant. At cum plura membra inter ſe diſſident, acerbeque laborant, fieri non poteſt quin totũ corpus ægrotet atque in perſpicuo periculo ſit. Ad hunc modum in ſubditis quoque ſingulares morbos commodiore totius Reipub. valetudine occultare contingit, pluribus autem exulceratis, & morbo afflictis atque oppreſſis, tota iam Reſpub. in periculo verſatur.* Quæ eo à me allata ſunt, vt ſignificem dum pauci erunt in Societate

noſtra,

noſtrâ, quî ab illa perfectione ſpirituali degenerent; quæ requiritur, & tanquam membra quædam infirma impedient valetudinem integram & vnionem totius corporis, fieri poteſt per Dei gratiam, vt reliqua membra non ſolum inde non inficiantur aut corrumpantur, ſed vt hi etiam ipſi perfectæ aliquando ſanitati reſtituantur. Verum ſi acciderit, quod auertat Deus, vt iſtiuſmodi hominum inualeſceret valde numerus, manifeſtum eſſet vniuerſi corporis periculum. Proinde nullo modo contemni debet aut negligi defectus ſpiritus, ac diſciplinæ in quocunque homine particulari, ſed medicina potius ei adhibenda eſt, qua reducatur ad reliqui corporis conditionem ac ſtatum. *Turpis eſt enim omnis pars*, inquit, Auguſt. *ſuo toti non congruens*. alioqui ſine dubio futurum eſt, vt quemadmodum numerus ex vnitatibus coaleſcit; ita negligentia noſtra Societatis multitudo, ex ſingulis iſtis infirmis infirmetur, & prius damnum ſentiamus, quam oculis præuideamus.

Et mihi ſanè videtur perinde contingere in ijs Religionibus, quæ longè latèque diffuſæ ſunt, multaſque regiones, ac homines cōplectuntur, vt in ſpatioſo quodam terræ tractu, aut agro, ad ripam alicuius magni fluminis conſito, ad cuius tamen repellendam vim non paucos aggeres, ac munitiones habet. Si enim ad aquarum iſtarum impetus,

ac conatus continuos, quibus modò in hanc, modò in illam partem ſe inſinuant, continua etiam non adhibeatur diligentia ad ea reparanda, quæ fluminis alluuione atteruntur, ac debilitantur; certiſſimum eſt, venturam aliquando repentinam aliquam inundationem, idque cum minimè expectatur, quæ vniuerſa diſſipet atque demergat. Atque in hunc ipſum planè modum, affirmat Gregorius Nazianzenus, Diabolum ſe vt aquam immittere, exili quoque foramine primùm, quo tamen paulatim diducto, atque laxato, toto impetu influit, atque illabitur. Quam etiam ob cauſam mihi planè neceſſarium viſum eſt, vehementer ac ſedulò R. R. veſtris commendare pro eo amore, quem in Societatem habent, ac zelo, quem ad ſalutem eius tuendam ſentiunt, nonnulla capita earum rerum, quæ in praxi conſiſtunt, & in perfecta obſeruatione illorum mediorum, quæ ad conſeruationem totius corporis pertinent. Iam enim ſatis conſtat ordinationum, præceptorum, Regularumque multiplicationem nec malis ipſis mederi ſemper, nec in Societate noſtra neceſſariam eſſe, cum habeamus Conſtitutiones tanto ſpiritu, ac cœleſti lumine conditas, regulaſque tam plenas, claras, atque perfectas, vt manifeſtum ſit nullum eſſe defectum, qui ex aliqua iſtarum prætermiſſione non naſcatur; & qui è contra ex diligenti harum

obſeruatione, efficaciſſimum non accipiat remedium.

2 Atque vt ab hoc ipſo capite noſtrarũ Conſtitutionum ordiar, illud nobis certum, ac perſuaſum eſſe debet, Societatis inſtitutũ, modum gubernandi, occupationes, ac miniſteria conſtituta, ac fundata eſſe in perfectione quadam ſpirituali minimè vulgari, aut ſuperficiali; ſed exigere potius abnegationem veram, expoliationemque affectus proprij, ſtudium etiam ardens ſolidarum, perfectarumque virtutum, vt §.2.par.10. B.Pater N. Ignatius S.Mem.declarat. Hinc eſt, quod ſi in Societatis hominibus fundamentum hoc benè poſitum non fuerit, in pluribus rebus impedimenta magna occurrent, quibus idoneum ſatis non erit remedium, ſi difficultas tantum quæ præſens eſt, tollatur, aut ſuperetur (hoc enim nec firmum, nec diuturnum eſt, nec vniuerſam mali naturam attinget) ſed ad ipſam radicem adhibenda eſt medicina. Itaque ſi in diuerſis hominum gradibus, quos Societas complectitur, ſuboriuntur aliquando tentationes aliquæ, aut amaritudines; ſi in diſtributione officiorum, miniſteriorumque, vt ſunt concionandi, prælegendi, accipiendi confeſſiones, docendi literas inferiores, alijſque rebus eiuſmodi; in correptionibus item, pœnitentijſque ferendis, in viliſſimis quibuſque humilitatis, ac paupertatis amore liben-

ter accipiendis nonnullæ reperiantur ſubinde difficultates; eæ omnes ſine dubio ab vnius huius fundamenti defectu proficiſcuntur. Ac proinde cum offendit quis è Noſtris, aut difficilem ſe exhibet in iſtiuſmodi rerum aliqua, & Superior remedij cauſa id tantum aget, vt frater in præſentia ſe vincat, nec ſtudium adhibet, vt interius emendetur, aut iuuetur; nunquam aſſequetur quod deſiderat: is enim ipſe qui modò ſe accommodauit tempori, deficiet poſtea in multis alijs, immò & in hac ipſa per aliam occaſionem, & fortaſſe etiam ſi prematur, non difficulter rumpetur, quemadmodum in formanda cera, aut vitro contingit. Vt enim illa ad arbitrium noſtrum flectamus & efformemus, neceſſarium eſt vt materia mollis, ac tractabilis ſit. Nam qui poſtquam ea iam obduruerit, efformare ac flectere velit, quicquid ille artis ac induſtriæ adhibeat, non modò non id conſequetur, ſed potius dirumpet. ita ad obſeruationem Conſtitutionum, regularumque noſtrarum præcipuum in eo ponendum eſt momentum, vt homines Societatis tales ſint, quales ipſæ Cōſtitutiones, ac regulæ requirunt.

3 Quibus conſideratis primum, maximumque Superiorum ſtudium, ac præcipua eorum diligentia, tum etiam vigilantia in eo eſſe debet, vt qui ijs ſubſunt, in veris, ſolidiſque virtutibus progreſſum certum, ſtabi-

ſemque faciant, quem ad finem ſummopere conducet, vt toto animo Superiores ad gubernationis curam ſe applicent, reliquis omnibus omiſſis, quæ eos impediant ac diſtrahant; nec ſeſe vel amicis inuiſendis, vel iuuandis proximis, immo nec ipſa concionandi frequentia occupari ſinant; multò minus rerum temporalium ſollicitudine: quà tamen certè ita Rectores noſtros grauatos cernimus atque oppreſſos, vt vix reſpirent. Facilè quidem video Collegiorum neceſſitates, egeſtatemque non exiguam cum numeroſa perſonarum multitudine coniunctam (qua leuari tamen non poſſumus) huius incommodi magna ex parte extitiſſe cauſam; ſed video etiam grauiſſima damna, quæ inde conſequũtur, & propterea cupimus omnino, vt boni rerum temporalium Procuratores iſtiuſmodi Collegijs aſſignentur; quorum induſtria Rectores ea parte ſollicitudinis exonerati, quæ ad temporalia pertinet, attentiores eſſe poſſint ad illa, quæ longè maioris ſint momenti. Qua in re cùm Noſtri ea præſtiterint, quæ officij noſtri ſunt quoad res ſpirituales, ac iuuandos proximorum animos, confidere debemus Sanctiſſimam Dei prouidentiam neceſſitatibus etiam temporalibus minus eſſe defuturam: quod & S. Auguſtinus admonet; cuius verba ad hoc ipſum pertinentia ex epiſtola quadam ad Epiſcopum ſuum Valerium

ſubijcere placet, quibus oſtendit, ſi arbores viuæ, quæ homines ſunt, diligentius colerentur, facilius multo, ac fœlicius ipſos Dei pauperes paſcerent, quàm agri redituſque Eccleſiaſtici, ſic enim Dominum ad ſe loquentem introducit. *Serue nequam, ſi villa aliqua Eccleſiæ calumnioſum aliquem pateretur, cuius fructibus colligendis magna opera impenditur neglecto agro, quem rigaui ſanguine meo; ſi quid agere pro ea poſſes apud iudicem terræ, nonne omnibus conſentientibus, nonnullis etiã iubentibus atque cogẽtibus pergeres: & ſi contra iudicaretur, etiam trans mare proficiſcereris, atque hoc modo, vel annum, vel amplius abſentiam tuam, nulla querela reuocaret, ne alius poſſideret terram non animæ, ſed corpori pauperum neceſſariam, quorum tamen famem viuæ arbores meæ multo facilius mihique gratius, ſi diligenter colerentur explerent?* Quod ſi tantopere expedit vt Rectores alijque noſtri earum etiam rerum, quæ ad noſtrorum hominum victum ac ſuſtentationem neceſſariæ ſunt, quantum poſſunt ſollicitudinem fugiant; facile cernitur quanto minus qui Superiores ſunt, externorum cauſis negotijſque ſecularibus implicari debeant, quæ non tantum profeſsioni ſuæ in vniuerſum, ſed particulatim etiam officio recte gubernandi aduerſantur.

4 Et quia bona malaue capitis affectio ac diſpo-

diſpoſitio in totum corpus facile redundat, & quales fuerint Superiores, tales vt plurimum reperiri ſolent ſubditi, vt 10. parte §. 8. dicitur, hinc fit vt bona Societatis gubernatio à bona Superiorum electione non parum dependeat. quæ quidem electio etſi ad nos pertinet, nec quicquam magis deſideramus quàm huiuſmodi Superiores vbique conſtituere, quales 4. parte cap. 10. & par. 9. cap. 6. deſcribuntur (qua etiam in re iuuante Domino, omnem induſtriam, diligentiamq. noſtram adhibebimus) duæ tamen res ad Præpoſitos Prouinciales in hoc ipſo pertinent. Prima vt poſt orationem ad Deum habitam, ſollicitamque inueſtigationem, ac conſultationem cum ijs, quibuſcum oportet, diligenter nos informent de hominibus idoneis ad gubernandum, iuxta eam inſtructionem, quam hac ipſa de re in Prouincias miſimus. cuius executionem, id eſt, informationem factam ad illam normam, quæ ibi præſcribitur, cupimus omnino vt Procuratores, qui Romam iam proxime ſunt venturi, perfectam completamque ad nos deferant. Altera res eſt, vt Prouinciales ſibi ſubordinatos Superiores diligenter inſtruant, dirigant, ac manu quaſi ducant, formentque ad omnem gubernandi virtutem, quo melius poſſint vtiliuſque præeſſe ijs, qui ſub eorum regimine ſeruiunt Deo in hac ſacra militia.

5 Ad quam etiam rem non mediocriter

intereſt, vt Prouinciales in viſitationibus ſuis ſupra cetera omnia, id in primis reſpiciant, vt Superiores bene fungantur officijs ſuis, præſertim (vt eſt dictum,) in rerum ſpiritualium promouendo ſtudio, cui & ipſi dediti & non mediocriter etiam in eo verſati eſſe debent; quod ſi ſubditorum erunt in eos querelæ vel amaritudines, examinari oportebit, vt ipſis etiam adhibeatur correctio & emendatio in quibus erit opus, nec habeantur omnes ſubditorum querelæ pro tentationibus, ſed audiantur cum caritate, ac deinde, vt opus eſt, in Domino dirigantur.

Maiori etiam quàm hactenus diligentia conſtituantur in Collegijs Præfecti rerum ſpiritualium, præcipue autem in ijs, quæ noſtrorum hominũ Seminaria ſunt, eligantur quàm aptiſsimi, etiamſi alijs miniſterijs eam ob cauſam incommodare oporteret, in quibus eos forte occupatos eſſe contingat. permittatur etiam eis tempus, quo cum Noſtris commode tractare poſſint, auctoritaſque conſeruetur, vt maiori fructu idipſum præſtent, quandoquidem re vera vniuerſum ædificium noſtrum quod molimur, ſicut iam dictum eſt, hoc maxime fundamento ſpirituali nititur.

Haberi debet non mediocris cura in admiſſione Nouitiorum, vt nonniſi digni & idonei admittantur: quique huiuſmodi vocationem habent, quæ ad Inſtituti noſtri conſtantiam

eſt neceſſaria. Perfecte etiam obſeruare oportebit in ijs inſtituendis, quæ de probatione ipſorum in regulis Magiſtri Nouitiorum traduntur; nec erit diſpenſandum in ſecundo, tertioue probationis anno, niſi graui aliqua vrgente neceſſitate, iuxta id quod alias à nobis, hac ipſa de re, ad Prouinciales ſcriptum eſt. Prouidendum etiam diligenter, vt ſatis tempore, ac mature dimittantur ij, qui (ſecundum Conſtitutiones) vtiles futuri Societati noſtræ non iudicabuntur.

6 In Scholaribus Societatis omni modo nitendum erit, vt conſeruetur ſpiritus ac deuotionis feruor: curandum etiam vt tempus habeant vacandi ſtudijs, & vt liberentur ab omnibus alijs occupationibus, quæ hoc ipſum impediant. Videndum tamen in primis erit, ne ij vllo modo permittantur in literarum ſtudijs progredi, qui ſuperbi, inquieti, aut male mortificati animaduertentur, de quibus probabiliter exiſtimari poterit, ſi ſcientijs & doctrina ornentur, non aliud eſſe, quàm eos armare in Societatis damnum, ſiue nobiſcum manſerint, ſiue potius diſceſſerint, quod aliquando neceſſario futurum eſt, niſi ſe emendauerint. Quocirca inuigilandum eſt primo quoque tempore ad verum in eis ſpiritum excitandum ac renouandum. quod tentari poterit remouendo illos ab occupationibus ſtudiorum, reducendo ad ſolitas Nouitiatus pro-

batio-

bationes, exercendo in rebus humilibus, ac contemptibilioribus, alijſque eiuſmodi exercitijs, ac modis: è quibus tamen, ſi viſi fuerint minus proficere, aut emendationem ſeriam, ac ſufficientem non conſequuturi, præſtat mature vt è Societate dimittantur: vix enim credi poterunt damna atque incommoda, quę ab eiuſmodi hominibus Societas patitur, non tantum ob moleſtias illas, quas in dies afferunt (quamquam & hæ permagnæ ſunt) ſed & multo magis quod progreſſu tandem temporis, niſi ad Sacerdotium promoueantur, murmurant facile ac tumultuantur. Si vero promoueantur maiores lõge difficultates exhibent, nec poteſt Societas de eis eſſe ſecura. dilabuntur poſtea ad prætenſiones graduum, obloquuntur palam, alienant animos ſimpliciorum ab Inſtituto, ſcandalizant alios, & denique grauiſsime periculoſiſſimeque nocent, quod tunc maxime etiam faciunt, cum operarij iam, aut Concionatores conſtituti, alliciunt ſibi animos Prçlatorum populorumque, quo fit vt ſæpe eos aliquamdiu tolerare, cum incommodis iam enumeratis cogamur, & tandem dimittere maiori cum ipſorum amaritudine, minorique proximorum beneuolentia ac ædificatione.

Sed quoniam tamen ad hos ipſos lucrandos omnia prius ex caritate remedia tentanda nobis ſunt, quàm ad extremum illud de-

ueniatur, nec in promptu eſt, aut facile, quæ menſura patientiæ præſtanda cuique ſit, dijudicare; Prouinciales aliqui noſtrum etiam hac in re iudicium, tanquam vniuerſalem quandam inſtructionem ac directionem petierunt; quibus quod reſponſum fuit, non erit fortaſſe alienum hoc loco ſubijcere: nimirum perdifficile eſſe reperire modum, quo difficultates iſtiuſmodi penitus tollantur, certamue regulam in vniuerſum conſtituere. Hoc enim præter vnctionem Spiritus Sancti, quam ſimilibus in rebus procurare debebunt diligenter Prouinciales, (cum ad Deum recurrendo per orationes ac ſacrificia, tum etiam conferendo cum immediatis Superioribus, ipſorumque Conſultoribus) dependet plurimũ ex particularibus circunſtantijs perſonarum, affectionumque quæ in eis cernuntur; nonnihil enim ex qualitate remediorum iam adhibitorum, aut vero quæ adhiberi poterunt. Quæ omnia cum ab ijs faciliùs dijudicari poſſint, qui rebus ipſis præſentes interſunt: hoc tantum in vniuerſum dicendum videtur, experientiam ipſam ipſaſque has difficultates docere, probationem illam, quam diximus, dimiſſioniſque dilationem ex emendationis futuræ ſpe tam diuturnam eſſe non debere, vt nunquam aliquid certi conſtituamus: ſed videndum eſt ſuo tempore, ac mature quam nam ſatisfactionem præſtent de ſe

Socie-

Societatis ſubditi. Quod ſi aliqui ſatis cognitis, ac perſpecti non fuerint, tentandi ſunt, probandique, idque in ijs maxime rebus ex quibus non tantum Societas intelligat quantarum virium, ac virtutum ſunt, ſed etiam ipſi ſe ipſos cognoſcant. Et quando ſine fructu cernuntur alicui adhibita remedia, exoneranda eſt Societas ab inutili arbore. Qua in re vt celerem nimis aut præcipitem eſſe non conuenit Superiorem, ad determinandum iudicium, quod aliquis Inſtituto noſtro ſit ineptus, niſi prius ad exemplum miſericordiæ Chriſti, multum ac diligenter circumfoderit, fimumq. appoſuerit, aliaque adiumenta opportuna applicauerit: ita ex altera parte non eſt opus vel tam cupidum eſſe illius commodi aut auxilij, quod ab ijs poſſet Societas accipere; vel nimis timidum aut ſcrupuloſum, ne videlicet dimittatur is, qui fortaſſe aliquo tempore emendare ſe poſſit: niſi enim hæc emendationis ſpes moraliter intelligenda ac limitanda ſit, per vniuerſam vitam expectari debebit, cum nullum ſit tempus in quo mutare ſe homo in melius non valeat.

7 Quoad Concionatores, adhibeatur diligentia vt obſeruentur Ordinationes ac regulæ, alias à nobis datæ ad conſeruationem ſpiritus, & ad fructus in auditoribus vberiores faciendos: ſerio ſe applicent ad ſtudium ac meditationem diuinarum Scripturarum,

Sanctorumque Patrum, prætermiſſis conceptibus, ac inuentionibus quibuſdam proprijs minoris momenti, vt maiori cum dignitate ac vtilitate non ſolum Societatis, ac proximorum, verum etiam ipſorummet, *recte tractent verbum Dei*. Amputetur efficaciter ambitio locorum ac pulpitorum honorabilium humiliumque contemptus; & aſſuefiant omnes ad eam modeſtiæ & humilitatis normam, quæ Societatis noſtræ eſſe ſolet & conuenit.

8 Animentur Confeſſarij, vt vero animi affectu accingant ſe ad tam ſanctum ac neceſſarium in Eccleſia Dei miniſterium. Magni etiam intereſt ad Dei gloriam ac ſeruitium, vt per aliquot menſes in varia loca fructificatum mittantur. in quo etiam efficacia poni debet, vt difficultates, quæ eiuſmodi in rebus oriri ſolent, ſuperentur: quod ita commodiſſime fieri poſſe videtur, ſi bini tantũ vel etiam ſinguli per vices mittantur pro numero operariorum, qui domi erunt, alijque loco abſentium ſubſtituantur. Quod ſi erunt forte nonnullæ querelæ deuotarum fœminarum, aliorumque pœnitentium, qui iſtis ordinarie confiteri ſolent: ijs non difficulter occurri poterit per ipſos Confeſſarios, ſi ij, vt veri Societatis ac Obedientiæ filij, rem ſerio in ſe ſuſcipient, reddentque pœnitentibus hanc veram rationem, ita omnino in Domino expedire, vt ipſi tempus etiam aliquod in Miſſionibus

ponant,

ponant, quo pluribus proſint; ac nonnulla Domini ac Saluatoris ſui cauſa foris patiantur, redituros autem breui: nec alios interea ſuo loco defuturos; non expedire vero vt vel pœnitentes ſic ipſis adhæreſcant, vel ipſi vni ſedi, locoue ita ſint affixi, vt maiorum commodorum cauſa, non fiant aliquando mutationes. Hæc & eiuſmodi, ſi Noſtri efficaciter ac ſyncere dixerint; probabile eſt pœnitentibus ſatisfactum iri. Quod ſi aliter euenerit, aut ſi Noſtri hoc ipſum præſtare noluerint, indeque cerneretur, nimio eos affectu huic loco officioue inhærere, tum maior eſſet neceſſitas eos ſeparandi. & profecto, vt vere dicamus, res eſt commiſeratione digna, nec ſine ſcrupulo, quod Operarij, ad res maximas pro animarum ſalute idonei, ſedeant totos annos, vni alicui ſedi affixi, paucarum fœminarum confeſſionibus occupati, quæ illuc ex ſua tantum particulari deuotione ter quaterue in hebdomada ventitant, cum interea per oppida, vicos, ac caſtella tam multæ animæ reperiantur & auxilio indigentes, & ad auxilium accipiendum bene diſpoſitæ.

9. Intereſt multum ad pacem cum Societatis, tum hominum etiam particularium, vt explicetur bene, ſerioque Nouitijs inculcetur quantum pertinet ad reſignationem indifferentiamque ad omnia, ac miniſteria Societatis: præcipue vero quod Conſtitutiones no-

ſtræ

ſtræ habent de graduum inter Noſtros diuerſitate, vt dum mollis adhuc cera eſt, eam iudicij formam apprehendant, ac imprimant de rebus noſtris, vt exiſtimare poſtea nequeãt recte ſe non intellexiſſe, aut fuiſſe deceptos. Prouinciales autem nos admoneant tempeſtiue, ac informationes mittant de promouendis ad gradus iuxta inſtructionem à nobis iam miſſam; & particulatim meminerint, vt quibus gradum Coadiutorum ſpiritualium dari oportebit, id mature fiat, ac ordinarie, ſi bona alioquin ſatisfactio habita fuerit, vltra ſeptennium prorogandi non erunt.

10. Quando aliquis animaduertitur non iam defectibus tantum communibus ac ordirijs obnoxius eſſe, vnaque aut altera in re minus ſatisfacere, ſed in ipſo vere procedendi modo male eſſe diſpoſitus, vt ſi, verbi cauſa, conſtaret nimis viuam habere paſſionem honoris, iudicij tenacitatem, aut aliud huiuſmodi impedimentum graue; ad hunc iuuandum, ſiue ſcholaris ſit, ſiue operarius, expediens fore videtur, ſi ab occupationibus liberetur, tempuſque habeat cogitandi de ſe, ſuiſque rebus: qua durante deliberatione, paterne omnino admoneri debebit de rei grauitate; ac inuitari vt ipſe media cogitet, ac proponat quæ efficaciſſima exiſtimat ad ſe iuuandum. induci etiam oportebit, vt verum ſuæ emendationis deſiderium concipiat, ita vt nul

lo modo Superiorem ſe tanquam aduerſarium habere exiſtimet; ſed potius ipſe ex vna parte, & Superior ex altera idem ſe onus portare exiſtiment, ac ambo in vnam eademque rem voluntate ferantur.

11 Prouinciales iuxta regulam ſuam 14. procurent omnino vt ordinationes quæ hinc mittuntur, Superioribus alijs qui in vniuerſa Prouincia ſunt, ac etiam Conſultoribus manifeſtæ fiant. Nam præter inſtructionem ac lumen quod inde concipient ad exequenda illa quæ ordinantur, proderit etiam multum vt nos à pluribus certiores reddamur de rei ſucceſſu in vnoquoque Collegio.

12 Maximi momenti res eſt, cognitio Inſtituti tum in Superioribus qui gubernant; tum etiam in Conſultoribus qui aſsiſtunt: ideoque Prouinciales præcipuam quandam de eo curam habeant, vt frequenter ab eis legantur, recteque intelligantur Conſtitutiones ac regulæ: de quibus etiam expedit, vt in viſitationibus ſuis, ſe præſentibus, fiant collationes ad rectam intelligentiam, veramque praxis rationem percipiendam: credantque maiorem inde futuram vtilitatem, quàm exiſtimatur: quemadmodum è contrario non mediocre damnum affert Societati earum ignoratio, aut ſicubi illarum exercitium in vſu non fuerit. Perſuadere enim nobis debemus Societatem noſtram, perinde ſe habere

ac ædificium magnum exquiſitiſſima quadam architectura deſignatum; quod ita compingat, colligetque adinuicem diuerſa membra eiuſdem molis ac ſtructuræ; vt ſi vna pars deficiat, cetera cohærere ac componi non poſſint, vt ad artificis ideam ac intentionem perueniatur. Exemplum ſit, ſi aliquis in ædificando hoc ſibi propoſuerit, vt tectum ad tantam altitudinem perducatur; neceſſario curare debet, vt murus proportionatam habeat latitudinem ac craſsitiem, alioquin qui tenuiorem fecerit, non poterit ædificium ad deſignatam altitudinem eleuare: idipſum contingit in ceteris partibus. Quod etiam ſine dubio & in ædificio ſpirituali Societatis noſtræ animaduertitur, vbi ex defectu obſeruationis vnius regulæ, impedimur ſæpe numero ne obſeruari poſsint aliæ. Vt ex defectu praxis eorum, quæ in prima parte Conſtitutionum habentur de admittendis; & in ſecunda de dimittendis; & in tertia de recte inſtruendis quoad ſpiritum; & in quarta quoad litteras; eueniet ne fieri poſsit illud, quod parte quinta præſcribitur de cooptandis in ipſum corpus Societatis: & tunc conſequenter ſi qui incorporantur eiuſmodi non erunt, quales ibi deſcribuntur; obſeruari non poterit quod parte ſexta de perfecta Obedientia dicitur; nec ſucceſſum habere quod parte ſeptima de inſtituendis Miſsionibus declaratur. Multo mi-

nus quod diſſeritur parte octaua de vnione animorum ac vinculo caritatis inter Noſtros conſeruando. Nec denique quod decima de corporis Societatis tuendo bono ſtatu. Ita vt defectus alicuius partis in hoc noſtro ædificio, æſtimari tantum non debet ex particulari dãno, aut incommodo quod infert, quantum ex coniunctione ac proportione, quam habet ad cetera ſtructuræ membra; & ex commodis maioribus quæ impedire poteſt. Ac proinde valde commendatam eſſe cupimus intelligentiam praximque Conſtitutionum ac Regularum, tanquam rem proprie, plurimumque ad officium Prouincialis pertinentem in ſua Prouincia; quemadmodum & ad Generalem in vniuerſa Societate.

Nominatim vero cupimus vt hæ ſequentes Regulæ particulari ſtudio perfecte obſeruentur; ex Regulis Prouincialis, 41. & 100. Præpoſiti 3. 16. 26. 48. & 72. quæ ſunt in officio Rectoris, 2. 15. 25. 69. & 70. Sacerdotum 16. 17. & 18. Magiſtri Nouitiorum 56.

13 Ponatur in eo diligentia, cuius contrarium vehementer ſolet Religionibus nocere, vt qui antiquiores ſunt in Societate, exemplum præbeant alijs veræ humilitatis & affectus optimi erga paupertatem, obedientiam ſuique contemptum: iuniores enim ac recentiores, quibus ante oculos verſari deberent ſemper virtutes ac labores antiquorum ad

imita-

imitationem, his prætermiſſis libenter (pro naturæ noſtræ inquinatæ corruptela) conſiderare ſolent ac imitari defectus. Ex altera autem parte non permittatur iuuenibus ac nouis obliuiſci illius modeſtiæ ac reuerentiæ, quā huiuſmodi antiquis Patribus exhibere debēt, conſideratis eorum laboribus pro Chriſto toleratis, officijſque plurimis recte ac vtiliter in Societate præſtitis. Ad quam rem non parum cōducet, vt ipſi Rectores exemplo ſuo præant, procurantes vt eiuſmodi bene meriti Patres ſic in omnibus tractentur, vt eorum conditio, ac virtus poſtulat: quod ſi fecerint vltra debitum caritatis ac officij, id etiam conſequentur, vt tanto eos maiori efficacia fructuque admonere poſſint, ad hoc ipſum exemplum præbendum, quod diximus, quanto maiorem de eis curam habere ſe monſtrauerint.

14 Inuigilandum ſerio Prouincialibus eſt, vt Superiores pro paterno affectu ſubditos gubernent, nulla inordinatæ beneuolentiæ in hunc magis quàm in illum ſignificatione data. Et quemadmodum deſiderandum eſt, immo etiam efficaciter procurandum, vt aſſueſcant ſe inferiores ad ferendas nonnullas Superiorum ſuorum imperfectiones; & conditiones quaſdam naturales (certe enim non eſt ferendum, eſſe ita quoſdam delicatos, ac moroſos, vt re quauis minima in Superiore offendantur) ita etiam iuſtum eſt, vt ipſi Superiores

riores intelligant, præcipuam officij ſui partem in eo eſſe poſitam, vt Patres ſe exhibeant, id quod ſubditi experiri debent, atque plane animaduertere non tantum in ſuarum neceſſitatum commoditatumque cura ac ſollicitudine, alijſque amoris ſignis; verum in ipſis etiam reprehenſionibus, mortificationibus, ac pœnitentijs, quæ ſibi imponuntur. Qua de re etſi copioſe ſatis ſcripſimus in Epiſtola noſtra prima ad Superiores (quam ab omnibus haberi, atque etiam aliquando relegi cupimus) hoc vnum tamen hoc loco adiungendum videtur, nullo modo committendum eſſe, vt ſubditi quauis in cauſa exulcerentur aut vero exacerbentur: hoc enim non ſolum ad emendationem non prodeſt, ſed effectum plane contrarium producit; auerſionem nimirum talem, quæ omnem viam aditumque obſtruit, quo iuuari poſsint per eiuſmodi Superiores. In quam ſententiam ſcribit D. Gregorius Nazianzenus, filiorum ſuorum nomine, ad Vitalianum quendam, expedire Patribus, quo filios conſeruent, & maiori erga ſe Obedientia retineant, multa diſsimulare. *Quo fit*, inquit, *vt multa quæ vident, videre ſe diſſimulent; multa ſe minime audiuiſſe fingant, quæ auribus infixa habent. Verendum enim ſibi eſſe intelligunt, ne ſi ob quæuis errata filios coarguant, frontem tandem ipſi perfricent, abſterſoque omni pudore (qui non leue paren-*

tibus

tibus adiumentnm affert) temere in ſcelus omne prorumpant. Contumacia enim impudentiam atque audaciam parit: clementia contra hoc efficit, vt ij quibus noxa condonata eſt, parcius in poſterum peccent. quod cum in omnibus hominibus locum habet, tum præſertim in filijs, qui cum propinquum paternæ gloriæ exemplum habeant, non tam violenta manu coercendi ſunt, quàm beneuolentiæ vinculis conſtringendi & retinendi. Nec tamen ea cauſa hoc dico, quod velim Superiores omnia in filijs errata diſsimulare, permittereque vt in dies in peiora ruant (hoc enim damna grauiſsima inferret non tantũ Religioni, ſed ipſis etiam qui ſic tolerarentur) ſed vt conſiderent non eſſe perpetuo vrgendos delinquentes: ſemper enim premere, neruumque ſtringere, ſemper offenſionem præ ſe ferre, parem etiam in imparibus inæqualibuſque peccatis, diffidentiam quoque oſtendere, ſuſpiciones alere, temporis præteriti commiſſa exprobrare, ac deniq. deſperationem emendationis inſinuare; nihil aliud eſt quàm errantes præcipitare, omne frænum timoris diſrumpere, & ipſas habenas, quibus regebantur ſibi ipſis de manu excutere.

15 De vnionis ac fraternæ caritatis neceſsitate ad Societatis noſtræ conſeruationem vtilitatemque animarum, quæ inde ſperari poteſt, non pauca diximus poſtremis no-

ſtris literis. hic illud addam, ponendum eſſe omne ſtudium, vt radicitus euellatur quicquid eam offenderit. Illud autem in primis manifeſtum eſt, propriam cuiuſque exiſtimationem, honorumque affectationem, inuidiam vbique ac æmulationem gignere. Diſparitas etiam iudiciorum non poteſt quin animorum etiam diſiunctionem parturiat. Murmurandi conſuetudo, & nimia loquendi licentia, qua nonnulli ſine ſcrupulo in Fratrum ſuorum negotijs vtuntur, venenum quoddam concordiæ habendum eſt. Quapropter ſi occurrat forte aliquid (vt homines ſumus) quo integritas iſtius vnionis violetur, curabunt Superiores vt curetur penitus; nec ſatis eſſe ducent, tanquam faſcia quadam plagam ad præſens obducere, ita vt operiatur potius quàm ſanetur. Periculum enim eſt, ne ea paulatim recrudeſcente animus odio exulceretur, & proinde in ſimilibus rebus initia parua non ſunt parui

Epiſt. 149. facienda. id quod S. Auguſt. ad Profuturum ſcribens egregie quidem explicat; affirmans contra plane faciendum eſſe in iſtiuſmodi animi affectibus, atque in peregrinis hoſpitio excipiendis. illic enim præſtat aliquando vel malum aliquem hoſpitem in domum admittere, quàm per nimiam examinandi diligentiam bonum aliquem excludere: hic vero contrarium plane agendum. Deinde vero de modo, quo generatur in nobis odium, ſic infert.

Subrepit autem odium dum nulli iraſcenti ira ſua videtur iniuſta; ita enim inueteraſcens ira fit odium, dum quaſi iuſti doloris admixta dulcedo diutius eam in vaſe detinet, donec totum aceſcat, vaſque corrumpat. Hæc S. Auguſtinus, qui poſt huiuſmodi comparationem, hæc ipſa pulcherrima verba ſubiungit. *Nam incomparabiliter ſalubrius eſt etiam iræ iuſtæ pulſanti non aperire penetrale cordis, quam admittere non facile receſſuram & peruenturam de ſurculo ad trabem. audet quippe impudenter etiam creſcere citius quàm putatur: non enim erubeſcit in tenebris, cum ſuper eam ſol occiderit.*

16 Quandoquidem autem vita noſtra ea eſt, quæ mixta dicitur, noſtrique Inſtituti finis non tantum ſalutem perfectionemque propriam, ſed proximorum etiam, quoad fieri per nos poterit, complectitur; neceſſe eſt vt omnem diligentiam induſtriamque adhibeamus, quo errantes animæ ad ſuum Creatorem reducantur, per illa media ac caritatis opera, quæ in noſtri Inſtituti formula Conſtitutionibuſque deſcribuntur. Et qui recipere ſe vellet ab hac conſuetudine ac communicatione cum proximis, vt ſibi tantum vacaret, & vt fugeret diſtractiones ac moleſtias, quæ genus hoc vitæ concomitari ſolent, clarum eſſet tentationem eſſe, quam ſpiritus alienus à noſtra vocatione ſuggerit. Illud tamen dili-

genter aduertendum eſt, vt modus is in iuuandis proximis teneatur, qui noſtræ vocationis proprius eſt. Nam cum duo ſint ab Inſtituto noſtro præſcripta, auxilium nimirum proximorum, moduſque iuuandi; ſæpe numero fit, vt nonnulli rem ipſam ab Inſtituto accipientes, contemnant eius agendi modum: id quod diſcurſu temporis pernicioſum valde Societati noſtræ eſſe poſſet. Diuus enim Bonauentura affirmat, inter præcipuas cauſas Religiones euertendi, extitiſſe nimiam externarum occupationum frequentiam, quæ, vt inquit ille, corda diſtrahit, & omnem affectum deuotionis extinguit. Quocirca ſi ipſi nos conſeruare volumus, neceſſarium erit, vt & in modo agendi, & in ipſo etiam tempore moderationem adhibeamus. In agendi modo, quia in ipſis etiam medijs occupationibus meminiſſe debemus cum diuinæ præſentiæ, finiſque qui nos ad occupationes illas induxit, tum Religioſæ etiam profeſſionis noſtræ; & quid perſonam noſtram deceat; & denique earum omnium circunſtantiarum, quæ ad illud opus recte præſtandum regulis noſtris præſcribuntur. Vergi gratia in accipiendis infirmorum Confeſsionibus, vt ſocius eo loco ſit vnde videre nos poſsit: Dum ad populum concionamur, non obliuiſci vitæ etiam exemplo auditores inſtruere, vt Regula 18. Sacerdotum ac Concionatorum 3. admonet. atque ita quoque

Quæſt. circa reg. 9. 19.

ceteris

ceteris in rebus, adeo vt ſi rectam in omnibus intentionem habentes, præſidijſque idoneis auxilijſque vtentes, quæ noſtra nobis Religio ſubminiſtrat, nobis ipſi non defuerimus, ſperandum eſt per diuinam gratiam, & per influxum illum cœleſtem, ac reſtaurationem ſpiritualem, quam Saluatoris noſtri bonitas ita laborantibus impertire ſolet, maioribus nos viribus, conſolatione, ac ſecuritate, progredi poſſe per ſemitas iſtas alioqui difficiles. in quibus quidem duarum rerum nos admonet Ieremias Propheta illis verbis. *Probibe pedem tuum à nuditate, ac guttur tuum à ſiti.* Hierem. 2. quarum vtraque ſine dubio ſummopere nobis neceſſaria eſt. Nam niſi in hoc itinere pedes noſtros bene munitos præſidijs his, quæ iam diximus, periculum eſt non tantum, ne mundi huius luto inquinentur aut vulnerentur ſpinis, ſed (vt notat S. Hieroñ. in illum ipſum locum) ne à venenatis etiam ſerpentibus mordeantur. Ex altera etiam parte niſi rore aliquo ac refrigerio cœleſti, in his aliquando laboribus reficiamur, ac conſolationibus ſuſtentemur; certum eſt, debilitatem noſtram futuram tantam, vt multum itineris conficere nequeamus. Sed tamen cum ad vires colligendas recipimus nos ad interiores animi motiones, Deique contemplationes, & ex ijs egredimur ad proximorum neceſsitates: non eſt difficile retinere in eadem actione cum tran-

genter aduertendum eſt, vt modus is in iuuandis proximis teneatur, qui noſtræ vocationis proprius eſt. Nam cum duo ſint ab Inſtituto noſtro præſcripta, auxilium nimirum proximorum, moduſque iuuandi; ſæpe numero fit, vt nonnulli rem ipſam ab Inſtituto accipientes, contemnant eius agendi modum: id quod diſcurſu temporis perniciosum valde Societati noſtræ eſſe poſſet. Diuus enim Bonauentura affirmat, inter præcipuas cauſas Religiones euertendi, extitiſſe nimiam externarum occupationum frequentiam, quæ, vt inquit ille, corda diſtrahit, & omnem affectum deuotionis extinguit. Quocirca ſi ipſi nos conſeruare volumus, neceſſarium erit, vt & in modo agendi, & in ipſo etiam tempore moderationem adhibeamus. In agendi modo, quia in ipſis etiam medijs occupationibus meminiſſe debemus cum diuinæ præſentiæ, finiſque qui nos ad occupationes illas induxit, tum Religioſæ etiam profeſſionis noſtræ; & quid perſonam noſtram deceat; & denique earum omnium circunſtantiarum, quæ ad illud opus recte præſtandum regulis noſtris præſcribuntur. Vergi gratia in accipiendis infirmorum Confeſsionibus, vt ſocius eo loco ſit vnde videre nos poſsit: Dum ad populum concionamur, non obliuiſci vitæ etiam exemplo auditores inſtruere, vt Regula 18. Sacerdotum ac Concionatorum 3. admonet. atque ita quoque

Quæſt. circa reg. 9. 19.

ceteris

ceteris in rebus, adeo vt ſi rectam in omnibus intentionem habentes, præſidijſque idoneis auxilijſque vtentes, quæ noſtra nobis Religio ſubminiſtrat, nobis ipſi non defuerimus, ſperandum eſt per diuinam gratiam, & per influxum illum cœleſtem, ac reſtaurationem ſpiritualem, quam Saluatoris noſtri bonitas ita laborantibus impertire ſolet, maioribus nos viribus, conſolatione, ac ſecuritate, progredi poſſe per ſemitas iſtas alioqui difficiles. in quibus quidem duarum rerum nos admonet Ieremias Propheta illis verbis. *Probibe pedem tuum à nuditate, ac guttur tuum à ſiti.* Hierem.2. quarum vtraque ſine dubio ſummopere nobis neceſſaria eſt. Nam niſi in hoc itinere pedes noſtros bene munitos præſidijs his, quæ iam diximus, periculum eſt non tantum, ne mundi huius luto inquinentur aut vulnerentur ſpinis, ſed (vt notat S. Hieron. in illum ipſum locum) ne à venenatis etiam ſerpentibus mordeantur. Ex altera etiam parte niſi rore aliquo ac refrigerio cœleſti, in his aliquando laboribus reficiamur, ac conſolationibus ſuſtentemur; certum eſt, debilitatem noſtram futuram tantam, vt multum itineris conficere nequeamus. Sed tamen cum ad vires colligendas recipimus nos ad interiores animi motiones, Deique contemplationes, & ex ijs egredimur ad proximorum neceſsitates: non eſt difficile retinere in eadem actione cum tran-

quilli-

quillitatem,tum vigorem etiam animi noſtri.
Epiſt.116. Vnde D. Auguſtinus ad Nebridium ſcribens cum dixiſſet ex ſeparatione à tumultu ſtrepituque rerum iſtarum,gigni in animo ſolidum quoddam gaudium, cui nullum humanum gaudium vlla ex parte comparari poteſt: ſubiungit etiam hæc verba: *Quod ſi in naturam humanam talis vita non cadit, cur aliquando euenit iſta ſecuritas?cur tanto euenit crebrius, quanto quis in mentis penetralibus adorat Deum? cur in actu etiam humano plerumque iſta tranquillitas manet, ſi ex illo adito ad agendum quiſque procedat?*Ecce ab experientia propria demonſtrat nobis hic Sanctus Pater, tum ſecuritatem veramque lætitiam reperiri, quando in penetralibus cordis cum Deo tractamus; tum pacem etiam ac tranquillitatem in actionibus retineri, quando ex interiori hoc colloquio, tanquam armati ac ſplendentes ex conſortio Dei, eximus ad quærendas animas ipſius gloriæ diuinæ cauſa. Ex quo facile cernitur, quanta ſit orationis neceſsitas, & quantum noſtra interſit diligenter ac fructuoſe facere, quod ex regula quotidie facimus.

17 Præterea in ipſo tempore moderationem adhibendam eſſe: quia præter hanc diligentiam iam explicatam, quam ob infirmitatem noſtram certum eſt nec omnibus facilem eſſe, nec à plurimis tam perfecte præſta-

ri poſſe quàm expediret, neceſſarium eſt quandoque tempus nobis vacuum à negotijs concedi, licet ſanctis, ac vtilibus: quo reſpiremus aliquantum, ac vires ſpirituales reſtauremus: ſimulque nos & nobis ipſis & proximis noſtris vtiliores reddamus. Neque hoc eſt vllo modo aut ſpiritus peregrinus, aut contra Inſtituti noſtri rationem, ſed valde potius conſentaneum, ac regulis Conſtitutionibuſque noſtris, & B. Patris Noſtri Ignatij menti ac deſiderio quàm maximè conſonum. Nam ſculptores ac lapicidæ, qui marmora aliaque petrarum genera incidunt, formantque, cum non ignorent ex continuis ictibus ac colliſione rerum duriſsimarum retundi aciem ſuorũ inſtrumentorũ, paratã habent ſemper apud ſe cotẽ qua acuantur; & aliquando etiam ignẽ, quo nouum eis temperamentum reſtituatur. Nec ipſi aut quiſquam alius recti iudicij exiſtimare poteſt, id tempus eſſe perditum, cum alioquin non ſolum lapides illi formari non poſſent, ſed & ipſa etiam inſtrumenta licet ferrea remanerent obtuſa ac penitus inutilia. Id quod D. Gregorius diuinè planè ad noſtrum explicat propoſitum commentarijs ſuis in Iob ſuper illa verba, *Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuerentia dicent tibi, Adſumus? Mittuntur*, inquit, *& vadunt cum de abſcondito ſpeculationis intima in actiua vita latitudinem diffunduntur. ſed* Lib. 30. Moral. c. 2. Iob. 38.

reue-

reuertentes dicunt Deo, Adſumus, quia poſt opera exteriora, quæ peragunt, ſemper ad ſinum contemplationis recurrunt, vt illic ardoris ſui flammam reficiant, & quaſi ex tactu ſupernæ claritatis igneſcant. Citius enim inter ipſa, licet bona, exteriora frigeſcerent, niſi intentione ſollicita ad cōtemplationis ignē inceſſanter redirent. Et paulo inferius. *Niſi enim ad contemplandum Deum ſolicita ſemper mente recurrerent, nimirum interna cæcitas etiam exteriora prædicationis eorum verba ſiccaret.* Verum quoniam hac de re iam alias ſcripſimus, oſtendimuſque quanti momenti ſit, ac etiam neceſſarium nonnulla tempora receptui, ac ſolitudini in Societate etiam dare ad meliorem ſpiritus reſtaurationem per exercitia quædam ſpiritualia; nihil vltra hoc tempore adijciam, niſi vt ipſum iterum vobis commendem, idque eo vehementius, quo iam per Dei gratiam experientia didicimus, vniuerſales illas renouationes, quæ iam non ſemel factæ ſunt, non minus vtiles fuiſſe per totam Societatem, quàm diuinæ bonitati ac maieſtati gratas.

18 Poſtremo loco præter illa, quæ par. 10. §. 7. 8. & 9. dicuntur, non parui æſtimanda ſunt, quæ vndecimo habentur de retinendis externis Societatis amicis, ac reconciliandis ijs, qui vllo modo à nobis alieni fuerint. Manifeſtum enim eſt, Societatem non paucos aduerſa-

uerſarios habere, quos vt timere non debemus, cum ea præſtemus quæ officij noſtri ſunt (*immo beati ſumus cum maledixerint nobis homines*, quod ad humiliationem, exercitium ac meritum noſtrum non parum prodeſſe poteſt) nihilominus *vt per huiuſmodi hominum externorum beneuolentiam*, quemadmodum Conſtitutio illa loquitur, *magis in omnibus rebus Dei obſequium, ac gloria creſcat*; curandum nobis eſt diligenter, per ea media, quæ prudentia religioſa ſubminiſtrabit, vt qui auerſi ſunt, recuperentur. Maxime autem ſtudendum eſt, ne vllam ex parte noſtra cauſam præbeamus, dum vel cupiditatis & auaritiæ notam non effugimus; vel aliquam occaſionem præſtamus, vt nos ſuperbos aut arrogantes, vel negotiorum ſecularium cupidos eſſe putent, quique in Principum aulas, & in omnia loca & omnia negotia nos vltro ingeramus. Quo in genere, & ſi dubium non eſt, quin multa falſa iniuſte nobis imponantur: debemus tamen hinc maioris cautionis anſam ſumere, nec quicquam facere quod iniquam illam opinionem confirmet: ſed omni potius cum humilitate ac circunſpectione ambulare, ſecundum gratiam vocationis ac Inſtituti noſtri.

19 Ecce, Patres cariſſimi, ſenſum affectumque animi mei quàm potui planiſſime his verbis expreſſum: iudicium etiam de ijs

rebus,

rebus, quæ Societati noſtræ nocere poſſunt; & quid etiam faciendum ad eius conſeruationem. Hoc illud eſt quod in præſentia mihi occurrebat poſt aliquorum menſium meditationem, quibus & diuinæ bonitati per orationes & ſacrificia rem commendaui, & cum Patribus his meis Aſſiſtentibus contuli. Executio ad RR. veſtras pertinebit, ad quam cupio vt RR. veſtræ quam primum manus admoueant; virili animo ac ſuaui efficacia, quemadmodũ facturas ſcio, nec dubito quicquam ex ipſarum parte de futurum. Negotium non mediocris momenti eſt. Agitur enim de conſeruatione illius rei, quam qui impugnat, pupillam tangit Altiſsimi.

20 Reliquum ergo eſt, vt omnes auſcultemus matrem noſtram, quæ nos ijs vocibus appellat, quæ cuiuſuis pectus cõmouere queant, 2. Mach. 7. quibus ijſdem olim illa Sanctorum Machabæorum mater filium ſuum fortiſſimum animabat: *Fili mi, Miſerere mei, quæ te in vtero nouem menſibus portaui, & lac triennio dedi, & alui, & in ætatem iſtam perduxi.* Miſericordia autem, quam ipſa ſibi à filio precabatur, illa erat, vt ille viriliter in certamine ſe gereret. vnde infert, *Sed dignus fratribus tuis effectus ſuſcipe mortem, vt in illa miſeratione cum fratribus te recipiam.*

Iam vero eo maioribus ac ardentioribus vocibus hortatur nos Societas mater noſtra,

quæ

quæ tantis laboribus ac vigilijs, tantaque caritate nos genuit, lactauit, educauit in Chriſto, quod illa à nobis poſtulat, vt non ſolum ipſi viriliter, ac fortiter in hoc prælio dimicemus; ſed alios etiam fratres noſtros, filios ſuos, ad idem certamen animemus ac dirigamus: quo aliquando vna cum ijs ac alijs fratribus noſtris maioribus natu, primis videlicet Societatis noſtræ Patribus, qui fortiſſime, ſummaque cum ædificatione ac fructu certamen hoc ſuſtinuerunt, glorioſos tandem in cœlo nos recipiat. Orationibus, ſanctiſque RR. veſtrarum ſacrificijs plurimum me apud Dominum commendo. Romæ xxviij. Martij. M. D. LXXXVII.

RR. VV.

Omnium in Chriſto Seruus.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R.P.N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres & Fratres Societatis Ieſu.

Quis ſit orationis, & pœnitentiarum vſus in Societate, iuxta noſtrum Inſtitutum.

Nonnullorum animis aliquando de Conſtitutionum & Regularum intelligentia ſimul & praxi, qua de pœnitentijs & orationibus præcipiunt, inſediſſe dubitationem accepimus. itaque optimum factu iudicauimus, pro ea quæ nobis incumbit ex officio cura, aliquot ſuper ea

ea re capita, quàm fieri poterit breuiter, enodare.

1 Finis noſtræ Societatis eſt, ſaluti ſuæ, & perfectioni conſulere primum: deinde proximorum etiam ſalutem & perfectionem accurate promouere: cum illo tamen inter finem vtrumque diſcrimine, vt qui nos ſpectat, eo qui proximi rem attendit potior habeatur, tam propter vniuſcuiuſque vinculi obligationem, quàm propter bene conſtitutæ caritatis ordinem, & maximè, quod hic poſtremus priori illi velut fundamento innixus ita fulciatur, vt hoc labefacto, iſte corruat, & collabatur neceſſe ſit. Ea propter primi illius aſſequendi rationes, incredibili plane ſapientia, B. P. N. Ignatius quamplurimas nos edocuit, ſed nullam oratione & mortificatione, de quibus aliquid iam dicturi ſumus, efficaciorem commendauit, vt quas ſuperiori Patrum noſtrum memoria, diuturna viri ſanctiſſimi experientia edocti, validiſſimas eſſe teſtatum reliquerunt.

2 Et vt ab Oratione ducatur exordium, quod ad deſtinatum illi tempus attinet, primum dico: Tametſi liberum non ſit Scholaſticis, multum in illa temporis collocare, modo ſtudioſe caueatur, *ne intepeſcat ſolidarum virtutum, & religioſæ vitæ amor*, vt nec etiam ita varijs pœnitentiarum afflictionibus corpus atterere; propterea quod literarum

ſtudijs, quæ totum pene deſiderant hominem, addicantur: quæ ſi ad maiorem Dei gloriam, & proximorum vtilitatem ſyncera mentis acie colliment, ipſi non modo gratam æquètum temporis, verum etiam, quod ipſæ per-
4. Par. c. 1. §. 2. hibent Conſtitutiones, diuinæ maieſtati rem faciunt gratiorem. Nihilominus tamen Profeſſis, & formatis Coadiutoribus, de quibus tanquam certum ducitur, quod in viros ſpirituales euaſerint, & qui ſic in via Chriſti Domini Noſtri profecerint, vt per eam currere poſsint, nullam regulam præſcribendam iudicauit, niſi quantum corporis valetudo, & externę occupationes caritatis atque obedientiæ permittunt, dum tamen ſemper Confeſſarius conſulatur, & vbi dubium acciderit, quid conueniat, res ad Superiorem deferatur, vt expreſſe habet ſexta pars Conſtitutionum.
6. Par. c. 8. §. 1. Etſi vero poſtmodum Congregatio generalis ſingulis horam meditationi impendendam definiuit: ea tamen eſt illius mens, vt ad longiorem nemo quidem per hoc teneatur, nemo pariter ab illo tempore eximatur: non tamen vllatenus Conſtitutionem abroget, aut ei quadantenus deroget, quin ſub ea qua ſuperius expoſui ratione, vtriuſque ampliandi libera facultas omnibus non permittatur. Quamobrem dum quis probabiliter audeat ſibi polliceri fore, vt nec immoderato labore valetudinem lædat, nec in officijs proximo

præ-

præſtandis deſit, aut deficiat, nec in obedientiæ mandatis, ea qua par eſt alacritate exequendis tardiorem ſe præbeat, integrum ei relinquitur quidquid temporis ad profectum ſuum magis facturum videbitur, id omne tempus piæ, vel commentationi, vel lectioni, non minori laude, quàm merito aſſignare. Quantum vero ſpectat ad ſtudium in officio ſuo perfungendo, ad diſciplinam & communem domus ordinem, vt eſt recreatio, &c. vel denique ad neceſſariam poſt toleratos miniſterij ſui labores ceſſationem, conſtat hæc omnia ſuperiori exceptionis formula, obedientiæ nimirum, & valetudinis, ceterorumque prius commemoratorum capitum ambitu comprehendi.

3 Quod ſi vel modus attendatur vel materia, qui ſe iam ſæpius pijs illis cõmentationibus exercuerunt, longoque vſu facilitatem in orando ſunt aſſecuti, illis nec certum argumentum, nec ratio ſingularis videtur eſſe præſcribenda. Spiritus enim Domini, qui laxiſſimis habenis ferri ſolet, per innumerabiles animorum illuſtrandorum, & ſibi arctiſſime deuinciendorum vias, quaſi fræno, ſic finibus denotatis non eſt coercendus: & nos, vt non minus pie, quam prudenter bonæ memoriæ P. Natalis in hunc ſenſum aliquando pronunciauit, diuino Doctori par eſt quidem obſecundare, ſed non licet anteuertere, quare vt

abſurdum foret, & prudentiæ legibus alienum, Societatis noſtræ hominibus penetranda naturæ diuinæ myſteria, infinita per omnem modum Dei ſupremi attributa perueſtiganda, Hypoſtaſi triplicem vnitatem, & natura ſimplicem Trinitatem rimandam & perſcrutandam peculiari penſo dictare: ita foret abſurdiſſimum illis commentandis, quaſi noſtro repugnantibus Inſtituto, cuiquam interdicere. Non tamen imus inficias in hoc meditandi genere nonnulla interdum, ex eorum, qui minus illo prudenter vtuntur vitio, mala ſuboriri, dum illi ſcilicet effectum ex eo plane contrarium aſſequuntur: vt cum exempli cauſa, inde reportant bonam de ſe, quòd ſublimia ſpeculentur, opinionem: de eo vero qui res ſimplices, nec ita reconditas rimetur, æſtimationem viliorem, aut peruicax in decernendo iudicium, vel obfirmatum ad ſpirituales, quibus illic mens perfunditur, voluptates fruendas, animum. Hæc namque omnia parem & obedientiæ iniuriam, & animorum zelo inferunt detrimentum. Itaque huius notæ homines, non vt contemplatiui, ſed vt certiſſimis aduerſarij laqueis irretiti contemplantes expediendi ſunt: imò etiam interdum ab illa inani & falſa contemplatione ſegregandi, & in viam reducendi. Neque tamen eare veritati reluctandum eſt, aut teſtatiſſimæ Sanctorum Patrum experientię refragandum, & ha-

& habenda deſpicatui contemplatio, vel ab ea Noſtri prohibendi, cum illud plurimorum Patrum ſententia ſuffragioque perſpectum ſit & exploratum, veram perfectamque contemplationem potentius, & efficacius altera quælibet piarum meditationum methodo, ſuperbientes hominum animos frangere, atque contundere, pigritantes ad obeunda Superiorum mandata vehementius incitare, & languentes ad ſalutem animorum procurandam ardentius inflammare.

4 Iam vero quod à pleriſque ſolet vſurpari, cum aſſerunt omnem orationis noſtræ vim, & efficientiam, ad aliud referendam eſſe; neque committendum, vt ex ſe nuda ſit, & ſolitaria contemplatio; ſi recte intelligatur, extra omnem reprehenſionis aleam eſt conſtitutum: imò & eorum aliquo, qui deinceps ſignificabuntur modo à Prędeceſſoribus noſtris reſponſum aliquando fuit, & ſcriptum. Primus eſt, non illic Noſtris conſiſtendum eſſe, vt interno illi orationis guſtui adhæreſcant, & permodica dulcedine deliniti, nihil vberioris fructus illinc ad ſe deriuare, ad vitam moreſque recte formandos, aut virtutes ſibi comparandas elaborent: ita vt verbi gratia poſt penſitatam ſolerti contemplatione Seruatoris hominum, quæ in acerbiſſimis dolorum perpeſſorum cruciatibus eluxit patientiam, poſt abiectionem illam accurate diſcuſ-

ſam, poſt feruorem & eum, quo violentiſſime incendebatur zelum animarum, iiſdem, quibus antea impatientiæ, ſuperbiæque ſtimulis agitentur. Verum hic orationis fructum ad aliud referendi modus, Religioſis hominibus communis eſt, & omnibus qui ſe contemplationi dedunt, vſurpandus. Alter eſt, vt in contemplatione mens noſtra diuinæ caritatis ignibus exardeſcat, & in Deum, quem ſumme bonum, ſumme diligendũ intelligit, amore feratur inflammato: ex quo deinceps acris illa deſiderij flamma ſubſultet, ab amore ſui tanquam à vinculis, & cuſtodia euolandi, & Deo Maximo fideliter in omnibus famulandi, ſimul etiam omni conatu annitendi, vt tantum & tale bonum, tam expetendum cognoſcatur ab omnibus diligenter, & ametur ſingulariter. Ea tamen lege, vt cum ita præpotenti Deo placere, ita ſui Inſtituti normam exigere, ita expedire, vel denique ita iuberi intelliget, ſe libenter ab illa ſuauitate, & grato contemplationis ſenſu ſeiungat, & ad operandum animoſe reliquis adiungat, iidemque concepti in illa fornace pietatis ardores, & eum ad agendum inflamment, & eos quibuſcũ agit, laudabili religioſæ vitæ exemplo incendant. At vero qui ſe vitæ Monaſticæ mancipauit, & Solitariæ Religioni addixit, cum id Deo cordi eſſe nouerit, vt iuxta illud, quod profitetur vitæ genus, placidiſſima illa quie-

te perfruatur, *vt vacet & videat, quoniam ſuauis eſt Dominus*, ſatis habere debet, ſellæ ſuæ concluſus anguſtijs, proximum feruenti precum ſuarum auxilio impertire. Tertius denique modus eſt, vt ſacrarum paginarum ſenſa, fideique noſtræ vera principia, ea mente meditemur, vt intelligentia comprehenſa, deinceps ea rudium populorum animis dicendo docendoque inſtillemus. Quod ſi tamen quiſquam ſentiat Meditationis noſtræ fructum, hoc poſtremo ſenſu ad aliud ſpectare, vt ex vi naturæ ſuæ, non etiam feratur ad amandum Deum, aut cognoſcendum meditatio: imò ſic aſſerat Societatis homini nunquã licere, Deum vnicum diligendum, vel intelligendum in oratione ſibi proponere, ſed ita perpetuo ei meditationem inſtituendam, vt reipſa ſemper ad aliud intendat, neque ſit ei libe rum aliquid eorum, quæ non referantur ad aliud, meditari: is dubio procul errat, & in alium ſenſum hanc propoſitionem detorqu et, quàm vel Doctorum auctoritas, vel contemplationis natura patiatur. Nec enim aliquiſpiam recte pronuntiauerit, ideo à me Deũ amari, vt aliquid ei gratum exequar, contra potius illud ea propter exequi cenſebor, quod illum amem, & amoris illius ſtimulis ad opus illud aggrediendum & perficiendũ impellar.

5 Et quoniam ſuperius commemorata magni ponderis habenda ſunt & momenti,

contraham in pauca,quæ iam explanata ſunt, de eo quod inter meri contemplatiui (puta Carthuſiani,aut alterius cuiuſlibet) & vnius è Noſtris orandi rationem diſcrimine intercedit. Primum enim, tempus in vtroque diuerſum eſt. Etenim ille, id omne quod poteſt temporis, quoniam alijs negotijs non diſtinetur, in orando conſumit; hic ſuccedentibus ſibi indeſinenti ſerie negotijs, pietatis exercitia, & animi cultum ſæpius interrumpere cogitur: ille tametſi corporis vires labore illo precationis longioris multũ eneruet atque debilitet, modo tamen valetudinis apertum periculum non incurrat, nihil à profeſſione ſua alienum admittit, cum ſe minus idoneum ad obeunda cetera ſuæ religionis munia non efficiat; hic vero, quia multa, neque mediocria bona, vocationi ſuæ conformia, acri illa corporis diuexatione, & virium defatigatione impediat, dum immoderatis illis laboribus plus iuſto ſe conficit, fines ſibi à Deo & Religione conſtitutos prætergreditur. Ille vix vnquam ex obedientiæ mandato à meditatione, in qua ſuæ vocationis præcipuum caput eſt collocatum,diſtrahitur; hic identidem alio, quo ſcilicet eum vocatio ſua deducit,abducitur. Poſtremo ille tanquam in portu ſuo, ſic in hoc exercitio iucundiſsime acquieſcit, & tentationi ducere debet, quotieſcunque aliud quidquam in his commenta-

tioni-

tionibus ſuis ſpectare prouocatur. Hic contra, ſi propter eam, quam in hoc ſanctæ quietis otio voluptatem experitur, ad opus in Domini vineam egredi cunctetur, in potiſſima ſuæ vocationis parte inſigniter deficit. Ille ſolitudinem ſectatur & ſilentium, vt ea, quibus in oratione plurimum iuuatur ſubſidia; & quia nihil aliud profitetur, vtrumque ſanctum & inuiolatũ religioſiſſime cuſtodit. Hic vero quatenus Inſtituti ſui medijs, nec fini ſunt obſtaculo, ſeceſſum eundem ab humana conſuetudine, ſilentiumque conſectatur. Et eam ob rem, vt ſe ab hominum familiaritate ſponte ſegregat, & ſilentium, dum licet, decetque obſeruat: ita pariter vtrumque cum vel obedientia vel caritas exigit non ſine merito ſæpius interrumpit. Non enim debet permittere, vt eum captandæ quietis illius amor ab accurandis proximi commodis retardet: debet tamen hoc tenere, quod Superioribus Beatus Gregorius faciendum ſuggerit: *Internorum curam, exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentiam, in internorum ſollicitudine non relinquens.*

6 Quia vero crebris negotiorum tumultibus ſanctæ contemplationis tranquillitas in Societate frequentiſſime interturbatur, illud in Noſtris deſiderabat Beatus Pater Ignatius (non quo forent minus ſtudioſi ad tempus alijs occupationibus ſuffurandum & in ſe colligen-

ligendis conferendum, ſed ne proximi curam ideo intermittere, & opere imperfecto ſe recipere cogerentur) vt in omni loco conſtituti, & quibuſlibet implicati negotiorum vinculis, per aſpirationes tamen frequentatas mente ad Deum euolarent; cumque locorum vbicunque præſentem inuenirent; & hoc peroptimum orandi genus exiſtimarent, cum ſua omnia ad Dei cultum, & gloriam ampliorem reuocarent. Hic tamen aliquid adhiberi diſtinctionis neceſſe eſt. Nam ſi pure ſolitaria opera, & externa miniſteria attendamus, eo ſenſu orationis nomen ferre poſſunt & ſuſtinere, quo viri ſancti ſolent aſſerere, quod is ab oratione non deſiſtit, qui à recta operatione non diſcedit. At ſi illam mentis ad Deũ ſurſum intentionem, & oblationem qua ſe Domino ſuo mens in oratione conſecrat, intelligamus; hæc vna vere orationis appellationem promeretur, quam, vt hortatur Sanctus Baſilius, omni temporis puncto debemus vſurpare, tum immortales Deo gratias agendo, tum in ſupremam illius maieſtatem mentis oculum defigendo. Tum demum enim vere & perfecte, *Sine intermiſsione orabimus, vbi omnis prorſus vitæ noſtræ ratio, atque inſtitutum diuinæ nos conformauerit voluntati, ſic vt vita ipſa dici & eſſe promereatur, continens quædam & indiuulſa oratio*. Animaduertendum tamen occurrit, hanc proprie non

eſſe profundam illam, altamque de rerum noſtrarum ſtatu, de natura Diuina, vel æternæ beatitatis gloria; quæ ad ſui notitiam abſolutamque rerum cœleſtium cognitionem deſideratur, conſiderationem: deinde vero vix, ac ne vix quidem id genus aſpirationum ab eo exerceri poſſe, qui non ante diuturno & diligenti vſu conſuetudinem orationis contraxerit; animumque peregregie comparatum habuerit: vt enim veriſſime dicam, animi illa in ſublime iterata familiariter eiaculatio, vere fructus qui ab oratione reportatur, reputanda eſt. Vnde præclariſſime Diuus Gregorius in illa verba; *Sine intermiſſione orate*; docet hoc eum, qui perfectus non ſit, & numeris ſuis abſolutiſsimus, præſtare non poſſe: itemque illum qui propter tenuitatis imbecillitatem humi ſerpit abiectus & terrenis affixus, tanto minus non interrupte hoc effecturum, quanto magis in ipſo orationis tempore per continuam mentis ad alia euagationem, à diuina præſentia quaſi fugere deprehenditur.

7 Sit igitur indubitatum, hanc Dei præſentis intuendi exercitationem eſſe pietatis pleniſſimam; & Societatis operis, quæ tam pie proximi bonis inſudant, admodum neceſſariam: non ſic tamen, vt illa vna contenti eſſe debeant, nec receſſum etiam & otium ſuum ſtudioſe captent, aut ſe donum illud aſſecuturos confidant ſine peculiari recollectio-

nis

nis ſtudio, quam in eum finem curare debent, non internam modo ab omni ſtrepitu, & tumultu rerum mundanarum, & ſuarum cupiditatum; verum & externam loco & tempore debito retinendam, modò vt vllatenus, quod ſæpe fuit inculcatum, aut obedientia non lædatur, aut animorum auxilium non retardetur.

8. Iam vero tum internæ, tum externæ mortificationes, non ſolum à B. P. N. in alijs Religioſis ordinibus liberaliter laudantur; ſed etiam ipſi noſtræ Societati enixè commendantur. Et quanquam ad maiorem Dei gloriam magis pertinere credidit, vt nullas haberemus pœnitentias ex officio perſoluendas, ſed vt eas ſibi quiſque poſſet aſſumere, quæ viderentur cum approbatione Superioris ad maiorem ſui ſpiritus profectum conuenire, & quas propter eundem finem Superiores eis poſſent imponere. Quanquam item in quarta Conſtitutionum parte, vbi de Scholaſticis agit, propter eam, quæ valetudinis ipſorum haberi debet curam, & occupationis in ſtudio rationem, quemadmodum de oratione, dixit, ita & de mortificationibus monet, ne multum illis eo tempore loci tribuamus. Nihilominus tamen perſpicuum eſt ex capite tertio partis ſextæ, prouectis eum & ſpiritualibus, quales ponit eſſe Profeſſos, & Coadiutores formatos, nec mortificationis, nec orationis certum

Exam. c. 1. §. 6. Habetur reg. 4. Summar.

modum definire, ſed diſcretæ cuiuſque caritati ex Confeſſarij conſilio, & Superiorum in dubijs reſponſo definiendum permittere.

9 Verum, vt arbitror, nulli ſuper ea re dubium vnquam inhæſit. hoc tantum nonnullos angit, quod Societatis noſtræ labores, & varia officiorum impedimenta, maximam hac in parte moderationem petere videantur. Quibus vt ſatisfaciam, & animos omni ſcrupulo leuem, ſtatuendum eſt primo, qui hic in excedendis modi terminis errores admittuntur, non ſolum à B. P. N. parte tertia, quod & regula 48. Summarij Conſtitutionum continetur; ſed etiam à D. Auguſtino in ſua regula, S. Baſilio, Caſſiano, D. Bernardo, omnibus denique Ducibus in via Domini improbatos, quod nocumentum afferre, & maiora bona ſoleant impedire, vt B. P. N. admonet: & ipſemet de ſe B. Hieronymus teſtatur in hęc verba. *Experientia didici, aſinum cum laſſus fuerit, diuerticula quærere*. Sanctus item Bernardus, vt oculatus teſtis aſſerit, æqualium ſuorum pleroſque attrita per immoderatos ardoris efferueſcentis impetus valetudine, amatores cultoreſque ſui in tantum poſtea factos fuiſſe, vt nemo non quereretur, nemo non eorum delicata viuendi ratione offenderetur. Nam, vt prudenter notat Humbertus in regulam S. Auguſtini, verum quidem eſt, ei qui prædicationibus, & laborioſis Cap. 1. §. 7.

alijs

alijs operibus vacat, iumenti ſui curam, vt multorum dierum iter emetiri poſſit, gerendam eſſe: item illi, cui ſeruilem operam alius præſtat, cauendum eſſe, ne dum hunc nimio pondere premit, opprimat; & ille fractus, & exhauſtus in morbum incidat, vt ei poſtmodum Dominus cogatur miniſtrare. Tamen etiam, vt idem ille monet, à carne noſtra cauendum eſt ſolerter, quæ vt aſtuta vulpecula gallinæ rapiendæ gratia, ſe mortuam ſæpe mentitur, ſimillime licet multa poſſit, ſe tamen infirmam, & inualidam fraudulenter ſimulare non veretur. Quin & ipſe B. P. N. Ignatius, qua parte de victu moderando in Exercitiorum libello diſſerit, aperte ſignificat, in pœnitentijs intermittēdis perſæpe nos ſubdolæ carnis affectu ſeduci; perſæpe falſa perſuaſione deludi, qua ad credendum impellimur, tam graues à nobis ſine valetudinis euidenti detrimento afflictationum aſperitates non poſſe tolerari. Neque vero ſufficit erga illas macerandi ſui rationes animo bene affici, niſi pariter reipſa, eas animoſe in ſeipſos vſurpent, & conuertant. Earum enim vſus iuuat plurimum, meriti palmam amplificat, & omnes quæ pullulare poſſent in hoc colendo exercitio difficultatum, aut moleſtiarum ſpinas, aculeoſue vel retundit, vel ſtirpitus eradicat.

10 Nec vero etiam id exiſtimandum eſt pœni-

pœnitentias in impudicos laſciuientis carnis impetus tantum debere adhiberi, cum non ad id ſolum efficaces, ſed ad ſexcenta alia in virtutum ſtudio non mediocriter conferre perhibeantur. Diuus iccirco Hieronymus ad Celantiam matronam (aut, vt verius loquar, Sanctus Paulinus, cuius ea epiſtola probabilius eſſe iudicatur) locum illum Pauli diſcutiens, *Caſtigo corpus meum*, innuit planiſſime, non id ſolum propter corporis caſtitatem in integrum conſeruandam ab Apoſtolo factitatum, vt quidam imperiti putant: *Nonc enim huic tantummodo, ſed omnibus omnino virtutibus abſtinentia opitulatur; neque magna, aut tota Apoſtoli gloria eſt non fornicari: ſed hoc agit, vt caſtigatione corporis erudiatur animus, quantoque nil ex voluptatibus concupiſcit, tanto magis poſſit de virtutibus cogitare.* Sed neminem, vt opinor, latent de mortificatione externa fructus vberrimi promanantes, non item permulta, quæ Religioſos, maxime vero operarios ad illam magni faciendam poſſunt incitare, argumenta. Quorum aliqua, præter ea, quæ traduntur à B. P. N. in Exercitiorum libro, belle Humbertus loco ſuperius annotato, recenſet. Illud vero errori grauiſſimo affine eſt, affirmare, internam illam nobis ſatis eſſe mortificationem, reſignationem, obedientiam, aliaſque generis Cap. 49.

eiuſ-

eiuſdem virtutes, nec eſſe quod viam illam aſperam à Sanctis Patribus tritam & calcatam inſiſtamus. Licet enim B. P. N. ſingulari cum prudentia, propter maximam naturarum, nationum, negotiorum, muniorum, aliarumque circunſtantiarum in Societate varietatem, nihil ex vi regulæ æqualiter ab omnibus tenendum iniunxerit; non ideo tamen eadem ipſa regula, eademq. Conſtitutio, mentem ſuam & voluntatem ſatis euidentibus indicijs conuincendam non patefacit: ſed omnis dubij cardo verſatur, vt quæ mediocritas cuſtodienda ſit, habeatur.

11 Si quis tamen propius animum aduertat, omnis ille modus à tribus capitibus, qualis eſſe debeat, nullo negotio deprehendetur. Primum eſt Societatis finis: alterum, quibus vti ſolet, media: tertium ipſius Conſtitutionis verba. Et quoniam, à nobis ſalus & perfectio propria, tum deinde proximi, vt ſcopus attenditur, quæcunque mortificationes fini illi non erunt impedimento, ſed magis adiumento, neque nimiæ, nec immoderatæ, habita ratione finis, iudicandæ ſunt. Media vero quamplurima cenſentur; ad vſum quidem noſtrum, Regulæ: ad bonum proximi, munia omnia, ſiue prædicationum, ſiue confeſſionum excipiendarum, ſiue lectionum. Quamobrem quæcunque mortificationum genera impedient, aut ita debilitabunt, vt

com-

commode vacare non liceat ijs, quæ vel propria profectus ſingulorum neceſſitas exiget, vel imperabit obedientia, vel externa illa miniſteria flagitabunt, indiſcretæ Noſtris, & immodicæ, licet fortaſſis in ſolitario moderatæ viderentur, exiſtimandæ ſunt. Reſtat extremum caput, quod verba Conſtitutionis obſeruanda ſuggerebat, quæ tam plana ſunt, tã liquida loco ſignato, parte ſexta, vt vix vllum dubitationi locum reliquum eſſe patiantur. Etenim præter illam Regulam, quam in vniuerſum ponit ſub finem paragraphi primi ipſo initio, duo tangit capita, quorum alterum corporis valetudinem, alterum occupationes à caritate, vel obedientia profectas intuetur.

12 Hæc cum ita ſint, vt breuiter omnia replicemus; Pœnitentiæ, quæ ad illam normã comparatæ, modum non ſuperabunt, nequaquam, vt Inſtituto alienæ haberi debent, aut appellari, quas etſi ille frequentet, hic omittat, ſingularitas tamen non eſt cenſenda, dum aliquis vt ſuæ pietati ſingulariter ſatisfaciat, officium tamen ceteris commune non prętermittit. Cuius rei diſertiſſimis verbis conceptum Generalis Congregationis decretum habemus, vt omittam conſtantem omnium Theologorum hac in re ſententiam, *Quod non pertinet ad ſingularitatem ſi quis ieiunet, alijs non ieiunantibus, &c.* Secure igitur iux-

ta menſuram diſcretionis in ſanctæ caritatis affectu, eas ſibi, quas conuenire duxerit, quiſque aſſumat; nec alius alium vel iudicet ideo, vel contemnat. Ita Sanctus Auguſtinus, *De moribus Eccleſiæ*, diſputans, quarundam Congregationum meminit, quas ipſe Mediolani & Romæ vitæ ſanctimonia florentes viderat, in quibus licet ſingularis abſtinentiæ viri Deo militarent, neminem tamen, ad auſterum illud viuendi genus hortabantur; neminem, quod amplecti non poſſet, aſpernabantur, vt nec etiam è contra de vllo, qui ſe huic addiceret, male ſentiebant. Nam vt præclare vir ille ſanctiſſimus enuntiat, *Caritas præcipue cuſtoditur, caritati victus, caritati ſermo, caritati habitus, caritati vultus aptatur*. Iam cui quiſque ſit oneri ferendo par, cui minor, Confeſſarij, & Superioris erit iudicare, ſimul & ſtudioſe cauere ne in alterutram partem quoquo modo peccetur. Illud vero quod à nonnullis minus forte cogitantibus fertur, profectum ſpiritualem non in pœnitentijs & mortificationibus, ſed in momēti maioris virtutibus, obedientia nimirum, & alijs generis eiuſdem conſtitutum eſſe, non eſt vniuerſim accipiendum. Nam ſi velint profectum non eſſe in his poſitum, hoc eſt, hæc non eſſe ipſam, & germanam perfectionem; id quidem certiſſimum eſt; ſed non iam controuerſum, cum idem ipſum de ſexcentis alijs, quæ Regulæ

Cap. 33.

læ noſtræ à nobis ſerio petunt, poſſit veriſſimè pronunciari. Hæc tamen media ſunt & adiumenta non vulgaris vtique facultatis, quibus ad virtutes adipiſcendas, & perfectionis viam fideliter ex Regularum præſcripto emetiendam, vti debemus. Itaque ſemper à Dei ſeruis in omni Religioſorum familia, etiam eorum, qui ſe ex animi ſui ſententia iuuando proximo totos conſecraſſent, fuit obſeruatũ. Nec eſt quod illis nos quaſi maiora exequentes anteponamus: quidquid enim de hac ætate ſentiendum ſit, exploratiſſimum eſt eos omnes in ipſis incunabulis, & naſcentis Religionis ardoribus, grauiſſimis occupationibus, cum inſigni Sanctæ Matris Eccleſiæ fructu & gloria fuiſſe intentos.

13. Cum vero etiam exiſtant forte nonnulli, qui non modò non probant, ſed etiam culpant, quod Superiores ad orationes & pœnitentias plures quàm Regula iubeat adhortentur, hoc amplius addendum fuit. Nempe quod ſi Superioribus liceat ſubditorum ſuorum promouendorum gratia, etiam ijs pœnitentias iniungere, ſi forte profuturæ iudicentur ad eos Deo conciliandos, & ab amore proprio dimouendos: cum ad perfectionem, & ea quæ illi conducunt libere poſſint Superiores hortando conſulendoque monere, nihil apparet cauſæ, cur nec poſſint, nec debeant, ad hanc quoque perfectionis viam capeſſen-

dam inuitare: modo cautionem adhibeant; ne quid indiſcrete, vel ſupra modum, aut intempeſtiue ab ijs fiat; abſtineantque à præſcribendo, & certi quidquam ſingulis priuatim definiendo, vel ad hoc, aut illud mortificationis genus impellendo, niſi cum aut rei neceſſitas deſideraret, aut ſubditus ipſe conſilium à Superiore poſtularet.

14 Ad extremum offenduntur nonnulli, quod cum ad has pœnitentias vehementius amplectendas inuitantur, audiant interdum à Regula noſtra nobis præſtitutas vix ſufficere. Et tamen dubio procul ſi quis enucleate rem penſitet, maximam hic ambiguitatem latere clariſsime comperiet. Nam qui ſentiret, ſatis non eſſe, quod ex vi Regulæ præcepit ſuper hac re B. P. N. næ, is iniuriam faceret Beato Patri, qui quod ſufficere iudicabat Societati, in qua communis omnibus, & eadem menſura valere non poterat, prudentiſſime impoſuit. At vero ſi ſic interpretemur vt contendamus non eſſe illic conſiſtendum, vbi nullas metas fixit B.P.N. ſed vlterius modico illo, quod præſcribitur, expleto, ad ampliora properandum, tum demum Sanctorum Patrum doctrinæ conformia ſentiemus, (licet enim Religioſo, præter Regulæ ſuæ demenſum aliquid Domino liberaliter ſupererogare) & Religionum antiquarum veſtigia prememus. Sic namque apud Palladium Angelus

gelus Pachomio reſpondet, facilem ſuis legem poſitam eſſe, quod prouectiores ea non contenti vlterius progreſſuri forent. Sanctus item Hieronymus ad Euſtochium, de cuſtodia virginitatis, Religioſorum priſci illius ſeculi morem refert : inter quos, qui ſpiritu feruentiores erant, ſi quempiam communi orationis penſo contentum, ad reliqua pietatis officia tardiorem animaduerterent, illum ea propter non increpabant, ſed diſsimulato quod nouerant, eum ſæpius viſitabant, & prius incipientes prouocabant magis orare, quàm cogebant. Quin & hoc ipſum conſentaneum eſt ei quod B. P. N. declarauit. In eadem enim Regula docet liquido ad maiorem ſpiritus profectum, cum approbatione Superioris, eas quemque ſibi aſſumere poſſe, quas ſibi magis ad eum finem expedire cognouerit. Vnde liquet, quod qui ſic loquutus eſt, Nolim equidem vt ex obligatione pœnitentias vllas ſuſcipiendas habeant; tamẽ hæ poterũt aſſumi, &c. apertiſsime teſtatus eſt à Regula præſcriptas, quæ præter vnam diei veneris abſtinentiam nullæ ſunt, non ſufficere. Alias quid vetat, quempiam ita colligere, & argutari. Satis ſuperque ſunt, quas Regula mihi ex obligatione demandat; eadem vero Regula diſerte fatetur nullas eſſe ex obligatione iniunctas. Quantumuis ergo mihi nullas adhibeam, ſatis abunde fecero. Quod, quam ſit abſur-

dum, quis non videt?

15 Quidquod in alia Regula, quæ ex 3. parte depromitur, monet quod *Corporis caſtigatio immoderata eſſe non debet, nec indiſcreta*. At hæc indiſcretio nullatenus in id quod à Regula iubetur cadere poteſt. Hinc ergo colligere eſt, aliud omnino præterea ſuſcipiendum eſſe. Quare conſtat eos, qui in via perfectionis progredi cupiunt, vti debere medijs illis, quæ B. P. N. in Regulis & Conſtitutionibus commemorauit, quorum è numero præcipua iſta ſunt. Maxime tamen ijs piæ & frequenti meditationi incumbendum eſt, quæ hominem magis arcte Deo deuincit, & præter diuinæ opis quod impetrat ſubſidiū, Diuo Thoma referente, ardentiores amoris diuini flammas elicit, & vehementiores actus educit. Iuuat etiam mirum quantum pœnitentiæ, & mortificationis exercitium, quod dū intra modum, & obedientiæ normam peragatur, ingentes gratiæ theſauros à Dei manibus impetrat; intimius Deo nos cōiungit, & quod magni pendendum eſt, ad exactam Regularum aliarum, vt per ſingulas decurrentibus poteſt apparere, obſeruationem confert. Niſi enim diuinus amor, & noſtri contemptus altas in animo noſtro radices egerit, ægre Inſtituti noſtri leges, quæ ſpiritus fundamento ſtabilitæ mutuis ſe iuuant operis, illibatæ ſeruabuntur.

Ob

16 Ob id cauſæ acriter intueri par eſt, in qua reparandarum ſpiritus virium neceſsitate verſemur, & langorem, ac inertiam noſtrã cauſari potius neceſſe eſt, quàm feruorem nimium criminari. Non eſt enim hoc tempore alteri orationi locus. Quod ſi inter primos illos feruores Beati P. N. æuo in Societate, antequam vlla Regularum mentio facta fuiſſet, ſolemnes ageremus; contrahendæ fortaſſis habenæ videri poſſent, & impotentiores ardoris impetus, vt in Epiſtola de obedientiæ virtute, & alibi non ſemel loquitur, moderationis fræno coercendi. Sed quæ duæ eum ad ita ſentiendum, loquendumque cauſæ tum impellebant, nunc ambæ ſublatæ ſunt: altera quod in illis mediocritatem omnem tranſilire clare arguerentur; altera quod inconſulto Superiore eas vſurpare conuincerentur. Nunc autem nihil valde de alterutra videtur eſſe metuendum. Et vt in aliquo deprehendatur immoderatus ille feruor, monendus tantum eſt, & in contentiori ſtudio moderandus, non vero etiam in indiſcretionem, quæ notatur in tam paucis, ſic animoſe inuehendum. Nam, vt ſemel dicam, quemadmodum dedecet, non adito auditoque Superiore hæc à ſubditis exerceri: ita non decet iſtis horum ſtudiorum appetentioribus ſine ratione facultatem, & vſum liberum denegari, aut eos ab illis vllo pacto, nulla vrgente cauſa reuocari.

Non enim in obedientiæ, aut virtutum aliarum deſiderato ſtudio conſtans quiſquam permanebit, qui non firmiter Deo coniunctus vniatur. Quia nihil ſpectabam aliud, Epiſtolæ finem ſtatuo, meque orationibus veſtris plurimum commendo. Romæ octauo Maij. M. D. LC.

Omnium in Chriſto Seruus.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA

EIVSDEM R.P.N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres & Fratres Societatis, in Indijs Orientalibus conſtitutos.

De fine illius Miſsionis.

INter multa, eaque mirabilia, quæ fidei noſtræ oculis Dominus noſter exhibere dignatus eſt ſpectacula, non eſt in poſtremis, tot barbararum gentium conuerſio, Eccleſiæ per omnes longe lateque mundi plagas propagatio, in tam denſis tenebris errorum, & ignorationis

Dei

Dei, & inſcientiæ, clariſsimum Euangelij lumen illatum; perduellium, & inimicorum in filios gratiæ, & Regni adoptio. Quod licet nunquam attenta mentis cogitatione comprehendatur, niſi cum multa diuinæ ſuauitatis dulcedine, Sapientiæ admiratione, & potentiæ ſingularis laude, atque veneratione. Hiſce tamen diebus, quibus æterni Verbi in hanc carnis mortalitatem aduentum, ſolemni cultu celebrauimus, commodior ſeſe nobis dediç opportunitas, ſacrarum paginarum oracula, & Prophetarum de eo vaticinationes maiori ſtudio euoluendi, & attentiori cura meditandi.

2 Ex quo factum eſt, vt dum ingentes promiſſorũ theſauros volutarem, quos oſten-
Eſa. 35. tat Eſaias, & aperit modo ſub figura ſolitudinis ad culturam extricatæ, exultantis, lætabundæ, & florentis quaſi lilium: modo ſub
42. perſona cæcæ illuminatæ, & in viam quam neſciebat, & ſemitas quas ignorabat, dedu-
35. ctæ: nunc ſub vmbra ſciſſarum in deſerto aquarum, & torrentium in terra arida, & inaquoſa apertorum: nunc ſub infinitis alijs figura-
65. 19. rum, quæ vos non latent, integumentis: ſed maxime dum diſerte prædicit fore, vt gloria Domini prædicetur gentibus, illorum miniſterio, qui ad inſulas longe, ad eos qui non audierunt de eo, nec viderunt gloriam eius, ſummittentur. Vt inquam hæc eo maiori cum

admirationis ſenſu, animo mihi repræſentarim, quo non præteritorum illa modo, ſed præſentium & futurorum eſſe vaticinia videbantur, quoniam non vni fiebant Europæ huiuſmodi pollicitationes, neque fines aut Eccleſiæ termini, vel eorum qui ad tam ingens conuiuium erant conuocandi, anguſtis cuiuſcunque prouinciæ limitibus fuerant coercendi, cum idem ipſe Propheta prædixiſſet; *Faciet Dominus exercituum in mõte hoc conuiuium grande omnibus populis*. Quapropter mentis oculos attentius defixi, vt intuerer quaſi prælucentibus illis verbis: *Quia & hodie impletur hæc Scriptura in oculis noſtris, & adhuc implebitur*, etiam induſtria laboribuſque veſtris (Patres fratreſque Cariſsimi) quos ex omni membrorum Societatis noſtræ numero, ad tam altam vocationem ſingulari priuilegio delegit, potentique manu conſeruat idem ille, qui vos pridem ab huius ſeculi fluctuantibus vndis liberauit. Hinc meum animum inſignis enata ſubijt alacritas, cum animaduerterem Fratres meos oraculo Prophetæ deſignatos, rei tam ſublimis cooperatores, & adminiſtros. Simul etiam confidenti iuncta confuſioni, clarior mei ſtatus illuxit mihi cognitio; cum & vos illuc ab Europa delegandi, & duces præficiendi, & in opere ſuſcepto vos dirigendi curam, æterna ſapientia vili huic, & inexperto miniſtro demandarit.

Quin

3 Quin etiam vlterius adhuc gradu facto ſimul cogitaui Religionis ſtatum nobilem illum ſatis, & ſublimem (qui vobis cum reliquis Societatis Fratribus præſertim in Inſtituto communis eſt) à Domino cœleſtem, & diuinum magis mirabiliter in vobis effectum fuiſſe. Veſtra ſiquidem Caſtitas, non tantum ad propriam perfectionem, vel opem proximo qualemcunque ſuppeditandam refertur: ſed eo etiam penetrat, vt vos idoneas reddat operas, quæ Apoſtolice diſcurrant ad Gentes vinculis, quibus implicatæ ſunt, exſoluendas. Paupertas vero dum vos ab omni terrena ſollicitudine ſegregat, & rerum humanarum affectibus exuit, pedes veſtros ad annunciandum Euangelium pacis veloces reddit. At obedientia ſancta vos dirigit, & quoquouerſum ad oras illas fidei lumine illuſtrandas deducit, vt cœli motus terris lucem portare ſolet & aduehere. Perinde ac ſi in vobis vota illa, Religioniſque ſtatum diuina prouidentia conſtituere voluerit, vt omnibus impedimentis expediti, eorum quos Propheta recenſuit, albo aſcribi poſſetis, & cenſeri miniſtri (quo nobilius quicquam aut excellentius nec dici poteſt nec cogitari) gloriæ plaſmatoris veſtri, odoris Chriſti Domini diſpenſatores, & ſalutis animarum egregij procuratores.

4 Quamobrem ardentiſsimo cæpi flagrare deſiderio, partes quoque meas obeundi, &

vos

vos ad veſtras alacriter explendas animandi, atque excitandi: quod vt facerem eo magis ſum adductus, quod acceperim pares aliquando monitiones iniectas animis bonis, & optimis, quales vobis Deus pietate ſua largitus eſt, non omnino ſine fructu incaſſum abijſſe. Sed quoniam me temporis anguſtiæ, ſolatio deſideratiſsimo vobiſcum frui diutius non patiuntur; ac perbreui contentus epiſtola, alterius eadem ſuper re, ad Noſtros in India Orientali degentes, à me nuper datæ exemplum vobis ſummittam. Etenim quod in vobis requiro ad ſummam, id vnum eſt, vt attente perpendant ſinguli, videantque, quo tandem conſilio tot operas Europę ſubtrahimus, quorſum multa hic admittere Collegia recuſamus, & tamen tantis cum periculis & difficultatibus, ad tanta maris & Oceani ſpatia emetienda vos mittimus, in quo nihil ſpectamus aliud, quàm vt accurate indigenarum, & fidei lumine deſtitutorum conuerſioni vacetur, cuius gratia nec barbarorum idiomatum perdiſcendorum laboribus, nec itinerum aſperitatibus, nec quibuſlibet contradicentium obſtaculis, nec cuiuſcunque diſcriminis timori, nec vllius acerbitatis ſenſui, vel parcendum eſt, vel ſuccumbendum.

5 Quod tanto ſtudioſius eſt curandum, quanto natura (ſi ſibi, ſuæque indoli relinquatur) libentius fertur, & ſiue propter maio-

ris momenti nogotia, ſiue propter nobilio- rem agendi rationem inclinat, vt ſe totam impendat Luſitanis: quod tamen non ſine graui tot animorum inſtituendorum damno committeretur. Et ſane dum numerum cogito; & eorum præcipue qui noſtræ curæ ſubſunt; ad Deum adducendi facilitatem perpendo, magnopere vereor; ne Dominus aliquando rationem à nobis ſeueriſſime repoſcat; *Quare non poſuerimus pecuniam ipſius ad menſam, vt ipſe veniens cum vſuris exigat.* Hic agitur de re maxima & grauiſſima, vt illi nempe ſint abſque Deo, cuius ignoratione, vt nihil Diuinæ Maieſtati eſt iniurioſius; ita nihil rationali creaturæ infelicius. Agitur, vt quantum ſpectat ad eos, quibuſcum illi non communicãtur Paſsionis Dominicę labores, quos tamen ea propter mortalitatem ingreſſus Seruator noſter tolerauit, inutiles & irriti efficiantur. Et in hunc ſenſum ſub perſona Chriſti illa Ieremiæ verba Diuus Hieronymus de-
15. 10. clarat: *Non fœneraui nec fœnerauit mihi quiſquam*, vbi ſeptuaginta interpretati ſunt: *Non profui, neque profuit mihi quiſquam*, quaſi Dominus conqueratur, *Nullus enim tantum voluit accipere, quantum ego tribuere deſideraui. Idcirco vix mihi quicquam profuiſſe videor. Nec profuit mihi quiſquam: ſalus enim Creaturæ lucrum eſt Creatoris.* Itaque lucrum meum ſalutem illius æſtimans,

non

non mihi proſunt, qui non illam pro viribus procurant. Idipſum de Chriſtianis improbis, qui Domini beneficijs, & expectationi non reſpondent, pronuntiari poteſt. Iam vobis conſiderandum permitto, quanto illud maiori cum ratione de Gentibus vere dici poſsit, quæ non nouerunt eum, neque laborum aut ſanguinis à Dei filio fuſi, vel copioſæ redemptionis participes factæ ſunt, neque tam deſideratos ſalutis ſuæ fructus ei reportant.

6 Non poſſum tamen facere quin vobis ob oculos ponam peregregium & appoſitiſſimum ad mentem noſtram Diui Ambroſij ſermonem; qui dum in Lucam agit de vnctione, qua Saluatoris corpus vngi debet, hæc habet præclariſſima, ex quibus iuxta propoſiti veſtri inſtitutum colligere licebit, quod vobis in manibus ſit miniſterium, & apparatum, quem ad illud per ſtatum Religioſum feciſtis; necnon obligationem, & illi ſatisfaciendi intelligere rationem. *Corpus eius Eccleſia eſt. Corporis eius odor ſumus, & ideo decet, vt mortem corporis eius ornemus: & ſi noſtros illa non requirat ornatus, ſed requirunt pauperes. Ornabo corpus eius, ſi fiam ſermonum eius prædicator, & poſſim gentibus Crucis aperire myſterium. Ornauit ille qui dixit. Quia prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus*

ſim confidenter loqui: Mihi autem mundus crucifixus eſt. Non amanti diuitias, non amanti homines ſeculi, non amanti quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti, non amanti, quæ videntur, ſed quæ non videntur, non cupido vitæ, ſed ei qui feſtinat diſſolui, & cum Chriſto eſſe, crucifixus eſt mundus. Hoc eſt enim crucem tollere, & ſequi Chriſtum, vt & nos commoriamur, & conſepeliamur cum eo, vt vnguentum quod iſta mulier in ſepulturam eius miſit, olere poſſimus. Sed videte quàm pretioſum & ſalutiferum odorem. *Non mediocre iſtud vnguentum eſt, quo Chriſti longe lateque diffunditur nomen: vnde etiam Prophetice dictum eſt, Vnguentum exinanitum eſt nomen tuum. Ideo exinanitum, vt maiore fides odore fragraret.* Et vt finiam, ad alterius epiſtolæ exemplum vos remittens, hoc tantum dico; non ſine ratione, à ſanctis quibuſdam Patribus in illa verba Canticorum, *Odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris*, diſſeri; tum demum ſponſæ (quæ Sancta Eccleſia eſt) veſtimenta incenſum redolere, quando reipſa conuertendis reducendiſque animis ſe totam impendit, cum in hoc maxime Deo, & odori ſuo per incenſum deſignato, aſſimiletur.

7. Sed vt hoc percommode fiat, neceſ-

ſarium eſt triplicem illum habere bene contextum, bene tortum funiculum, quem Diuus Bernardus exprimit. Qui dum agit de miraculo Eliſæi, in quo vt puerum ad vitam reuocaret, poſuit oculos ſuos ſuper oculos eius, & os ſuum ſuper os eius, & manus ſuas ſuper manus eius, ait, ſimillime nobiſcum diebus ſingulis Dominum agere. Vnde fit vt ſentiamus, *Cordi tribui intelligentiæ lumen, & ori ædificationis verbum, & manibus opus iuſtitiæ: dat ſentire fideliter; dat proferre vtiliter: dat efficaciter adimplere: & eſt funiculus triplex, qui difficile rumpitur, ad extrahendas animas de carcere Diaboli, & trahendas poſt ſe ad regna cæleſtia, ſi recte ſentias; ſi digne prologuaris, ſi viuendo confirmes.* Quod ſi quid horum deſit, non eſt ita accommodatus funis, nec aptus, præſertim ſi primum deſideretur, aut tertium. Sed quoniam totum hoc à continua cum hoc Eliſæo noſtro, qui vere Deus eſt, nos ſaluos faciens, coniunctione dependet, ideo Beatus Pater Noſter Ignatius decimæ partis §. ſecundo, monet media illa, quæ cum Deo inſtrumentum coniungunt, efficaciora eſſe animis, ad vltimum & beatiſſimum finem ſuum perducendis. Quæ verba, vt in Conſtitutionibus ſcripta continentur, ſic ego maximopere percupio, vt in

Serm. 16. in Cant.

noſtrum

noſtrum omnium cordibus Spiritus ſancti digito deſcripta, & alte impreſſa perſeuerent. Vobis à Domino cœleſtium theſaurorum abundantiam precor, & me, omnemque Societatem ſanctis orationibus veſtris ex intimis viſceribus enixe commendo. Romæ 12. Ianuarij. M. D. XC.

Omnium in Domino ſeruus

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N. CLAVDII AQVAVIVÆ GENERALIS.

Ad Prouinciales Socitatis Ieſu.

De Iubilæo & Miſsionibus.

QVantum in generis humani flagitia Diuinæ vindictæ furor exarſerit, ſatis aperte tot vbique locis nobis incuſſa flagella teſtantur: neque tamen quod peius eſt, & magis dolendum, ad mores corrigendos quiſquam animum applicat, vel tot verberum cauſam obſeruare, aut ea ſublata cum lacrymarum imbre continuo, pacem ac veniam expoſcere; & iram, quæ

quæ minatur acerbiora, quàm infert, ſatagit vllo pacto placare. Contra potius videre eſt, ad literam reipſa expreſſum, quod olim Dominus pene (vt humano more dicam) fatigatus per Ieremiam pronuntiauit. *Defecit ſufflatorium, in igne conſumptum eſt plumbum, fruſtra conflauit conflator: malitiæ enim eorum non ſunt conſumptæ.* Cum enim Diuina Maieſtas hoc tribulationum igne ſcelerum noſtrorum ſordes perpurgare ſtatuiſſet, tam exilis tamen pietas elucet, tàm modicus Religionis feruor exardeſcit, tantumq. vis amoris proprij cepit incrementum, vt in extremis & ſalus propria, & diuinus honor reponantur.

1 Hæc ea mente loquor, Patres Cariſſimi, vt intelligamus, non iam nobis gradu ſolito incedendum, ſed ardentius multo incumbendum in orationes, pœnitentias, & quod caput eſt, in ſtudium perfectionis propriæ, rationibus omnibus, quæ ad hoc conducere iudicantur, efficaciter adhibitis; ſic vt non modo tum temporis, cum in proximi rebus occupamur, verum etiam cum ab omni conſortio ſegregati, nobiſmetipſis vacamus eius neceſſitati ſanctorum deſideriorum præſidio, feruentibuſque noſtris precibus opitulari, & à Diuina bonitate peccatorũ modum aliquem, & verberum finem exorare valeamus. Enim vero, quid Eccleſia ſancta irati Domini ocu-

lis, quod eum à iuſto furore mitigatum ad lenitatem traducat, vel miſericordiam, poterit exhibere, ſi in tanta totius corporis infirmitate, nobiliores potioreſque partes, Religioſi inquam (ſic enim eos meritiſsimo D. Gregorius Theologus appellat) ij ſint, qui Dominum nec demulcere poſſint, nec delectare? In ſacrarum paginarum acta relatum legimus, Populum Dei, cum Machabæorum æuo grauiſsimis vexaretur calamitatibus, poſt longa multorum dierum ieiunia, poſt decretas, iterataſque ſupplicationes, in conſpectu Dei libros legis expandiſſe; ornamenta ſacerdotalia, & Nazaræos ei conſecratos admouiſſe, demumque voce magna in cœlum exclamaſſe, *Quid faciemus iſtis, & quo eos ducemus?* Volebant quippe, dum ſic æterno Patri, quicquid ei vehementius eſſe cordi cenſebant, offerrent; indignationis eius flammam ita violenter omnia depaſcentem mitigare. Quod ſi nos non ij ſimus, qui digne Diuinæ Maieſtati ſuæ offerri valeamus, non video cur ab eo miſericordiam magis impetremus, quàm irritatum grauius ad acerbiores pœnas à nobis repoſcendas prouocemus. Subit animum illius temporis memoria, cum filij Iſraël, Domini manum vindicem reformidantes, quod Tribus aliquæ altare ſacrilegum ædificaſſent, prudenter veterem ſuperiorum ſeculorum Hiſtoriam repetentes, ex inflicta toti populo propter

Mach. p. 3.

Ioſue 21.

propter culpam vnius pœna, eam collegerunt quæ ob multorum delicta metui debebat & expectari. *Nonne, Achan,* inquiebant, *filius Zare, præterijt mandatum Domini, & ſuper omnem populum Iſrael ira eius incubuit? & ille erat vnus homo, atque vtinam ſolus perijſſet in ſcelere ſuo.*

2 Iam vero in tanta eorum multitudine, qui furorem Altiſsimi prouocant, & accendunt, ſi nos Religioſi, qui apud eum ſequeſtres, & pacis cum hominibus faciendæ interpretes eſſe debemus; non in vno, aut altero noſtrum, ſed in multis, oculos illius acerrimos, & ſole perſpicaciores offendamus: vobis conſiderandum permitto, quid ſperare iam liceat, præſertim cum ad illud officij vinculum, quo tenemur in eius conſpectu mundi ſemper, & alacres apparere, miſera temporis huius conditio, & funeſta rerum præſentium facies accedat. Quamobrem duo nobis in mentem potiſsimum ſuccurrerunt, quæ duo & in Eccleſiæ ſanctæ quadantenus emolumentum redundabunt, & tum à noſtræ Profeſsionis Inſtituto, tum ab vrgente noſtrorum temporum calamitate neceſſario exiguntur.

3 Primum erit, vt dictum eſt, orationi, pœnitentijs, feruori, & perfectioni propriæ vacare diligentius: quem in finem promulgatum eſt Iubilæum, à Sanctiſsimo Domino noſtro aliquot ante menſibus impetratum.

ſed hactenus dilatum, quod in dies vniuerſale expectaretur, & maxime quod non ita pridem eiuſdemmodi fuiſſet in dictum. Hoc ego vehementer à vobis nunc requiro, vt omni alacritate & feruorè, ſpiritualium commentationum exercitijs, alijſque circunſtantijs ſtudioſe curatis, iuxta præſcriptam alias formulam, deſignato per Superiores tempore, quod ſine longa procraſtinatione videbitur opportunius, excipiatis.

4 Alterum eſt, vt ad extirpanda ex parte vitia, quæ in mundo late dominantur; & homines, ad ampliorem Dei notitiam, & conditoris ſui amorem pelliciendos; ſingulis in Prouincijs aliquæ Miſſiones, ex Inſtituto, & Profeſſionis noſtræ formula inſtituantur. Quarum numerus inietur ex vniuſcuiuſque Prouinciæ viribus: & vbi ſacerdotes duodecim poterunt emitti, maximi res erit fructus atque compendij: vbi vero tot mittere non licebit, ſaltem omnino ſex, ſuperatis omnibus difficultatibus, vt delegentur, exopto. Hi Apoſtolico more bini & bini progredientur: vbi peculiaris non poſtulabit neceſſitas, pedibus, & vt veros pauperes decet pergere, non multis onuſti libris, aut grandi ſupellectilis ſarcina grauati, pleni tamen inflammato zelo incedant, ad tolerandum comparati, adque fructum incitato deſiderio ſuccenſi, diſcurrent per vicos & caſtella, minori hominum frequen-

tia habitata, & proinde opis illius magis indiga, tantum in locis ſingulis immorando, quantum prudentia, & fructus operæ ſpes deſiderare videbitur, aut ſuggerere. Inter prædicandum ſolito caueant accuratius, vt ne pōpam, verborumque lenocinia, aut reconditiores doctrinæ ſenſus conſectentur, ſed hoc vnum ſibi ante oculos conſtituant, vt auditores ſuos ad Pœnitentiam, odiumque peccati compellent, in Sancti Vincentij exemplum intuentes, cuius etiam conciones, & eiuſdem ſtyli libros aliquot, poſt Prophetarum & ſacrarum paginarum oracula, ad manum potius habere debent, quam alia quæpiam ſenſa, ſubtileſue argumentationes. In Paſtorum beneuolentiam inſinuare ſe penitus enitātur, omnem ab eorum animis ſuſpicionem depellentes, quod ad eos velut Cenſores aliqui, morumue Correctores proficiſcantur. Cum Religioſis vero, ſicubi eodem in loco verſabuntur, omni prorſus cum ſubmiſſione, & animorum, ſententiarumque conſenſione ſe gerent: ne forte nonnullis videantur, ad illud quod cæteri non præſtant, vel præſtare nolunt, exequendum perrexiſſe. Verum illud in primis optimum erit factu, à Prælato, vel Diœceſis illius, in quam ad operandum profecturi ſunt, Vicario Generali teſtatam ſcripto ſibi fieri poteſtatem impetrare, & bona illorum cum venia, gratiaque, omnia adminiſtrare.

Qui

5 Qui vero ad hanc expeditionem, eatenus Apoſtolicam ſunt deligendi, expedit, vt probata, ſpectatiſſimaque fide, & maturitate ſint inſignes, quique ad hoc opus cœlitus euocati aliqua propenſione ferantur. Ad quod ſuſcipiendum ſperamus in Domino propter Profeſsionis noſtræ obligationem vocationiſque gratiam, fore vt ad minimum Superioris nutum promptos & alacres ſe quam plurimi ſine vlla tergiuerſatione exhibeant. Præſtabit etiam, vt peramplam habeant facultatem ad exercenda Societatis noſtræ miniſteria, & auxilia animorum adhibenda. Quod ſi quid aliud occurrat admonendum, id pro ſua prudentia Prouinciales habita locorum & perſonarum ratione, edocebunt. Tantum addo, maximi ponderis totum hoc eſſe negotium, vrgentiſsimam Eccleſiæ neceſſitatem, tempora calamitoſiſſima, ignorationem Dei,& æternitatis obliuionem incredibilem: inde vero vim fidei inſuperabilem, verbi Dei efficaciam admirabilem; vulgi & imperitæ multitudinis deſiderium inexplebile, eam denique in tenui plebecula docilitatem, quæ vel in prouectioribus poſſet deſiderari.

6 Illud autem, per amorem Dei, aduertamus, quam ſeueram à nobis Dominus rationem repetet, ſi vota noſtra, literarum ſtudia, tot labores in informandis operis, & neceſſario commeatu cogendo tolerati, poſtmo

dum

dum anguſtis parietū noſtrorum finibus coerceantur, tribus aut quatuor mulierculis omnem operam impendendo, cum interea temporis cæteri vniuerſim miſerabili fame conficiantur; aut ſi pariter omnis noſtra ad medendum induſtria in quatuor ſexue iam refertiſſimo omnium medicamentorum narthecio curandis contrahatur, dum interim innumeræ gentes inſanabilibus confectæ vulneribus, omni remediorum ſubſidio deſtitutæ crucientur. Et quod tandem in tempus arbitramur labores noſtros Dominum reſeruaſſe, aut qua mente in eum ordinem hunc exercitum diſtribuiſſe, vel ei tantum robur indidiſſe cogitamus, niſi vt in Eccleſiæ ſanctæ obſequium, & animarum vtilitatem, quicquid in nobis boni, quicquid eſſet proficui, ſponte proferremus, & libenter impenderemus. Equidem ita ſentio, cum infernus ille tenebrarum princeps infeſtam aciem eduxerit, ad hanc Domini hereditatem, qua hæreſeos machinis, qua peccatorum tormentis, qua diſſoluta viuendi conſuetudine, qua altiſſima rerum à ſenſibus remotarum obliuione oppugnandam: nobis qui ſub eius ſignis autorati meremus ſtipendia, leues aliquas & vmbratiles non debere ſatis eſſe velitationes, ſed inſtructa acie, ei egregie occurrendum. Etenim hoc de diuina bonitate mihi polliceor, ipſam tanta cum gratiarum copia & vbertate nobiſcum eſſe con-

 cur-

curſuram, vt feliciſſimum res tota ſit exitum habitura. Itaque ex animo, & quanto poſſum maiore ſtudio Patribus Prouincialibus negotium hoc omne exequendum commendo: ſimulque me per literas de deſtinatis huic operi certiorem faciant: & quàm bene in dies ſuccedat expeditio, admoneant, poſtulo. Quamuis enim officio meo defunctus eſſe mihi videar, & omnem de cetero curam habendam in illos deoneraſſe, cum ita præciſe, & ſtricto iure de tota re conſtitui: non poſſum tamen omnem eius, quod mihi incumbit, ſollicitudinem & cogitationem deponere, quatenus hoc felicem euentum ſortiatur ad maiorem Dei Creatoris gloriam; à quo RR. Veſtris gratiam vberem peto. Romæ 12. Maij. M. D. XC.

RR. VV.

Seruus in Chriſto.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres Societatis.

De feruore, & zelo Miſsionum.

DVm apud me tacita mentis cogitatione præſentem Eccleſiæ ſanctæ ſtatum, Societatis noſtræ corpus, & officij mei curam perpendo; teneri mihi videor ad excitandum nouis aculeorum ſtimulis, Miſsionum per vniuerſam Religionem noſtram ſtudium. Equidem iam altera epiſtola vobis animos addidi, ſed quoniam poſtea Romam ad Congregationem con-

conuenire Prouinciales opportuit, res in magis opportunum tempus dilata fuit, non ſine ſingulari, vt ſentio, Dei maximi nutu atque prouidentia. Cum enim ea res in Congregatione Generali tractata, & ſuper ea decretum factum ſit (in quo plane non mediocris ſolatij fuit materia, conſentientes & congruentes in vnum ardentiſsimos Patrum omnium animos intueri) in ſpem venio fore, vt tanto maiori cum ſtudio, & voluntatum contentione in id vnum omnes alacriter incumbamus. In arenam ergo deſcendendum eſt, & ad gementium atque plangentium huius mundi calamitates hominum inſtar, armandæ nobis frontes, & ſalutifero Tau, ſacroſanctæ nimirum Crucis ſigno muniendæ ſunt; tum quod ad hanc expeditionẽ nos mortificatos & ad grauiſsima quæque perpetienda promptiſsimos comparare, & exhibere debemus; tum quia hæc ad maiorem Dei gloriam actio videtur eſſe referenda: ſed maxime quod omnis præclare quicquam & laudabiliter agendi fiducia, virtute, facultate, fauore, & Crucifixi auxilio fulcienda eſt atque ſuſtinenda. Ita ſignatos deſcriptoſque perinde vt veri milites, qui ſub hoc vexillo, & glorioſo Ieſu nomine ſtipendia facimus, decet manu corripere zeli gladium ancipitem, & ex vtraque parte acutum. Hinc enim peccati nos odium ad illud ſtirpitus euellendum inflammat; inde quaſi

caribus admotis illius amor,qui nos nobis, & ſe ipſum dedit reddiditque, nos ad gloriam eius omnibus animi neruis promouendam exſtimulat . Vnde mihi proprie zelus videtur eſſe feruor quidam , & motio efficax ab amore profecta, cuius impulſu ad ea, quæ dilecto aduerſantur, vt pote, quæ noſtra multum interſint, remouenda, atque depellenda, mouemur.

2 Sed cum tribus præſertim modis dilecto cõtrarium quippiam patrari poſsit: nempe quod aut illius, quem amore complectimur, honoris, nominiſque dignitatem imminuat: vel eius quæſtum & emolumentum retardet; vel denique quod minus placeat, eiuſque deſiderio ſatisfaciat; abunde liquet quo tandem pacto veri Chriſti zelatores, ad radicitus exſtirpanda vitia,animoſque iuuandos, ferri debeant, & incitari. Quandoquidem nec vlla vnquam in parte, à mortali homine Diuina gloria maiori habetur contemptui, quàm dum ſe totum terrenis affectibus penitus immergit, Deoque ſuo terga nefarie vertit. Et ipſe Deus præpotens, vt refert D. Auguſtinus, licet nullius egeat, lucro delectatur, ſuumque deputat, quod noſtrum eſt; ea ratione, qua D. Hieronymus locum illum Hieremiæ explicans, *Non fœneraui, nec fœnerauit mihi quiſquam,* vbi iuxta Septuaginta legit, *Non profui,* dicit in perſona Chri- Hier. 15.

ſti *Nullus enim tantum voluit accipere, quantum ego tribuere deſideraui: nec profuit mihi quiſquam, ſalus enim Creaturæ lucrum eſt Creatoris*. Id etiam ex eo facile deprehenditur, quod in hoc lucro faciendo, vt notat S. Bernardus, maius diſpendium fecerit, quàm in cœlo terraque condenda, & hac vniuerſitate fabricanda. Nos vero cum animaduertamus, vt illius emolumenti percipiendi, paternique honoris amplificandi ergo, factus eſt ipſe opprobrium hominum, & abiectio plebis: vt reputatus eſt quaſi leproſus, & percuſſus à Deo, & humiliatus, vt nec vſquam niſi cruore vitaque liberaliter profuſa conquieuit; læti & reſides rebus omnibus vndecunque inſtructiſſimi quiete conſiſtemus? non vero omni ſtudio illius amore ſuccenſi, & genium defraudare, & voluntatem in omnibus generoſe domando mortificare annitemur? Quantum vero attinet, vt ſupremo iſti Principi noſtro, Patrique amabiliſſimo ſatisfiat, certiſſimum teneo ei, qui vere & perfecte diligit, non tantum grauiores culpas, ſed etiam leuiſſimos quoſque defectus, vt qui purgatiſſimos illius oculos offendant, maximi ponderis exiſtimari: perinde vt fidelem ſeruum, vel bonæ indolis filium, non ſolum iniuriæ, & contumeliæ Domino illatæ vel parenti, verum & minima quæque, quibus ille vel tantillum ſuboffendatur, angunt incredibilem in mo-

Serm. 2. in Cant.

modum, & excruciant. Denique vt in vnum omnia contraham, zelus eſt argumentum certiſſimum, & amoris indicium euidentiſſimū; tantumque, vt arbitror, hic quoquouerſum diſtenditur, quantum illius amplitudo longe lateque protenditur. Ille, ille eſt qui vos indeſinenti ſtimulo pungit & excitat, qui omnes difficultatum moleſtias ſuperat, qui nec acerbitates vllas, nec pericula capitis reformidat, qui nec lente progreditur nec remiſſe, ſed qui nullum non mouet lapidem, vt quacunque tandem induſtria poterit, quod dilecto ſuo cordi eſſe intelligit, viriliter exequatur: contra vero quod aliquatenus ei diſplicere deprehendit, remoueat acurate & depellat; aut ſi minus impedimenta prohibere liceat, vehementiſsimis interius amoris penitiſſimi flammis exardeſcat, & ſaltem Domino cor liquefactum, atque ad gloriam eius omnem, proximorumque ſalutem alacriter paratum offerat.

3 Neque vero alia mihi videtur eſſe illa ſartaginis oblatio, in qua cum zeli & amoris igne, & miſericordiæ erga proximum oleo, homo ſpiritualis (granum plane à Chriſto electum, & in puluerem deſiderij patiendi, continuæque in rebus omnibus mortificationis redactum) ſeipſum in odorem ſuauiſſimum Creatori ſuo, vt præclare teſtatur D. Gregorius, religioſiſſime offert. Nec aliud quic- Leuit. 6. Hom. 12. in Ezech.

quam ab electionis vaſe vocem illam expreſſit. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur & ego non vror?* Aut quid cauſæ fuit cur Propheta, imò Chriſtus ipſe exclamaret, *Zelus domus tuæ comedit me*. Hic autem vt facilius exſuſcitetur, & exardeſcat ignis, tria potiſſimum ad id inſigniter facientia mihi occurrunt. Primum eſt præſentis rerum ſtatus, in quo vniuerſus orbis verſatur cogitatio; alterum profeſſionis noſtræ obligatio; tertium Talenti à Deo liberali bonorum omnium diſpenſatore nobis donati recordatio.

4 Nam quod ad primum ſpectat, qui perpendet attente, quàm miſerabilem in modum rerum omnium diuinarum ſenſus obſtupuerint, cum alta rerum terrenarum demerſum caligine mortale genus tam parum in cœleſtibus videat; Quàm vniuerſa gens humana, ad Dei vocem præcluſis auribus obſurduerit, quàm nihil ſuauitatis ſentiat, quàm non tantum obduruerit ad flagella, ſed etiam ad vulnera & ignis ardores violentiſſimos occalluerit, quàm alacriter in exitium ruat voluntarium, & ſponte ſe plagis peccatorumque aculeis concidendam & confodiendam obijciat, quàm libenter exitiabili cupiditatum incendio ita conflagret, vt etiam in cineres pene diſſoluta ſine vllo tamen doloris ſui ſenſu, côputreſcat. Qui ponet ob oculos tartarei tenebra-

tenebrarum principis acerrima prælia, tot animarum iacturam, illam denique mundi imaginem ad exemplum illius, quam ſub finem ſexti de Sacerdotio libri tanta ſtrage, & horrore terribilem depingit os aureum Chryſoſtomus, animo repræſentabit: qui luctum, & lugubres in morte & corporis comploratiores cogitabit, & in ob interitum animæ fieri ſolitas lamentationes, quas primo de Compunctione libro idem ille commemorat, illis componet, non poterit pudore maximo non ſuffundi, dum, quàm multa illius ergo, quàm pauca huius gratia vſurpentur, animaduertet, dum obſeruabit quantis lacrymarum imbribus, quàm implacabili luctu corporis interitum proſequamur, & mortem animæ, qua vita gratiæ infeliciſſime ſpoliatur, vix omnino doleamus. Atque niſi me coniectura fallit, ea fuit non inter poſtremas cauſa, cur in Lazaro à mortuis ad viuos reuocando myſterij pleniſſimas illas lacrymas Saluator effuderit, quod magnum illum doloris ſenſum videret, quem ſuper extincto cadauere gens illa teſtabatur id temporis, quo vix erat vllus, qui tot animorum inter ipſos extinctorum perniciem lamentaretur. O quis Hieremiam imitabitur, qui tam multiplici leſſo lamentatur aurum obſcuratum, mutatum colorem optimum, diſperſos lapides ſanctuarij, filios Sion inclytos, iã purpura & auro primo ami- Thren.4.

ctos, reputatos in vaſa teſtea, & amplexatos ſtercora. Sed quàm diſpar vnius ab altero ratio, & ea re quanto magis ſub his figurarum inuolucris animæ ad eum ſtatum redactæ conditionem miſeram Propheta lugebat. Hæc & eiuſmodi certa, claraque quicunque ſecum attente conſiderat, nec tamen, vt inquiebat Pſaltes Regius, tabeſcere ſe, & quaſi defectione teneri perſentiſcit, non ſatis intelligo quàm profundo ſomno deuinctus ſopiatur: alterutrum enim pronunciandum eſt, eum, quiſquis ille ſit, aut tantorum malorum præconcepta grauitate, quod ſtatu noſtro foret indigniſſimum non affici, aut eum leuiculo valde, & prima ſuperficie tenus Deum & proximum amore complecti. Quod tamen noxium nimis & dãnoſum eſſet ijs hominibus qui ex animi ſui ſententia, ſcientes prudenteſque, vt hoc melius exequerentur, ſe mundanis affectibus & cupiditatibus exuerunt, ſeque totos in hac Religione Creatori ſuo in holocauſtum conſecrarunt.

5 . Iam vero quod ad ſecundum, ſi ſemper inhæreret animo vocationis, & Profeſſionis Inſtituti noſtri memoria, omnes vtique actiones noſtras ad eum ſcopum, quem hæc Religio ad maiorem Dei gloriam ſpectat, poſſemus facile reuocare. Etenim Beatus Pater Noſter in Inſtituti formula edicit, vt quicunque in hac Societate voluerit ſub Crucis ve-

Chriſto Deo militare, proponat ſibi in animo, ſe partem & membrum eſſe Societatis ad hoc potiſſimum inſtitutæ, vt ad fidei defenſionem & propagationem, & profectum animarum in vita & Doctrina Chriſtiana, per publicas prædicationes, lectiones, ſpiritualia Exercitia, Chriſti fidelium in Confeſſionibus audiendis, ac ceteris Sacramentis adminiſtrandis conſolationem præcipue intendat. Item in eadem formula præcipit, vt Præp. Generalis cum omni diligentia curet tradēdæ doctrinæ Chriſtianæ exercitium, quippe quod prima quidem fronte minus ſpecioſum & plauſibile, ſed tamen maximopere ſit neceſſarium in vſu frequentiſsimo eſſe. In Conſtitutionibus autem parte ſeptima, de miſſionibus agens, primo ſtatim capite dicit, Noſtros quocunque Gentium ad maiorem Dei gloriam & animarum auxilium ſe conferre debere. Et vt Noſtri parati eſſe poſſint, ad diſcurrendum per quaſlibet orbis plagas, ſexta parte, capite tertio ſtatuit, propter graues & frequentes Inſtituti noſtri occupationes, quia ſemper eſſe debeant expediti ad quaſuis mundi partes, quo miſsi fuerint, obeundas; non debere rerum aliquot alioqui piarum & religioſarum curam ſuſcipere. Quarta verò parte, capite ſecundo decernit, Profeſſam Domum, quoad eius fieri poteſt, rebus omnibus expeditam ad Sedis Apoſtolicæ miſsiones obeundas, aliaque opera ad

Dei obſequium & animarum auxilium eſſe debere. Denique Vocationis noſtræ gratia non deſiderat homines vni loco particulari, vt ſtabili & continuæ habitationi inhærentes & illigatos. Sed eo fertur intentio voti illius quo ſe obedientiæ ſummi Chriſti Vicarij ſine vlla excuſatione Societas obſtringit, vt diuerſa loca peragremus, & vitam agamus in quauis mundi plaga, vbi maior animarum neceſſitas videbitur poſtulare. Quæ profectò tanta eſt, vt vix ſine magno dolore cogitari poſſit, quod in tanta operarum multitudine, ſiue propter multa Collegiorum onera, ſiue propter modicum feruorem noſtrum, & acerba tolerandi deſiderium elanguidum, fructum tamen illum de Miſsionibus, quem debemus, quem & Eccleſiæ ſanctæ neceſsitas, & vocatio noſtra poſtulat, non reportemus.

6 Erigamus animos, Patres dilectiſsimi, & ſtudia noſtra nouo cum feruore exſuſcitemus: videbimus profectò, & re ipſa experiemur, ſi nos diuinæ gloriæ cupidos & animarum ſalutis auidos præſtiterimus, immenſam illam bonitatem viciſsim rependere, *Quicunque honorificauerint me, glorificabo eos: qui autem contemnent me, erunt ignobiles.* Quin etiam imperſcrutabili ſua ſapientia varijs illis perſecutionũ, quas aliquot ante annos ſubiuimus, flagellis, noſmetipſos perpurgabit, efficiendo vt in nobis verum ſit, quod olim ſa-

piens

piens prædixerat, *Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſsimum*. Hoc vt ſtudioſius etiam fiat, petere videtur inſuper & exigere præteritæ vitæ damna reſarciendi neceſsitas. Cum enim ipſo ſtatim principio à quo primum per rationis vſum, cum cognoſcere poſſumus & amare, referre debeamus ei fructus laudis, gloriæ, obedientiæ, amoris & perpetuæ ſeruitutis: paſsiones peccatorum, vt ait Apoſtolus, operantur in membris noſtris vt fructificent morti, ita vt non ſolum præſentis ſtatus ratione, ſed etiam præteritorum reparandorum cauſa, fructus vberes nobis referre conueniat. *Et ad hæc quis idoneus?* Hoc ego vehementer expeterem, vt omni cordis affectu, ſterilitatem, imò & acerbitatem & turpitudinem fructuũ noſtrorum plangentes, alacriter aliqua ſaltem ex parte tot nomina diſſoluere conaremur. Et licet mihi ſe campus ingens aperiat, & incentiuorum, quæ nos ad illud præſtandum hortari valeant, & impellere, ſeges offerat; lubet potius vt etiam magis expedit ſingulis, hæc in diuino conſpectu diſcutienda & conſideranda permittere.

Rom.c.7.5.

7. De tertio vero talento nimirum, extra omnem dubitationem & cõtrouerſiam ſitum eſt, omnem illam diligentiam, culturamque, quam Societas in nobis inſtituendis in virtutum, & litterarum ſtudio, & informandis adhibet; ad aliud non ſpectare, quam ad finem

aſſequēdum, qui primò ſalus & perfectio propria, deinde proximi cenſetur, vt inſtrumenta ijs, quibus nos Deus applicare dignabitur, idonea reperiamur. Vt enim de litteris ſeorſim dicam, conſtat etiam ſi rerum cognitio varia diſponat, & ad vſus noſtros animum illuſtret, longe tamen amplius eam ad aliorum vtilitatem promouendam intendere, ideoque ſtatim in ipſis ſtudiorum carceribus nobis illa regula proponitur, quæ iubet animi puritatem cuſtodire, & rectam in ſtudijs intentionem habere, nihil aliud in his quam diuinam gloriam, & animarum fructum quærentes, ad hunc enim ſcopum ſtudia in Societatis diriguntur: Miſerum quippe foret, poſt aliquod tantis laboribus, tot annorum ſtudijs, talentum comparatum, cuius adminiculo animas Deo lucrari valeremus, opportuno eius depromendi & exercendi tempore imminente, illud inuolutum in linteo, aut in terram defoſſum occultare. Quod ſi quid ego talenti nomine velim, tacita apud vos quæſtione interrogetis: iuxta D. Chryſoſtomi & conſtantem Doctorum aliorum ſententiam, talentum interpretor quicquid omne cum proximorum fructu & vtilitate proferri poteſt & impendi. Vnde fit vt etiam naturæ dotes, ſcientiæ, & huiuſce generis animi vel corporis ornamenta nobis à Domino munifice erogata, talenta merito nuncupentur. Et ſane

in Societate noſtra, quantumuis vnus & idem non ſit omnium modus & ratio, tamen veriſſime profiteri poſſumus, nullum eſſe qui donum aliquod & talentum iuuando proximo accommodatum, diuina largitate conceſſum non poſſideat. Deinde vero cum in idem vocationis gratia, finis inſtituti, & quæ nos ad illud dirigit obedientia referantur; multum profecto pungere nos deberet & mouere illa de ſeruis parabola, quibus Dominus peregre proficiſcens bona ſua tradidit ea lege, vt quicquid lucri facturi eſſent, id totum reditibus ſuis & emolumentis accederet. Illic enim eorum, qui ſe ad quæſtum faciendum conſtanter impenderunt, mercedem & luculentam remunerationem, ſimul & irrogatam ei contumeliam, & pœnam, qui vel abiecto & humili præpeditus animo, vel pigritia retardatus, nihil Domino ſuo fructus repræſentauit. Vbi primo venit obſeruandum, hunc à Domino male mulctatum fuiſſe, non quod bona ſua diſſipaſſet, ſed quod nihil emolumenti retuliſſet. Deinde ſi tanta cum ſeueritate plectat eum, qui pauxillum illud otioſum remanere paſſus fuit, quanto ſæuiet vehementius in eos qui non talentum modo, ſed talenta à Dei benignitate receperint quamplurima. Tertio ſolerter animaduertendum eſt, ſpem omnem & fructus exſpectationem, non tam in induſtria noſtra, quam in accepto à Di

uina

uina manu dono ſitam eſſe & collocatam. Vnde nobis, hinc omnis animum deijciendi cauſa tollitur; inde multum arrogantis ſuperbiæ faſtus inſoleſcens retunditur. Ea propter D. Lucas ſeruos illos vtiles Domino ſuo dixiſſe refert. *Domine mna tua decem mnas acquiſiui, &c.* perinde vt ſi illud Apoſtoli vellet exprimere. *Plus omnibus laboraui, non autem ego, ſed gratia Dei mecum.* Ad hæc quarto notandum accedit, à Domino rationem non de fructu re ipſa reportato, ſed de cura & diligentia in bonis ſuis fideliter adminiſtrandis adhibita, repoſci.

8 Quamobrem, vt aduertit D. Chryſoſtomus, non dicit Apoſtolus, *plus omnibus lucratus ſum*, ſed, *plus omnibus laboraui*; ideoque Dominus prænuntiat fore, vt ſub aduentum ſuum fructus à nobis exigat. Quæ cum ita ſint, contendamus enixe pro virili parte noſtra, licet enim fructus laborem non conſequatur, eius erit curare, & à ſingulis quod perſoluere tenetur, repetere; ſimul etiam deſideria contentioneſque noſtras iuſta compenſatione munerari. Præterea ſollicite conſiderandum eſt, quod ſi Dominus ita ſe lucri ſtudioſum præbeat; & metat & colligat vbi non ſeminauerit; multo magis ex eo agro fructũ percipere volet, in quo tot iam annis, tanta cum gratiæ cœleſtis benedictione, ſanctorum deſideriorum ſementem iniecit, vtque meſ-

ſem

ſem vberem referret, largiſſimum tot beneficiorum imbrem è cœlo immiſit. Enimuero ſi præpotens illa Maieſtas, non quod dura ſit vel auſtera, vt perperam ſeruus ille piger obijciebat, ſed propter admirabilem ſummæ bonitatis, & potentiæ abundantiam, metit interdum vbi non ſeminauit (cum ad gloriam ſuam, ſuorumque ſeruorum vtilitatem etiam ea mala, quæ ab ipſo non profecta ſunt, refert) quanto magis exiſtimandum eſt, eum in votis habere, vt quæ ab eius manu dona gratiæ, in bonum & obſequium Eccleſiæ ſanctæ conuertenda dimanarunt, cum fructu impendantur, & exerceantur?

9 Poſtremo non eſt illud curſim prætereundum, ſed accurate penſitandum, quod ab eo talentum aufertur, qui illud occultando pariter ſe gerit, atque ſi nuſquam illud attigiſſet. Ait enim Saluator, *Ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo*, cum tamen è contra ei, qui iam plura poſsidebat, alia inſuper affirmet elargienda: *Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur & abundabit*. Deinde remuneratio, & honorifica illa prædicatio, ſimul & dignitas ſuper tot ciuitates in gratiam lucelli tenuis, poteſtatem habendi, ex parte nobis illud adumbratum oſtentat, quod paratum ei Dominus aſſeruat, qui humili & ardenti animo exiguũ illud quod ſibi conceſſum eſt, fructuoſe collocare elabo-

rat.

rat. Ex quo omnis, quæ hinc colligitur vtilitas, in vſum noſtrum maximam partem cedit. Verum, vt hoc non ita ſit, amor tamen præſtat, vt auide votis omnibus concupiſcamus, vt ab omnibus intelligatur pariter & diligatur infinita illa per omnem modum Dei bonitas & pulchritudo, cuius ergo vehementi amore animas proſequi debemus, & ad hunc bonorum omnium fontem omni ſtudio allicere, vt admonet D. Auguſtinus: *Rape ad eum tecum quas potes, & dic eis, hunc amemus, & ipſe fecit nos, & non eſt longe.*

Lib.4.Conf. c.12.

10 Sed finem aliquando faciamus, modo prius attente cœleſtis ſponſi vocem exceperimus; qui vicem ſuam dolens, & ægerrime ferens ſe propter obſtinatam animi duritiem à ſuis non admitti, ſic loquitur: *Aperi mihi ſoror mea, columba mea, perfecta mea, quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.* Quem locum diſcutiendo D. Auguſtinus, rorem illum & guttas aſſerit eſſe eos, qui iacentes amore diuino deſtituti, in nocte iniquitatis refrigeſcentes, portantur quidem in crinibus Chriſti, quod adhuc in Sacramentis Eccleſiæ viſibilibus tolerentur, ſed tamen ſine gratia, mortalis peccati ſarcina prægrauati, vitam infeliciter trahunt. Pulſat ergo Seruator ad oſtium, & ad Eccleſiæ caulas eos aduocat, quos ad illud exequendum idoneos arbitratur, eoſque perhumaniter

Tract.17.in Ioan.

ter compellat, vt interrupta quiete propria, curas & ſtudia ſua ad animarū ſalutem promouendam conuertant. *Aperi mihi de ſanguine ſoror mea, de ſpiritu meo, columba mea, de ſermone meo quē plenius ex me didiciſti, perfecta mea, aperi mihi, prædica me, ad eos quippe qui clauſerunt contra me, quomodo intrabo ſine aperiente.*

11 Quod ſi nihil nos hæc commoueant, fierine poteſt vt fiduciam aliquam in languidis, frigidiſque deſiderijs reponentes, familiaritatem cum Deo coniunctiſsimam, multarumque tum profeſsionis noſtræ, tum Diuinæ voluntatis cognitionem nobis polliceamur? Equidem non me fugit D. Bernardi ſententia, vt nempe is, qui ex officio animarū ſaluti habet intendere, quoties hominē ſuum interiorē ſenſerit, ad has reuiſendas, corrigēdas inſtruēdas, & ſaluandas permoueri, toties pro certo ſponſum adeſſe intelligat, toties ſe ab illo ſentiat inuitari. Porro inuitatio ipſa quid eſt, *niſi intima quædam ſtimulatio caritatis, pie nos ſollicitantis æmulari fraternam ſalutem, decorem domus Dei, incrementa lucrorum eius, incrementa frugum iuſtitiæ eius, laudem & gloriam nominis eius?* Serm. 58. in Cant.

12 Hæc habui (Dilectiſsimi Patres) quorum memoriam vt vobis per literas (quia coram non licet) refricarem, varijs rationibus adductus ſum. Vnum hoc tantum à vobis de-

ſidero,

ſidero, vt ad partes noſtras perfectius intelligendas, ad recentes animos concipiendos, & vires ad hoc reſtaurandas, quicunque in Miſſiones erunt dimittẽdi, per aliquot dies ſe pijs ſpiritualium Exercitiorum commentationibus exerceant, ijs præſertim, quæ de Regno Chriſti, deque Vexillis duobus agunt, alijſque generis eiuſdem, quæ ad excitandos animos, & ad tam generoſam expeditionem inflammandos videri poſſunt opportunæ. Ad Prouinciales vtique perſcriptum eſt, & præſcriptum, vt iuxta ordinem anno nonageſimo datũ Miſſiones renouentur, & ad eas omnium voluntates accendantur, in ſpem venio fore vt plerique ſe alacriter offerant, Profeſſi potiſſime quippe qui ad eas peculiari quadam ratione obligantur. Ego ſane Diuinæ bonitati tantum confido, vt credam totum hoc, quemadmodũ ijs, & merito vertetur & coronæ, ita in Eccleſiæ proximorumq. fructum inſignem, in Diuinæ Maieſtatis gloriam tot animarum conuerſione non mediocrem ceſſurũ eſſe. Hoc ipſum ceteraq. munia, vt ad fœliciorem exitum perducatis, vobis abundantem gratiarum copiã ab immortali Deo precor, ſimulq. me VV.RR. orationibus, ſanctiſq. ſacrificijs multum commendo. Romæ, 1. Auguſti. 1594.

RR. VV.

Seruus in Chriſto.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R.P.N. CLAVDII AQVAVIVÆ GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis.

De modo inſtituendarum Miſſionum.

CVm Miſsionum miniſterium non ſolum ſit vocationi, atque Inſtituto noſtro maxime conſentaneum (vnde & in Congregationibus generalibus, atque in hac preſertim vltima, tantopere nobis earum cura demandatur) ſed ingenti paſsim, quæ Dei eſt benignitas, cum animarum fructu ad ſpiritualem, non priuatorum hominum tantum, ſed integrarum etiam vrbium, ciuitatumque conſolationem exer-

exerceatur: cumque ſpiritualis hæc proximorum neceſsitas maior in dies appareat ob penuriam hominum, à quibus erudiantur & adiuuentur: tametſi alias ſæpe tum literis noſtris, tum indulgentiarum, quas hoc nomine obtinueramus, occaſione hortati Superiores ſumus, vt accenſum in Noſtris hoc ſtudium, ſpiritumque excitare, ac fouere nitantur; Miſſioneſque in ſuis Prouincijs, pro cuiuſque facultate crebras inſtituant: Attamen re ſæpius Domino commendata, & cum Patribus Aſsiſtentibus deliberata, nouum quoque nunc ſtimulum addendum cenſuimus; nouumque in omnium animis ardorem reſuſcitandum, prolatis ſimul in medium rationibus, modiſq; quibus tam ſanctum, & tam fructuoſum opus ſtabiliri poſſe videatur.

2 Et quia nonnulli abierunt anni, cum integras hac de re literas dedimus ad ſingulas Prouincias, omnes hortando, vt magno animi ſtudio, miniſterium hoc complectantur; operæ pretium fuerit, ſi R. V. ne in ijſdem nunc hæream, relegendas curet, quas menſe Auguſto anno 1594. ſcripſimus, quia cupio prorſus, vt quàm efficaciſsime poterit, ſpiritum hunc Miſsionum in ſuis accendere, ac magis magiſque inflammare ſtudeat. Vt igitur in praxim opuſque res facilius deducatur, expedire videtur, vt ſinguli Sacerdotes noſtri (ijs exceptis, qui vel propter infirmitatem,

vel

vel ob aliud iuſtum impedimentum idonei ad hoc præſtandum R. V. non videbuntur) Miſſionem aliquam deinceps quotannis per vices obeant, nulluſq. ex ijs qui præſtare id poſſunt, eximatur. Ac primi in hoc genere ſint Profeſſi, ad quos profeſſionis ipſius cauſa proprie magis ſpectat hoc exercitium: quique alijs exemplo hac in re eſſe, & duces ſe illis præbere debent. Quod ſi qui fortaſſe vel propter ætatem, vel propter valetudinem, occupationeſue alias, longiores obire Miſsiones nequeant, non idcirco prætermitti debet, quin breues ſaltem aliquas ſuſcipiant paucorum dierum, & in locis propinquioribus iuxta vires, & facultatem vniuſcuiuſque.

3 Modus autem eundi in Miſſionibus iſtis ad animas iuuandas, vberioremque fructum colligendum, is erit, quo Apoſtoli vtebantur, vt bini eant, & quoad fieri poterit pedibus iter faciant, ſicut alias copioſius ſcripſimus litteris Maij, an. 90. quas nunc etiam legere licebit ne eadem repetamus.

Porrò vt difficultas omnis tollatur, & ne vnquam deſint, qui ad Miſſiones has deſtinari poſſint; atque vt ineatur ſtabiliaturq. ratio, quà prompti paratique ſemper ſint ad hoc miniſterium, cupimus vt è ſingulis Societatis domicilijs aliqui, ac duo ſaltē circa Miſſiones occupentur: qui ſi per vices cum ijs operarijs mutabuntur, qui domi reſident, facile ad ma-

nium ſemper erunt, qui Miſſiones obeant: & quia viciſſim alij atque alij foris verſabuntur, non magno erunt oneri Collegijs.

4 Sed quia non ignoramus, quam difficile eſſe ſoleat, vt moueantur è Collegijs operarij qui in ijs habitant, vnde retardari, & impediri ex parte Miſſionum vſus ſolet, minus certe frequentes fiunt, quam & Inſtituti noſtri, & fructus ipſius cauſa optandum eſſet; venit in mentem poſt diuturnas preces, maturaſque conſultationes, rationem quandam experiri quæ præter alias varias vtilitates, multum, vt in Domino ſperamus, ſanctum hoc opus promouebit, nimirum vt R. V. in ſua Prouincia duo vel tria loca deſignet ex ijs quæ Collegia non habent, vbi cum bona ciuium & Prælati venia, Reſidentiam ad tempus collocet, quæ Miſsionibus tantummodo deſeruiat, tum eiuſce loci, tum vicinorum, itaut mutari ſubinde poſsint huiuſmodi Reſidentiarum ſedes, atque ex vno loco in alium transferri, quo pluribus locis proſint, ne paucis aliquot oppidis vrbibuſque circunſcribantur.

In his Reſidentijs viuere Noſtros ex eleemoſynis oportebit perinde ac in Domibus Profeſsis. Quod ſi locus quiſpiam, qui aptus alioqui & opportunus cenſeatur, idoneus non erit ad eos eleemoſynis ſuſtentandos qui ſedem in illo fixerint, quod quidem vix continget, præcipue ſi Noſtri, quod curare debent,

co

to victu, qui pauperes deceat, contenti erunt nec ſuperfluas commoditates conſectentur; tum R. V. procurare poterit, à pijs perſonis, Prælatis alijſue eleemoſynam quampiam, qua illorum neceſsitati ſubueniat.

In ſingulis ergo Reſidentijs octo minimum eſſe oportebit, ſex Sacerdotes cum binis fratribus, quorum quatuor per varia circum loca, bini ac bini proficiſcantur. Deinde ſtatis temporibus iuxta Superioris præſcriptum ad Reſidentiam redeant; in qua commorentur, alijs vicißim foras pergentibus. Superior autem, qui Reſidentiæ pręficietur, ſpiritu feruens eſſe debet ac rerum peritus, vt Miſsiones quo & quandiu recte inſtituat. Sacerdotes item qui in Reſidentijs agent, mutandi poſt aliquod tempus erunt, alijque in eorum locum ſubſtituendi ex ijs qui in Collegijs verſantur: ſic enim ex æquo diſtribuentur labores, & ſingulis locus dabitur atque occaſio fructificandi.

5 Ceterum neceſſarium ducimus, vt R. Veſtra ijs qui ad Miſſiones ibunt, & in Reſiden tijs hærebunt, diſerte inhibeat, ne de nouis Collegijs erigendis vllo modo tractent, aliorumue ſermones audiant, quia è re Societatis in præſentia non videtur augeri numerũ Collegiorum. Quòd ſi forte in aliqua Ciuitate Domus Profeſſæ erigẽdę ſeſe occaſio præbeat: V. R. erit monere Nos, quibus in animo eſt, ſi commoda omnia fuerint, eam acceptare.

6 Denique vt fructum quem ex Miſsionibus iſtis ſperamus, primo quoque tempore conſequamur, cupio vt R. V. ſimul atque has literas acceperit, cum ſuis Conſultoribus deliberet de modo ac ratione exequendi quæ diximus: ſeligat è ſua Prouincia decem aut xij. Sacerdotes, qui idonei ſint Miſsionibus obeundis, eorumque pro conſolatione noſtra, nomina ad nos mittat, ac locorum ſimul quæ ad Reſidentias deſignabit.

7 Addam ad extremum quod huius argumenti occaſione viſum eſt ſuggerendum, vt meminerit R. V. diligenter curandum eſſe, vt Profeſsi in primis; tum cæteri etiam qui ad Societatis gradus promouentur, doctrinæ Chriſtianæ quadraginta dies peragant: quod ipſum ad Miſsiones operarios R. V. ſuppeditabit, præterquam quod Profeſsi eius memores, quod in profeſsione ſua promiſerunt, curæ cordique habere debent Doctrinæ tradendæ miniſterium tanquam ipſorum proprium & B. P. N. Ignatio primiſque Patribus tanto cum fructu atque ædificatione celebratum: quorum quidem exemplum amplecti, & omni ſtudio & diligentia imitari cum diuina gratia debemus. Romæ 12. Maij 1599.

RR. VV.

Seruus in Chriſto.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA
EIVSDEM R. P. N. CLAVDII AQVAVIVÆ GENERALIS.
Ad Prouinciales Societatis.
De vſu Exercitiorum Spiritualium.

ETſi alias ſæpe varijs occaſionibus Exercitiorum ſpiritualium vſum commendauimus, cũ minime obſcurum ſit, quantopere Dominus Deus noſter ab ipſo exordio Societatis noſtræ animarum auxilium hac ratione promouerit: nunc tamen, quando noua ſe offert occaſio ex Directorio Exercitiorum (quod recognitum tandem, aptatumq. iuxta deputationem hac

de re habitam in quinta Congregatione Generali, mittimus in Prouincias) nullo modo prætermittendum viſum eſt, quin R. V. iterum maiorem in modum hortarer, vt omni ſtudio excitare, atque accendere nitatur vſum hunc Exercitiorum, non ſolum in Noſtris, verum etiam in externis: quandoquidem re ipſa conſtat, ſolere Deum per Exercitia, non Religioſis tantum pro cuiuſque vocatione, ſed ſecularibus quoque abundantem ſpiritum, ipſorum ſtatui, captuique congruentem communicare. Quamobrem magnopere optarem, vt Noſtri, primum in ſeipſis frequenti vſu illa excolentes, idoneos ſe Magiſtros redderent, qui eadem poſtea cum fructu tradere ſecularibus poſſent. Velim etiam Confeſſarijs noſtris à R. V. ſerio commendari, vt pœnitentibus ſuis, quos aptos iudicarent, Exercitiorum vſum inſinuent: ad eumque capeſſendum illos ſuauiter inuitent, & excitent: quoniam qui horum fructum ſemel deguſtarint, ijdem poſtmodum aptiſſimi erunt, qui ceteros ad idem deſiderium alliciant & inflamment: ſatiſque conſtat in vrbe, vbi Exercitia ſecularibus tradi cœpta ſunt, rem Dei beneficio multa cum ædificatione, magno eorum emolumento, conſolationique ceſſiſſe. His poſitis neceſſe erit, vt locorum Superiores promptos ſe, liberaleſque in eos admittendos exhibeant, qui per Exercitia ſpiritualia iuuari cupiũt, ita vt poſt-

poſitis incõmodis, aut etiam ſumptibus, quos fieri nonnunquam oportebit, cor dilatent, & ſpiritualem fructum, qui cum diuina gratia ſperatur, anteponant, alacrique animo promoueant. Nam ſi parcos in hac re Superiores, & parum propenſos ad admittendum ſe oſtendent, credibile eſt paucos ad Exercitia venturos: & Confeſſarios perſpecta Superiorum difficultate, parum animi habituros, vt ſuos excitent ad illa flagitanda. Plurimum etiam confert, ſi procuret, quoad eius fieri poterit, R. V. vt in ſingulis Collegijs ac Domibus ſtata ſint aliquot cubicula, in hunc vſum Exercitiorum pro externis deſignata: atque vt in ijs domicilijs, quæ in poſterum ædificabuntur, commodo loco fiant eiuſmodi cubicula, ita vt Noſtris nullo ſint impedimento. Et quoniam minime ignoro R. Veſtræ ſatis exploratum eſſe, huius rei pondus ac momentum, quantique ad Dei obſequium & animarum profectum referat, vt vſus hic paſſim introducatur & ferueat, pluribus verbis id inculcare ſuperuacaneum duco. Hoc tamen ſuggeram opportunam R. V. occaſionem fore, tum in Conferentijs, quas cum Superioribus inſtituet, de modo & ratione gubernandi; tum in Congregatione Prouinciali, quando Superiores omnes in vnum coactos habitura eſt, quibus Profeſſos etiã adijciet, alioſq. quos ipſa cenſuerit; cupio ſummum illis deſi-

derium explicet, quod mihi Dominus inijcere dignatus eſt, vt Noſtros videam reipſa feruentes, omnique ſtudio in animarum auxilium incumbentes, cuius cauſa nos Dominus ad Inſtitutum hoc vocauit, & de quo exactam à nobis rationem poſtulaturus eſt. Eamque ob cauſam R. Veſtra non ſolum ad id omnes cohortetur, ſed de modis etiam varijſque rationibus vna tractet, quibus iuuari plurimas animas liceat: hanc Exercitiorum praxim illis commendando, ac cetera etiam miniſteria Concionum, Confeſſionum, & alia quæ ex Inſtituto noſtro exercemus, vt ea in ſeipſis, & in ſubditis cum ſpiritu ac feruore obeunda curent, ita vt in omnibus Dominus glorificetur, laudeturq. cum multarum animarum quæſtu atque lucro. Omnium precibus me valde commendo. Romæ 14. Auguſti. 1599.

RR. VV.

Seruus in Domino.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N. CLAVDII AQVAVIVÆ GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis.

De formandis, ac bene inſtituendis noſtris Concionatoribus.

CVm in hunc præcipue finem ſingulari Dei prouidentia inſtituta Societas noſtra fuerit, vt ſecundum perfectionē propriam, in ſalutem & perfectionem proximorum omni ſtudio, & diligentia incumbat; noſtrum eſt,quos Dominus huic vineæ ſuæ propoſuit, ſedulo prouidere, vt eius operarij memores officij ſui rationiſq.

quam

quam Patrifamilias, qui eos ad laborandum vocauit, aliquando reddituri ſunt, quàm fructuoſiſsimi cum diuina gratia euadant, omnia illis auxilia & media ſuppeditando, quibus in ſuo quiſque gradu promoueri, ac perfici poſſint. Cumque inter Societatis operarios ad ſpirituale proximorum auxilium, plurimum in primis Concionatores poſsint, multas Chriſto animas diuini eius verbi vi lucrifaciendo: his ego Reuerentiæ Veſtræ, tanquam maximi momenti negotium peculiari ſtudio cõmendandum cenſui, vt ſummam in prouincia ſua curam ponat in formandis idoneis ac fructuoſis Concionatoribus, ſerio illos adhortando, vt officij ſui graduſque, quem in Eccleſia tenent, magnitudinem conſiderantes, quo par eſt decore, dignitate, ſpiritu, atque fructu in eo verſari omni cura & animi contentione ſtudeant: ac proinde inanibus verbis tanquam maximè indecoris & alienis procul abſtinentes, ſcopumque ſuum rite dirigentes, in vnum Dei obſequium, animarumque auxilium & lucrum penitus intendant.

2 Et quoniam bonos prædicatores habituri non ſumus, niſi ad eos formandos, inſtruendoſque operam conferamus, eas illis ſtudendi & præparandi commoditates præbendo, quæ neceſſariæ ſunt, vt ſolidam vtilemque doctrinam acquirant: Ideo vt occaſio omnis amputetur, ne aliorum conciones exſcribere

aſſue-

aſſueſcant Concionatores noſtri, Reuerentiæ Veſtræ impenſe commendo, vt in praxim reuocet §.7. Inſtructionis pro Concionatoribus Societatis, atque ea pariter quæ §.9. & 10. præſcribuntur; quæ quidem eo tendunt, vt neceſſaria directione inſtruantur, caueantque ne factis ipſis parum ædificent, quos verbis ædificare & lucrari conantur. Sed ante omnia commendatum Reuerentiæ Veſtræ quoad poſſum, cupio, vt inculcet Concionatoribus noſtris, omnique ſtudio amplectendum inſinuet §. 8. eiuſdem inſtructionis: ex eo ſiquidem quod ibi præcipitur, tanquam ex fonte deriuatur, & manat illud ipſum quod tantopere expetimus, id eſt fructus & auxilium animarum. quoniam experientia ipſa docet parum vtiles vt plurimum eorum conciones eſſe, qui cum deuotionem illam, zelumque animarum, qui neceſſario requiritur, in ſeipſis non ſentiant, parum efficaciter verba faciunt; nec poſſunt cum ſpiritu in audientium animos eos affectus imprimere, quos ipſimet non induerunt.

3 Ad hunc porro finem magnópere conducet vſus Exercitiorum ſpiritualium, cuius ibidem fit mentio. Idcirco velim, vt Concionatores noſtri priuſquam quadrageſimalium Concionum curriculum ingrediantur, morem hunc ſeruarent, vt aliquot ante diebus prout eorum ferret commoditas, & vnius ſaltem

hebdo-

hebdomadæ exercitijs ſe transferrent. Conferret enim id quàm maxime ad excitandum in illis ſpiritum, feruorem, iſtumque zelum; & optimæ præparationis inſtar eſſet ad Dei verbum cum fructu ſacro illo tempore annunciandum. Ac ſperandum haud dubie cum Diuina gratia nobis eſt, ſi ita vt par eſt, ſat præſtiterint Concionatores, maiores animi vires in ſeipſis experturos, vberioreſque laborum ſuorum fructus collecturos. Hoc tamen ipſum præſcribi à nobis vel iniungi debere non duximus; ſatis fore rati, enixe commendaſſe, atque ob oculos noſtrum deſiderium eis poſuiſſe, mediumque adeo ad id efficax, quod ipſi tanto labore conſectantur, auxilium inquam ſpirituale, quæſtumque animarum. RR. VV. ſanctis ſacrificijs me commendo. Romæ 14. Auguſti. 1599.

RR. VV.

Seruus in Chriſto.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPI-

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVAE

GENERALIS,

Ad Patres, & Fratres Societatis Ieſu:

De recurſu ad Deum in tribulationibus, & perſecutionibus.

PRimis annis gubernationis noſtræ, quæ diuina fuit benignitas, magnam vbique ferme gentium, per quas Societas diffuſa eſt (quod ita tunc expedire videbat) proſperitatem, lætoſq. ac felices proceſſus conſequuta eſt: adeo vt PP. Aſsiſtentibus dicere ſolerem, dum tranquilli-

quillitas erat, intendendum nobis eſſe curſum nauigationis, qua dirigendo, qua ordinando, melioremque ad formam res & membra ſingula reuocando: ſucceſſurum fortaſſe tempus, quo neceſſe foret cum procellis ſcopuliſque luctari, & curam ad vires noſtras ad propellenda potius pericula, quàm ad magnos progreſſus faciendos conuertere. Sed idem Dominus, qui ſumma cum ſapientia nos regit, qui (vt loquitur S. Auguſtinus) *tempora mutat non conſilia*, quemadmodum erga ceteras olim Religiones ſibi cariſsimas, ita ſemper ſe geſsit, vt illas identidem exerceret, illuſtrioreſque plurimis tribulationibus efficeret: ſic & minimam hanc noſtram ab aliquot annis exercere, varijſque modis probare dignatus eſt. Nos ſane, qui ex hoc loco, tanquam ex ſpecula, totius Ordinis noſtri ſtatũ vno aſpectu contemplari poſſumus; facile animaduertimus, licet nullo vnquam tempore nunc hac, nunc illa ex parte aduerſa defuerint; tanto tamen & magis vniuerſales & magis continuas tribulationes ac perſequutiones varijs in Prouincijs nunc eſſe, quæ à multis diuerſiſque hominum generibus inferantur, vt officij noſtri neceſſaria quadam inſtigatione permoti, excitare omnes cogamur, ac toto cordis affectu in Chriſti viſceribus orare, vt communi ſtudio atque ope communem hanc cauſam complectantur; nec Societati modo noſtræ, ſed ipſi

etiam

etiam Dei Eccleſiæ communem, cuius cum-rationibus coniunctiſsimus haud dubie ſtatus eſt, ſeu melior, ſeu deterior huiuſce Religionis.

2 Primumque omnium maximas cenſeo habendas eſſe gratias paternæ optimi illius Domini prouidentiæ, qui tanto amore nos proſequitur: quandoquidem tribulationes, quas immittit, eo tendere ſperandum, vt meliores nos reddant, quia ſicut recte à Caſsiano ſcriptum eſt, *Facilius quis elidi poteſt proſperis, quam aduerſis: hæc enim interdum etiam inuitos retinent atque humiliant; & compunctione ſaluberima, vel minus peccare faciunt, vel emendant: illa vero mollibus mentem ac perniciosis extollentia blandimentis, ſecuros fœlicitatis ſuæ prouentu, ruina maiore proſternunt.*

3 Tria deinde omnibus nobis curæ eſſe, & à ſingulis præſtari cupio. Vnum vt Deum ardentiſsimis precibus exoremus, illuminare ac docere nos velit, quid tandem à nobis exigat per huiuſmodi tribulationes: ne forte puerorum ſimiles ſimus, qui cum à patribus corripiuntur & vapulant, lacrymis planctuq; contenti, nec cauſſas requirunt, cur pœnas dent, nec de emēdatione ſua ſoliciti ſunt. Nos enim in nos ipſos deſcendere debemus, & altius intima noſtra rimari, atque excutere, animo id reputantes, membrorum vitia in totum corpus

pus redundare; multoſque fortaſſe ſanctos, veroſque Dei ſeruos in nobis eſſe, qui propter delicta noſtra eadem tempeſtate agitentur; licet exitu & fine longe diſsimili; quippe cum illos tanquam aurum purificet, nitoremque illis afferat & perfectionem: ignauis vero & negligentibus nouarum imperfectionum materiam, tepiditatemque perniciofiſsimam. Cupio itaque vt præter vſitata examina, ſeriũ quoddam atque accuratum de moribus noſtris omnes, deque priuatæ vitæ ac diſciplinæ norma rationem ineamus, ſedulo inueſtigantes, an aliquam re vera his malis & detractionibus occaſionem præbeamus. Obloquuntur v.g. de nobis homines quaſi nimiũ in ſecularia negotia nos ingeramus: quòd externis occupationibus, congreſsibuſque plurimum diſtrahamur & occupemur: quòd circa doctrinam liberi ſimus, ſtudioſique nouitatis: quod habendi cupidi & auari: quòd honoris amantes, ac propriæ exiſtimationis: quòd denique de aliorum moribus factiſque facile loquamur & iudicemus. Qui quidem ac ſimiles defectus cum à maleuolis iactantur & ſparguntur, atque ab vnoquoque pronis, vt ſolet, auribus audiuntur creduntúrque, dici non poteſt quàm odioſam, & quàm deſpicabilem reddat quamlibet Religionem. Quod ſi qua in nobis forte ſubſit occaſio & fundamentum, eo fit vt boni ipſi & beneuoli, fautoreſque no-

ſtri aciem acrius intendentes,ea obſeruare ac notare incipiant, quibus ipſorum animi incredibiliter refrigeſcant. Ideoque ante omnia neceſſe eſt, quod dixi, vt ſinguli diligenter explorent, an vlla detur occaſio: & quod in ſe culpæ agnoſcunt,hoc emendent: ad propriam perfectionem ſtudioſius & enixius incumbentes per internam ſui recollectionem; & circunſpectionem, per vera religioſæ humilitatis indicia, per modeſtiam & ædificationem in verbis, *Nulli malum pro malo reddentes, nec maledictum pro maledicto: ſed e contrario benedicentes:* totam denique vitam ita conformantes, vt Deus, quod B. Cyprianus ait, in filijs ſuis clarificetur, dum in illis tanti Patris imago reſplendet. *Si enim* inquit, *hominibus lætum eſt & glorioſum, filios habere conſimiles: & tum magis generaſſe delectat, ſi ad patrem lineamentis paribus ſoboles ſubciſiua reſpondeat: quanto maior in Deo Patre lætitia eſt, cum quis ſic ſpiritualiter naſcitur, vt actibus eius & laudibus Diuina generoſitas prædicetur?* 1. Pet. 3.

4 Secundo loco neceſſe eſt, vt ad orationem omni ſtudio recurratur; tanquam ad remedium efficaciſſimum, & à Sanctis viris perpetuo vſurpatum, dicente Dauid, *In die tribulationis meæ Deum exquiſiui manibus meis nocte contra eum, & non ſum deceptus*: & alibi rurſus. *Cum mihi moleſti eſſent, induebam* Pſal. 76. Pſal. 34.

 me

me cilicio; humiliabam in ieiunio animam meam, & oratio mea in ſinu meo conuertetur. Quibus verbis aſſiduum orationis vſum valde ſignificanter expreſſit: quaſi rei cuiuſpiam quæ in ſinu identidem agitetur & reuoluatur. Satiſque conſtat Religioſos ordines Sancti Dominici, & Franciſci ad hoc maxime præſidium conuolaſſe, quo tempore grauiſſimis & ipſi, difficillimiſque tempeſtatibus iactabantur. Propterea cupio pariter, vt quod alias ſæpe à nobis ſtatutum eſt, ſepoſitis per aliquot dies ceteris negotijs, ſpiritualibus Exercitijs dies illos impendamus, eaque non ſolum ad priuatum profectum noſtrum, verum etiam ad commune Societatis auxilium

Pſal. 34. referamus, *vt Dominus apprehendat arma, & ſcutum, & exurgat in adiutorium noſtrum,* gratiamque ac lumen nobis infundat, ne adeo præſens bene merendi, & ſpirituales theſauros accumulandi occaſio ſine fructu nobis elabatur de manibus, aut cum iactura etiam, quod grauius foret, per ignauiam vel impatientiam noſtram effluat: cum occulta Dei beneficia, cuiuſmodi ſunt tribulationes, intentis oculis ſpectari debeant, & nos ambidextri in illis eſſe: quod tum nimirum accidit, ſi vt præcipit Caſſianus, *ea quæ proſpera ſunt, dextraque cenſentur, & ea quæ aduerſa ſunt & ſiniſtra dicuntur, bono rectoque vſu ad partem dexteram fecerimus pertinere: & quæcunque*

cunque fuerint illata, fiant nobis ſecundum Apoſtolum, arma iuſtitiæ. Neque ex eorum 1. Cor. 6.
numero ſimus, de quibus ſecundum 70. ſcriptum eſt in Prouerbijs. *Omnia aduerſa viro* Cap. 14.
inſipienti: nec proſperis enim rebus proficit, nec emendatur aduerſis. Ad hunc ergo finem præter quamplurima ſacrificia & ſuffragia, quæ ex communi Societatis theſauro, partim eo iam deſtinauimus, partim etiam in dies deſtinaturi ſumus: expedit vt ſinguli pro deuotionis ſuæ modo aliquam pœnitentiam, mortificationem, priuatamque orationem offerant: adijciantque ad communes litanias, quæ à Superioribus indicentur, etiam *Aue Maris ſtella*, aut *Salue Regina*, ad Matrem ſanctiſſimam, quæ tanto ſemper cum affectu, tantoque cum fructu eorum patrocinium ſuſcepit, qui in eius ſe præſidium ac tutelam coniecerunt; adeo vt D. Bernardus (nullum vnquam in caſſum ad eius opem confugere ſignificans) his illam verbis alloqui non dubitauerit. *Sileat laudes tuas, B. Virgo, qui te inuocatam in neceſſitatibus ſuis meminerit defuiſſe.*

5 Et quoniam ita prorſus mihi perſuadeo, inter cetera, quæ dæmon, harum calumniarum ac perſequutionum auctor, & incentor, ſibi proponit; non poſtremum id eſſe, vt nos animis cadere faciat, retardetque ab auxilio animarum, dum tot primariorum, infe-

riorum omnium ordinum obtrectationibus impugnari nos videbimus, quia cum vere à
Eccl. 7. Salomone dictum ſit, *Calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius*, mirum haud fuerit, ſi in quo ſolam Dei gloriam proximique ſalutem conſectamur, in eo ipſo præpediri nos ſentientes, inde ſenſim aut puſillanimitate victi, aut tœdio fracti, debilitatique gradum reuocemus. Dei contra, qui ad gloriæ ſuæ cumulum, ipſius inimici manibus coronam nobis architectatur, conſilium voluntatemque eſſe credendum eſt, vt nouo feruore incenſi, ardentiore quàm vnquam ſpiritu in proximi ſalutem per miniſteria noſtra ela-
1. Cor. 16. boremus, quid D. Paulus dicat attendentes. *Oſtium enim mihi apertum eſt magnum & euidens, & aduerſarij multi*. quem ad locum præclare S. Chryſoſtomus duo hæc pariter coniungi, & copulari ſolere obſeruat, propterea quod humanæ ſalutis hoſtis, vbi oſtium ad fructificandum latius patefactum eſt, ibi acriores aduerſarios atque impedimenta ſuſcitat & obtrudit. Omnino autem animos noſtros vehementer acuere, feruoremque accendere debent vel fructus ipſi, qui ex Miſſionibus vndique vberrimi reportantur; populorum concurſus, affectus, & amor ingens quem declarant; lætitia & plauſus, quo venientes excipiunt; lacrymæ & voces quibus digredientes proſequuntur. In quibus omnibus mani-

feſte

ſeſte elucet gratia vocationis noſtræ, cui ne deſimus, omni nobis cura & attentione prouidendum eſt. Ita enim fiet vt meſſis ampliſſima colligatur: & Dominus, qui ſalutem animarum tantopere ſitit, tanto nos impenſius protegendos ſuſcipiat, quanto gloriæ ſuæ, huiuſque animarum cibi auidiores nos recognoſcet.

6 Ad hæc, Superiores priuatim hortor, vt diligenter emendare ſtudeant, ſi quid in eo deſideretur, quod Beatus Pater Noſter in 10. parte Conſtitut. §. 11. nos admonet de amore & caritate externorum, ac præcipue Magnatum erga Societatem conſeruanda. ſed meminerint hoc ipſum Religioſa potius modeſtia, ſimplicitate, atque humilitate, ac ſolidæ virtutis exiſtimatione perfici, quàm aulica vrbanitate, gratiſque humanæ beneuolentiæ obſequijs. quæ licet interdum nonnullis principibus viris placere ſoleant, vel ad oblectationem, vel ad certum ipſorum finem, ac propoſitum: ſæpius tamen in illorum animis opinionem relinquunt aulicorum, & feſtiuæ conuerſationis hominum, aut fortaſſe etiam ſuperborum, ambitioſorum, gloriæque cupidorum, quàm bonorum ac ſimplicium Religioſorum.

7 Commendo ad extremum hac ipſa occaſione, mutuam inter nos vnionem & fraternam caritatem: non ſolum quia per illam ac-

ceptiores Deo erimus, & in medio noſtri, vt ſaluet nos, habitare dignabitur: verum etiam quia quicquid extrinſecus impetum faciat, quandiu colligati hoc vinculo erimus, tutiores fortioreſque futuri ſumus. Quare per Chriſti Domini Noſtri amorem obteſtor, vt diſpiciatur etiam etque etiam, ne quid deſit ab hac parte: quoniam reipſa, quæ vnionem hanc lædere poſſint, multa ſunt: ſeriiſque atque efficacibus remedijs occurratur; recogitentque Superiores exactiſſimam ſe Deo rationem redditurus, ſi adeo peſtilens, ac pernicioſum malum inualeſcere ſinant. Quin hic vnus fortaſſe inter alios fructus eſt, quem ex tribulationibus iſtis elicere nos vult Deus, vt noſmetipſi tanto inter nos coniunctiores ſimus. Quod ſi qui in ſeculo ſecundum carnem fratres ſunt, inter quos, aut rei familiaris controuerſiæ, aut priuatæ aliæ cauſæ graues ſæpe diſcordias ſuſcitant, ſimulatque foris inimicitiæ exoriuntur, mox arctiſſime ſeſe conſociant, ſummaq; vnione defendunt: multo magis eos qui non carne & ſanguine, ſed eodem ſpiritu, eademq; vocatione coniuncti ſunt, colligari inter ſe, mutuiſque auxilijs adiuuari æquum eſt, dicente Spiritu Sancto: *Frater adiuuans fratrem quaſi turris munita*, vt non immerito concluſerit D. Bernardus, *Pax vobis à vobis ſit, & omne quod exterius minari videtur, non terret, quia non nocet.*

Prouer. 18.

Quibus

8 Quibus in verbis vt finem faciam, ſolum hoc addo, maiorem in modum optare, ac deſiderare me; vt ad hæc omnia ſummopere inuigilemus, ſecumque ſtatuant vniuerſi, multo grauiorem re ipſa neceſſitatem eſſe, quàm aut his, aut alijs literis explicari queat. Quamuis Diuina ſapientia more ſuo non intermittat & multos excitare, qui nos ex animo defendant, & *protectionis interim ſuæ manum inter nos & ignem*, vt loquitur S. Macarius, *opponere, vt nos calefaciat, non adurat*. Ipſe ſuo nos omnes afflatu moueat, vt amori & caritati, quem communi parenti noſtræ debemus, vnico eius gloriæ adſpectu ſtudioque reſpondeamus. Omnium precibus & ſanctis ſacrificijs me commendo. Gratia Domini Noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Romæ 29. Iulij. 1602.

Omnium in Domino ſeruus.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R.P.N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Patres, & Fratres Societatis Ieſu.

De Renouatione Spiritus, & correſpondentia cum Deo.

QVàm neceſſaria ſit quotidiana ſpiritus renouatio, iugiſque & indefeſſa interioris hominis reformatio, ex ijs, quę in ſe quiſq. miſere experitur intelligit; & confitetur, quiſquis non ſegniter ſpiritualis eſſe deſiderat, niſi forte hoc eſſe negligat, quod profitetur. Hinc diuina eloquia in Prophetis, Apoſtolis, & Sapientiæ libris,

bris, nil frequentius, nihilque efficacius commendant & vrgent, quàm vt ea, quæ retro ſunt obliuiſcentes ad anteriora nos indefeſſis ſtudijs extendamus; ita vt Apoſtolus ipſe Paulus cum ad id nos grauiter hortatus eſſet, hæc verba ſubiungit, *quotquot enim perfecti ſumus, hoc ſapiamus*. Nequis forte occaſionem errandi ſumeret, credendique illud ad incipientes tantum pertinere, vel certe eos qui magno principio exorſi fuerant (vt re vera fecimus, quicunque ad Religionis ſtatum Diuina miſericordia vocati ſumus) perpetua renouatione minime indigere. Quo factum eſt vt D. Hieron. ad Abigaum hæc ſuo nomine filiæ cuidam ſpirituali indicanda denuntiet; *vt in cœpto itinere non laxetur, vt ad terram ſanctam multo per eremum labore perueniat; vt non putet perfectam eſſe virtutem exiſſe de Aegypto, ſed per innumerabiles inſidias ad montem Nabo, & ad Iordanem fluuium peruenire, vt accipiat ſecundam in Galgala circumciſionem; vt illi muri Hierico corruant, Sacerdotalium tubarum ſubuerſi clangoribus; vt iuguletur Adonizedec; vt Haï & Hazer, pulcherrima quõdam corruant ciuitates.* quibus licet breuibus frequenti, vt ſolet, ad ſacras hiſtorias alluſione, illud indicat glorioſus hic Doctor: non eſſe ſatis mundum ingreſſu Religionis reliquiſſe; ſed vt ad terram promiſſionis, ideſt cœleſtem patriam, multa cum gloria

Philip. 3.

D. Hier.

gloria peruenire valeamus:per innumeras nobis tentationes atque inſidias perrumpendũ eſſe,perueniendumque ad ſublimem perfectionis montem, & ad Iordanem fluuium, qui ſuo nomine (quod deſcenſionem ſonat) voluntariam mentis humilitatem ac vilitatis noſtræ opinionem indicat,vbi à puluere & ſudoribus perpetuis (quibus ex laboribus & tentationum ſollicitudinibus, ac vitæ huius diſtentionibus fœdari neceſſe eſt)lauari poſſimus & recreari. Neceſſariam prætereà eſſe ſecundam in Galgala circuncisionem, quod non ſufficiat mundi huius ſuperfluitates ſemel tantummodo reſecuiſſe,niſi etiam frequentius, imò perpetuo ſtudeamus abſcindere quicquid in nobis aſsidue germinat, quod à cœpto itinere quoquo modo præpediat: neceſſariam eſſe fortitudinem,nec minus aſsiduam orationum inſtantiam, quo difficultatum muri, qui obſtant, deſtruantur. Occidendum quicquid in nobis carnale & ſenſuale adhuc viget, & ciuitates munitas inimicarum regionum, hoc eſt, quantum ego aſſequor, quicquid mundus amat & amplectitur,peruigili ſollicitudine deſtruendas.

2 Nec difficile intelligemus,vnde difficultates innumeræ & impedimenta moleſtiſsima oriantur, ſi ſpectemus & vanitatem & qualitatem huius mundi (in quo tamen quamdiu in mortali corpore peregrinamur, viuere co-

gimur)

gimur) ſi inſidias & mille artes inimici, cui, vt loquitur S. Leo, *Sanitas noſtra, vulnera; lucra, ſunt damna*, qui & voluntate & arte nocendi omnes ſuperat inimicos: ſi perpendamus concupiſcentias, quæ in nobis militant, quæ procliuem in ſingulas horas lapſum ad vitia, arduum aſcenſum ad virtutes ſuo pondere faciunt: vnde neceſſe eſt nobis contra nos ipſos, vtrimque intermiſſam exercere pugnam, & inuicta perſeuerantia indefeſsiſque laboribus lucra conquirere; palmamque, vt cum S. Aug. dicam, quaſi de medio abreptam ſeculi huius incendio, reportare. Quare etſi aliquando nec ſemel ſcripſi, hortatus vos, pro muneris mei obligatione, vt magnis itineribus ad eam perfectionem tenderetis, quam noſtrum Inſtitutum exigit: fateor tamen quoties attentis oculis ſtatum Societatis noſtræ contemplor; quid boni ad Dei gloriam in ea fiat, quidque fieri melius poſsit; toties me vehementer accendi, vt ad maiora tendamus: eoque magis, quo quiſque noſtrum, ſi ſe diligenter excutiat, non ſolum inueniet in rebus & actionibus particularibus quod emendet *(in multis enim offendimus omnes)* ſed etiam deprehendet clara luce, ſe niſi peruigil ſit & indefeſſus atque ad anteriora & ſuperiora ſe rapiat, ſemper plurima etiam non aduertentem, perdidiſſe. Atque vtinam circa huiuſmodi cogitationes ſemper intenti, atque perpetuo nos Iacob 3.

occu-

occupati eſſemus: appareret profecto longe pulchrior longeque ſplendidior totius huius corporis facies; atque interiori auditu longe maiori cum ſuauitate & delectatione perciperetur ſuauis illa harmonia, quæ ex tanta nationum, naturarum, ingeniorum, & gratiarum varietate in auribus non militantis tantum, verum etiam triumphantis Eccleſiæ perſonaret.

3 Ergo præter cetera, quæ diuina aſpirante gratia adhiberi poterunt, cenſui faciendum, vt hoc veluti practico inſtrumento vteremur, Exercitiorum videlicet ſpiritualium, & internæ cum Deo collocutionis ſtudio: quo ex adiumento non ſemel eadem operante, fructus vberrimos in vniuerſa Societate percepimus. Quam ad rem etiam SS. D.N.Clemens VIII. vt pius Pater, & qui Religionis noſtræ fœlicem progreſſum deſiderat; Iubilæum etiam nunc, vt ſæpe antea, nobis efflagitantibus conceſſit. qua occaſione ſenſi me etiam ſuburgeri, *vt veſtram excitem in commonitione ſynceram mentem*. Nec video quo aut commodius aut efficacius id præſtare poſſim, quam ſi Religionis noſtræ, cuius quilibet noſtrum pars eſt & membrum, ſtatum, atque dignitatem ob oculos ponere tentauero. Legimus in Ezechiele Deum Dominum, vt filios Iſrael, qui aberrauerant, excitaret ac pudore ſuffunderet, dixiſſe Prophetæ, *Fili ho-*

2. Pet. 3.

Ezech. c. 43.

minis

minis oſtende domui Iſrael Templum, vt confundantur ab iniquitatibus ſuis, & metiantur fabricam, & erubeſcant ex omnibus quæ fecerunt. Et quidem D. Gregorius intelligit tunc Deum nobis ad confuſionem Templum oſtendere, atque exactam menſuram conſiderandam indicere, cum oculis noſtris vitam perfectorum hominum ſubijcit, vt comparantes noſtris imperfectionibus illorum virtutes; paupertati & humilitati noſtræ, illorum ſublimitatem, humiliemur tandem, & ad perfectionis ſtudium accendamur. Ego tamen exiſtimo poſſe noſtram totam Templi oſtenſionem, & dimenſionum deſcriptionem in alium deriuare tractatum. Nam ſi plurimam confuſionis & erubeſcendi materiam Dominus tunc præbebat, cùm populo illi oſtenderet, quam ingens illa fuiſſet machina, & qualis quæ eò tempore ferè conciderat, quomodò ſuaipſoruu culpa ea priuati fuerant, quibus gemitibus, quaque inſtantia orationum contendere debuiſſent, vt iterum reſtitueretur, quam non multis ante annis ingenti decore, & maieſtate florentem viderant: Quid quęſo animi nobis eſſe poterit, quæ non confuſio faciem noſtram operire, ſi ſtructuram hanc Societatis, quam non fundauit ſolum, ſed etiam ſingulari prouidentia & ſeruat, & auget Diuina bonitas, ſyncero ac viuido mentis intuitu contemplemur?

23. Moral. Cap. 6.

Arbi-

4 Arbitror itaque præter cæteros, quos inueſtigare quiſque poſſet, tres præcipue ob fines,qui nunc meo inſtituto deſeruiunt, adeo exactè voluiſſe Dominicum Templum à Propheta deſcribi.

Vnus eſt, vt contemplantes amplitudinem, majeſtatem, ſtructuram admirabilem, ornatum, & diuitias illius, atque ex eo intelligentes expenſas, opera, magnificentiam, quibus illud diuina ſapientia in illorum bonum, vtilitatemque ſtatuerat; confunderentur & erubeſcerent, cum animaduerterent quanta viciſſim ipſi ingratitudine reſpondiſſent;ſuiſque peccatis & operibus id egiſſent, vt quaſi vanus, & inutilis, tam diuinus apparatus redderetur, quamque inſipienter, dum id boni poſſiderent, eo frui neglexiſſent. Et nos igitur ſi diligentius inſpiciamus hanc Societatis noſtræ machinam, quam Dominus tam inſigni architectura & magnificentia erexit: ſi conſideremus ſtructuram, columnarum firmitatem, porticuum amplitudinem, ornatum capitellorum, diuitias auri magni illius vaſis (quod propterea mare vocabatur) commoda, ſanctitatem altaris, ſacrificiorum varietatem, & ſexcenta huiuſmodi, ſingulari conſideratione digniſſima (quæ omnia facile quiuis poterit in ſpirituali ſenſu diuino ædificio noſtræ Religionis applicare) ſtupore atque extaſi repleti, non poterimus ex intimo cor-

de

de non exclamare cum Propheta, *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini*. & quoniam, vt ſanctus Auguſtinus in re-quidem alia loquitur, dum dicitur Dominus parare nobis locum, ſimul & nos loco parat: nec Diuinæ prouidentiæ, cui omnia præſentia ſunt, nouum aut inopinatum erat, quemque noſtrum vocare, vt in hoc loco habitaremus: Certum eſt quo tempore B.P. Noſter, vt diuina ſapientia repletus architectus, & exemplar huius fabricæ, & ſtructuram ipſam moliebatur, eodem etiam diuinam bonitatem, qui quales, quot, & quomodo in ea habitaturi eſſent, iam deſignaſſet.

Pſal. 83.

In Io. tr.

Iam igitur qui ſerio huic meditationi cor dederit, quomodo poterit non confundi, & erubeſcere, cum perſpexerit quam amplum, quamque auguſtum Deus templum nobis conſtruxerit, ipſeque viciſſim quam parum huic beneficio reſpondere nitatur?

5 Secundus, vt intelligentes peculiarem in eo Templo Altiſsimi aſſiſtentiam, quod ſe facturum promiſerat Salomoni illis verbis, *Sanctificaui domum hanc, vt ponerem nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus*; intelligerent ſimul illud in eis reſpectu quidem tantæ Maieſtatis omnino debere progignere ſacrum quendam profunda cum reuerentia honorem, ad-

3. Reg. 4.

admixtum ſollicito cuidam tremori, ne id profanarent: quemadmodum & viciſſim ob tam beneuolas lætaſque promiſsiones, quas Dominus exhibebat, ſingularem quandam fiduciam: quandoquidem oculi & aures illius, qui ſumma ſapientia, ſummaque ſimul bonitas eſt, perpetuo aperti atque intentæ ſuper domum illam erant. Quibus perpetua illius protectio apertius inſinuatur. Et nos igitur proculdubio, ſi profunda meditatione attendamus Diuinæ bonitatis aſſiſtentiam, atque ſollicitudinem, quam huic minimæ Societati exhibere dignatur: non modo cognitam à nobis, ſed, vt ita dixerim, manibus contractatam, tam multis rerum varietatibus, tribulationibus, perſecutionibus, proſperitatibus, infamia, & bona fama, fructibus in proximos, gloria quæ factori tribuitur, alijſque plurimis, quæ ingenti cum admiratione & conſolatione cernuntur; poterimus certe, ſi veri & legitimi Societatis filij fuerimus, non pro nobis tantum, ſed etiam pro alijs ſingularem Dei quandam protectionem nobis abſque vlla hęſitatione polliceri. Quod ſi Diuina Scriptura refert quaſi magnum aliquod priuilegium Nabuſardan (qui licet magni Regis, vermis tamen & mortalis hominis & ipſe homo dux erat) dixiſſe Ieremiæ, *Ponam ſuper te oculos meos*: in quibus fiduciæ ac ſpei non poterit anima exereſcere, quando ſolus potens, qui omnia

2. Paral. 6.

Hier. 41.

nia quæcunque voluit in cœlo, & in terra, & in mari, & in omnibus abyſſis fecit, aſſerit ſe apertos & intentos habere oculos in eum locum, quo ſingulari ſua prouidentia vocauit illam? Reuereatur itaque profunde tantæ maieſtatis præſentiam, humilietur in abyſſo ſui nihili, in conſpectu eius repleatur Diuina fiducia, & animi magnitudine quiſquis ad eum locum vocatus eſt. Ceterum dum hæc perpendit, ſi quid in eo ſenſus eſt, non poterit non confundi & compungi, quod tam male reſpondeat: ſed illud mihi exploratum eſt, hanc Diuinam protectionem, eiuſque præſidia vix, plus audeo, ne vix quidem eas ſibi polliceri poſſe, qui egreſſi limites & cancellos Inſtituti, nec ſibi pro continuis diſtractionibus, nec proximis per ſpiritualia adiumenta intendunt; ſed eorum communicatio cum externis extra gratiam vocationis eſt, & ſecularis potius, magiſque finibus & adinuentionibus illorum accommodata quibuſcum agunt, quàm Dei lucris, & fini Religionis noſtræ, qui ſola animarum ſalus & gloria Dei eſt: fitque inde vt plurimas non profuturas alijs, ſed ſibi nocituras horas vtilioribus ſtudijs ſuffurentur. Proinde qui ſe ad huiuſmodi occupationes, & diſtractiones inclinari ſentit, obſecro per miſericordiam Dei, vt diligenter id examinet, certetque in lumine Spiritus Sancti attendere in ſe, ſeque inuenire, neque ſinat ſe torrente humanæ gra-

tiæ, aut plauſibus potentium abripi: ſed id ſibi potius perſuadeat, huiuſmodi humanis, ac ſecularibus tractationibus ſe & ſeipſum, imò & Societatem, nō ſine inſigni iactura proprij ſpiritus, & fructus proximorum, varijs, ijſque non leuibus periculis exponere. *Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas, & Aquilæ volabunt, & non deficient:* ſicut re ipſa in ijs apparet, qui puro zelo animarum ſalutem conſectantes, per vaſtitates terræ, per immenſitates Oceani in medijs periculis & mortibus, à Domino admirabili plane prouidentia & poteſtate, & anima & corpore proteguntur. Quemadmodum & Apoſtolus Paulus ſingulare ſpeculum miniſtrorum Dei, atque hominum Apoſtolicorum manifeſte afferit de ſe ipſo.

Iſai. 40.

6 Tertius, vt videntes eas, quibus eo tempore fruebantur occaſiones, & opportunitates magnopere proficiendi, & orationibus ac ſacrificijs innumera bona conquirendi (quandoquidem extruxerat eis Dominus in Templo aulam veluti quandam benignitatis, vbi ad familiare colloquium ſine intermiſſione illos admitteret, ibique regalem miſericordiæ thronum erexerat) dolerent ſe propria negligentia, & obliuione illius, quem perpetuo corde geſtare debuerant, non modo vacuos, & ſine fructu remanſiſſe: ſed eo iam omnino miſere caruiſſe. Et quiſnam ſine rubore & ſic-

cis

cis oculis recogitare poſſit, ſubſidia quibus in Religione abundamus, vt in omni virtute & ſanctitate creſcamus: & tamen quàm exiguum ſit lucrum, quod inde conquirimus? Sic ſane, dilectiſsimi, neceſſe eſt quiſque noſtrum profunde oculos figat, & metiatur fabricam, & erubeſcat, quot opportunitates habeamus innumeros theſauros acquirendi, virtutum actus exercendi, quot calcaria quæ ad perfectionem vrgeant, quot ſtimulos in conſcientiæ examine, quot reprehenſiones in exhortationibus quas frequenter audimus, ſi tamen nos ipſos deinde ad interiora reducimus, vt Deum audiamus eas medullitus explicantem, lucidius & efficacius imprimentem; quantam in Superiorum vigilantia cuſtodiam, quales in multitudine regularum ſepes; quàm copioſam de cœlo cœleſtium donorum pluuiam in frequentia Sacramentorum, & præſertim in ſanctiſſimæ Euchariſtiæ, *quam cum dico* (ait ſanctus Chryſoſtomus) *omnem benignitatis Dei Theſaurum aperio*; qualem contra omnes inimicos fiduciam à ſpiritualibus munimentis & vallo, quàm firma & valida in orationibus arma: qualia in pœnitentijs & corporis afflictionibus munimenta; quantam in Angelorum cuſtodia ſecuritatem, vt vere ſecurus aſſeram, ſi hæc à nobis eo quo par eſt modo perpenderentur, magna nos proculdubio & confuſione & triſtitia, quod tam tenui-

ter his omnibus reſpondeamus,ſæpiſsime perfundendos. Quare illud cupio modis omnibus, vt ſerio & accurate in turpitudinem, & fœditatem tepiditatis reluctantes licet oculos conuertamus, recogitantes cuinam ſeruiamus; qua promiſsione ex parte noſtra,quibus ex parte Religionis præſidijs; quantâ ex parte Dei gratiarum copia,qui nos vocauit,præuenit, & traxit; qua ſpe & magnitudine promiſſorum à tam liberali, tamque potenti, vel pro minimis obſequijs, remuneratore: quandoquidem Rex talis, non maximus modo, ſed etiam ſupremus, ac naturalis, à quo & eſſe, & viuere, & moueri, & denique omnia ſine ceſſatione percepimus, qui ſemper ſuper nos oculos apertos vibrat, non vt diſcernat tantum opera, ſed vt nos adiuuet, cui vt ſeruiat, natura noſtra condita eſt (adeo vt in hac vna re felicitatem ſuam inueniat, vt ſanctus aſſeruit Auguſtinus, *quandoquidem ſic facta eſt,* inquit, *vt ei bonum ſit ſubditum eſſe, pernitioſum autem ſuam, non eius à quo condita eſt, facere voluntatem)* qui ſic curat vnũ quemq. noſtrum tanquam ſolum curet, qui tum res noſtras diligentius & accuratius procurat, cũ perfectius curas omnes noſtras, noſque in ipſum proijcimus: Rex inquam talis, Dominus, & Pater quomodo non integram atque omni ex parte perfectam ſeruitutem mereatur?

7 Vnde Beatus Auguſtinus pleraque ex

ijs

ijs capitibus attingens ſic Armentarium com pellat: *Reddite igitur quod vouiſtis, quia vos ipſi eſtis, & ei vos redditis à quo eſtis: reddite obſecro: neque enim quod redditis reddendo minuitur, ſed potius ſeruabitur & augebitur; benignus enim exactor eſt, non egenus, & qui non creuit ex redditis, ſed in ſe creſcere faciat redditores. huic ergo quod non redditur, perditur, quod autem redditur, reddenti additur. Imò vero in eo cui redditur, ipſe reddens ſeruatur: Idipſum quippe erit redditum, & redditor, quia idipſum erat debitum, & debitor. Deo namque ſeipſum debet homo, eique reddendus eſt, vt beatus ſit, à quo accepit, vt ſit.* Ceterum de damnis huius tepiditatis, ideſt de moleſtijs & amaritudinibus, quas tepida anima patitur, quomodo permultis iiſque grauioribus periculis expoſita ſit, ne à Domino (vt ipſe in Apocalypſi loquitur) euomatur; quàm difficilis, & tarda ſit huius morbi curatio, cùm homo ſeipſum palpet, & quaſi hecticus cum ea maxime laboret, febrim non ſentiat; quo pacto quotidie aliquid perdat, quod natura ſemper ſeipſam quærat, & inſenſibili quodammodo quaſi alluuione cõſumat, & ſi qui fiunt interdum actus, qui boni videantur, remiſſi atque ignobiles fiant; quomodo quotidie ad capiendas, quæ ex Diuino fonte iugiter effluunt, aquas, vas cordis iugiter anguſtetur, quod plurimos gradus gloriæ, quos

ter his omnibus reſpondeamus, ſæpiſsime perfundendos. Quare illud cupio modis omnibus, vt ſerio & accurate in turpitudinem, & fœditatem tepiditatis reluctantes licet oculos conuertamus, recogitantes cuinam ſeruiamus; qua promiſsione ex parte noſtra, quibus ex parte Religionis præſidijs; quantà ex parte Dei gratiarum copia, qui nos vocauit, præuenit, & traxit; qua ſpe & magnitudine promiſſorum à tam liberali, tamque potenti, vel pro minimis obſequijs, remuneratore: quandoquidem Rex talis, non maximus modo, ſed etiam ſupremus, ac naturalis, à quo & eſſe, & viuere, & moueri, & denique omnia ſine ceſſatione percepimus, qui ſemper ſuper nos oculos apertos vibrat, non vt diſcernat tantum opera, ſed vt nos adiuuet, cui vt ſeruiat, natura noſtra condita eſt (adeo vt in hac vna re felicitatem ſuam inueniat, vt ſanctus aſſeruit Auguſtinus, *quandoquidem ſic facta eſt*, inquit, *vt ei bonum ſit ſubditum eſſe, pernitioſum autem ſuam, non eius à quo condita eſt, facere voluntatem)* qui ſic curat vnũ quemq; noſtrum tanquam ſolum curet, qui tum res noſtras diligentius & accuratius procurat, cũ perfectius curas omnes noſtras, noſque in ipſum proijcimus: Rex inquam talis, Dominus, & Pater quomodo non integram atque omni ex parte perfectam ſeruitutem mereatur?

7 Vnde Beatus Auguſtinus pleraque ex ijs

ijs capitibus attingens ſic Armentarium com pellat: *Reddite igitur quod vouiſtis, quia vos ipſi eſtis, & ei vos redditis à quo eſtis: reddite obſecro: neque enim quod redditis reddendo minuitur, ſed potius ſeruabitur & augebitur; benignus enim exactor eſt, non egenus, & qui non creuit ex redditis, ſed in ſe creſcere faciat redditores: huic ergo quod non redditur, perditur, quod autem redditur, reddenti additur. Imò vero in eo cui redditur, ipſe reddens ſeruatur: Idipſum quippe erit redditum, & redditor, quia idipſum erat debitum, & debitor. Deo namque ſeipſum debet homo, eique reddendus eſt, vt beatus ſit, à quo accepit, vt ſit.* Ceterum de damnis huius tepiditatis, ideſt de moleſtijs & amaritudinibus, quas tepida anima patitur, quomodo permultis iiſque grauioribus periculis expoſita ſit, ne à Domino (vt ipſe in Apocalypſi loquitur) euomatur; quàm difficilis, & tarda ſit huius morbi curatio, cum homo ſeipſum palpet, & quaſi hecticus cum ea maxime laboret, febrim non ſentiat, quo pacto quotidie aliquid perdat, quod natura ſemper ſeipſam quærat, & inſenſibili quodammodo quaſi alluuione cõſumat, & ſi qui fiunt interdum actus, qui boni videantur, remiſsi atque ignobiles fiant; quomodo quotidie ad capiendas, quæ ex Diuino fonte iugiter effluunt, aquas, vas cordis iugiter anguſtetur, quod plurimos gradus gloriæ, quos

feruore lucrari potuiſſet, miſer huiuſmodi homo ſibi tepore furatur: deque innumeris alijs incommodis, quæ ex eo morbo proueniunt, digna prorſus, quæ ſerio neque curſim recogitentur à nobis, & plorentur, memini me in libro Induſtriarum aliquid pertractaſſe. nunc ſatis ſit cum Diuo Gregorio concludere: *Si incboata bona fortis operantis manus ad perfectionem non ſubleuat, ipſa operandi remiſſio contra hoc quod operatum eſt, pugnat:* Hinc eſt enim quod per Salomonem dicitur. *Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.*

3. Paſt. admonit. 35.

Prou. 18.

8 Radices porro & cauſas huius tepiditatis, licet ad eas fere tandem reducantur de quibus mox dicam, tamẽ neceſſe erit, vt quiſq; peculiari ſtudio ad cor rediens, excutiat diligenter, vt eas intelligat, & eradicet, vel certe mortificet, vt quæ tam amaros, atque exitiales fructus gignant. Quæ autem in mentem veniunt hæc fere ſunt. Amor proprius, ſeipſum perpetuo quærens, paſsionum rebellio & conflictus, horror difficultatis in pugna, & victoria; deſiderium rerum facilium & molliorum, cuiuſmodi eſſe ſolent, ad quas natura propendet, voluntaria per multa, cordis euagatio; defectus Orationis; negligentia Examinis, & huiuſmodi plurima, quæ opus non eſt hic ſingillatim recenſere. illud tamen non omittam quod puto, & aliqui experti ſunt,

pluri-

plurimum iuuare poſſe; hoc autem eſt permultũ temporis dieſque plurimos ſerio, atque accurate meditari, quanta obligatione obſtricti ſimus Deo per omnia reſpondendi, quamq. ſegniter & quàm male id præſtare nitamur. id quod ſi in ſecularibus deflendum eſt, longe magis in nobis qui Religioſi ſumus, & ſentiendum & deflendum eſt, qui & ex obligatione ſtatus, & propter opportunitates quibus abũdamus, vt dictum eſt, & ob magnitudinem, & multitudinem beneficiorum, id excellentius præſtare debemus. Quod vt clarius intelligamus, & non ſegniter nec quaſi prætereuntes meditemur; poterimus id perpetua memoria retentare, ſi inter innumeras, quas in ſimpliciſsima illa Dei natura perfectiones inueſtigare poſſumus, duodecim ſaltem conſideremus, quæ aliqua á nobis viciſsim exigunt.

9 Prima eſt, Maieſtas & celſitudo, Secunda, immenſitas ac præſentia vbique locorum. Tertia, naturale dominium in omnia quæ creata ſunt. 4. Prouidentia, qua nos gubernat. 5. Beneficia quibus nos præuenit. 6. Sapientia. 7. Pulchritudo. 8. Suauitas & dulcedo. 9. Liberalitas. 10. Amor. 11. quod ſit Spiritus & vita animæ. 12. quod centrum & finis illius.

10 Maieſtas igitur ac celſitudo, abyſſalem vt ita dixerim, reuerentiam & timorem exigit. Nam ſi Ezech. vidit ſubſiſtere Cheru- Ezech. 1.

bim, alaſque demittere, cum primum vocem audierunt ex firmamento, quod quaſi Sapphiri ſpecie ſuper capita eorum erat, *vocem omnipotentis Dei*, vt ibi ait Sanctus Hieronymus, *ferre non valentes:* quanta nos vermiculos terræ contemptibiles reuerentia, quantoque tremore aſtare decet? vt propterea dixerit Apoſtolus ad Hebræos: *Habemus gra-*
Heb. 12. *tiam, per quam placeamus ſeruientes Deo, cum metu ac reuerentia. Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt*: Vbi græcum verbum, non nude reuerentiam, ſed cum pudore & rubore admixtam ſignificat.

11 At Præſentia, cum ipſe ſit intellectus & oculus, nos actu ſemper conſiderans, nec exteriora tantum, ſed etiam intima noſtra, quibus ipſe intimior eſt, accuratiſſime diſcernens; pedumque noſtrorum radices conſiderans (quod pro verbo, veſtigia, ſeptuaginta in Iob reddiderunt) manifeſte, & puritatem non vulgarem corporis & animi, & exquiſitam in operibus diligentiam exigit; neque enim fas eſt diſtorta maleque diſpoſita opera, præſente ipſo ac proſpiciente moliri, cuius
Eccl. 23. oculi, vt Sapientia loquitur, multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi; & hominum corda intuentes in abſconditas partes; deinde vero etiam audaciam & animi magnitudinem; quandoquidem ſolo intuitu nos

eri-

erigit, confortat, ac virtutem miniſtrat operandi, tam pie tamque dulciter & cor dirigens, & manum mouens, vt B. Dionyſius nõn dubitauerit, cũ de diuinis nominibus ac perfectionibus loqueretur, Deum ipſum eo nomine græce appellare, quo ſignificatur, illum extenta ſemper manu nos manuducere.

12 Dominium verò quo Dominus dicitur Dominantium, Rex Regum, Deus Deorum, quippe non ſolum omnium Dominus, & vere ſolus Dominus, ſed etiam fons omnis Regni, omniſque Dominij, proculdubio promptam à nobis obedientiam, integrumque ac maxime volũtariũ ſeruitium requirit: quandoquidem non ex aliqua cum illo conuentiõne, pactione, aut ob noſtra propria commoda, vt alijs Principibus fieri ſolet; ſed naturali ſubiectione, vt pote cuius omne creatum poſſeſsio ſit, eius ſeruitio ſumus obſtricti; eoque magis, quod natura noſtra, vt dictum eſt, talis eſt condita, vt perfectionem aut requiem alibi inuenire non poſſit, niſi cum integre ſubdita eſt ei à quo facta eſt. Quod ſi creaturæ omnes ei obediunt, vnde Propheta ait, *ordinatione tua perſeuerat dies, quoniam omnia ſeruiunt tibi*: *& cœli lumen, ac ſtellæ*, vt alius propheta loquitur, *cum tremore ei obediunt, & in cuſtodijs ſuis lætatæ dicunt adſumus, & lucent cum iucunditate, ei qui fecit illas*; dignum profecto eſt, vt homo ſimilis factus Angelis,

Pſal. 118.
Baruch. 3.

gelis, qui ſuo factori longe nobiliori modo, id eſt per intellectum & voluntatem, ſeruit, obediat illi in omnibus, maiori qua poteſt perfectione ac promptitudine, illud interim dolens nec ſine pudore ingemiſcens, quod iam frequenter ab eo ſe deamari conſpicit. Si vero etiam promiſsionem per vota præſtitam addamus, & conſecrationem, qua nos totos ei dicauimus vt ad perfectam Dei ſeruitutem libere aſpirare poſſemus, Deus bone, quantum excreſcet cumulus debitorum?

13 Verum prouidentiæ, quæ nos aſsidue dirigit, nobis conſulens, nos vocans, excitans, gubernans, non obſcurum eſt quanta reſignatio debeatur, talis nempe qualem princeps Apoſtolorum verbis illis explicat; *Omnem*, inquit, *ſollicitudinem veſtram proycientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis*, ita vt in omnibus vel proſperis, vel aduerſis, quæ contingunt, ſiue ab hominibus, ſiue vndecunque proueniant, parati ſemper ſimus, beatam illam vocem emittere, quam Sanctus Leo Eccleſiæ filijs medullitus diſcendam eſſe pronunciat; *Non mea voluntas pater, ſed tua fiat*, atque his præſertim, qui ſeipſos abnegantes, propriæque voluntati renunciantes, profitentur ſeſe non ex parte, ſed integre obtuliſſe prouidentiſsimo patri holocauſtum. Vnde fiet etiam nihil temere, & quod inde naſcetur ſolidum illud gaudium, nullis vnquam lætitijs

1. Pet. 5.

Luc. 22.

vlla ex parte conferendum, quo perfuſus qui ingeminauerat, *paratum cor meum Deus*, in Pſal.107. illas erupit voces, *cantabo & pſallam, exurge gloria mea, exurge pſalterium & cythara*. tanta eſt in vera reſignatione hilaritas & Dei laus. Ceterum beneficia quiſque viderit quantam animi gratitudinem, beneficiorum agnitionem, gratiarum actionem, & operum mutuam redditionem poſtulent. Nam ſi in rebus humanis ingratitudo tolerari non poteſt: ſatis liquet qualis erga Deum erit, erga quem ſane tum ob frequentiam illorum, tum ob magnitudinem, tum ex neceſſitate noſtra, qua illis aſsidue indigemus, tum quod ab illius bonitate, nullo eius lucro nullaque neceſſitate, promanant; demum quod á tam nobili, atque diuina manu proficiſcantur, creſcit cumulus in immenſum. Atque huius gratitudinis defectu naſcuntur, vt ſanctus Auguſtinus, & ſanctus Bernardus aſſerunt, detrimēta omnia, atque mala ſpiritualia. Eſt enim, vt hi patres loquuntur, veluti ventus vrens, bona omnia exſiccans, fontemque miſericordiæ ſuper ingratum hominem obſtruens.

14 Sapientia porro attentum omnino, & excitū diſcipulū erigit, vt & audiat ſolerter & apprehendat fideliter internum illius magiſterium. O quanta circa animi noſtri defectus, virtutum pulchritudinem, ſemitas quibus nobis inſiſtendum eſt, ſecreta; quæ mundi ama-

tori-

toribus non manifeſtantur; viam ſeſe ad perfectionem extendendi; modum cum eo agendi internus nos Magiſter hic edocet? quare
Iſai. 50. Iſaias: *Erigit mane,* inquit, *mane erigit mihi aurem, vt audiam quaſi magiſtrum:* hæc nos intus docet ſemper nos ipſos habere ſuſpectos, ſecreta Dei pertimeſcere; noſtram vilitatem noſtrumque nihil agnoſcere; in diuino tantum auxilio ſpem ponere, ſcientes *quia*
Pſal. 59. *vana ſalus hominis:* tandem, vt Spiritus ſan-
Sap. 8. ctus loquitur, *ſobrietatem, & prudentiam, & iuſtitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus.* nec difficile eſſet hoc Sapientiæ magiſterium, ſi illius voci ac ſuauiſsimo ſuſurro inuentum tandem inter rudera & ruinas collapſi ædificij noſtri, indeque erectum cor applicaremus; & omni terrenarum ſtrepitu ſilente curarum in mentis penetralibus docentem audiremus: quandoquidem ipſamet circuit quærens nos ad magiſterium. Quare Spiritus ſanctus vbi de Diuina
Sap. 6. Sapientia hac dixiſſet, eum, qui illam quærat, minime laboraturum, *aſſidentem enim foribus ſuis, inueniet illam,* ſubdit, *in vijs oſtendet ſe illis hilariter, & in omni prouidentia occurret illis.* vbi græca vox, quam noſter interpres prouidentiam dixit, paulo plus indicat: ſignificat enim proprie excogitatum aliquod & inuentum. vt ſit ſenſus, Deum non ſolum præ foribus noſtris nos expectantem

oppe-

opperiri: ſed etiam in vijs hilari ſuauique vultu nobis occurrere; denique nullum prætermittere inuentum, nihil non excogitare vt ſe nobis oſtendat. Tanta eſt illius bonitas, tamq. ingens deſiderium quo noſtram perfectionem exoptat.

15 At pulchritudini, & pulchritudini tantæ ſacram quandam & ardentem concupiſcentiam cum incredibili rerum omnium creatarum contemptu, deberi facile videt, qui videt. Sed quis poterit Oceanum hunc intrare, vt de Diuina pulchritudine diſſerat, ſi etiam de creata ſapientia, quod donum in nobis eſt & vix minima quædam guttula perennis illius fontis, dixit Sapiens, vt quibuſdam placet, *ſpecioſior eſt ſole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarũ, luci comparata inuenitur prior.* Sap. 7. Legat qui voluerit non modo ſacras literas, quibus innumeris in locis hæc pulchritudo reſplendet; ſed etiam ſanctos Patres, cum de Diuinis perfectionibus agunt, præſertim vero Dionyſium de Diuinis nominibus, qui liquidiſſime pulchritudinem hanc videtur eſſe contemplatus. A nobis certe quod exigitur præcipue illud eſt, vt purgandis oculis, quibus videri poteſt, id eſt munditiæ cordis, diligentiſſime attendamus, Nam neque in hac vita impurus oculus eam poteſt intueri, vt plurimis locis egregie docet ſanctus Auguſtinus; nec in alia reualata facie poterunt eã contem

plari,

plari, niſi qui in hac mortali illum diligenter expurgauerint; vel certe ita conſtituerint, vt poſſit in purgatorio plene mundari. Atque ex hac proculdubio viſione ingens faſtidium maximuſque contemptus orietur cuiuſcũque tandem rei, ſiue viſibilis ſit, ſiue inuiſibilis, quæ illo inferior ſit. Quapropter de Angelis, quorum nos formam & ſimilitudinem, quantum quidem in hac vita aſſequi licet, omnino decet æmulari, ſanctus Auguſtinus in libro de Ciuitate Dei loquitur: *Præ cuius non ſolum in corporali, ſed etiam incommutabili, & ineffabili pulchritudine, omnia quæ infra ſunt, & quod ille eſt, non ſunt, ſeque ipſos inter omnia deſpiciunt, vt ex toto, quo boni ſunt, perfruantur*. De quo ſane aſpectu & pulchritudine dum ego loquor, illud præterire non poſſum, ex attenta huius pulchritudinis conſideratione, quod increatis pulchris contingere non poteſt, id prouenire vtilitatis ac commodi, vt & ipſi pulchri efficiamur, & ad illius ſimilitudinem conformemur: fit enim, vt ex Apoſtolo animaduertit ſanctus Bernardus, vt

1. Cor. 3. cum anima gloriam Dei ſpeculatur, *In eandem imaginem transformetur à claritate in claritatem tanquam à Domini ſpiritu*: quo quid dici vtilius aut auguſtius poteſt? Ad quã ſimilitudinem vt nos B. Auguſtinus hortaretur,

Pſal. 70. tur, explicans verba illa Pſalmi, *Deus qui ſimilis tibi*, ſic ait, *non ab illo recedat* (ſcilicet

homo)

homo) *ei cohærendo ſignatam tanquam ex annulo cera, illi affixus habeat imaginem eius faciens quod dictum eſt, mihi autem adhærere Deo bonum. vere cuſtodit ſimilitudinem & imaginem ad quam factus eſt.* Suauitatem porro & dulcedinem ſanitas quædam palati & guſtatiuæ virtutis incipiat neceſſe eſt. Quare omnino ab omni terreno ſapore, qui eam inficere poſſit, repurganda eſt accurate. O quã miſerum in modum cura & delectatio terrena Dei ſaporem impedit. neč dubium quin interdum peccata etiam leuia niſi frequenter expurgentur, fructum internæ ſuauitatis, teſte B. Gregorio, ſupra quàm credi poteſt, impediant. Huic autem dulcedini guſtatio debetur & ſi dicere licet ſapo ratio, & qua inde naſcetur inſatiabilis quædam fames: ſed ex defectu interni guſtus diuinæ dulcedinis prouenit interdum, vt idem Sanctus aſſerit, *Vt amemus foris miſeri famem noſtram*; & contra, qui palatum aſſidue expurgant, aptumq. cœleſtibus ſuauitatibus impenſius reddunt, accipiunt quandam diuinæ dulcedinis portionem, atque in amore caſtiſſimæ voluptatis exardeſcunt, vt ſpretis omnibus temporalibus ad edendum bibendumque toto accendantur affectu.

16 Liberalitas autem perſeuerantem petitionum conſtantiam, imò vero importunã, vt ita dicam, & inſatiabilem indicit, nec non

impe-

impetrandi ſubnixam magnanimitate fiduciam, vt propterea B. Bernardus dixerit debere nos ſpiritu ſuſpenſos habere oculos erga Deum, expanſumque ſinum, *Ad largam eius benedictionem, qui vtique à copioſis illis cœleſtis menſæ delitijs vacua nunquam reuertitur manu*. Oportet igitur nos magna cum fiducia impetrandi importune precibus efflagitare; ſinumque cordis ad ſuſcipienda data optima, donaque perfecta ſemper habere dilatatum. Ad quod etiam maiores nobis animos addit, dum conſideramus nihil nos humile, nihil expetere terrenum, cum harum rerum expoſtulatio, quæ minimæ, ac fere nihili ſunt, iniuriam potius, vt ait Caſsianus, tam munifico patri, ac largitori irrogare videatur, qui paratus eſt maiora ac præclariora abſque comparatione vlla donare: ſed tantum ea petere, quæ nos gratiores efficere poſſint diuinæ ipſius Maieſtati, illique arctius atque intimius vnire. Heb. 4. *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius*.

17 Sed enim amor ad amorem trahit dulciter, compellit fortiter, nec alio quàm amore compenſari poteſt. nec video quicquam quod nos tantopere & humiliare debeat & pudore ſuffundere, ſicut profunda cogitatio, quod cum à Deo (hoc eſt à Maieſtate illa, quæ nihil in nobis amore dignum inuenit, ſed producit amando) tam mirum in modum fueri-

mus

mus in amore præuenti, tam parum tanto & tali reſpondeamus amori, cum præſertim in hoc ſolo affectu, vt S. Bernardus annotauit, aliqua ex parte Deo poſſimus rependere vicem. *Nam cum amat Deus,* inquit hic Pater, *non aliud vult quàm amari. Quippe non ad aliud amat, niſi vt ametur, ſciens ipſo amore beatos, qui ſe amauerint.* Præmiſerat autem quòd licet Deus timendus ſit vt Dominus, honorandus vt pater, *horum tamen neutrum acceptabit, ſi melle amoris condita non fuerint.* Denique merito dixit. *Magna res amor, ſi tamen ad ſuum recurrat principium, ſi ſuæ origini redditus, ſi refuſus ſuo fonti, ſemper ex eo ſumat, vnde iugiter fluat.* Verum ſine ſuſpirijs & lacrymis cogitare non licet, quàm vilia & indigna ſint, quæ ab hoc amore nos retrahunt; quantumque amor proprius grauiſſimus eius hoſtis, auariſſimus ipſe atque ingratiſsimus, quaſi catenis quibuſdam, ne Deo, cui nos totos debemus, integre omnino reddamus, nectat atque coerceat, *& tamen dignum eſſet,* vt S. Hilarius loquitur, *vt illi nos integri redderemus, cui debere nos recolimus, & originem, & profectum.* Quamobrem vt amorem nobis, quem ei debemus, ſua lege commendaret, poſtquam ſe dulciter noſtrum vocaſſet, *Diliges,* inquit, *toto corde, tota anima, ex omni mente, & ex omnibus viribus tuis*: quamuis idipſum certe quod to-

Serm. 83. in Cant.

tum eſt, parum admodum ſit, vt ideo meritò dixerit ſanctus Bernardus, *Amat charitas, amat immenſitas, & vicem rependimus cum menſura?* Et in Cant. Serm. cit. *Merito cunctis renuncians affectionibus alijs, ſola & tota incumbit amori, quæ ipſi reſpondere amori habet in redhibendo amore: nam & cum ſe totam effuderit in amorem, quantum eſt hoc ad illius fontis perenne profluuium?* Et hoc illud eſt, quod nos perurgere omnino debet, vt omni ſtudio ac diligentia nulla re prætermiſſa, quæ ad id conducere poſſit, ad amoris proprij mortificationem, diuinique augmentum non ſegniter accendamur, donec cum ſponſa gloriari liceat, *Ordinauit in me charitatem*, hoc eſt Vexillum & præſidium amoris (id enim ſonat militare illud vocabulum *ordinauit*) ſuper nos mira conſtituit dignatione, tum ad noſtri cuſtodiam, tum ad ipſius Domini conſeruationem, in quo omne bonum noſtrum poſitum eſt.

De dilig. ver.

18 Et quandiu anima infidelis Domino, ac rebellis non eijcit ſua culpa tam neceſſarium firmumque præſidium, nulla ſe vi à Domino ſeparari poſſe ſecura confidat. Vnde vas illud electionis gloriatur, *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an fames, &c.* quæ fidenter enumerat. Et reuera quam tribulationem timeat, Domine Ieſu, qui te exhortatore & conſolatore intrinſecus

Rom. 8.

ſecus roboratur? qua anguſtia coarctetur, qui in te ſumma latitudine, corde vndique dilatatur? quam famem horreat, qui de pane vitæ, & paſcitur & inebriatur? qua nuditate laboret, qui te indumento gloriæ tegitur & ornatur? cui periculo cedat, qui ſuper omne mutabile, pennis amoris tui ſublimiter eleuatur? quæ illum perſecutio frangat, quem læua & dextera tua molliter quieſcentem amplecteris, & qui ſcapulis tuis iugiter obumbratur? quis gladius vulneret, quem turris fortitudinis vndique cingit ac protegit? Non itaque immerito humili fiducia plenus, poſt verba illa ſubdit Apoſtolus: *Certus ſum enim quia neque mors, neque vita, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos ſeparare a charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Quæ verba perpendens D. Auguſtinus, tam ignitas diuinaſque affert meditationes, & tam dulces ſenſus vt ſi non omnes recenſere, ne longior ſim, aliquas tamen mihi præterire non liceat. *Nemo*, inquit, *nos inde ſeparat minando mortem: idipſum enim quo diligimus Deum, mori non poteſt, niſi dum non diligit Deum, cum mors ipſa ſit non diligere Deum. Quod nihil eſt aliud, quàm ei quidquam in diligendo atque ſequendo præponere. Nemo inde ſeparat pollicendo vitam; nemo enim ab ipſo fonte ſeparat pollicendo aquam. Non ſe-* De mor. Eccleſ. 11.

parat Angelus; non enim eſt Angelus cum inhæremus Deo, noſtra mente potentior. Non ſeparat virtus; nam ſi virtus hic illa nominata eſt, quæ aliquam poteſtatem in hoc mundo habet, toto mundo eſt omnino ſublimior mens inhærens Deo. Non ſeparant inſtantes moleſtiæ, hoc enim leuiores eas ſentimus, quo ei vnde nos ſeparari moliuntur, arctius inhæremus. Non ſeparat promiſsio futurorum, nam & quidquid boni futurum eſt, certius promittit Deus; & nihil eſt Deo ipſo melius, qui iam profecto bene ſibi inhærentibus præſens eſt. Non ſeparat altitudo neque profundum; ſi enim ſuperna & inferna huius mundi ſignificantur, quis mihi cælum polliceatur, vt a cæli fabricatore ſeiungat? aut quis terreat infernus, vt Deum deſeram, quem ſi nunquam deſeruiſſem, inferna neſcirem.

19 Iam vero quod ſpiritus & vita animæ ſit, merito ad id nos conſtringit vt omni ſtudio illi viuamus quo viuimus, & vt vita noſtra, omnis ſenſus, motuſque animæ à vitali hoc diuino ſpiritu procedant. De hac animæ vita in libro de præcepto & diſpenſatione, B. Bernardus ita philoſophatur. *Si Deum amans anima ex ipſo viuit, vti corpus ex ipſa, quo pacto quæſo præſentior eſſe contenditur, vbi dat,* ideſt corpori; *quam vnde accipit vitam,* ideſt Deo? *fons ſiquidem vitæ charitas eſt, nec viuere animam dixerim, quæ de illo*

Circa finē.

non hauſerit: haurire porro quomodo poteſt niſi fuerit præſens ipſi fonti, qui charitas eſt, quæ Deus eſt? præſens igitur Deo eſt, qui Deum amat in quantum amat, in quo enim minus amat, abſens profectò eſt. Ex ijs licebit ex parte conijcere, quo ſtudio cauenda ſint nobis omnia, quæ vitæ huius actiones impedire poſſunt, quæ ex eo ſpiritu iugiter promanarent. Quare non modo exacta omnino diligentia à mortalibus peccatis cauendum eſt, quæ cum cor feriant (de quo nobilius à Sapiente dictum arbitror: *Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit*) extingunt ſubito ſublimiorem animæ vitam, quæ inde vt cadauer putridum, ac putidum ſimul immobilis, inſenſibilis, & plane inutilis redditur: Sed omni etiam cura à venialibus & imperfectionibus præſertim grauioribus abſtinendum, quæ veluti morbi animæ atque humores noxij, qui quaſi defluentes in neruo ſpiritus impediunt, retardant, prohibentque motus, ſenſuſque vitales ab hoc ſpiritu venientes, quo viuificantur, vegetantur, & ſenſificantur animæ noſtræ. Quod ſi hoc exemplo corporalium infirmitatum, quas vt abijciamus, tentamus omnia, perpenderemus diligentius, quæ actitentur in nobis; euigilaremus certe, ne quid intentatum in hiſce ſpiritualibus depellendis relinqueremus: atque in omnibus attenta ſemper mente diſtenderemur, vt vitam hanc, quam Prou. 4.

de cœlo haurimus, ſenſu motuque iugiter te-ſtaremur.

20 Tandem dum illum eſſe finem, ac centrum noſtræ beatitudinis attentius ruminamur, liquido certe perſpicimus non modo in ſtatu vitæ noſtræ, ſed etiam vt noſtra regula docet in particularibus actibus, in operibus, verbis, & cogitationibus ſemper in eum nobis non ſegniter; nec cum torpore tendendum: quandoquidem rerũ omnium perfectio, quam & motibus ſemper intendunt, in eo poſita eſt, vt ad centrum locumue ſuum perpetuo moueantur. Nam ſi infelicia prorſus putarentur corpora, quæ ſuis ponderibus, grauitate ſcilicet vel leuitate, ſua loca non peterent; longe proculdubio maior miſeria noſtra fuerit, niſi aſſidue tendamus ad Deum: quod tunc vere fit, cum actus omnes noſtri ab ipſius amore & mouentur in ipſum & diriguntur. Ex quo etiam id apparebit, quàm non leuiter venialia æſtimanda ſint & cauenda, quibus fit vt actiones, quæ huiuſmodi fuerint, non poſſint tendere ad Deum. Quare B. Dionyſius malum aſſerit *eſſe præter finem, extra terminum, ſcopo carens*. Itaque ſi ex centum motibus, qui verbi cauſa vnius diei ſpatio fiunt, plures forſaſſe quàm nonaginta in vanum recidunt, non in centrum; conſideremus, obſecro, quàm nobis ingratum, quamque inuiſum genus hoc vitæ debeat eſſe. Nec dicat quiſquam, vt ge-

nus hoc peccatorum ob humanam fragilitatem ſine ſingulari Dei priuilegio vitari non poteſt, ita frequens admodum eſſe, vt in multa huiuſmodi prolabamur; præſertim cum caro concupiſcat aduerſus ſpiritum, & concupiſcentia militet in membris noſtris; quandoquidem teſte Gregorio Nazianzeno, non ſolum compoſiti ſumus, ſed oppoſiti, quod eſt in nobis ipſis impedimenta pugnaſque portantes: non inquam ad excuſandas excuſationes in peccatis hoc audeat afferre. Primo enim reſpondeo, ſi non poſſunt omnia vitari, poſſunt multa; & qui vigilat in ijs præueniendis, & occaſionibus amputandis, & poſtquam eas admiſerit flendo & dolendo diluendis, excitatus & peruigil in cuſtodia cogitationum, verborumque, in præcauenda diffuſione cordis ad quod frequenter redeat, in ſtipularum huiuſmodi concrematione, in flammis caritatis Chriſti; multa proculdubio cauere poterit.

21 Vnde cauebit etiam conſequenter motus plurimos inordinatos & vanos, qui ad centrum minime tendunt. Deinde aſſero vt non deſint impedimenta, quæ ſunt veluti fines motum remorantes: nihilominus cum pondus, ideſt amor, quo in Deum tendimus, magnum eſt; hæc omnia veluti tenuiſſima fila ſua ingenita vi diſrumpere; quemadmodum linum aliquod tenuiſſimum ſi graue ſaxum alligaret, non impediret certe quin eo diſrupto ip-

ſum quàm velociſſime raperetur ad centrum. Inde Beatus Auguſtinus more ſuo, ideſt ſubliter ac dulciter valde; *nihil eſt tam durum, inquit, atque ferreum, quod non amoris igne vincatur. Quo cum ſe anima rapit in Deum ſuper omnem carnificinam libera atque admiranda volitabit pennis pulcherrimis & integerrimis, quibus ad Dei complexum amor caſtus innititur.* Et ſubdit exemplum inuictiſsimæ fœminæ matris Machabæorum, quæ magnitudine huius ponderis ingentes validaſque catenas materni amoris, immo & ſui ipſius, veluti fila quædam aranearum diffregerat. *Quid tamen mirum, ſi omnibus medullis conceptus Dei amor & tyranno, & carnifici, & dolori, & corpori, & ſexui, & affectui reſiſtebat?* Denique ſemper vt diſtinatum ſcopum aſſequamur, altius nobis collimandum eſt, ſcientibus debilia eſſe inſtrumenta, infirmoſq. arcus, quibus iacimus: nec illud obliuiſcamur quod Caſsianus refert, debere Dei ſeruum ad id perpetuo conniti, *vt quod in futurum dicitur, de beata conuerſatione Sanctorum, iam ſubarrhatum habeat in præſenti: id eſt, vt ſit ei Deus omnia in omnibus.* quod vt ſupra dixerat præſtabit homo, *vnum dumtaxat deſiderans, vnum ſitiens, ad vnum omnes non ſolum actus, verum etiam cogitatus ſemper intendens.*

De morib. Eccl. 22.

22 Ex ijs igitur quæ poſuimus ſatis liquet,

Dei ſeruum, qui Domino ſuo non indigne reſpondere deſideret, ſemper debere in conſpectu illius multa cum reuerentia & timore verſari; magna cum puritate, & accurata diligentia, prompta obedientia, ac perpetuo obſequio, integra reſignatione, vt à nutu illius totus pendeat, nunquã interrupta animi gratitudine, ſumma attentione docilis accuratique diſcipuli, ſummo deſiderio eo fruendi, magna palati puritate, & fame illum guſtandi; aſsidua oratione, & prece, ac latitudine cordis ad impetrandum; amore ſi non quanto debet, certe quanto cœleſti largitate irroratur; illi ſemper & de illo viuere, ad ſuum vltimum ac beatiſsimum finem ſine vlla ceſſatione contendere. Qui ergo viuæ fidei oculis non oſcitanter conſiderauerit hæc omnia, & vt cum Scriptura de fabri diligentia ac labore dicam, *Cor ſuum dederit in ſimilitudinem picturæ* (quam videlicet exprimere debet) *atque in conſummationem operum*, vt in vigilia ſua ornet imperfectionem, qui fieri poterit, vt cum ſeipſum ab ea perfectione, quæ in hoc breui exemplari depingitur, tàm longe abeſſe conſpicit; non ſe in conſpectu Domini ſerio humiliet; & ſolita tepiditate abiecta, media non aſſumat, quibus quotidie magnis itineribus properet ad perfectionem? ſed neceſſe eſt has meditationes non tantum lectas audire, aut ſtrictim curſimque percurrere,

ſed

ſed attenta, & profunda conſideratione penetrare, nunc ſimul omnes, nunc per ſe ſingulas: ſperandum enim eſt hominibus ſeculi vinculis abſolutis, voluntatis optimæ & qui donum cœleſte, atque adeo Deum ipſum non ſemel guſtauerunt (quales Diuina miſericordia homines Societatis me credere & ſentire iuſtum eſt) hoc proculdubio non vulgaria ſpiritus lucra, atque augmenta allaturum.

23 Et vt ſcriptioni modum ponam, ſicut in principio dixi, neceſſarium nobis eſſe noſtræ vocationi reſpondere; dolereque ac confundi, quod ad tam ſublimem vitæ ſtatum vocati tàm tenuiter id præſtemus: ita in fine tacebo ipſe, vt glorioſum Doctorem Ambroſium audiamus, qui ſub typo & imagine athletarum, vt noſtræ profeſſioni ſatisfaciamus, pulcherrimis atque efficaciſſimis verbis nos compellat. *Athletæ ſumus, legitime certandum eſt, ante brauium contenditur ad coronam: poſtea nunquid Athleta otio vacat, cum ſemel dederit certamini nomen ſuum? exercetur quotidie, vngitur quotidie, ipſe cibus ei agoniſticus datur, diſciplina exigitur, caſtimonia cuſtoditur. & tu dediſti nomen tuum ad agonem Chriſti, ſubſcripſiſti ad competitionem coronæ. meditare, exercere, vngere oleo lætitiæ, vnguento exinanito*. Ergo per miſericordiam Dei, & ſuauiſſima viſcera Chriſti Ieſu ſpei noſtræ, euigilemus omnes, vt hæc ſpiri-

tualia

tualia Exercitia, tali propoſito, tantoque feruore ſuſcipiamus, atque ad perfectionem excitemur ardentius, vt non modo fructus is conſtet & appareat, qui aliquoties benedicente Domino, magna omnium conſolatione collectus eſt; ſed colluceat etiam vberior in corpore hoc vniuerſo. cui oremus omnes inſtanter à Domino voluntariam, copioſamque pluuiam gratiarum. Romæ 24. Iunij 1604. ipſo die, qui glorioſo Præcurſori lucernæ ardenti ac lucenti ſacer eſt.

Omnium in Domino.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Superiores Societatis.

De ſollicitudine & vigilantia Superiorum erga ſubditos.

QVod ſpiritualis præfecturæ curam à Sanctis, Deumque timentibus viris reformidatam ſemper, omniq. ſtudio declinatam legimus; non ea ſane cauſa eſt quod plurimum illa meriti non habeat, aut humili obedientia, cum à Deo imponitur, ſuſcipi non debeat: ſed quod res & ſummæ ſollicitudinis plena ſit, & propter varias humanæ infirmitatis circunſtantias, aſ-

ſiduaſque tentationes innumeris periculis expoſita. Quippe cum de ipſis etiam omiſsionibus, & de culpis alienis quas male gubernando noſtras interdum facimus, exactiſsimam Deo rationem reddituri ſimus. Vnde quoties animum refero ad graue illorum Superiorum diſcrimen, qui à me tanquam à capite ſuo muneribus ſuis præpoſiti, ad curam oneris, quod ſuſtinent, excitandi mihi, inſtituendique ſunt; ſatis intelligere poteſtis, Patres dilectiſsimi, me meum ipſius ſupra cæteros periculum intueri, ac merito pertimeſcere. Itaque vrget me idipſum, & admonet ne in præteritæ vnquam diligentiæ recordatione conquieſcam; ſed nullum vt finem faciam, me vna vobiſcum ad paſtorale hoc munus magis magiſque nouis cohortationibus inflammandi. Et quanquam de inſtructione pro Superioribus, ante aliquot annos miſſa, nuperque edita in lucem, reſciri nondum poſſit (eo quod ad paucos, vt audio antea peruenerit) quoſnam fructus in hanc partem allatura ſit, quam vis vberes illos charitas & vigilantia veſtra ſperare me iubeat; tamen cum oculis pateant incommoda, quę quorundam immediatorum Superiorum vitio in dies ſuboriuntur; impellit me officij neceſsitas, vt omnes iterum hac occaſione ad ſex illorum capitum lectionem, vſumq; ex animo amplectendum exſuſcitem.

2 Multis autem ſtudio prætermiſsis, quæ

à me

à me in eo libello, quam minime male, diuino conceſſu licuit, indicata & commendata ſunt, nunc ſolum hoc monebo, ſummopere in primis neceſſarium videri, vt tres fines conſiderentur, quorum gratia ſuſcipi aliorum curam debere ſanctus Auguſtinus obſeruat. *Obediendi*, inquit, *ſubueniendi, & Deo placendi charitate*. quibus ſcilicet aperte docemur, quam ſollicitos, & quam vigilantes eſſe nos conueniat. Quia ſi obediendi ſtudio ducimur, vt his nimirum, qui onus hoc imponere poterant, Deoque, qui eorum imperio nos regit, obſequamur; minime obſcurũ eſt, quam parum huius obedientiæ numeros expleturi ſimus, ſi parum accurate, leuiterque officio functi fuerimus: aut ſi vt tot perſonis ſubueniamus, eiſque in adeo graui, & cum ipſa illorum ſalute ac perfectione coniuncto miniſterio inſeruiamus, nihil præter mediocrem quandam, & vulgarem diligentiam præſtiterimus. Nam ſi id agimus, vt Deo placere ſtudeamus, præterquam quod ipſe toto cordis affectu & coli vult, & meretur: verbum ipſum placendi quantum in eo nobis elaborandum ſit, liquido declarat.

3 Veniat ergo in mentem, nos eorum ſimiles eſſe, quos præfectos, & exactores ſcriptura vocat, hebræa verò lingua fortitudinem, ac perſeuerantem longanimitatem ſignificanti voce deſignat. Quod ſi opus noſtrum

eſt

eſt finis Societatis, id eſt ſalus & perfectio propria ſimul & proximorum, conſtat profecto enitendum nobis eſſe omnibus neruis, vt ſubditi noſtri hunc finem adipiſcantur: itaut ſatis eſſe nunquam arbitremur, ſi honeſtam vtcunque & laudabilem vitam ducant, niſi ad ſui perfectionem, magnis quaſi paſsibus contendant; neque eo contenti, quod ſua ipſorum cauſa faciant, in proximorum quoque ſalutem ſerio & viriliter incumbant: quandoquidem hoc etiam ad Superiorum officium, curamquè pertinere manifeſtum eſt. Ac pudendum re vera, quod cum illuſtres ſint fructus, quos per Societatis miniſteria tum in miſsionibus, tum plurimis alijs modis diuina bonitas elicit, quando Superiores inuigilant, ipſi tamen ſæpe numero dormitare & torpere videantur.

4 Sic itaque ſtatuere, ſibique proculdubio perſuadere debent; ſe tam in defectibus qui cernuntur, quam in bonis operibus quæ prætermittuntur, non minimam, nec poſtremam culpæ partem ſuſtinere: magnamque adeo diſciplinæ laxitatem, & iacturam ex eo naſci, quod hac de re aliter ipſi fortaſſe ſentiant. Dum enim culpam omnem in ſubditos conijciunt, & aliud pręſtare ſe poſſe diffidunt; rem ſuopte nutu ferri ſinunt, dolore contenti quem ex eius ruina capiunt. Atqui magnam in Superioribus culpæ partem reſidere, ſatis de-

demonſtrat aut morbi ipſius in nonnullis ſubditis vetuſtas, quod vel nulla illis, vel minus apta remedia admouerint; aut ipſa eiuſmodi defectuum in Collegio vel Domo quapiam frequentatio communis. Neque enim exiſtimandum eſt, tum communes tantummodo dici poſſe defectus, cum in eos prolapſi omnes fuerint; ſed tum etiam cum multos occuparint; vt contra error eſſet communem Collegio culpam appellare, qua vnus tantum aut alter ex imperfectioribus teneretur.

5 Quamobrem incumbant, Dei amore, in munus ſuum omni cura & contentione, procul habitis omnibus alijs occupationibus, quæ animos auocare, & diſtrahere poſſint. In quo ſane ſcrupulum haud leuem duci & haberi par eſſet, adeo vt non ſemel animum ſubierit cogitatio, an expediret, mulierum confeſsiones Superioribus interdicere, quod his audiendis multum temporis exiguo fructu conteri ſoleat; via ſterni ad viſitationes; turbari interdum etiam per æmulationes, aliaſque occaſiones pax domeſtica, non ſine magno debitæ erga Superiorem reuerentiæ, amoriſque detrimento. Dedant ſe orationis, rerumque internarum ſtudio, quemadmodum regula præcipit, & D. Bonauentura, ſanctique omnes vociferantur; ac nos ipſi diuerſis Epiſtolis, inſtructionibuſque noſtris abunde commonuimus. Examen adhibeant, non modo

defe-

defectum perſonalium, ſed eorum etiam, qui ad Superiores, quatenus in eo munere verſantur, proprie ſpectant.

6 Inculco etiam atque etiam quanto poſſum animi ſenſu, quod multis ab hinc annis de hora conſiderationis præſcriptum eſt; quam & ab effectis ipſis, & ex varijs relationibus ſentio, neque adeo vniuerſim, neque ita ſerio vſurpari ac Societatis neceſſitas poſtularet. Legant ſtudioſiſſime ſancti Bonauenturæ opuſculum De ſex alis, quod in hunc vſum breuioribus paginis efformandum curauimus; & ſicubi forte non ſuppetant exemplaria, dent operam Prouinciales, vt iterum excudantur. Inſtructionem quoque noſtram, & Induſtrias, ac præ omnibus alijs regulas ſui officij: Meminerintque hoc à ſe primum exigi, vt præſentes Collegio quiſque ſuo adſint, non tam corpore, quàm mente, & attentione: ſui muneris eſſe inuigilare, arguere, corrigere, exhortari, obuiam ire malis, eorumque occaſionibus, prælucere exemplo: obiectaſque difficultates forti & conſtanti animo peruincere. nec leuiter peccare ſe credant, ſi incuria vel negligentia ſua permittant, vt peccata quamuis leuia propagentur: quando his diſciplina eneruatur, & religionis facies ac nitor obducitur, dum neſcio qua ignauia, peruerſaque conſuetudine, quæ parui fiant magno ſane cum incommodo, & noxa con-

temnuntur, qualia ſunt negleƈta ſilentij obſeruatio, crebræ confabulationes, ſermoneſque rerum nouarum, murmurationes, & ſuſurrationes, literas dandi, atque accipiendi impunitas, prolixa cum fœminis colloquia, inutiles viſitationes, & alia id genus: quæ quoniam quibuſdam in locis vſitatiora ſunt, Superiorum oculos, licet magno alioqui zelo videantur, non perinde offendunt. Et tamen ab hiſce defeƈtibus grauiſſima interim damna conſequuntur: præfocatur ſpiritus, ac deuotio; minuitur affeƈtus & obſeruantia aduerſus Superiores; læditur ædificatio proximi, bonumque nomen, ac fama Societatis: vnio denique & caritas fraterna labefaƈtatur. & tamen diſſimulat, conniuetque Superior: Non ignorat amaritudines & auerſiones domi verſari; & has tolerat; cum officij ratio eas quam primum excidi, fratrumque gratiam reconciliari iubeat; cumque omnes eiuſmodi culpas ex graui damno, quod inferunt, non metiantur, vt deberent; earum quoque occaſiones, quæ ex varijs cupiditatibus, æmulationibuſque humanis naſci ſolent, non anteuertunt. Hoc igitur caput impendio quam maxime commendatum cupio. in memoriam reuocans quod Sanƈtus Benediƈtus in regula ſua monet, *vt ſciat Abbas, culpæ Paſtoris incumbere quidquid in ouibus paterfamilias vtili-* Cap. 2.

tatis

tatis minus potuerit inuenire. Quaſi docere vellet, ſeueriſſimam à nobis rationem exactum iri, non ſolum de iactura, verumetiam de paruo quæſtu, hoc eſt, de exigua perfectione, & profectu, quem Dominus in ſubditis noſtris, filijs ſuis, nactus fuerit.

7 Aduertant Superiores, quod dum amari quandoque ſtudent, non ſolido ac ſpirituali affectu, ſed humano, ſubditis ſuis diſplicere timent: Ideoque habenas remittunt. ſed Dei iuſto fit iudicio, vt hi multo minus amentur quàm ceteri, cum ſolidus amor vitæ exemplo, & opinione ſanctitatis, veræque erga ſubditos caritatis demonſtratione, non huiuſmodi indulgentiæ actibus concilietur.

8 Et quoniam non poteſt Superior per ſe omnia complecti, ſoluſque omnia adminiſtrare; neceſſe eſt Santi Bonauenturæ conſilio vtatur, quod in quinta ala, quæ eſt diſcretio, his verbis expoſuit. *Spiritualia vero, & quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt, & profectum virtutum principaliter debet animarum cuſtos & rector ſibimet curanda retinere, cum hæc ſint de ſubſtantia officij paſtoralis, & de his maxime ſit in iudicio rationem Domino redditurus. Hæc ſunt, qualiter Regula ſtudioſe ſeruetur, & alia ſtatuta, & ordinis diſciplina, item quod pax & dilectio ſit inter fratres. item ad ipſum pertinet con-*

ſcientias ſingulorum agnoſcere, & de quibuſlibet perplexitatibus expedire; pericula peccatorum præuidere & præcauere; monere fratres vt proficiant, corrigere corrigenda, elucidare dubia, informare ſingulos, qualiter officia ſibi commiſſa congrue adminiſtrent, quo & fratribus, prout conuenit, ſufficiant, & conſcientiam non offendant.

9 Maximi, opinor, refert ad bonam gubernationem, ſi Superiores locales Admonitorem ſuum libenter audiant: & cum de re quapiam admonentur, hanc tanquam gubernationi ſuæ vtilem & commodam, non quaſi illius notam, aut reprehenſionem excipiant; multoque magis, ſi cum Prouincialis ad viſitationem aggreditur, non illum cenſoris loco habeant, quaſi ad ipſos deprimendos, eorumque in ſubditos auctoritatem extenuandam aduenerit; ſed vt eum potius, qui maiore ſua auctoritate auxilio futurus, difficultateſque contrarias ſublaturus ſit. Quod ita reapſe continget, ſi Rector humilem ſe illi, ſubordinatumque præbuerit; & perfecta cum illo conſenſione, rerumque omnium communicatione vſus fuerit. Iuuabit præterea non mediocriter, ſi cum Prouincialis ad viſitandum venerit, ſynceram & ipſi conſcientiæ ſuæ rationem illi reddant: de ſingulis in quibus erratum à ſe circa officium, & de impedimentis quibus in eodem retardari ſe ſentiunt.

tiunt. Ac fortaſſe intererit prima hac vice, conferetque ad meritum, & auxilium, ſi ad nos etiam de eadem re ſcribant, adiectis difficultatibus, quas ipſi ſua culpa experiuntur; vt informatio, quam de Collegij ſui ſtatu mittent, non ea ſolum comprehendat, quæ ad cęteros pertinent; ſed humilem ſimul eorum, quæ àd ipſoſmet ſpectant, narrationem: quod multi iam magno animi candore alias fecerunt, faciuntque etiam nunc, fructu, vt quidem ſpero, & ſentire illos arbitror, minime pœnitendo.

10 Oro ad extremum, & quanta poſſum contentione obteſtor, vt tanti momenti opus ſerio omnino, ac toto pectore amplectantur: neque committant vt tot ordinationes, inſtructiones, & conatus, teſtimonium in die mortis contra nos dicant, ſi in vſum non inducantur, & in libris tantum otioſa iaceant. Hoc modo & me, & ſeipſos magnis, quæ impendent, periculis liberabunt. Idque demum ſimul omnes præſtiterimus quod à nobis requerit, tum Beatus Pater noſter, qui è cœlis nos reſpiciens, clamare quodammodo non ceſſat, *Hoc agite*; tum fides, qua cariſſimæ parenti obſtricti ſumus; tum ipſum denique quod Deo Domino noſtro debemus, obſequium: cuius gloriam impenſiſſime, ac ſtudioſiſſime ſectari nos decet, cum eos curæ noſtræ commiſerit, quos non ſolum pretio-

ſiſſimo Sanguine ſuo redemit, ſed ſingulari etiam amore, ac prouidentia in hanc ſanctam vocationem perduxit. A quo perpetuam vobis diuinæ ipſius Maieſtatis præſentiam, & gratiam implorans, me ipſum viciſſim vt egentiſſimum; ſacrificijs, & orationibus veſtris enixe commendo. Romæ 20. Auguſt. 1604.

RR. VV.

Seruus in Chriſto.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N. CLAVDII AQVAVIVÆ GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis.

De Officij Diuini recitatione, ac celebratione Miſsæ.

QVanta ad officium Diuinum rite perſoluendum reuerentia, & attentio requiratur, præclare omnino Pſaltes Regius propoſita ipſius Domini, quo cum agitur, excellenti præſtantia commoſtrauit his verbis: *Pſallite Deo noſtro, pſallite; pſallite Regi noſtro, pſallite: quoniam Rex omnis terræ Deus*. Idcirco enim ſubiunxit, *pſallite ſapienter*: Quia videlicet

non quouis, ſed apto prorſus quodam modo id officium recitandum eſt, præcipue quidem à nobis, quos huic miniſterio ita deſtinauit Eccleſia, vt ipſius quaſi nomine, & creaturarum omnium, quæ id minime norunt, aut poſſunt, præpotentem mundi effectorem laudemus Deum, pro cunctis exoremus, & coram eo corda noſtra pandamus. Quibus ex rebus, alijſque compluribus, quas de hoc eodem officio alta quadam cum exaggeratione ſancti Patres commemorant, liquido apparet, quàm nos deceat, vt monet Apoſtolus, *pſallere ſpiritu, pſallere & mente*. Enim vero cum ſic res habeat, vt ſiue ob ſtudiorum occupationes, ſiue ob frequentiorem communicationem cum proximo, ſiue alias iuſtiſſimas ob cauſas, quæ ſemper ad maiorem Diuinæ Maieſtatis gloriam dirigantur, ſiue denique ex Inſtituto, & approbatione Sedis Apoſtolicæ, officium hoc priuatim, non autem in Choro recitemus; maiorem proculdubio à nobis diligentiam adhiberi neceſſe eſt: vt reuerentia illa, quam ipſe Chorus, ipſa Eccleſia, & communis multorum conſociatio, ipſæ quoque cæremoniæ externæ conciliant; præſidijs alijs ita compenſetur, vt quod hinc deeſt, aliunde ſuppleatur. Et eo quidem accuratius, quo procliuius nihil eſt, quàm vt eas ipſas ob cauſas debita aliqua reuerentia, recollectio, & attentio depereat. Primo igitur, quod ad tempus attinet,

non patiemur ita nos obrui negotijs, vt ad horas valde importunas proprium hoc munus reijcere cogamur, adeo vt præueniendi, poſtponendive facultas indulta neceſſitati, vel tempeſtiuæ feriarum rerum tractationi, oſcitantes nos reddat, minusve ſollicitos. Quod deinde ad locum ſpectat, ſitum, ſtatumque corporis, ſicuti præſcribere non eſt animus, vt officium recitetur in Sacello, Oratorio, aut cubiculo, flexis genibus, aut ſecus (nempe aliquid indulgendum fatigatis aſſiduitate ſtudiorum, vel operoſe alioquin proximi cauſa laborantibus, ſiue audiendis confeſſionibus, ſiue cuſtodijs adeundis, ſiue alijs huiuſmodi pietatis miniſterijs exercendis) ita certe officium perſoluere, quaſi penſum aliquod indifferens, aperto loco, & ſalutationibus, alijſque diſtractionibus valde peruio, id prorſus aliter fieri ac deceat, neque ad reuerentiam, attentionemve conferre quicquam poſſe, manifeſtum eſt. Atque vt vnum moneam, quod maxime noſtra omnium interſit, ex vſu fore confido, ſi decori habita ratione, ſe quiſque penitus examinet, ſi naturæ vim & habitum, ſi mentis volubilitatem, ſi deuotionem, affectum, experientiam denique diligenter excutiat. Sunt enim, qui pronis genibus etſi orare queant, non tamen eam attentionem, guſtumque ſpiritualem eo ſitu experiantur, ac ſedentes. Sunt qui inambulando ſe non impe-

diri

diri ſentiant, quinimo liberiori mente ad altiora ſubleuari. Iam vero ſi quempiam docuerit experientia, hunc, aut illum ſibi modum non ſuccedere, & eum nihilominus tædio ſeceſſus, aut cubiculi, velit conſectari; id certe Domino Deo gratum eſſe nequaquam poteſt. Quod ſi fatigato, vel infirmo capiti aliquanta opus erit ceſſatione, licebit antequam inchoetur officium, inambulare tantiſper, dum aliquid pie, ſuauiterque meditando, & relaxetur animus, & ſe tamen ad officium comparet. Iuuerit quoque non mediocriter illa conſideratio, Diuinum hoc officium maiore ſui parte pſalmis conſtare. Horum enim pſalmorũ tot ac tanta præconia ſancti Patres ſuis ſcriptis mandarunt (præcipue vero S. Chryſoſt. hom. 6. de pœnit. S. Ambroſius, & S. Auguſtinus in præfationibus ad pſalmos, quæ loca miræ ſuauitatis pleniſſima ſunt, & digniſſima, quæ legantur) vt eos ſi vel mediocri præuia animi præparatione recitare ſtudeamus, non dubitem, quin mirabiles effectus experturi ſimus: eumque ſpiritualem mentis paſtum probaturi, vt nunquam officij longitudo ſatietate nos afficiat: ſemper autem eiuſdem iucunda varietas ſpirituali dulcedine perfuſos dimittat. Quod fortaſſe contra vſu venit pleriſque, quos, dum id officij perfunctorie pronunciant, tædet aridæ atque inſulſæ longitudinis. Placet autem referre ſancti Gregorij

verba,

verba, id quod volumus, apte declarantia. *Sed qualis*, inquit, *aut quanta ſit laus, ſi deuota non ſit? Apte itaque tribus vitulis, totidem farinæ modij coniunguntur* (loquitur de oblatione, quam mater Samuelis offerebat) *vt de eo, quod in Dei laudibus ore dicimus, per deuotionem ſatiemur. Nam ſine farina vitulum offert, qui in Dei laudibus verba quidem edit, ſed mente vaga ad ea, quæ loquitur, non intendit. ſed ſi verba Dei laudando, vel orando proferentes hilareſcimus, dum intelligentiæ miſcemus gaudium, illius vini, quod lætificat cor hominis, amphoram farinæ ſociamus.* Varietas deinde affectuum quanta in pſalmis eluceat, quam dulces & efficaces loquendi modi, quam ſingulare acumen non poeticum, ſed diuinum, quod dum corda mirifice oblectat, in animos penetrat; quanta inquam harum rerum omnium copia extet in pſalmis, credi vix poteſt. Hinc porro fit (quod recte animaduertit S. Auguſtinus, qui res ibi ſcriptas, noſtrum appellat ſpeculum) vt pſalmorum affectus exprimere nos oporteat. Timere, cum timet Propheta; amare, cum amat; laudare, cum laudat; plorare, cum plorat; poſtulare, cum poſtulat, & (quod plurimum confert ad neceſſariam attentionem ſubinde renouandam) mentem ad Deum extollere, cum ille ſe erigit; noſmetipſos deprimere, cum ille ſe agnoſcit; pro inimicis ora-

Lib. 1. in 1. Reg. c. 1.

Conci. 3. in pſal. 30.

re, cum orat; flagitare exaltationem Eccleſiæ, cum eam flagitat; amare pulchritudinem Chriſti ſponſi; eloquiorum dulcedinem exoptare, eiuſque liberalitatis amplitudini pectus aperire, eundem Patri mediatorem interponere pro firmiori ſpe obtinendi, quod ipſe nobis acquiſiuit; mente expatiari per turres illas & cœlorũ palatia; grates agere pro egreſſu ex Ægypto; oblectare ſe riuis mellis è petra profluentis; ſitim explere aquis illis mirabiliter manantibus; lætari de profligatis hoſtiũ copijs, & aduerſus eorũ vim, & inſidias opem implorare; ſplendorem pariter, ac multitudinem Sanctorum, quos ſibi Deus in terra ſeruat, contemplari. Denique ne longior ſim, nullum non licet pium animi affectum pſalmorum recitatione concitare. Nam & in hunc vſque diem cithara illa Dauidica malignos arcet, prohibetque ſpiritus. Verum vt intelligamus, quo pacto pſalmi ad ſpiritualem paſtum, fructumque capeſſendum recitari debeant, facere non poſſum, quin adducam perappoſitum Caſſiani locum, vbi dum agit
Col. 10. c. 10 de oratione, mirum in modum pſalmos commendat his verbis. *Omnes quoque pſalmorum affectus in ſe recipiens, ita incipiat decantare, vt eos non tanquam à Propheta compoſitos, ſed velut a ſe editos, quaſi orationem propriam profunda cordis compunctione depromat: vel certe ad ſuam perſonam æſtimet eos fuiſſe directos,*

ctos, eorumque ſententias non tunc tantummodo per Prophetam, aut in Propheta fuiſſe completas, ſed in ſe quotidie geri, impleríque cognoſcat. Tunc enim Scripturæ diuinæ perpateſcunt clarius, & quodam modo earum venæ, medullæque panduntur, quando experientia noſtra earum non tantum percipit, ſed præuenit notiones. Poſtquam vero aliquot affectus pſalmorum percenſuit, ſubiungit. *Omnes namque hos affectus in pſalmis inuenimus expreſſos; vt ea quæ incurrerint, velut in ſpeculo puriſſimo peruidentes, efficacius agnoſcamus. Et ita magiſtris affectibus eruditi, non vt audita, ſed tanquam perſpecta palpemus:* & quæ ſequuntur. At enim vt eo pertingamus, præter cordis puritatem, quam diligenti examine, accuratoque labore conſequi oportebit, duo inſuper neceſſaria requiruntur. Alterum, vt aliquis auctor perlegatur, qui breuiter, dilucide, ac ſpiritualiter literalem pſalmorum ſenſum exponat. quod mira prorſus felicitate Cardinalis Bellarminus mihi videtur aſſecutus. Alterum, vt eo feratur meditatio, & ita quidem, vt ſi quando Deus lumen aliquod elargitus fuerit, vel motum animæ aliquo in verſiculo concitarit, locus ille poſtmodum in cubiculo ſæpius expendatur. Ac veluti cui argenti, vel auri vena indicata fuerit, is auide effodit: ſic nos altius (theſauri quippe non deerunt) effodere non deſiſtamus. Nec

dubium

dubium quin vno in verſiculo, quem multorum annorum ſpatio millies pronunciauerimus, nouam ſubinde venam, aut fodinam demonſtret Chriſtus Dominus. Adhibenda ſolum diligentia, quam inſinuat Sapiens, dum, ait, *Si quæſieris illam quaſi pecuniam, & quaſi theſauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei inuenies.*

Prou. 5.

Hic demum ſcribendi finem facere cogitabam, cum ecce graues aliquot Patres, ac zelo pleni, admonent, operæ pretium me facturum, ſi pauca de ſacrificio Miſſæ his attexerem. At fateor, vix me id auſum eſſe commendare (tanta quippe eſt huius Diuini myſterij dignitas atque maieſtas, vt illa per ſe ſtimulus apprime efficax eſſe videatur ad timorem, reuerentiam, & actualem deuotionem in nobis excitandam) niſi defectus luminis, imbecillitas virium noſtrarum, naturæ infirmitas, leuitas denique mentis & inconſtantia, qua fit vt alijs in multis delinquamus, idem & in hoc ipſo, de quo nunc agimus, negotio perſæpe efficeret. Nunc tamen vnũ hoc duntaxat in memoriam reducere ſatis fore arbitror. Expendendum videlicet (ſi quidem conſideretur vt ſacrificium) cui, quid, quem ad finem, & quo modo offeratur. Nam ſi offertur ſupremo rerum omnium effectori Deo, quamuis turtures ſolummodo, columbæ, aut

vitu-

vituli, more antiquorum ipſi offerrentur; inſignis tamen timor, puritas & reuerentia requireretur. Si ergo nobiſcum reputabimus offerri Chriſtum ipſum, vnigenitum Dei Filium, ad dexteram Patris ſedentem, verum ac ſummum Sacerdotem ſimul & ſacrificium, manifeſte conſtat, quantum pręterea momenti adiungatur. Finis deinde atque intentio, qua Euchariſticum hoc ſacrificium offertur, nempe ſalus viuorum & mortuorum, Eccleſiæ vnio, debita gratiarum actio, laudatio Diuinæ Maieſtatis, aperte declarat, quid à nobis deſideretur. Modum denique inexplicabilem, vt non modo coram Angelis, & Curia cæleſti vniuerſa id ſacrificium offeratur, ſed & attrectetur à nobis & participetur; eum, qui poteſt, animo comprehendat. Si poſt hæc vt Sacramentum conſideretur, quod à nobis ſumitur, vt ab eo tanquam à fonte vitam in nos deriuemus, & cum eo quaſi concorporemur, eiuſque gloriæ, & claritatis efficiamur participes (ita enim Patrem alloquitur, *Claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis*: quod de Sacramento intelligendum ait S. Hilarius) manifeſte apparebit, quanta cum præparatione, ac ſenſu pietatis ad illud accedere debeamus. Nec ſolum id intelligendum de remota illa præparatione (de qua diuinum in modum agit Nazianzenus in ſuo Apologetico) nem-

pe de

pe de puritate, & totius hominis ſanctimonia, id eſt, vt aſſueuerit oculus ita res omnes contueri, vt inde animus ad earum Creatoris laudem & admirationem traducatur: aures diuinis ſolum præceptis ac monitis pateant: os, labia, lingua eo modo ſint compoſita, vt è cælis duntaxat ſpiritum ſalutarem ac vitalem hauriant; occluſa quoque ac decenter aperta ſoli præfixo ſibi muneri deſeruiant: Lingua vero quaſi plectrum Spiritus ſancti concentum, harmoniamque ad vnius Dei gloriam efficiat. Pedes more ceruorum comparati firmentur in petra, neque aliud iter norint, niſi gratum Deo, & ipſius conſentaneum voluntati. Omnia demum corporis membra facta ſint membra iuſtitię, & quaſi exuta mortalitate abſorbeantur à vita. Non inquam id ſolum intelligendum de remota illa, ſed de proxima item & actuali præparatione. Qua ego re certe confundor, quoties veniunt in mentem illa S. Bonauenturæ verba. *Cum fuerit totus alteratus & Diuinus effectus, ita vt nihil videat, niſi Deum, tunc accedat.* Et quanquam neque neceſſe eſt, neque huius loci, aut inſtituti mei referre, quod ſcribit ſanctus Dionyſius de Eccl. hierar. Chryſoſtomus, vterque Cyrillus, atque vt vno verbo dicam, omnes ſancti Patres: nequeo tamen prætermittere, quod habet Damaſcenus: *Ardenti*, inquit,

Lib. 4. de Fide, c. 14

cupi-

cupiditate ad eum adeamus; manibuſque in crucis formam compoſitis crucifixi corpus ſuſcipiamus; atque & oculis & labijs, & frontibus impoſitis diuini carbonis participes efficiamur, vt ignis deſiderij in nobis inſiti aſſumpta ea, quæ ex carbone oritur, inflammatione peccata noſtra exurat, ac pectora noſtra colluſtret; demuſque operam, vt per diuini ignis perceptionem inardeſcamus, dijque efficiamur. Hactenus Damaſcenus. Iam vero, quia decet nos ad eam dignitatem aſpirare, ſatis liquet non accedendum ad illa tremenda myſteria, niſi præparatione præuia, quæ negociorum, colloquiorumve diſtractiones ſubmoueat. Neque id committendum, vt cum primum quis in Sacriſtiam pedem intulerit, dicere incipiat, Impone Domine capiti meo: Sed præmiſſa aliqua mentis in Deum eleuatione cogitare oportebit, quid agendum, quo ve eundum ſit. In ipſa deinde celebratione ſeruanda omnino regula, quæ mediam horam ſacro faciendo præſcribit. Breuiori quippe tempore, neque decentiæ, neque cæremoniarum diſtinctioni locus eſſe poteſt, qui debet. Qua occaſione valde commendatum velim Aedituis & Præfectis Eccleſiæ, vt iuxta præſcriptum regularum de ijs, quæ ſecus facta deprehenduntur, Superiores admoneant. Peracta denique celebratione, ac miniſterio tam

ſublimi, durante adhoc corporali Chriſti Domini præſentia, debitæ agendæ ſunt gratiæ. Ideo ſiquidem ab Eccleſia proponitur hymnus trium puerorum, qui in media fornace poſiti (quaſi vellent ſuppleri, quod non ſatis poterant ipſi per ſe præſtare) ad diuinas laudes inuitabant & cœlos, & ſolem, & ſtellas, & reliquas omnes creaturas ſublunares, quantumuis ſenſus expertes. Nos igitur veluti in dulce iubilum prorumpentes, tot eiuſmodi creaturarum linguis, tam immenſam Dei noſtri ſuauitatem celebremus; neque nos foras effundamus, ſed operam demus, vt diuinum illum ardorem conſeruemus; familiari illa Domini communicatione perfruamur; noſtraſque neceſſitates eidem humiliter inſinuemus; tum ad præparationem conſequentis ſacrificij maiorem deinceps perfectionem conſectandam proponamus. Ne diuina gratia, & quidem tam eximia, vel quia non tanti fiat, vel quia negligentius tractetur, vel alia quauis culpa noſtra, penitus in nobis exareſcat. Nec id ſilentio prætermittendum, quod etſi, quæ dicta ſunt, ad omnes omnino ſpectant Sacerdotes, qui videlicet (vt ait Sanctus Chryſoſtomus) in terris degentes, cœleſte nihilominus exequuntur officium; ea tamen præcipue nobis dicta credere, noſtra omnium vehementer intereſt;

tereſt; à quibus nempe amplius quippiam iure requiretur; vt ab ijs, qui diuinitus ad ſtatum religioſum vocati, tot muniti doctrinæ præſidijs, tam ſublimis commercij notitia inſtructi, ſeculi vinculis expediti, accedente tam frequenti vſu meditationum, & quotidiano virtutum incremento, id nimirum operante ipſiuſmet ſacrificij efficacitate, præter peculiares, viuoſque amoris ſtimulos, videri poſſumus ad hunc gradum euecti à Deo, vt aliqua parte compenſemus infinitum eorum numerum, qui irreuerenter, inconſiderate, ac temere Diuinum hoc tractant myſterium. Horum porrò miſeram ſortem Beatus Laurentius Iuſtinianus (vt præclara Sancti Chryſoſtomi, & aliorum Patrum antiquorum dicta, factaque prætercam) & accurate deſcribit; & religioſe, dolenterque deplorat. Sed vt finem faciam, vberem omnibus à Domino Deo gratiam precatus, vt optatum ex hac qualicunque mea cohortatione fructum reportetis, maiorem in modum velim Superioribus inculcatum, Confeſſarijs item, & ſpiritualium rerum Præfectis, vt pro ſua quiſque parte, ac officij munere connitantur efficere, vt qua impedimentis ſubmouendis, qua inquirendis commoditatibus hunc Dei cultum promoueant, nec ſolum monitis,

ſed multo magis exemplo ſubditis Superiores præluceant; totiuſque negotij difficultates diligenter explanent. Atque hic tandem omnium precibus, & ſanctis ſacrificijs me commendo. Romæ 24. Nouembris. M. DC. XII.

RR. VV.

Seruus in Christo.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis.

Monita complectens, formandis Concionatoribus accommoda.

QVemadmodum noſtræ Societatis hic eſt finis, non ſolum ſaluti, & perfectioni propriarum animarum (vt loquitur Beatus Pater Noſter Ignatius) cum Diuina gratia vacare, ſed cum eadem impenſe in ſalutem, & perfectionem proximorum incumbere; ita etiam media, quibus illi iuxta noſtram vocationem iuuentur, hæc ſuppetunt, quæ pariter ab eodem

B. P. indicantur, oratio videlicet, ſancta deſideria, confeſsiones, ſpiritualia exercitia, colloquia priuata, conciones. Et vero concionandi miniſterium, ſi probe exerceatur, non dubium quin ſit ad lucrum animarum aptiſſimum. Sic quippe Sanctus Petrus ſibi à Domino dictum audiuit, *Ex hoc eris homines capiens.*

Ad illud autem munus pro dignitate obeundum, plurima in Societate adiumenta ſubminiſtrantur: impedimenta ſi qua exiſtunt, ea pauca ſunt; & à quibus, ſi quidem plane velimus, expedire nos haud magno negotio poſſimus. Quoniam ergo de hoc ipſo argumento dicere aliquid in præſens inſtituimus, idque vehementius inculcare, quod breuiori epiſtola miſſa ad Prouinciales 14. Auguſti 1599. commendaueramus; ita rem omnem perſtringemus, vt de adiumentis agamus primum, tum de impedimentis, poſtremo de medijs, & induſtrijs, quæ ad id munus perfecte explendum non parum conferant.

Primum Caput de Adiumentis.

Primum adiumentum eſt, opinio virtutis, ac probitatis: in qua opinione fere ſunt noſtri apud omnes, tanquam Societatis religioſi. Huius vero exiſtimationis tanta vis eſt, vt dixerit S. Auguſtinus, *Habet autem, vt obedienter audiatur, quantacumque granditate dictionis maius pondus vita dicentis.* (4. de Doct. c. 27.) Ergo cauebunt noſtri diligentiſsime, ne quos

præ ſe ferant minus recte compoſitos animi motus, ne nimiam corporis curam, ne ambitionem honoris, aut quemlibet denique alium immoderatum affectum. Quibus rebus fit plerumque, vt apud ſæculares, quamuis alioquin ab eiuſmodi vitijs non alienos, nonnihil de Concionatoris nomine, & exiſtimatione deperear. Eandemque ob cauſam non ſe nimium dabunt in familiaritatem externorum; ſed ſolummodo quatenus id eorum ſpiritualis poſtulabit vtilitas: nam quæ propius inſpectantur, ea quoque manifeſtius, quid in ſe habeant vitij, demonſtrant.

2 Sua habere ordinata ſtudia, & quidem neceſſarijs vacua diſtractionibus, niſi quibus ſponte ſe implicare forte quis velit. Inde vero conſequitur, vt homines Societatis ſolidam nanciſcantur doctrinam, tuteque loqui valeant. quæ res magno vtique eſt adiumento: quemadmodum è contrario quiſquis ſana eſt mente, timidior certe redditur, atque ad dicendum impeditior, ſi quod dicit, non adeo exploratum habet, vt in reprehenſionem incurrere iure non poſſe credat.

3 Priuato ſtudio ſacræ Scripturæ, ac legendis Patribus incumbere; tempuſque huic ſtudio deſtinatum habere liberum, iuxta noſtram Inſtructionem, quam diligenter obſeruari peroptamus. Inſtr. 2. §. 7.

4 Vberrima ad dicendum quaſi obuia

materia, quæ videlicet à pleriſque eruditis, grauibuſque Doctoribus aucta plurimum eſt, & hactenus digeſta ſapienter. Maxime vero cum de Societate non pauci, & Scripturis ſacris exponendis, & alijs argumentis pertractandis, eiuſmodi conſcripſerint libros, vt ingentes collectos theſauros nullo prope labore eruere inde cuiuis liceat.

5 Tempeſtiue in Collegijs, ipſaque iuuentute, concionandi miniſterium inchoare; accedente ad exercitationem opera, & inſtructione Præfectorum, cæteriſque neceſſarijs adiumentis. Qua ex re perinde atque ex frequenti animi reflexione, dum ſæpius coram doctis, recteque dijudicantibus dicere contingit, facile quis hoc aſſequitur, vt firmo, ſynceroque iudicio libere, animoſe, ac limate dicat.

6 Multos, ac bonos audiſſe Prædicatores. qua tamen in re iudicio eſt opus. Ideo cauebunt Superiores, ne noſtri ad eos accurrant, à quibus vitia potius addiſcant.

7 Sed pluſquam credi poſſit, negotium promouet, potioreſque nobis partes conciliat, & materia de qua dicimus; & auditores, apud quos dicimus; & auctoritas, maieſtaſque muneris. Dicimus enim tanquam ſuperiores, & magiſtri, non coram Senatu, aut populo, ad modum antiquorum oratorum, Demoſthenis, Ciceronis, & ſimilium,

de re-

de rebus ad rempubl. ſpectantibus, deliberando, vel cunſultando; accuſando, vel defendendo ſingulares perſonas; vel adhibendo panegyricos ad virtutes, aut preclara cuiuſpiam celebranda facinora: ſed agimus de ſingulorum audientium negotio maximo, & ſummis vtilitatibus, qua vna re nihil auditur libentius. Et ſi quidem docemus, doctrinam proferimus diuinam, propter quam fides ipſa, quæ in auditorum pectoribus reſidet, eoſdem beneuolos reddit, ac dociles; necnon ad aſſentiendum faciles. Quod ſi delectare ſit animus, nihil vſquam verbo Dei, & Scripturis ſacris eſt delectabilius. Ideo quippe ait Propheta, *Dilexi mandata tua ſuper aurum, & topazion*. Item, *quam dulcia faucibus meis eloquia tua! ſuper mel ori meo*. Hanc enim per ſe vim habent, vt vel nude prolata delectent. Præterquam quod hiſtoriarum varietas, quæ inibi continetur, mirum in modum recreat audientes: metaphoræ item, & pſalmorum poeſis. Prouerbia autem, & ſententiæ Salomonis, ſimilia quoque ac diſſimilia, ſi loco ponantur, ac tempore, ſunt profecto (vt cum Scriptura loquar) tanquam mala aurea in lectis argenteis, vel inauris aurea, & margaritum fulgens. Verum de ornatu nimio ad oblectandum adhibito, recte D. Auguſtinus, *Nec illa ſuauitas*, inquit, *delectabilis eſt, qua non* 4. de Doctr. c. 5.

qui-

quidem iniqua dicuntur, ſed exigua, & frigida bona ſpumeo verborum ambitu ornantur, quali nec magna, & ſtabilia decenter, & grauiter ornarentur. Si tertiam deinde, ac præcipuam oratoris partem conſideremus (quæ in perſuadendo, affectibuſque concitandis poſita eſt) quis dubitat, quin verba, reſque diuinæ ſint veluti ſagittæ acutiſsimæ? Teſtatur vero Sanctus Auguſtinus, Philoſophos ipſos, ac Rhetores, quamuis Diuinæ Sapientiæ forent expertes, dixiſſe tamen, pluris aſtimandum, ſi diceret orator ſapienter, vbi non poſſet eloquenter. Tum idem Sanctus ſubiungit, *Sapienter autem dicit homo tanto magis vel minus, quanto in Scripturis ſacris magis, minusve profecit.* Deinde capite duodecimo hæc addit, quæ ad mouendi rationem ſpectant: *Sicut delectatur auditor, ſi ſuauiter loquaris; ita flectitur, ſi amet quod polliceris; timeat, quod minaris; oderit, quæ arguis; quæ commendas, amplectatur.* & quæ ſequuntur. E quibus omnibus, vt liquet, ampla dicendi materia ſubminiſtratur. Cum ergo Chriſtiani Eccleſiaſtæ finis ſit longe ſublimior, magiſque neceſſarius, quàm cuiuſuis prophani oratoris; materia vero prorſus alia; cumque ijdem Concionatores ſint veluti Legati à Deo miſſi (ita enim Dominus olim ad Prophetas, Hæc dices populo huic, &, Hæc, & hæc di-

cit Dominus: ad Hieremiam item, Dedi verba mea in ore tuo. Sic Diuus Paulus, *Legatione pro Chriſto fungimur, tanquam Deo exhortante per nos*) debent ſane ipſius, à quo mittuntur, Principis verbis, quoad poſſunt, legationem exponere. Atque hinc fit, vt non eadem, ſed plane diuerſa eſſe debeat vtriuſque Oratoris dicendi ratio. Res enim grandiores grandius quoque poſtulant genus orationis. Ceterum cum res illæ, quæ à ſecularibus Oratoribus tractantur, poſſint nunc paruæ eſſe, nunc magnæ, prout maiorem vtilitatem continent, nempe cum de pecunia, aut de hominum vita, ac ſimilibus agitur: in his tamen noſtris (quandoquidem omnia, vt idem Sanctus Auguſtinus ait, maxime quæ è loco ſuperiori populis dicimus, ad hominum ſalutem, nec temporalem, ſed æternam referre debemus, vbi etiam cauendus eſt æternus interitus) in his inquam noſtris, omnia ſunt magna, quæ dicimus. Ideoque ſubiungit, *Oportet igitur eloquentem Eccleſiaſticum, quando ſuadet aliquid, quod agendum eſt, non ſolùm docere, vt inſtruat; & delectare, vt teneat, verum etiam flectere, vt vincat.* Concludam autem primum hoc caput illa Sancti Bernardi ſententia, quæ complectitur omnia. *Eſt*, inquit, *funiculus triplex, qui difficile rumpitur, ad extrahendas animas de carcere Diaboli, &* In Cant. ſerm. 16.

tra-

trahendas poſt ſe ad regna cæleſtia, ſi recte ſententias; ſi digne proloquaris; ſi viuendo confirmes.

Secundum caput de impedimentis.

Impedimenta porro licet multa ſint, pauca tamen duntaxat perſtringam.

1 Eſt intentionis obliquitas. cuiuſmodi eſſet, prædicare ſeipſum potius, ac laudem ſectari, quàm auditorum vtilitatibus propter Deum conſulere. hæc enim res non modo minuit, aut prorſus tollit meritum: ſed etiam, cum circa finem erretur, incredibile eſt quàm detorqueat media, eaque deprauet. Ijs porro qui ſic peccant, ſi quidem res ſuccedit ex voto, vt ſiue ob actionis, dictionisve concinnitatem, ſiue ob aliud quoduis naturale donum, frequenti concione audiantur; ſucceſſu ipſo redduntur in dies magis vani, ad correctionem difficiliores, ſuarumque rationum retinentiores. ſin autem minime ſuccedit, tum vero cum ſe ſua ſpe fruſtratos videant, mirum quàm puſilli, quàm abiecti fiant animi, quàm melancholici. Dum interea qui recta intentione, qualecumque talentum à Domino Deo acceperint, ad eiuſdem gloriam, & animarum ſalutem illud impendunt, iugi lætitia perfruuntur, & nouo ſemper ſpiritu labores obeunt. Dominus autem eorum labores inutiles eſſe non ſinit, quin potius exiguæ ſementi vberem largitur meſſem.

In-

2 Incautus delectus in ſtudij materia, conſectandis prophanis auctoribus, hiſtorijs, hieroglyphicis, poetis, & alijs id genus, dum quis eruditi nomen inde aucupatur, quaſi Mathematicam norit, Aſtrologiam, Medicinam, Anatomiam, Phyſiognomiam, & ipſam (ſi Deo placet) Alchimiam. nec erubeſcit earum rerum oſtentare notitiam, quas maiore cum laude, & opinione religioſitatis ſe ne intelligere quidem oſtenderet.

3 Inordinatum ſtudium, minimeque firmum, dum quis hic, illic ſparſim aliquid legens, nuſquam figit pedem: nec inſpicit vbinam effodiat, vnde theſaurum eruat. Qui vero eiuſmodi eſt, magnam vtique facit temporis iacturam, nec debitam ſibi comparat ſupellectilem.

4 Non obſeruare diligentius, neque meditari, quæ leguntur in Scripturis ſacris. Quo fit, vt plerique excidant, ac veluti neglecti pereant theſauri: idque, quod dicitur, languide, ac ieiune dicatur.

5 Lectione quidem percurrere Sanctos Patres, ſed exigua mentis applicatione, leuique adhibito ſtudio, ad eruendas materias, quæ poſtmodum futuræ ſint vſui. Atque hic longe falluntur, qui cum aliquem ſibi leuem, ac futilem conceptum efformarint, tum Sanctos Patres in eum ſolum finem euoluunt, vt reperiant quo ſua com-

menta confirmare queant. Quaſi vero vtilius, expeditiuſque non foret, ex ipſis auguſtiſsimis fontibus aquas haurire, quæ nullo poſtea negotio, quo potiſſimum expediat, deriuentur, ſua ipſorum verba, tum auditorum pectora irrigaturæ.

6 Memoriæ oſtentatio, quæ profectò magnopere quemuis dedecet in hiſtorijs etiam adducendis, rebuſque prophanis; quibus nempe non niſi modice, ac ſcienter vtendum, ſi quando grauitatis aliquid habeant, & ad virtutem exacuant; inde videlicet ſtimulos admouendo, quòd vel ab ipſiſmet prophanis auctoribus, virtutis quoque ſplendor nobis demonſtretur. At illa ipſa oſtentatio in ſacris Scripturis, ac ſanctis Patribus, nec laudem habet vllam, neque vtilitatem, ſi crebræ, ac variæ, non inculcato ſententiarum pondere citationes adducantur: hæ ſiquidem lectionibus conueniunt potius ad indicanda loca, vnde doctrina erui poſſit, atque confirmari, quàm ſacris concionibus, quæ alium ſibi finem proponunt.

7 Perlegere quoſdam è Sermonarijs, vt vocant, qui temere plerumque Scripturis abutuntur; conceptuſque varios, ac futiles conſectantur, qui quo plus habent nouitatis, longiuſque abſunt ab humana cogitatione, tanto magis Concionatoribus ipſis videntur arridere, quaſi exquiſitam illam rationem

tionem attingere alius nequeat vllus. Adeoque grauiter his conceptibus, & commentis in errorem impelluntur nonnulli, vt ſe vtilius in eiuſmodi librorum, quàm in Sanctorum Patrum lectione ponere tempus arbitrentur: propterea quod non perinde in his, atque in illis talia commenta reperiant. Atque in hoc quidem minime falluntur: nam Sanctorum Patrum conceptus firmitatem habent, medullam ſpiritus, multamque ad permouendos, oblectandoſque animos efficacitatem: quin & ipſa per ſe cuiuſdam Sancti auctoritas pretioſiores illos, atque commendabiliores efficit.

8 Affectatus dictionis ornatus. in quo quidem grauiſſime peccatur, non modo contra quàm deceat oratorem Eccleſiaſticum, ſed etiam aduerſus eam artem, quam prophani Rhetores tradidere; vt liquet ex Ariſtotele, Cicerone, & alijs artis eius magiſtris. Hic porro innumeris pene modis errari contingit, crebra videlicet epithetorum vſurpatione, tum adhibendis phraſibus poeticis, nimiumque exquiſitis; audacioribus item, atque frequentioribus metaphoris, longioribus circumſcriptionibus earum rerum, quæ vno, ſimplicique vocabulo eſſent contentæ; multarum quoque rerum enumerationibus, veluti virtutum, aut vitiorum; quæ recto deinde, necnon inuerſo iterum ordine repetantur:

tantur : adhæc inueſtigandis vocibus antiquis, obſoletis, recens inuentis, compoſitis, aut deriuatis, vſurpatis interdum (vt de Italicis exemplum afferam) à Boccatio, vel poetis, alijsve, qui linguæ gnari, ac bene periti videri voluerunt. Et ſunt, qui quo minus intelliguntur, eo maiorem apud auditores admirationem ſe habere credant. His vero plerumque accidit, vt ſpectatoribus exhibeant alterius quaſi panni veſtem ſericis aliquot particulis aſſutis : iuſto tamen Dei iudicio, quod ipſa docet experientia, riſui ſint, atque ludibrio apud eos, quibus lingua aut natiua, aut probe cognita eſt. Ideo Sanctus Auguſtinus: *In ipſo*, inquit, *etiam ſermone malit rebus placere, quam verbis; nec doctor verbis ſeruiat, ſed verba doctori*. Ceterum etſi referre non ſit animus, quod Seneca, & alij graues dixere Philoſophi de ſermone philoſophico, plenoque dignitatis; prætermittere tamen non poſſum, quod à Plutarcho notatum video; hanc ſcilicet exquiſitam, & à communi vſu abhorrentem verborum exornationem, atque traductionem tenebras potius rebus effundere, quàm ſplendorem afferre. Ait ſiquidem, interrogatum Melanthium de Diogenis tragœdia quid ſentiret, reſpondiſſe, eam ſe non vidiſſe, propterea quod, ita verbis obſcurata inuolueretur; vt perſpici non poſſet. hoc autem ideo adie-

Tract. 28.

Libro de auditione.

cit,

cit, vt quod ante dixerat, confirmaret: ornatius nempe, abundantiuſque dicendi genus auditorum animos adeo perſtringere, vt ipſi rem, qua de agitur, capere nequeant. Permulta item de eodem argumento diſſerit, & profert exempla, quæ percenſere nihil attinet. ſat quippe mihi erit caput hoc concludere illa memorabili Sancti Hieronymi ſententia, iſtiuſmodi Concionatores redarguentis in hæc verba. *Iam enim & in Eccleſiis iſta quæruntur, omiſſaque Apoſtolicorum ſimplicitate, & puritate verborum, quaſi ad Athenæum, & ad auditoria conuenitur, vt plauſus circumſtantium ſuſcitentur, vt oratio Rhetoricæ artis fucata mendacio, quaſi quædam meretricula prodeat in publicum, non tam eruditura populos, quàm fauorem populi quæſitura; & in modum pſalterij, & tibiæ dulce canentis, ſenſus demulceat audientium, vt vere illud prophetæ Ezechielis noſtris temporibus poſſit aptari, dicente Domino ad eum, Et factus es eis quaſi vox citharæ ſuaue canentis, & bene compoſitæ: & audiunt verba tua, & non faciunt ea.*

Lib.3.Com. ad Gal. in proemio.

9 Ingerere velle nonnulla, ſiue ea quadrent, ſiue dedeceant, quæ alias ipſi legerint, & venuſta putent, aut curioſa. Id enim ſi temere fiat, nullo negotio à peritis deprehenditur, iudicaturque Prædicator curtam ha-

ſublimi, durante adhoc corporali Chriſti Domini præſentia, debitæ agendæ ſunt gratiæ. Ideo ſiquidem ab Eccleſia proponitur hymnus trium puerorum, qui in media fornace poſiti (quaſi vellent ſuppleri, quod non ſatis poterant ipſi per ſe præſtare) ad diuinas laudes inuitabant & cœlos, & ſolem, & ſtellas; & reliquas omnes creaturas ſublunares, quantumuis ſenſus expertes. Nos igitur veluti in dulce iubilum prorumpentes, tot eiuſmodi creaturarum linguis, tam immenſam Dei noſtri ſuauitatem celebremus; neque nos foras effundamus, ſed operam demus, vt diuinum illum ardorem conſeruemus; familiari illa Domini communicatione perfruamur; noſtraſque neceſſitates eidem humiliter inſinuemus; tum ad præparationem conſequentis ſacrificij maiorem deinceps perfectionem conſectandam proponamus. Ne diuina gratia, & quidem tam eximia, vel quia non tanti fiat, vel quia negligentius tractetur, vel alia quauis culpa noſtra, penitus in nobis exareſcat. Nec id ſilentio prætermittendum, quod etſi, quæ dicta ſunt, ad omnes omnino ſpectant Sacerdotes, qui videlicet (vt ait Sanctus Chryſoſtomus) in terris degentes, cœleſte nihilominus exequuntur officium; ea tamen præcipue nobis dicta credere, noſtra omnium vehementer in-

tereſt; à quibus nempe amplius quippiam iure requiretur; vt ab ijs; qui diuinitus ad ſtatum religioſum vocati, tot muniti doctrinæ præſidijs, tam ſublimis commercij notitia inſtructi, ſeculi vinculis expediti, accedente tam frequenti vſu meditationum, & quotidiano virtutum incremento, id nimirum operante ipſiuſmet ſacrificij efficacitate, præter peculiares, viuoſque amoris ſtimulos, videri poſſumus ad hunc gradum euecti à Deo, vt aliqua parte compenſemus infinitum eorum numerum, qui irreuerenter, inconſiderate, ac temere Diuinum hoc tractant myſterium. Horum porrò miſeram ſortem Beatus Laurentius Iuſtinianus (vt præclara Sancti Chryſoſtomi, & aliorum Patrum anti quorum dicta, factaque prætereamː) & accurate deſcribit; & religioſe, dolenterque deplorat. Sed vt finem faciam, vberem omnibus à Domino Deo gratiam precatus, vt optatum ex hac qualicunque mea cohortatione fructum reportetis, maiorem in modum velim Superioribus inculcatum, Confeſſarijs item, & ſpiritualium rerum Præfectis, vt pro ſua quiſque parte, ac officij munere connitantur efficere, vt qua impedimentis ſubmouendis, qua inquirendis commoditatibus hunc Dei cultum promoueant, nec ſolum monitis,

ſed multo magis exemplo ſubditis Superiores præluceant; totiuſque negotij difficultates diligenter explanent. Atque hic tandem omnium precibus, & ſanctis ſacrificijs me commendo. Romæ 24. Nouembris. M. DC. XII.

RR. VV.

Seruus in Christo.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

EPISTOLA

EIVSDEM R. P. N.

CLAVDII AQVAVIVÆ

GENERALIS.

Ad Prouinciales Societatis.

Monita complectens, formandis Concionatoribus accommoda.

QVemadmodum noſtræ Societatis hic eſt finis, non ſolum ſaluti, & perfectioni propriarum animarum (vt loquitur Beatus Pater Noſter Ignatius) cum Diuina gratia vacare, ſed cum eadem impenſe in ſalutem, & perfectionem proximorum incumbere; ita etiam media, quibus illi iuxta noſtram vocationem iuuentur, hæc ſuppetunt, quæ pariter ab eodem

B. P. indicantur, oratio videlicet, ſancta deſideria, confeſsiones, ſpiritualia exercitia, colloquia priuata, conciones. Et vero concionandi miniſterium, ſi probe exerceatur, non dubium quin ſit ad lucrum animarum aptiſſimum. Sic quippe Sanctus Petrus ſibi à Domino dictum audiuit, *Ex hoc eris homines capiens.*

Ad illud autem munus pro dignitate obeundum, plurima in Societate adiumenta ſubminiſtrantur: impedimenta ſi qua exiſtunt, ea pauca ſunt; & à quibus, ſi quidem plane velimus, expedire nos haud magno negotio poſſimus. Quoniam ergo de hoc ipſo argumento dicere aliquid in præſens inſtituimus, idque vehementius inculcare, quod breuiori epiſtola miſſa ad Prouinciales 14. Auguſti 1599. commendaueramus; ita rem omnem perſtringemus, vt de adiumentis agamus primum, tum de impedimentis, poſtremo de medijs, & induſtrijs, quæ ad id munus perfecte explendum non parum conferant.

Primum Caput de Adiumentis.

Primum adiumentum eſt, opinio virtutis, ac probitatis: in qua opinione fere ſunt noſtri apud omnes, tanquam Societatis religioſi. Huius vero exiſtimationis tanta vis eſt, vt dixerit S. Auguſtinus, *Habet autem, vt obedienter audiatur, quantacumque granditate dictionis maius pondus vita dicentis.* Ergo cauebunt noſtri diligentiſsime, ne quos

4. de Doct. c. 27.

præ

præ ſe ferant minus recte compoſitos animi motus, ne nimiam corporis curam, ne ambitionem honoris, aut quemlibet denique alium immoderatum affectum. Quibus rebus fit plerumque, vt apud ſæculares, quamuis alioquin ab eiuſmodi vitijs non alienos, nonnihil de Concionatoris nomine, & exiſtimatione deperеat. Eandemque ob cauſam non ſe nimium dabunt in familiaritatem externorum; ſed ſolummodo quatenus id eorum ſpiritualis poſtulabit vtilitas: nam quæ propius inſpectantur, ea quoque manifeſtius, quid in ſe habeant vitij, demonſtrant.

2 Sua habere ordinata ſtudia, & quidem neceſſarijs vacua diſtractionibus, niſi quibus ſponte ſe implicare forte quis velit. Inde vero conſequitur, vt homines Societatis ſolidam nanciſcantur doctrinam, tuteque loqui valeant. quæ res magno vtique eſt adiumento: quemadmodum è contrario quiſquis ſana eſt mente, timidior certe redditur, atque ad dicendum impeditior, ſi quod dicit, non adeo exploratum habet, vt in reprehenſionem incurrere iure non poſſe credat.

3 Priuato ſtudio ſacræ Scripturæ, ac legendis Patribus incumbere; tempuſque huic ſtudio deſtinatum habere liberum, iuxta noſtram Inſtructionem, quam diligenter obſeruari peroptamus. Inſtr. 1. §. 7.

4 Vberrima ad dicendum quaſi obuia

materia, quæ videlicet à pleriſque eruditis, grauibuſque Doctoribus aucta plurimum eſt, & hactenus digeſta ſapienter. Maxime vero cum de Societate non pauci, & Scripturis ſacris exponendis, & alijs argumentis pertractandis, eiuſmodi conſcripſerint libros, vt ingentes collectos theſauros nullo prope labore eruere inde cuiuis liceat.

5 Tempeſtiue in Collegijs, ipſaque iuuentute, concionandi miniſterium inchoare; accedente ad exercitationem opera, & inſtructione Præfectorum, cæteriſque neceſſarijs adiumentis. Qua ex re perinde atque ex frequenti animi reflexione, dum ſæpius coram doctis, recteque dijudicantibus dicere contingit, facile quis hoc aſſequitur, vt firmo, ſynceroque iudicio libere, animoſe, ac limate dicat.

6 Multos, ac bonos audiſſe Prædicatores. qua tamen in re iudicio eſt opus. Ideo cauebunt Superiores, ne noſtri ad eos accurrant, à quibus vitia potius addiſcant.

7 Sed pluſquam credi poſſit, negotium promouet, potioreſque nobis partes conciliat, & materia de qua dicimus; & auditores, apud quos dicimus; & auctoritas, maieſtaſque muneris. Dicimus enim tanquam ſuperiores, & magiſtri, non coram Senatu, aut populo, ad modum antiquorum oratorum, Demoſthenis, Ciceronis, & ſimilium, de re-

de rebus ad rempubl. ſpectantibus, delibe- rando, vel cunſultando; accuſando, vel defendendo ſingulares perſonas; vel adhibendo panegyricos ad virtutes, aut preclara cuiuſpiam celebranda facinora: ſed agimus de ſingulorum audientium negotio maximo, & ſummis vtilitatibus, qua vna re nihil auditur libentius. Et ſi quidem docemus, doctrinam proferimus diuinam, propter quam fides ipſa, quæ in auditorum pectoribus reſidet, eoſdem beneuolos reddit, ac dociles, necnon ad aſſentiendum faciles. Quod ſi delectare ſit animus, nihil vſquam verbo Dei, & Scripturis ſacris eſt delectabilius. Ideo quippe ait Propheta, *Dilexi mandata tua ſuper aurum, & topazion*. Item, *quam dulcia faucibus meis eloquia tua! ſuper mel ori meo*. Hanc enim per ſe vim habent, vt vel nude prolata delectent. Præterquam quod hiſtoriarum varietas, quæ inibi continetur, mirum in modum recreat audientes: metaphoræ item, & pſalmorum poeſis. Prouerbia autem, & ſententiæ Salomonis, ſimilia quoque ac diſſimilia, ſi loco ponantur, ac tempore, ſunt profecto (vt cum Scriptura loquar) tanquam mala aurea in lectis argenteis, vel inauris aurea, & margaritum fulgens. Verum de ornatu nimio ad oblectandum adhibito, recte D. Auguſtinus, *Nec illa ſuauitas*, inquit, *delectabilis eſt, qua non* 4. de Doctr. c. 5.

qui-

quidem iniqua dicuntur, ſed exigua, & frigida bona ſpumeo verborum ambitu ornantur, quali nec magna, & ſtabilia decenter, & grauiter ornarentur. Si tertiam deinde, ac præcipuam oratoris partem conſideremus (quæ in perſuadendo, affectibuſque concitandis poſita eſt) quis dubitat, quin verba, reſque diuinæ ſint veluti ſagittæ acutiſsimæ? Teſtatur vero Sanctus Auguſtinus, Philoſophos ipſos, ac Rhetores, quamuis Diuinæ Sapientiæ forent expertes, dixiſſe tamen, pluris æſtimandum, ſi diceret orator ſapienter, vbi non poſſet eloquenter. Tum idem Sanctus ſubiungit, *Sapienter autem dicit homo tanto magis vel minus, quanto in Scripturis ſacris magis, minusve profecit.* Deinde capite duodecimo hæc addit, quæ ad mouendi rationem ſpectant: *Sicut delectatur auditor, ſi ſuauiter loquaris; ita flectitur, ſi amet quod polliceris; timeat, quod minaris; oderit, quæ arguis; quæ commendas, amplectatur.* & quæ ſequuntur. E quibus omnibus, vt liquet, ampla dicendi materia ſubminiſtratur. Cum ergo Chriſtiani Eccleſiaſtæ finis ſit longe ſublimior, magiſque neceſſarius, quàm cuiuſuis prophani oratoris; materia vero prorſus alia; cumque ijdem Concionatores ſint veluti Legati à Deo miſſi (ita enim Dominus olim ad Prophetas, Hæc dices populo huic, &, Hæc, & hæc di-

cit

cit Dominus: ad Hieremiam item, Dedi verba mea in ore tuo. Sic Diuus Paulus, *Legatione pro Chriſto fungimur, tanquam Deo exhortante per nos*) debent ſane ipſius, à quo mittuntur, Principis verbis, quoad poſſunt, legationem exponere. Atque hinc fit, vt non eadem, ſed plane diuerſa eſſe debeat vtriuſque Oratoris dicendi ratio. Res enim grandiores grandius quoque poſtulant genus orationis. Ceterum cum res illæ, quæ à ſecularibus Oratoribus tractantur, poſſint nunc paruæ eſſe, nunc magnæ, prout maiorem vtilitatem continent, nempe cum de pecunia, aut de hominum vita, ac ſimilibus agitur: in his tamen noſtris (quandoquidem omnia, vt idem Sanctus Auguſtinus ait, maxime quæ è loco ſuperiori populis dicimus, ad hominum ſalutem, nec temporalem, ſed æternam referre debemus, vbi etiam cauendus eſt æternus interitus) in his inquam noſtris, omnia ſunt magna, quæ dicimus. Ideoque ſubiungit, *Oportet igitur eloquentem Eccleſiaſticum, quando ſuadet aliquid, quod agendum eſt, non ſolum docere, vt inſtruat; & delectare, vt teneat, verum etiam flectere, vt vincat.* Concludam autem primum hoc caput illa Sancti Bernardi ſententia, quæ complectitur omnia. *Eſt*, inquit, *funiculus triplex, qui difficile rumpitur, ad extrahendas animas de carcere Diaboli, &* In Cant. ſerm. 16.

tra-

trahendas poſt ſe ad regna cœleſtia; ſi rectè ſententias; ſi dignè proloquaris; ſi viuendo confirmes.

Secundum caput de impedimentis.

Impedimenta porro licet multa ſint, pauca tamen duntaxat perſtringam.

1 Eſt intentionis obliquitas. cuiuſmodi eſſet, prædicare ſeipſum potius, ac laudem ſectari, quàm auditorum vtilitatibus propter Deum conſulere. hæc enim res non modo minuit, aut prorſus tollit meritum: ſed etiam, cum circa finem erretur, incredibile eſt quàm detorqueat media, eaque deprauet. Ijs porro qui ſic peccant, ſi quidem res ſuccedit ex voto, vt ſiue ob actionis, dictionisve concinnitatem, ſiue ob aliud quoduis naturale donum, frequenti concione audiantur; ſucceſſu ipſo redduntur in dies magis vani, ad correctionem difficiliores, ſuarumque rationum retinentiores. ſin autem minime ſuccedit, tum vero cum ſe ſua ſpe fruſtratos videant, mirum quàm puſilli, quàm abiecti fiant animi, quàm melancholici. Dum interea qui recta intentione, qualecumque talentum à Domino Deo acceperint, ad eiuſdem gloriam, & animarum ſalutem illud impendunt, iugi lætitia perfruuntur, & nouo ſemper ſpiritu labores obeunt. Dominus autem eorum labores inutiles eſſe non ſinit, quin potius exiguæ ſementi vberem largitur meſſem.

2 Incautus delectus in ſtudij materia, conſectandis prophanis auctoribus, hiſtorijs, hieroglyphicis, poëtis, & alijs id genus, dum quis eruditi nomen inde aucupatur, quaſi Mathematicam norit, Aſtrologiam, Medicinam, Anatomiam, Phyſiognomiam, & ipſam (ſi Deo placet) Alchimiam. nec erubeſcit earum rerum oſtentare notitiam, quas maiore cum laude, & opinione religioſitatis ſe ne intelligere quidem oſtenderet.

3 Inordinatum ſtudium, minimeque firmum, dum quis hic, illic ſparſim aliquid legens, nuſquam figit pedem: nec inſpicit vbinam effodiat, vnde theſaurum eruat. Qui vero eiuſmodi eſt, magnam vtique facit temporis iacturam, nec debitam ſibi comparat ſupellectilem.

4 Non obſeruare diligentius, neque meditari, quæ leguntur in Scripturis ſacris. Quo fit, vt plerique excidant, ac veluti neglecti pereant theſauri: idque, quod dicitur, languide, ac ieiune dicatur.

5 Lectione quidem percurrere Sanctos Patres, ſed exigua mentis applicatione, leuique adhibito ſtudio, ad eruendas materias, quæ poſtmodum futuræ ſint vſui. Atque hic longe falluntur, qui cum aliquem ſibi leuem, ac futilem conceptum efformarint, tum Sanctos Patres in eum ſolum finem euoluunt, vt reperiant quo ſua commenta

menta confirmare queant. Quaſi vero vtilius, expeditiuſque non foret, ex ipſis auguſtiſsimis fontibus aquas haurire, quæ nullo poſtea negotio, quo potiſſimum expediat, deriuentur, ſua ipſorum verba, tum auditorum pectora irrigaturæ.

6 Memoriæ oſtentatio, quæ profecto magnopere quemuis dedecet in hiſtorijs etiam adducendis, rebuſque prophanis; quibus nempe non niſi modice, ac ſcienter vtendum, ſi quando grauitatis aliquid habeant, & ad virtutem exacuant; inde videlicet ſtimulos admouendo, quòd vel ab ipſiſmet prophanis auctoribus, virtutis quoque ſplendor nobis demonſtretur. At illa ipſa oſtentatio in ſacris Scripturis, ac ſanctis Patribus, nec laudem habet vllam, neque vtilitatem; ſi crebræ, ac variæ, non inculcato ſententiarum pondere citationes adducantur. hæ ſiquidem lectionibus conueniunt potius ad indicanda loca, vnde doctrina erui poſsit, atque confirmari, quàm ſacris concionibus, quæ alium ſibi finem proponunt.

7 Perlegere quoſdam è Sermonarijs, vt vocant, qui temere plerumque Scripturis abutuntur; conceptuſque varios, ac futiles conſectantur, qui quo plus habent nouitatis, longiuſque abſunt ab humana cogitatione, tanto magis Concionatoribus ipſis videntur arridere, quaſi exquiſitam illam ra-

tionem attingere alius nequeat vllus. Adeoque grauiter his conceptibus, & commentis in errorem impelluntur nonnulli, vt ſe vtilius in eiuſmodi librorum, quàm in Sanctorum Patrum lectione ponere tempus arbitrentur: propterea quod non perinde in his, atque in illis talia commenta reperiant. Atque in hoc quidem minime falluntur: nam Sanctorum Patrum conceptus firmitatem habent, medullam ſpiritus, multamque ad permouendos, oblectandoſque animos efficacitatem: quin & ipſa per ſe cuiuſdam Sancti auctoritas pretioſiores illos, atque commendabiliores efficit.

8 Affectatus dictionis ornatus. in quo quidem grauiſſime peccatur, non modo contra quàm deceat oratorem Eccleſiaſticum, ſed etiam aduerſus eam artem, quam prophani Rhetores tradidere; vt liquet ex Ariſtotele, Cicerone, & alijs artis eius magiſtris. Hic porro innumeris pene modis errari contingit, crebra videlicet epithetorum vſurpatione, tum adhibendis phraſibus poeticis, nimiumque exquiſitis; audacioribus item, atque frequentioribus metaphoris, longioribus circumſcriptionibus earum rerum, quæ vno, ſimplicique vocabulo eſſent contentæ; multarum quoque rerum enumerationibus, veluti virtutum, aut vitiorum; quæ recto deinde, necnon inuerſo iterum ordine repe-

tantur : adhæc inueſtigandis vocibus antiquis, obſoletis, recens inuentis, compoſitis, aut deriuatis, vſurpatis interdum (vt de Italicis exemplum afferam) à Boccatio, vel poetis, alijsve, qui linguæ gnari, ac bene periti videri voluerunt. Et ſunt, qui quo minus intelliguntur, eo maiorem apud auditores admirationem ſe habere credant. His vero plerumque accidit, vt ſpectatoribus exhibeant alterius quaſi panni veſtem ſericis aliquot particulis aſſutis : iuſto tamen Dei iudicio, quod ipſa docet experientia, riſui ſint, atque ludibrio apud eos, quibus lingua, aut natiua, aut probe cognita eſt. Ideo Sanctus Auguſtinus: *In ipſo*, inquit, *etiam ſermone malit rebus placere, quàm verbis; nec doctor verbis ſeruiat, ſed verba doctori.* Ceterum etſi referre non ſit animus, quod Seneca, & alij graues dixere Philoſophi de ſermone philoſophico, plenoque dignitatis; prætermittere tamen non poſſum, quod à Plutarcho notatum video; hanc ſcilicet exquiſitam, & à communi vſu abhorrentem verborum exornationem, atque traductionem tenebras potius rebus effundere, quàm ſplendorem afferre. Ait ſiquidem, interrogatum Melanthium de Diogenis tragœdia quid ſentiret, reſpondiſſe, eam ſe non vidiſſe, propterea quod, ita verbis obſcurata inuolueretur, vt perſpici non poſſet. hoc autem ideo adie-

Tract. 28.

Libro de auditione.

cit, vt quod ante dixerat, confirmaret: ornatius nempe, abundantiuſque dicendi genus auditorum animos adeo perſtringere, vt ipſi rem, qua de agitur, capere nequeant. Permulta item de eodem argumento diſſerit, & profert exempla, quæ percenſere nihil attinet. ſat quippe mihi erit caput hoc concludere illa memorabili Sancti Hieronymi ſententia, iſtiuſmodi Concionatores redarguentis in hæc verba. *Iam enim & in Eccleſiis iſta quæruntur, omiſſaque Apoſtolicorum ſimplicitate, & puritate verborum, quaſi ad Athenæum, & ad auditoria conuenitur, vt plauſus circumſtantium ſuſcitentur, vt oratio Rhetoricæ artis fucata mendacio, quaſi quædam meretricula prodeat in publicum, non tam eruditura populos, quàm fauorem populi quæſitura; & in modum pſalterij, & tibiæ dulce canentis, ſenſus demulceat audientium, vt vere illud prophetæ Ezechielis noſtris temporibus poſſit aptari, dicente Domino ad eum, Et factus es eis quaſi vox citharæ ſuaue canentis, & bene compoſitæ: & audiunt verba tua, & non faciunt ea.* Lib.3.Com. ad Gal. in proemio.

9 Ingerere velle nonnulla, ſiue ea quadrent, ſiue dedeceant, quæ alias ipſi legerint, & venuſta putent, aut curioſa. Id enim ſi temere fiat, nullo negotio à peritis deprehenditur, iudicaturque Prædicator curtam ha-

& contrarijs: argumentis item conquiſitis à maiori ad minus, & contra; ab vtilitate, & neceſſitate, à delectatione, facilitate, & alijs generis eiuſdem; tum etiam loco ac tempore Scripturis expendendis, atque dilatandis; quaſi, inquam, hic amplificandi modus inopiam arguat potius quàm vbertatem, & abundantiam. Certe huius doctrinæ præſtantiſſimus extitit magiſter Sanctus Ioannes Chryſoſtomus.

12 Imitari, & exprimere velle interdum etiam, quæ vitioſa ſunt in nonnullis Concionatoribus, quos alioquin plauſus, & auditorum frequentia celebres effecit: neque enim res eadem cuiuis ætati, naturæ, conditioni, aut ingenio conuenit. Vnde nec dicenda eſt eloquentia, vt ait S. Auguſt. ſi perſonæ non congruit loquentis. Qui vero eiuſmodi ſunt, ij profecto ex inſipientium ſermone ſe pendere demonſtrant, dum iudicium concionum ad vulgus, & auditores deferunt. quæ res multis obnoxia eſt incommodis, recteque aduerſus eam differit ex profeſſo D. Ioannes Chryſoſtomus lib. 6. de Sacerdotio. Et certe mirum eſt, fieri nos velle diſcipulos vulgi, quod nec arte, nec iudicio, nec rerum delectu docere nos poteſt; imò quod nec ſibi conſtat. fit enim plerumque, vt à diuerſis diuerſa probentur, aut improbentur; idque vnus reſpuat, quod alter admittit. Quòd ſi aliquando in

vna re plures conueniant, vix vnquam id continget in laudando ſpiritu, efficacia, rerum copia; ſed potius in prædicanda facilitate dicendi, memoriæ felicitate, aut alijs ſimilibus leuioris momenti dotibus. Et tamen Sanctus Gregorius Nazianzenus, Sanctus Chryſoſtomus, & Sanctus Auguſtinus affirmant, tum ſe populi approbationem conſecutos, non cum applauderetur, ſed cum animis concitatis, & collacrymantibus oculis à concione diſcederetur.

13 Monita non libenter audire, quaſi non niſi eius artis peritiſſimus de ea iudicium ferre queat. Sed enim omnibus compertum eſt, alium etiam quàm picturæ magiſtrum poſſe in tabula, quæ hominis ſpeciem pictam referat, deprehendere, ſi naſo ſit obtorto, ſi limis oculis, ſi tumidis manibus, ſi imparibus denique pedibus. Pluris autem fieri debent, ac lubentius audiri, quæ quis à Superioribus, vel Præfectis concionum, ceteriſque alicuius auctoritatis monebitur. Qui porro eiuſmodi admonitionibus locum non dabit, hic certe nimiam ſui confidentiam, rerumque ſuarum opinionem arguet.

14 Inſeneſcere vitijs, quibus à primis annis quiſpiam aſſueuerit, maxime ſi ob ea ipſa à ſuis ſimilibus laudabatur; adiectis ijs gratulationibus, quæ nouum oratorem nonnunquam agunt præcipitem. Qua in re grauiter

errant

errant Superiores, & Præfecti, quibus ea incũbit cura; malumq. reddunt inſanabile, ſi, dum iuuentutem excuſandam, animoſque erigendos potius, quàm contrahendos arbitrantur, conniuent in eo genere vitiorum, quæ non tam ætas minuere, quam augere ſolet diſſimulatio. Et ſane iuuenibus animos addere, ſed prudenter oportebit, ea laudando, quæ recta, & in bona ſpe ſunt poſita; non tamen diſſimulatis erroribus, vt ſcilicet meliores euadant: & dum per ætatem licet, ad perfectionem recta contendant. Ideo conſultiſſimum eſt, eoſdem iterum poſt monitiones ad concionem euocare, vt nunquid emendarint, appareat. Nam alioquin hærebunt vitia; & inueterata, vt fere vſu venit, fient robuſtiora. Nos quidem viros doctos, & graues nouimus, eoſdemque Concionatores, cum à perſonis magna auctoritate, ſibique beneuolis, fidenter admonerentur de via concionandi ſua, reſpondere ſolitos, iam ſibi integrum non eſſe emendari, tum quod in veteri more conſenuiſſent, tum ne poſt tot annorum conciones formam earum commutarent, præſertim cum priorem illam populi mirarentur.

15. Non meditari, nec animo comprehendere, ac poſſidere res dicendas, adeo vt non tanquam alienæ referantur, ſed veluti eius propriæ, qui dicit; quique primum ſibi per-

ſuaſerit, quod alijs perſuaſum velit. Niſi enim ex intimo animi ſenſu loquatur, atque ita loqui credatur, nihil promouebit. Eam ob rem, atque vt apposite dicat, oratione indiget, motuque animi, antequam ſuggeſtum aſcendat. Vnde Sanctus Auguſtinus: *Ipſa*, inquit, *hora iam vt dicat accedens, priuſquam exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam ſitientem, vt eructet, quod biberat; vel quod impleuerit, fundat.*

Cap. 15.

3. cap. de Induſtrijs.

Prima Induſtria ſit, Præcauere diligenter, ne in errores, ſeu impedimenta paulò ante enumerata incurratur. Ex eorum quippe declinatione intelligetur, quid è contrario iuuare nos queat. Dum enim illa quindecim capita percurrentur, multa proculdubio ſuccurrent adiumenta. Exempli cauſa, ſi impedimento eſt incautus librorum delectus; adiumento erit prudens electio. Si nocet inordinatum, vagumque ſtudium; proderit ordo, atque conſtantia. Si obeſt lectio ſacrarum Scripturarum inconſiderata, ac meditationis expers; conducet conſiderationem, ac meditationem adiungere: ad eundemque modum in reliquis.

2 Induſtria, Conſiderare quot extiterint tum extra Societatem, tum etiam inter noſtros, qui litterarum ſtudio perexiguo, nec maiori Rhetoricæ præſidio, vel opinione doctrinæ fulti; at ſpiritu feruentes, & ad cor lo-

quentes.

quentes, facilia quædam, & vtilia proferentes, non modò in Indijs, remotiſque, ac barbaris regionibus, ſed etiam in Europa, & præcipuis quidem ciuitatibus, non fructuosè tantùm, ſed etiam iucundè, cum approbatione, & nominis celebritate auditi fuerint. Hæc porro experientia demonſtrat, quo loco ſumma rei conſiſtat.

3 Scripturas meditari attentiùs, varia obſeruare loca, & inter ſe conferre: alter enim ſubinde locus ab altero declaratur, exornatur, vim & ſpiritum mutuatur; perlegendo ſcripta Sanctorum Patrum ſuper propoſito loco, ſuperque alijs, quæ ad eundem ipſi locum afferunt; perpendendo quis ſenſus literalis, (nam quæ hoc ſenſu nituntur ſuaſiones, plurimum efficacitatis habere ſolent) quis ſit allegoricus, quis moralis, ſeu tropologicus, quis anagogicus. Et ex hoc multiplici ſenſu quis potiſſimùm, & quatenus ad rem faciat, quis prætermittendus, quis verbo ſolùm promendus, quis verò expendendus, atque ad perſuadendum dilatandus, citato auctore, qui locum appoſitè ad id, de quo agitur, exponat. hìc ſimul verſionum conſideranda varietas, adhibito contextu Hebræo, vel Græco; ſed vulgatæ editioni ſemper adhærendum, alijs verò vtendum quatenus propoſiti loci proprietatem reddunt illuſtriorem, vel vim atque emphaſim augent.

Exempli gratia, vbi noſtra verſio habet Pſal. *Diligam te Domine fortitudo mea*, in Hebræo fonte vocabulum eſt, quod ſignificet, *quaſi in viſceribus condere*, aut *ex intimo animi ſenſu amare*. Quod planum eſt, quanto vim & affectum maiorem exprimat, quàm illud, *Diligam*. Et tamen ad vitandam oſtentationem, eiusve ſuſpicionem, non multæ huiuſmodi ſignificationes diuerſæ, vt quinque, aut ſex, ſed paucæ omninò proferendæ in medium. Ac videndum, ne dum multæ afferuntur, eodem tamen omnes recidant; aut minutatim nimis, quod in ſchola potius magiſtrum decet, exponantur. Nam interdum magna ingeritur vocum, ac notionum varietas, quæ vt ad propoſitam quæſtionem haud magnopere facit, ita ſanè moleſta eſt; nec vitioſa minus, quàm damnoſa.

4 E pluribus rerum capitibus duo, vel tria præcipua ſibi deligere, quibus inſiſtat, quæve perſuadenda conſtituat; veluti eleemoſynam, orationem, frequentem vſum Sacramentorum: aut certè diſſuadenda, veluti auaritiam, odium, ſenſualitatem. Hæc verò capita amplificare, exaggerare, inculcare ad perſuadendum oportebit, adhibitis rationibus, quæ & intellectum conuincant, & affectum permoueant.

5 Vitium quoddam declinare, quo peccatorum emendatio plurimùm impeditur. Id autem

autem eſt, quod quidam Concionatorum, vt reprehenſionem illigant certis ſententijs, atque conceptibus; ſatis habent eos ſemel, iterumve protuliſſe: neque curant ſæpe, ac varijs modis vitiorum caſtigationem inculcare, eademque vrgere, ac tamdiu inſectari, mutatis tamen rationibus, ac ſtimulis, donec paulatim radicitus euellantur. Qua in re vehemens fuit D. Ioannes Chryſoſtomus: exempli cauſa aduerſus Iuramentum, luxum, auri & argenti profluentiam, ſenſualitatem, luxuriam, abuſum Sacramentorum, Communionis infrequentiam, & alia id genus multa.

6 Cauere ſibi ab humano reſpectu, qui vitandæ offenſionis cauſa reprehenſionum libertatem, ac fiduciam infringit. Quanquam videndum pariter, ne per ſpeciem libertatis vllo modo perſtringatur aut particularis quiſquam, aut ſtatus publicus, veluti Prælatus, aut Magiſtratus. Poſſunt enim ex circumſpectione, & prudenti conſideratione, quæ videbuntur peccata vniuerſè redargui, dilata correctione, quæ perſonam attingeret, vſquedum, ſi opus erit, priuatim fiat.

7 Non videtur laudanda eorum diligentia, qui concionem perſcribunt integram, atque ad verbum mandant memoriæ. Nam præterquam quod vt populus probè intelligat, ac percipiat, quod dicitur, verſandum eſt, auctore S. Auguſtino; quod agitur mul- Cap. 10.
timoda

timoda varietate dicendi; quod in poteſtate non habent, qui præparata, & ad verbum memoriter retenta pronunciant: certum eſt dici efficaciter eo modo, ac penitus inſeri vix quicquam poſſe. Id verò ſi animaduertat auditor (quod procliue eſt) tum certè illud tanquam ſerium, aut ex animo dictum non habet, nec magni facit. Adde quod oratio artificiosè contexta, & elaborata ſeipſam prodit; ſemperque veretur Concionator, ne ſi vel vna periodus, aut etiam particula memoria excidat, totus ruat orationis contextus. Quæ res quantopere dicendi vim retardet, credi vix poteſt. Nec propterea tamen dicendum ex tempore, non præmeditatis rebus, ac modo, quo exponendæ ſunt.

8 Iuuerit redigere ad communes locos, atque ad certa rerum capita reuocare quæcumque ſparſim leguntur, vt præſto ſint, quotieſcumque inſtruere concionem, aut exornare quis volet.

9 Præ ceteris Sanctis Doctoribus familiarem ſibi reddere S. Ioannem Chryſoſtomum, qui non ſolùm res ipſas edocet, verùm etiam rationem eaſdem pertractandi, amplificandi, ac demum perſuadendi.

10 Accurate obſeruare Inſtructionem quam pro concionatoribus perſcripſimus. nominatim vero §. 2. 3. 4. Creditur etiam è re Iuniorum fore, ſi quis inſignem cuiuſpiam

Sancti

Sancti concionem in manus ſumat, quam patrio ſermone veluti ſuam exprimat. ſed huius rei modum, vt ſit vtilis, conſiderare ſedulo debebit Superior, ac Præfectus concionum; atque ex Vrbe fortaſſe aliquid aliquando ſpeciatim monebitur.

11 P. Carolus Regius ad vſum, & inſtructionem Concionatorum Societatis percommodum, atque vberem noſtro iuſſu librum conſcripſit. P. item Mazarinus alium eiuſdem argumenti tractatum breuiſſimum quidem, ſed methodo, & præclaris monitis commendabilem. Fuit vterque in munere concionandi apprime exercitatus. Quo circa faciendum, vt quæ ab vtroque ſcripta ſunt, ea diligenter à noſtris atque vtiliter perlegantur.

12 Superiores denique in eam curam, vt in rem maximi momenti, ſtudioſiſſime incumbent, vt magna habeatur ratio ſtudiorum, ac modi ſtudendi, temporis item, ac ſpiritus. Vt aptus deligatur Præfectus concionum, eiuſque officij executio vrgeatur. Seriæ adhibeantur monitiones ad emendationem, curioſique ac leues, niſi emendent ſeſe, remoueantur. Enim vero niſi hæc diligentius curentur in poſterum, ſuppetent quidem (ita potiſſimum Diuina opitulante gratia) non pauci, neque infructuoſi Concionatores; ſed non tam vi inſtitutionis, quàm naturæ mune-

re,

re, aut applicatione animi, & ſpiritus ardore, dum ſe quiſque per ſe promouere contendit. Ceterum ſi inſtitutio magiſtra, & dux acceſſerit, tum vero & ad abſolutionem, & ad numerum Concionatorum acceſſionem magnam fecerimus.

Atque hæc ſunt, quæ de propoſito argumento mihi occurrebant. Supereſt vt ea per ſuam Prouinciam Reuerentia Veſtra communicet, atque obſeruanda curet diligenter. Sic omnium precibus, & ſanctis ſacrificijs me commendo. Gratia Domini Noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Romæ. 28. Maij. M. DC. XIII.

RR. VV.

Omnium in Domino.

CLAVDIVS AQVAVIVA.

0000 001 1670184